

**SÄHKÖISTYS- JA SÄHKÖASENNUSALAN
TYÖEHTOSOPIMUS
1.2.2018–31.3.2020**

Sähkötekniset työnantajat STTA ry

Palvelualojen työnantajat PALTA ry

Sähköalojen ammattiliitto ry

SISÄLTÖ

LIITE 1: SÄHKÖISTYS- JA SÄHKÖASENNUSALAN TYÖEHTOSOPIMUKSEN UUDISTAMISTA KOSKEVA PÖYTÄKIRJA		9
1	Lähtökohdat.....	9
2	Sopimuskausi.....	9
3	Palkantarkistukset	9
3.1	Palkankorotukset.....	9
3.2	Palkkataulukot.....	10
3.3	Lisät	10
3.4	Pääluottamusmiehelle ja työsuojeluvaltuutetulle maksettavat korvaukset.....	10
3.5	Korvauskeskituntiansio.....	11
4	Työehtosopimukseen tehtävät muutokset (muutokset voimaan 1.6.2018 lukien)	11
4.1	Kotelointi.....	11
4.2	Työajan pidennys	11
4.3	Työehtosopimukseen sisällytettävät keskusjärjestösopimusten määräykset.....	12
4.4	Palkkataulukkomuutos	13
4.5	Osaamisen kehittäminen.....	14
4.6	Ammatillinen koulutus	15
4.7	Vuokratyö	15
5	Työryhmät ja muut asiat	16
5.1	Työpaikoilla tapahtuva ammatillinen koulutus ja työvoiman saanti	16
5.2	Urakkalaskentaesimerkit-kirjaseen päivittäminen ja käyttöönotto	17
5.3	Asuntotuotantohinnoittelua koskeva työryhmä.....	17
5.4	Urakkatyötä koskeva työryhmä	17
5.5	Työehtosopimuksen huolto- ja ylläpitotoimintaa ja teollisuuden ja telakoiden sähköasennuksia koskevat määräykset -työryhmä.....	17
5.6	Sähkötyöturvallisuus	17
5.7	Työajan pidentämisen vaikutukset	18
5.8	Työaikapankkia koskeva työryhmä	18
6	Jatkuvan neuvottelun periaate	18
SÄHKÖISTYS- JA SÄHKÖASENNUSALAN TYÖEHTOSOPIMUS		19
1 §	SOPIMUKSEN SOVELTAMISALA.....	19
2 §	TYÖEHTOSOPIMUKSEN LIITTEIDEN NOUDATTAMINEN	19
3 §	TYÖRAUHAVELVOITE	19
4 §	PAIKALLINEN SOPIMINEN	20
1	Paikallinen sopiminen.....	20
2	Paikallisen sopimuksen osapuolet	21
3	Sopimuksista tiedottaminen	21
4	Paikallisen sopimuksen muoto	21
5	Paikallisen sopimuksen oikeusvaikutukset ja voimassaolo	21
5 §	TYÖSOPIMUS	22
1	Yleistä	22
2	Työsopimus	22
3	Työhönottopaikka	22
4	Annettavat tiedot	23
6 §	TYÖSUHDETURVA	23
1	Koeaikapurun menettelytavat.....	23
2	Lomauttaminen.....	23
3	Vuorolomautus	23
4	Lomautuksen siirto	23
5	Lomautuksen tilapäinen keskeytys.....	23

6	Lomautus rangaistuksena	24
7	Yhteistoimintamenettelyä koskevia määräyksiä	24
8	Irtisanominen	25
7 §	TYÖAIKA	27
1	Työviikko ja työvuorokausi	27
2	Säännöllinen työaika	27
2 A	Työajan pidentäminen (voimaan 1.1.2017)	27
3	Työajan säännönmukainen sijoitus, vapaapäivät	28
4	Tauot	29
5	Ylityöt	30
6	Vuorokautinen ylityö	30
7	Viikoittainen ylityö	30
8	Ylitöiden enimmäismäärä	30
9	Työaikaan rinnastettava aika	30
10	Sunnuntaityö	31
11	Viikkolepo	31
12	Odottamattomat työt ja hälytysluontoiset työt	31
13	Varallaolo ja varallaoloaikana tehtävä työ	32
14	Työvuoroluettelot, työajan siirtäminen	33
15	Paikallinen sopiminen keskimääräisestä työajasta	34
16	Arkipyhät, arkipyhäkorvaus ja itsenäisyyspäivän palkka	34
17	Työajan lyhentäminen	35
8 §	TYÖPALKAT	37
	Palkkaustavat	37
8 § A	AIKATYÖ	38
A 1	Henkilökohtainen aikapalkka	38
A 2	Perustuntipalkat ja henkilökohtaiset aikapalkat	39
A 3	Erytystyölisä	40
A 4	Henkilökohtainen kokonaisansio	40
A 5	Kuukausipalkka	40
A 6	Sähköalan erikoisasentajien palkkausjärjestelmän mukainen aikapalkka	40
A 7	Erikoislisät	41
A 8	Nuoret työntekijät	41
A 9	Työntekijän työkyvyn vaikutus vähimmäispalkkoihin	41
	TALOTEKNIikka-ALAN AIKAPALKKAUSJÄRJESTELMÄ	41
	Johdanto	41
	Työntekijän palkkaryhmän määräytyminen	42
	Tehtävien vaativuusryhmittelyn ja palkkaryhmittelyn käytännön toteutus	42
	Tehtävien vaativuusryhmittelyn määritelmät	43
	Palkkaryhmä 5	44
	Täsmennyksiä sähköasennusta koskeviin työn vaativuusryhmittelyteksteihin	45
	Henkilökohtaisen palkanosan määrittäminen yrityskohtaisessa järjestelmässä	47
	Arviointimatriisin soveltaminen	48
	Erytisiä määräyksiä	49
8 § B	URAKKAPALKAT	50
1	Yleistä	50
1.1	Työmaan selvitys	50
2	Urakan rajaus	50
2.1	Työn määrän rajaus	50
2.2	Suoritusajan rajaus	50
2.3	Muut rajausehdot	50

3	Työmaan tyypit.....	51
3.1	Uudisrakennustyöt.....	51
3.2	Muut urakalla tehtävät työt.....	51
4	Työstä sopiminen.....	51
4.1	Työmaasopimuksen solmiminen.....	52
5	Hinnoittelusäännöt.....	53
5.1	Urakkahinnoittelu.....	53
	5.1.1 Kokonaisurakkaperiaate.....	53
	5.1.2 Uudisrakennustyön hinnoittelu.....	53
5.2	Muiden urakalla tehtävien töiden hinnoittelu.....	54
	5.2.1 Asuntotuotanto.....	54
5.3	Urakkapalkka.....	56
5.4	Palkkaus ilman sopimista.....	57
5.5	Järjestöjen sopima poikkeus hinnoittelusääntöihin.....	57
5.6	Työhinnoittelun peruste.....	58
	5.6.1 Tuottavuuspalkkaurakka.....	58
	5.6.2 Aikatyö.....	58
	5.6.3 Jokin muu paikallisesti sovitettu palkkaustapa.....	58
	5.6.4 Palkkiopalkat.....	58
5.7	Takuupalkka.....	58
5.8	Neuvottelujen päätyminen.....	58
6	Lisä- ja muutostyöt.....	59
7	Urakkatyön kokonaisuuden sisältämät työt ja osapuolten veloitteet.....	59
7.1	Yleistä.....	59
7.2	Työn osapuolilta vaatimat veloitteet.....	59
	7.2.1 Urakkaan sisältyy.....	59
	7.2.2 Työnjohto sekä työohjeet ja piirustukset.....	60
	7.2.3 Asennustarvikkeet, niiden tilaukset ja varastointi.....	62
	7.2.4 Aputyöt.....	65
	7.2.5 Työtelineet ja työvälineet.....	66
	7.2.6 Työryhmä.....	66
	7.2.7 Kärkimies.....	67
	7.2.7.1 Kärkimiehen tehtävänä on.....	69
8	Urakan selvitys.....	69
8.1	Urakkasumman laskeminen yksikköhinnoitellussa työssä.....	69
8.2	Valmistautuminen.....	70
8.3	Urakkalaskelma.....	70
8.4	Urakan selvitys.....	71
8.5	Mittaus.....	71
8.6	Työehtosopimuskausien huomioiminen.....	71
	8.6.1 Urakkahinnoittelun mukainen palkka.....	71
	Esimerkki urakkatyönä tehtyjen töiden jakamisesta.....	72
	8.6.2 Muut urakalla tehtävät työt.....	72
9	Urakkasumman maksaminen.....	72
9.1	Työn valmistuttua.....	72
9.2	Urakan selvitys ja jako.....	72
	9.2.1 Muu urakanjakoperustepalkka.....	73
9.3	Selvittelyn ja maksun viivästyminen.....	73
10	Katkaistu urakka.....	74
10.1	Väliaikaisesti katkaistu urakka.....	74
10.2	Lopullisesti katkaisu urakka.....	74
11	Urakan ulkopuolella maksettavat korvaukset ja lisät.....	74

12	Urakkatyön keskeytyminen; urakkaan sisällyttämättömät työt.....	74
12.1	Urakkatyökohteessa.....	74
12.2	Urakkatyökohteen ulkopuolella.....	75
12.3	Keskeytystyön palkka.....	75
12.4	Urakan ulkopuoliset työtunnit urakassa.....	75
8 § C	TYÖEHTOSOPIMUKSEN YKSIKKÖHINTOIHIN PERUSTUVA	
	URAKKAHINNOITTELU.....	75
9 §	KORVAUSKESKITUNTIANSIO.....	76
10 §	ODOTUSAIKA JA SEN KORVAUS.....	77
11 §	LISÄT.....	78
11.1	Ammattitutkintolisä.....	78
	Ammattitutkinnon suoritus.....	78
11.2	Erittäin likaisen ja erittäin raskaan työn lisä.....	79
11.3	Vaativan ja hankalan työn lisä.....	80
11.4	Autonkuljettajalisä.....	81
11.5	Kärkimieslisä aikapalkkauksella tehtävissä töissä.....	81
12 §	KOULUTUSSOPIMUS JA TYÖPAIKKAOHJAAJALISÄ.....	82
13 §	AMMATILLINEN KOULUTUS.....	83
14 §	MATKAKUSTANNUKSET.....	83
A	KORVAUKSET TYÖHÖNOTTOPAIKAN ULKOPUOLELLA	
	TEHTÄVISTÄ TÖISTÄ.....	83
1	Ateriakorvauksen maksaminen.....	84
2	Päivärahan maksaminen.....	84
3	Matkakulujen korvaus.....	85
4	Matka-ajan korvaus.....	85
5	Majoituskorvaukset.....	86
6	Päivärahajärjestelmän soveltaminen eräissä tapauksissa.....	87
B	Työnantajan järjestämä kuljetus.....	88
C	Oman auton käyttö.....	88
D	Työskentely ulkomailla.....	89
2	Ulkomaan päivärahat.....	90
E	Ennakonpidätys matkakustannuksista.....	90
F	Paikallinen sopiminen.....	90
15 §	TUNTIKORTIT.....	94
16 §	PALKANMAKSUPÄIVÄ.....	94
17 §	VIKSILOMA.....	95
	Yleistä.....	95
	Vuosilomapalkka ja -korvaus.....	95
	Lomarahaa.....	96
18 §	SAIRAUSAIKA, ÄITYYS-, ISYYS- JA TILAPÄINEN HOITOVAPAA.....	98
	Lakisääteinen lääkärintarkastus.....	99
	Muut lääkärintarkastukset.....	99
	Äityys-, isyys- ja vanhempainvapaa sekä hoitovapaa.....	99
	Lyhyt tilapäinen palkallinen vapaa.....	100
	Vaikeasti sairaan lapsen hoito.....	100
	Poissaolo ja vuosiloma.....	100
19 §	ERINÄISIÄ KORVAUKSIA.....	101
20 §	TYÖTURVALLISUUS.....	102
21 §	LÄHETETYT TYÖNTEKIJÄT.....	102
22 §	TYÖVÄLINEET JA SUOJAVAAATETUS.....	103
23 §	SOSIAALITILAT.....	104
24 §	ERIMIELISYYDET JA NIIDEN RATKAISEMINEN.....	104
25 §	AMMATTIYHDISTYSJÄSENMAKSUJEN PERIMINEN.....	105
26 §	RYHMÄHENKIVAKUUTUS.....	105
27 §	SOPIMUKSEN VOIMASSAOLOAIKA.....	105

LIITE 2: TES § 5, ESIMERKKILUETTELO JATKUVAA YHTEISTOIMINTA-MENETTELÄÄ SOVELLETTAESSA KÄSITELTÄVISTÄ ASIOISTA.....	107
LIITE 3: TES § 8 C, SÄHKÖISTYS- JA SÄHKÖASENNUSALAN URAKKAHINNOITTELU 1.6.2015.....	109
LIITE 4: TES § 8 B 5.2.1, PIIRROSESIMERKIT ASUNTOTUOTANTOHINNOITTELUN PERUSPISTEIDEN MÄÄRITELMISTÄ.....	147
LIITE 5: TES § 14, KOMENNUSMIESTEN MAJOITUSTASO.....	148
LIITE 6: YLEISSOPIMUS	149
YLEISIÄ MÄÄRÄYKSIÄ	149
Lähtökohtia	149
Perusoikeudet	149
Organisaatio- yms. muutokset.....	149
1. LUKU: LUOTTAMUSMIES- JA TYÖSUOJELUORGANISAATIOT	149
1 Luottamusmiesorganisaatio	149
1.1 Käsitteistö.....	149
1.1.1 Pääluottamusmies.....	149
1.1.2 Luottamusmies.....	150
1.1.3 Pääluottamusmiesten yhteismies.....	150
1.2 Pääluottamusmiehen ja luottamusmiehen valinta	151
1.3 Yleisperiaatteet pääluottamusmiehen ja luottamusmiehen tehtävistä	151
2 Työsuojeluorganisaatiot	152
2.1 Käsitteistö.....	152
2.1.1 Työsuojelupäällikkö.....	152
2.1.2 Työsuojeluvaltuutettu	152
2.1.3 Työsuojeluasiamies.....	152
2.1.4 Työsuojelutoimikunta	152
2.2 Yleisperiaatteet työsuojelupäällikön, työsuojeluvaltuutetun ja työsuojeluasiamiehen tehtävistä	152
2.2.1 Työsuojelupäällikön tehtävät	152
2.2.2 Työsuojeluvaltuutetun tehtävät	152
2.2.3 Työsuojeluasiamiehen tehtävät.....	153
3 Ilmoitukset	153
2. LUKU: LUOTTAMUSMIESTEN, TYÖSUOJELUVALTUUTETUN, TYÖSUOJELUASIAMIEHEN SEKÄ HENKILÖSTÖN EDUSTAJIEN ASEMAA KOSKEVAT MÄÄRÄYKSET	153
2.1 Vapautus työstä, yleisperiaatteet	153
2.2 Pääluottamusmiehen ja työsuojeluvaltuutetun säännöllinen vapautus työstä	154
2.3 Pääluottamusmiehen ja työsuojeluvaltuutetun tehtävän hoitoa koskevia määräyksiä	155
2.4 Ansionmenetyksen korvaaminen	155
2.5 Pääluottamusmiehelle ja työsuojeluvaltuutetulle maksettava erilliskorvaus	156
2.6 Luottamusmiehen, työsuojeluvaltuutetun, työsuojeluasiamiehen sekä henkilöstön edustajan työsuhde ja toimitilat	157
2.6.1 Pääluottamusmiehen ja työsuojeluvaltuutetun toimitilat.....	157
2.6.2 Työsuhde	157
2.6.3 Pääluottamusmiehen ja työsuojeluvaltuutetun siirtosuojaja.....	158
2.6.4 Pääluottamusmiehen ja työsuojeluvaltuutetun ansiokehitys	158
2.6.5 Työsuojeluasiamiehen siirtosuojaja	159
2.6.6 Ammattitaidon ylläpitäminen	159
2.6.7 Liikkeen luovutus.....	159

2.7	Työsuhdeturva.....	159
2.7.1	Lomauttaminen tai irtisanominen taloudellisesta ja tuotannollisesta syystä	159
2.7.2	Irtisanominen henkilöön liittyvästä syystä	159
2.7.3	Neuvotteluvaikeus	160
2.7.4	Ehdokassuoja.....	160
2.7.5	Jälkisuoja	160
2.7.6	Korvaukset pääluottamusmiehen tai työsuojeluvaltuutetun työsopimuksen päättämisestä sopimuksen vastaisesti	160
2.7.7	Varamiehet.....	161
3.	LUKU: TYÖNANTAJAN TIEDOTTAMISVELVOITTEET	161
3.1	Yritystä koskevat tiedot	161
3.2	Palkkatilasto- ja henkilötiedot	162
3.3	Tiedot työkannasta ja ulkopuolisesta työvoimasta	162
3.4	Työaikakirjanpito	163
3.5	Tietojen luottamuksellisuus ja salassapitovelvollisuus	163
4.	LUKU: HENKILÖSTÖN KESKINÄINEN TIEDOTUSTOIMINTA JA KOKOUSTEN JÄRJESTÄMINEN	163
5.	LUKU: KOULUTUS	164
5.1	Yhteinen koulutus	164
5.2	Ay-koulutus, työsuhteen säilyminen ja ilmoitusajat	164
5.2.1	Korvaukset	165
5.3	Sosiaaliset edut	165
6.	LUKU: ULKOPUOLISEN TYÖVOIMAN KÄYTTÖ	165
6.1	Ulkopuolinen työvoima	165
6.1.1	Alihankinta.....	165
6.1.2	Työvoiman vuokraus	166
6.2	Ulkopuolisen työvoiman käyttöä koskeviin sopimuksiin sisällytettävät sopimusmääräykset	166
6.3	Vuokratyövoiman käytön edellytykset	166
6.4	Vuokratyöntekijän käyttämistä koskevat erityismääräykset vuokratyöntekijän tehdessä urakkaan sisältyvää työtä	167
6.5	Ulkopuolisen työvoiman käyttörajoitukset	167
6.6	Luottamusmiehelle ja työsuojeluvaltuutetulle annettavat tiedot	168
6.7	Tilaaajan selvitysvelvollisuus ja vastuu	168
7.	LUKU: VOIMASSAOLO.....	168
	VEROHALLINNON PÄÄTÖS VEROVAPAIEN MATKAKUSTANNUSTEN KORVAUSTEN MÄÄRISTÄ VUONNA 2018.....	169
	LIITE 7: MÄÄRÄAJAN LASKEMINEN.....	170
	AAKKOSELLINEN ASIAHAKEMISTO	171

SÄHKÖISTYS- JA SÄHKÖASENNUSALAN TYÖEHTO-SOPIMUKSEN UUDISTAMISTA KOSKEVA PÖYTÄKIRJA

Aika	17.5.2018
Paikka	Palvelualojen työnantajat PALTA ry:n toimisto, Eteläranta 10, Helsinki
Läsnä	Palvelualojen työnantajat PALTA ry:n, Sähkötekniset työnantajat STTA ry:n ja Sähköalojen ammattiliitto ry:n edustajat

1 LÄHTÖKOHDAT

Allekirjoittaneet järjestöt ovat 17.5.2018 hyväksyneet vt. valtakunnan- sovittelija Jukka Ahtelan 16.5.2018 tekemän sovintoesityksen Sähköistys- ja sähköasennusalan työehtosopimukseksi ajalle 1.2.2018–31.3.2020.

Uusi työehtosopimus perustuu ajalla 1.2.2017–31.1.2018 voimassa olleeseen Sähköistys- ja sähköasennusalan työehtosopimukseen hyväksytyyn sovintoesityksen sisältämin seuraavin muutoksin.

2 SOPIMUSKAUSI

Uusi työehtosopimus tulee voimaan 1.2.2018 ja on voimassa 31.3.2020 saakka.

3 PALKANTARKISTUKSET

3.1 Palkankorotukset

Vuosi 2018

Työntekijöiden henkilökohtaisia aikapalkkoja ja sovittuja kuukausipalkkoja korotetaan 1.5.2018 tai lähinnä sen jälkeen alkavan palkanmaksukauden alusta 1,7 % suuruisella yleiskorotuksella.

Sähköistys- ja sähköasennusalan urakkahinnoittelukerrottua korotetaan 1,7 % 1.5.2018 tai lähinnä sen jälkeen alkavan palkanmaksukauden alusta lukien. Keskeneneräisissä töissä korotus lasketaan 1.5.2018 tai lähinnä sen jälkeen alkavan palkanmaksukauden alusta lukien työehtosopimuksen 8 §:n 8.6.1 kohdan mukaan.

Työehtosopimuksen 8 §:n B 5.2.1 mukaista huoneistokohtaista asunto- tuotanto- ja lisäpistehintaa korotetaan 1,7 % 1.5.2018 tai lähinnä sen jälkeen alkavan palkanmaksukauden alusta.

Vapaasti hinnoiteltuja, ns. könttöraukoita ja asuntotuotantohinnoitteluun perustuvia urakoita korotetaan jäljellä olevan työmäärän osalta 1,7 % 1.5.2018 tai lähinnä sen jälkeen alkavan palkanmaksukauden alusta.

Vuosi 2019

Työntekijöiden henkilökohtaisia aikapalkkoja ja sovittuja kuukausipalkkoja korotetaan 1.4.2019 tai lähinnä sen jälkeen alkavan palkanmaksukauden alusta 1,7 % suuruisella yleiskorotuksella.

Sähköistys- ja sähköasennusalan urakkahinnoittelukerrointa korotetaan 1,7 % 1.4.2019 tai lähinnä sen jälkeen alkavan palkanmaksukauden alusta lukien. Keskeneneräisissä töissä korotus lasketaan 1.4.2019 tai lähinnä sen jälkeen alkavan palkanmaksukauden alusta lukien työehtosopimuksen 8 §:n 8.6.1 kohdan mukaan.

Työehtosopimuksen 8 §:n B 5.2.1 mukaista huoneistokohtaista asuntotuotanto- ja lisäpistehintaa korotetaan 1,7 % 1.4.2019 tai lähinnä sen jälkeen alkavan palkanmaksukauden alusta.

Vapaasti hinnoiteltuja, ns. könttöurakoita ja asuntotuotantohinnoitteluun perustuvia urakoita korotetaan jäljellä olevan työmäärän osalta 1,7 % 1.4.2019 tai lähinnä sen jälkeen alkavan palkanmaksukauden alusta.

3.2 Palkkataulukot

Perustuntipalkkataulukkoa, henkilökohtaista aikapalkkataulukkoa, urakan takuupalkkoja sekä keskeytysajan, neuvotteluajan ja aloittamisvaiheen palkkoja korotetaan 1.5.2018 tai lähinnä sen jälkeen alkavan palkanmaksukauden alusta lukien 1,7 %:lla ja 1.4.2019 tai lähinnä sen jälkeen alkavan palkanmaksukauden alusta lukien 1,7 %:lla.

3.3 Lisät

Työehtosopimuksen 7 §:n 3.5 ja 3.6 kohtien vuorolisiä, 7 §:n 14.3 kohdan mukaista lisää, 8 §:n B-kohdan 7.2.7 kohdassa sekä 11 ja 12 §:ssä tarkoitettuja lisiä korotetaan 1.5.2018 tai lähinnä sen jälkeen alkavan palkanmaksukauden alusta lukien 1,7 %:lla ja 1.4.2019 tai lähinnä sen jälkeen alkavan palkanmaksukauden alusta lukien 1,7 %:lla.

Työehtosopimuksen 8 §:n A 4 kohdan mukaista erityistyölisää sekä paikallisesti sovittuja lisiä korotetaan 1.5.2018 tai lähinnä sen jälkeen alkavan palkanmaksukauden alusta lukien 1,7 %:lla ja 1.4.2019 tai lähinnä sen jälkeen alkavan palkanmaksukauden alusta lukien 1,7 %:lla, ellei paikallisesti toisin sovita.

3.4 Pääluottamusmiehelle ja työsuojeluvaltuutetulle maksettavat korvaukset

Korotetaan pääluottamusmiehelle ja työsuojeluvaltuutetulle maksettavaa korvausta 3,4 %:lla 1.5.2018 tai lähinnä sen jälkeen alkavan palkanmaksukauden alusta lukien.

3.5 Korvauskeskituntiansio

Poiketen siitä, mitä työehtosopimuksen 9 §:n 9.2 kohdan toisessa kappaleessa on määrätty, sovelletaan 31.3.2018 päättyneen lomanmääräytymisvuoden vuosilomakeskituntiansion perusteella muodostettua 9.1 kohdassa tarkoitettua korvauskeskituntiansiota 1.5.2018 tai lähinnä sen jälkeen alkavan palkanmaksukauden alusta lukien. Järjestöjen sopima korotusprosentti ajalle 1.5.2018–31.3.2019 on 1,7 %.

4 TYÖEHTOSOPIMUKSEEN TEHTÄVÄT MUUTOKSET (MUUTOKSET VOIMAAN 1.6.2018 LUKIEN)

4.1 Kotelointi

Poistetaan työehtosopimuksen 1 §:n soveltamisalamääräyksestä ja muista työehtosopimuksen kohdista seuraavat pöytäkirjamerkinnot sekä niitä asiallisesti vastaavat kirjaukset (ns. koteloinnit):

Ne yritykset, jotka ovat olleet Sähkötekniset työnantajat STTA ry:n jäsenyrityksiä 31.5.2016, ovat oikeutettuja soveltamaan Sähköistysalan työehtosopimuksen 2015–2017 ”8 § B 8.3 Urakkalaskelmaa” koskevia määräyksiä tämän työehtosopimuksen vastaavien määräysten sijasta.

Niiden Palvelualojen työnantajat PALTA ry:n jäsenyritysten työntekijöiden työsuhteissa, joihin on noudatettu 31.5.2016 Sähköasennusalan työehtosopimuksen 2015–2017 ”8 § A AIKATYÖ” henkilökohtaista aikapalkkaa koskevia määräyksiä, sovelletaan tämän työehtosopimuksen sijasta ko. määräyksiä.

4.2 Työajan pidentäminen

Poiketen työehtosopimuksen 7 §:n 2 A 1 kohdan ensimmäisen kappaleen mukaisesta sopimisen aikataulusta voidaan vuoden 2018 osalta työajan pidentämisen toteutuksesta sopia paikallisesti 30.6.2018 mennessä.

Muutetaan työehtosopimuksen 7 §:n 2 A 1 kohdan toinen kappale kuulumaan seuraavasti:

Työaika voidaan sopimalla pidentää esimerkiksi hyödyntämällä työajan lyhentämistä vapaita, arkipyhiä, arkilauantaipäiviä, vuosiloman ylittäviä lisävapaita ja muita vastaavia. Lisäksi työaika voidaan pidentää jatkamalla vuorokautista säännöllistä työaika enintään neljällä tunnilla vuorokaudessa tai pidentämällä säännöllistä työaika viikoittain puolella tunnilla kerrallaan, muuttamalla aloittamis- ja lopettamistyötä säännölliseksi työajaksi, siirtämällä työaikana tapahtuvaa koulutusta vapaa-ajalle, huomioiden työajan lisääminen liukuvan työajan järjestelmässä tai työaika-pankissa taikka muilla konkreettisilla tavoilla.

Muutetaan työehtosopimuksen 7 §:n 2 A 2 kohta kuulumaan seuraavasti:

2 A 2 Työajan pidentäminen muutoin kuin sopimalla

Ellei edellä 1 kohdassa tarkoitettulla tavalla ole sovittu työajan pidentämisestä, vuosittaista työaika pidentetään lisäämällä vuorokautista työaika viikoittain yhtenä päivänä 30 minuutilla tai perustelluista syistä enintään neljällä tunnilla. Työnantajan on ilmoitettava pidennetyn työajan ajankohdasta ja sijoittamisesta neljatoista päivää aikaisemmin.

Pidennyksen ajalta ei makseta palkkaa. Osapuolet ovat yhtä mieltä siitä, että edellä mainittu työajan pidennys on säännöllistä työaika. Osapuolet ovat yhtä mieltä siitä, että työajan pidentäminen toteutuu ansiotason muuttumatta eivätkä työehtosopimuksen määräykset muodosta tälle estettä.

Työaika pidentetään työhönnottopaikka- tai yksikkökohtaisesti ottaen huomioon liiketoiminnan tarpeet sekä työntekijöiden yhdenvertaisen kohtelun periaate.

Työnantaja selvittää ratkaisua koskevan alustavan suunnitelman ja sen perusteet pääluottamusmiehelle. Erityistä huomiota tulee tällöin kiinnittää siihen, millä tavoin ratkaisu on perusteltavissa liiketoiminnallisten sekä työntekijöiden tarpeiden näkökulmasta.

Pöytäkirjamerkintä:

Edellä mainituilla perustelluilla syillä tarkoitetaan esimerkiksi työpaikan toiminnallisiin erityistarpeisiin perustuvia syitä, kuten työajan pidentämisen käyttöä koulutus- tai muihin osaamisen kehittämiseen liittyviin tarkoituksiin.

4.3 Työehtosopimukseen sisällytettävät keskusjärjestösopimusten määräykset

Lisätään työehtosopimuksen 6 §:ään seuraava uusi 1 kohta, jolloin muutetaan aiempaa numerointia yhdellä numerolla eteenpäin:

1 Koeaikapurun menettelytavat

Työsopimuksen purkamiseen koeaikana sovelletaan työsopimuslain 9:1 – 2 §:n ja 9:4 – 5 §:n menettelytapasäännöksiä.

Lisätään 6 §:n johdantoon uusi toinen kappale seuraavasti:

Työehtosopimuksen tarkoittamia määräaikoja laskettaessa noudatetaan liitteen 7 määräyksiä.

Lisätään työehtosopimukseen uusi liite 7:

Määräajan laskeminen

Määräaikojen laskemisesta ei ole erityissäännöksiä työoikeudellisessa lainsäädännössä eikä määräyksiä työehtosopimuksissa. Säädettyjen

määräaikain laskemisesta annetussa laissa (150/30) olevia määräaikojen laskemissääntöjä noudatetaan vakiintuneesti työsuhteeseen liittyviä määräaikoja, kuten irtisanomisaikaa ym., laskettaessa. Ellei työehtosopimuksessa toisin ole sovittu, noudatetaan seuraavia sääntöjä.

1. Jos ajanmääräyksenä on jokin määrä päiviä nimetyn päivän jälkeen, ei määräaikaan lueta sitä päivää, jona toimenpide on suoritettu.

Esimerkki 1:

Jos työnantaja lomauttaa työntekijän 14 päivän lomautusilmoitus-aikaa noudattaen 1.3., on ensimmäinen lomautuspäivä 16.3.

2. Aika, joka on määrätty viikkoina, kuukausina tai vuosina nimetyn päivän jälkeen, päättyy sinä määräviikon tai -kuukauden päivänä, joka nimeltään tai järjestysnumeroltaan vastaa sanottua päivää. Jos vastaavaa päivää ei ole siinä kuussa, jona määräaika päättyisi, pidetään sen kuukauden viimeistä päivää määrääjän loppupäivänä.

Esimerkki 2:

Mikäli työnantaja irtisanoo työntekijän, jonka työsuhte on jatkunut keskeytyksettä yli 4 mutta enintään 8 vuotta ja jonka irtisanomisaika on siis 2 kuukautta 30.7., on työsuhteen viimeinen päivä 30.9. Mikäli mainitun työntekijän irtisanominen tapahtuu 31.7., on työsuhteen viimeinen päivä 30.9., koska syyskuussa ei ole järjestysnumeroltaan vastaavaa päivää, jona määräaika päättyisi.

Vaikka määräpäivä tai määrääjän viimeinen päivä sattuu irtisanomisessa pyhäpäiväksi, itsenäisyyspäiväksi, vapunpäiväksi, joului- tai juhannusaatoksi tahi arkilauantaiksi, on mainittu päivä tästä huolimatta työsuhteen päättymispäivä.

4.4 Palkkataulukkomuutos

Yhdistetään 8 §:n A 2 perustuntipalkkataulukko ja A 3 henkilökohtaista aikapalkkaa koskeva taulukko yhdeksi taulukoksi seuraavasti:

Palkkataulukko xx.xx.xxxx lukien		
Pr	A2 Perustuntipalkka	A3 Henkilökohtainen aikapalkka
S		
1		
2		
3		
4		
5		

4.5 Osaamisen kehittäminen

Muutetaan työehtosopimuksen 8 §:n A 9 kohdan pöytäkirjamerkintää seuraavasti:

Pöytäkirjamerkintä:

Ammatillisen oppilaitoksen perustutkinto käsittää 180 osaamispistettä. Suoritettu lukio tai ylioppilastutkinto lyhentää tätä opintoaikaa perustutkintoa koskevien normien mukaisesti.

Työehtosopimuksen mukainen vähimmäispalkka nuorelle työntekijälle, joka ei edellä olevan mukaisesti ole tämän työehtosopimuksen yleisten palkkamääräysten piirissä, on 80 % talotekniikka-alan aikapalkkausjärjestelmän palkkaryhmän S mukaisesta perustuntipalkasta.

Edellä olevan vähimmäispalkan ohella nuorelle työntekijälle maksetaan tämän työehtosopimuksen määräysten (11 §) mukaisilla edellytyksillä erikoislisät (kohta A 8). Henkilökohtaista palkanosaa ei makseta tässä tarkoitetun vähimmäispalkan yhteydessä.

Muutetaan työehtosopimuksen Talotekniikka-alan aikapalkkausjärjestelmän erityisiä määräyksiä 2 kohdassa olevaa pöytäkirjamerkintää ja taukkoa seuraavasti:

Pöytäkirjamerkintä:

Ammatillisen oppilaitoksen perustutkinto käsittää 180 osaamispistettä. Suoritettu lukio tai ylioppilastutkinto lyhentää tätä opintoaikaa perustutkintoa koskevien normien mukaisesti.

Poistetaan työehtosopimuksen Talotekniikka-alan aikapalkkausjärjestelmän erityisiä määräyksiä 2 kohdan neljäs kappale:

	Oppisopimus ilman koulutusta	Ammatillisen oppilaitoksen perustutkinto ilman näyttöä	Ammatillisen oppilaitoksen perustutkinto näytöllä
Pr S	24 kk ↓	6 kk ↓	--- ↓
Pr 1	↓	↓ vuosi ↓	↓ 6 kk ↓
Pr 2			↓

Muutetaan 12 § kuulumaan seuraavasti:

12 § KOULUTUSSOPIMUS JA TYÖPAIKKAOHJAAJALISÄ

Ammatillisesta koulutuksesta 531/2017 annetun lain mukaan työpaikalla järjestettävä koulutus voidaan järjestää koulutusopimuksen mukaisena opiskeluna tai oppisopimuksella, jolloin työpaikalla tapahtuva koulutus perustuu määräaikaiseen työopimukseen.

Työssäoppijat ja koulutussopimuksen perusteella yrityksessä työskentelevät opiskelijat eivät kuulu työehtosopimuksen soveltamisalan piiriin.

Ennen kuin yritykseen otetaan opiskelijoita oppisopimussuhteeseen henkilökohtaisen osaamisen kehittämissuunnitelman mukaiseen koulutukseen, tulee selvittää, ettei työsopimuslaki aseta estettä oppisopimukseen liittyvän uuden määräaikaisen työsopimuksen tekemiselle.

Työpaikkaohjaajaksi ryhtyminen on vapaaehtoista. Henkilön tulee olla tehtävään halukas, motivoitunut ja riittävän ammattitaitoinen.

Koulutus työpaikkaohjaajan tehtävään tulee tehdä yhteistoiminnassa oppilaitosten kanssa, ja siinä on syytä korostaa mm. turvallisen työskentelyn merkitystä osana alan ammatillista osaamista ja toimintakulttuuria sekä henkilön ammattitaitoa.

Työntekijälle, jonka työtehtäviin kuuluu oman työnsä ohessa ohjata, neuvoa, opastaa ja valvoa työpaikalla työtä koulutussopimuksen perusteella tekeviä opiskelijoita, maksetaan ohjaustehtävän ajalta työpaikkaohjaajalisää seuraavan taulukon mukaan siinä mainittuna päivänä tai lähinnä sen jälkeen alkavan palkanmaksukauden alusta:

1.5.2018–31.3.2019	1.4.2019–31.3.2020
0,43 €/h	0,44 €/h

4.6 Ammatillinen koulutus

Muutetaan 13 §:n neljäs kappale kuulumaan seuraavasti:

”Koulutustilaisuuden aiheuttamien matkakustannusten korvaamiseen sovelletaan tämän sopimuksen 14 §:n määräyksiä, ellei työntekijän kanssa toisin sovita.”

Muutetaan 14 §:n 6.2 kohdan teksti kuulumaan seuraavasti:

”Työnantajan järjestämän koulutuksen osalta noudatetaan tämän pykälän matkustusmääräyksiä, ellei työntekijän kanssa toisin sovita.”

4.7 Vuokratyö

Lisätään yleissopimuksen 6 lukuun (ulkopuolisen työvoiman käyttö) kohdan 6.3 jälkeen:

6.4 Vuokratyöntekijän käyttämisestä koskevat erityismääräykset vuokratyöntekijän tehdessä urakkaan sisältyvää työtä

6.4.1 Vuokratyövoimaa käyttävä yritys on velvollinen selvittämään vuokratyöntekijän työnantajalta vuokratyöntekijän tämän työehtosopimuksen mukaisen palkkaryhmän. Mikäli vuokratyöntekijän työnantaja ei ole palkkaryhmää määrittänyt, on vuokratyövoimaa käyttävä yritys velvollinen määrittämään vuokratyöntekijän palkkaryhmän.

6.4.2 Vuokratyövoimaa käyttävä yritys on velvollinen ilmoittamaan vuokratyöntekijän työnantajalle vuokratyöntekijän tämän työehtosopimuksen mukaisen palkkaryhmän ja vuokratyöntekijälle hänen vuokrasopimuksen perusteella tekemästään työstä tämän työehtosopimuksen ja työmaasopimuksen mukaan maksettavan palkan suuruuden.

6.4.3 Vuokratyövoimaa käyttävä yritys on velvollinen toimittamaan urakanjakoselvityksen vuokratyöntekijälle ja vuokratyöntekijän työnantajalle jakolaskelman vuokratyöntekijää koskevat tiedot loppupohjien ja niiden perusteella oikaistavien vuosilomaetuuksien maksamista varten. Näiden maksamisesta vastaa vuokratyöntekijän työnantaja. Vuokratyövoimaa käyttävä yritys on velvollinen toimimaan samalla tavalla urakan välilaskelman osalta, mikäli sellainen laaditaan.

5 TYÖRYHMÄT JA MUUT ASIAT

5.1 Työpaikoilla tapahtuva ammatillinen koulutus ja työvoiman saanti

Sopijaosapuolet seuraavat sopimuskauden aikana toisen asteen ammatillisen koulutuksen uudistusta ja siihen liittyvää koulutussopimukseen perustuvaa työpaikoilla tapahtuvaa oppimista. Tavoitteena on selvittää, miten työpaikoilla tapahtuva opetus vaikuttaa työpaikkaohjaajien tehtävänkuvaan ja palkkaukseen sekä työpaikan yhteistoimintaan ja työntekijöiden asemaan, työhön, sähkötyöturvallisuuteen ja ansionmuodostukseen erityisesti urakalla tehtävissä töissä. Sopijaosapuolet arvioivat selvityksen perusteella, edellyttääkö ammatillisen koulutuksen uudistus työehtosopimuksen määräysten muuttamista.

Sopijaosapuolet tarkastelevat sopimuskauden aikana myös ammatillisen koulutuksen laatua ja saatavuutta sekä sitä, vastaako koulutus alan yritysten ja henkilöstön tarpeita, sekä selvittävät myös mahdollisuuksia yhteisiin toimenpiteisiin osaavan työvoiman saannin turvaamiseksi.

Osapuolet toteavat työehtosopimuksen 12 §:ään liittyen seuraavaa:

Sopijaosapuolet pitävät tärkeänä, että sähköalan perustutkintoja suorittavien opiskelijoiden koulutussopimuksen perusteella yrityksessä tapahtuva oppiminen toteutetaan siten, että opiskelijoille annetaan mahdollisimman hyvät edellytykset oppia käytännön työelämän taitoja henkilökohtaisen osaamisen kehittämissuunnitelman mukaisesti.

Sopijapuolet toteavat edelleen, että yrityksellä tulee olla mahdollisuudet toteuttaa koulutussopimuksen ja/tai oppisopimuskoulutuksen mukainen oppiminen ammatillisesta koulutuksesta säädetyn lain (531/2017) mukaisesti.

Liitot suosittelevat, että työehtosopimuksen 12 §:ään liittyen koulutus- tai oppisopimukseen perustuvan opiskelun toimintatavat ja yleiset periaatteet käydään läpi yrityskohtaisessa yhteistoimintaelimessä tai pääluottamusmiehen kanssa.

Liitot korostavat, että koulutus sopimukseen perustuvalla työnteolla ei ole tarkoitus korvata yrityksen tilapäistä tai pysyvää työvoiman tarvetta. Liitot toteavat, että työpaikkaohjaajaksi ryhtyminen on vapaaehtoista ja henkilön tulee olla tehtävään halukas, motivoitunut ja riittävän ammattitaitoinen. Riittävä ammattitaito useissa tapauksissa edellyttää palkkar ryhmän 3 osaamista.

5.2 Urakkalaskentaesimerkit-kirjaseen päivittäminen ja käyttöönotto

Vuonna 2017 päivitetyn urakkalaskentaesimerkit-kirjaseen hyväksymisestä laaditaan allekirjoituspöytäkirja ja se otetaan käyttöön 30.6.2018 mennessä.

5.3 Asuntotuotantohinnoittelua koskeva työryhmä

Työryhmän tavoitteena on uudistaa sopimuskauden aikana Sähköistys- ja sähköasennusalan 8 §:n B 5.2.1 kohdassa tarkoitetut asuntotuotantohinnoittelun hinnoitteluperusteet ja asuntotuotantohinnoitteluun liittyvät urakkatyömääräykset kokonaisuudessaan.

5.4 Urakkatyötä koskeva työryhmä

Työryhmä käy läpi työehtosopimuksen urakkatyömääräykset sekä sähköistys- ja sähköasennusalan urakkahinnoittelun kattavuuden ja muutostarpeet kiinnittäen erityisesti huomiota paloturvallisiin asennuksiin sekä kehittyneisiin asennustarvikkeisiin 31.1.2019 mennessä. Lisäksi työryhmä selvittää mahdollisuutta tehdä instrumentointiasennuksia varten oma hinnoittelunsa 31.12.2019 mennessä. Työryhmä tekee tarpeelliseksi katsomansa esitykset työehtosopimukseen tai urakkalaskentaesimerkit-kirjaseen mahdollisesti tehtävistä muutoksista ja niiden käyttöönottoajan kohdista.

Työryhmä käy sopimuskauden aikana läpi työehtosopimuksen urakkatyömääräykset sekä sähköistys- ja sähköasennusalan urakkahinnoittelun kattavuuden ja muutostarpeet ja tekee tarpeelliseksi katsomansa muutosesitykset.

5.5 Työehtosopimuksen huolto- ja ylläpitotoimintaa ja teollisuuden ja telakoiden sähköasennuksia koskevat määräykset -työryhmä

Työryhmä selvittää sopimuskauden aikana mahdollisuuksia kehittää työehtosopimuksen mukaista sähköistys- ja sähköasennustyötä koskevia määräyksiä, jotka liittyvät muun muassa työaikoihin, palkkaukseen ja matkustamiseen erityisesti pitkäkestoisissa huolto- ja ylläpitokohteissa sekä telakoilla ja teollisuudessa.

5.6 Sähkötyöturvallisuus

Osapuolet perustavat työryhmän kehittämään alan sähkötyöturvallisuutta. Osapuolet pitävät tärkeänä, että sähkötyössä noudatetaan sähkötyö-

turvallisuutta koskevia määräyksiä. Työryhmä selvittää tarvittavien selvitysten ja tutkimusten avulla sähkötyöturvallisuuden nykytilaa yrityksissä. Työryhmä selvittää yritysten sähkötyöturvallisuuskäytäntöjä ja työmenetelmien ohjeistuksia. Työryhmä voi myös konsultoida asiantuntijoita ja sähkötyötä valvovia viranomaisia. Työryhmän tehtävänä on kehittää alan yritysten sähkötyöturvallisuuskäytäntöjä erityisesti nuorten ammattiin oppimassa olevien työntekijöiden suojelemiseksi.

Työryhmä laatii 31.10.2019 mennessä raportin työryhmän työn tuloksista sekä tekee selvitykseen perustuen ehdotuksia mahdollisista työehtosopimuksen muutostarpeista.

5.7 Työajan pidentämisen vaikutukset

Liittojen välinen työryhmä selvittää 30.11.2019 mennessä kilpailukyky-sopimuksessa sovitun työajan pidentämisen vaikutuksia toimialan yritysten kilpailukykyyn ja työpaikkojen määrän kehittymiseen. Työpaikoilta saatavan palautteen pohjalta työryhmä arvioi jatkuvan neuvottelun periaatetta noudattaen mahdollisia muutostarpeita työehtosopimuksen määräysten muuttamisesta 1.1.2020 lukien ja tekee tätä koskevat ehdotukset ottaen huomioon alakohtaiset kehittämistarpeet sekä määräysten mahdollisen muuttamisen kustannusvaikutukset.

5.8 Työaikapankkia koskeva työryhmä

Liitot asettavat työryhmän, jonka tavoitteena on sopimuskauden aikana selvittää työaikapankkijärjestelmän mahdollisuuksia. Työryhmä ottaa työssään huomioon vireillä olevan työaikalakiuudistuksen mukaiset muutokset sekä alakohtaiset tarpeet ja tekee tarvittaessa ehdotukset työehtosopimuksen muutoksiksi.

6 JATKUVAN NEUVOTTELUN PERIAATE

Sopijaosapuolet jatkavat vireillä olevien ja esille nousevien asioiden käsittelyä jatkuvan neuvottelun periaatteen mukaisesti.

Tarkastettu

Palvelualueiden työnantajat PALTA ry

Tuomas Aarto   Anu Sajavaara

Sähkötekniset työnantajat STTA ry

Pekka Karppinen   Esa Larsén

Sähköalojen ammattiliitto ry

Sauli Väntti   Hannu Luukkonen

SÄHKÖISTYS- JA SÄHKÖASENNUSALAN TYÖEHTOSOPIMUS

1 § SOPIMUKSEN SOVELTAMISALA

1 Tämän työehtosopimuksen määräyksiä sovelletaan Sähkötekniset työnantajat STTA ry:n ja Palvelualojen työnantajat PALTA ry:n (myöhemmin STTA ja PALTA) jäsenyritysten palveluksessa oleviin työntekijöihin, jotka työskentelevät

- sähkölaitteistojen rakennus-, korjaus-, huolto- ja ylläpitotöissä tai näihin läheisesti liittyvissä tehtävissä tai
- sähkölaitteiden korjaus- ja huoltotöissä.

Pöytäkirjamerkintä:

Sähkölaitteistolla ja -laitteella tarkoitetaan kaikilla jännitetasoilla toimivia kojeita, verkostoja ja järjestelmiä.

Sähkölaitteisto voi sijaita myös laivassa tai se voi liittyä tuotevalmistukseen.

2 Kohdassa 1. mainittu yritys voi kuulua tämän työehtosopimuksen soveltamispiiriin myös yksinomaan jonkin osastonsa tai toimintansa osalta.

2 § TYÖEHTOSOPIMUKSEN LIITTEIDEN NOUDATTAMINEN

Liitteenä olevat sopimukset ja sitovat asiakirjat ovat tämän työehtosopimuksen osia:

Liite 1 Työehtosopimuksen uudistamista koskeva pöytäkirja, s. 9

Liite 2 Esimerkkiluettelo jatkuvaa yhteistoimintamenettelyä sovellettaessa käsiteltävistä asioista, s. 107

Liite 3 Sähköistys- ja sähköasennusalan urakkahinnoittelu 1.6.2015, s. 109

Liite 4 Piirrosesimerkit työehtosopimuksen 8 § B -kohdan 5.2.1 mukaisen asuntotuotantohinnoittelun peruspisteiden määrittelmästä, s. 147

Liite 5 Komennusmiesten majoitustaso, s. 148

Liite 6 Yleissopimus, s. 149

Liite 7 Määräajan laskeminen, s. 170

3 § TYÖRAUHAVELVOITE

1 Tämä työehtosopimus sitoo 1 §:ssä mainittuja työnantajajärjestöjä (STTA ja PALTA) ja niiden jäsenyrityksiä, jotka ovat tai sopimuksen voimassaoloaikana ovat olleet jommankumman yhdistyksen jäsenenä.

Tämä työehtosopimus sitoo myös Sähköalojen ammattiliitto ry:tä (myöhemmin Sähköalojen ammattiliitto) ja sen alayhdistyksiä sekä työntekijöitä, jotka ovat tai sopimuksen voimassaoloaikana ovat olleet näiden yhdistysten jäseniä.

- 2 Tämän sopimuksen voimassa ollessa ei saa toimeenpanna työehtosopimuksen määräyksiin kohdistuvia työehtosopimuslain tarkoittamia työtaistelutoimenpiteitä.
- 3 Allekirjoittaneet järjestöt ja niiden alayhdistykset ovat velvolliset huolehtimaan siitä, etteivät niiden jäseninä olevat yhdistykset, työnantajat tai työntekijät, joita sopimus koskee, ryhdy työtaistelutoimenpiteisiin eivätkä muutoinkaan riko työehtosopimuksen määräyksiä.
- Allekirjoittaneet järjestöt ja niiden alayhdistykset ovat velvollisia välittömästi ryhtymään kaikkiin käytettävissä oleviin keinoin toimenpiteisiin uhkaavan työtaistelun estämiseksi tai rikkoutuneen työrauhan palauttamiseksi.
- Samoin allekirjoittaneet järjestöt ovat velvollisia ryhtymään heti työehtosopimusrikkomuksesta tai alkavasta rikkomisesta tiedon saatuaan kaikkiin käytettävissä oleviin keinoin toimenpiteisiin rikkomisen estämiseksi tai lopettamiseksi.
- 4 Ennen poliittiseen tai myötätuntotyötaisteluun ryhtymistä siitä ilmoitetaan valtakunnansovittelijalle sekä asianomaisille työnantaja- tai työntekijäjärjestöille vähintään neljä päivää aikaisemmin. Ilmoituksessa on mainittava aiotun työtaistelun syyt, alkamishetki ja laajuus.

4 § PAIKALLINEN SOPIMINEN

1 Paikallinen sopiminen

STTA:n ja PALTA:n jäsenyrityksissä, joihin on valittu tämän työehtosopimuksen liitteen 6 mukaan pääluottamusmies, on mahdollista sopia paikallisesti tämän työehtosopimuksen määrittelemässä laajuudessa asioista, joita koskevissa työehtosopimusmääräyksissä on erikseen viitattu tähän paikallista sopimista koskevaan 4 §:ään.

Paikallinen sopiminen edellyttää avointa ja luottamusta synnyttävää vuoropuhelua työnantajan ja henkilöstön välillä. Ensisijaiseksi toimintamalliksi tulee omaksua valmius aloitteellisuuteen etsiä parhaat mahdolliset ratkaisut, joilla edistetään sekä yrityksen että henkilöstön etuja ja niiden yhteensovitusta paikalliset tarpeet huomioonottavalla tavalla. Osapuolten odotetaan ottavan vastuun oman työpaikkansa menestyksestä.

Yhteistoiminnalla ja paikallisella sopimisella sen osana vaikutetaan yrityksen tuottavuuden, kilpailukyvyyn ja työllisyyden ylläpitoon ja kehittämiseen. Samalla luodaan edellytykset myös työhyvinvoinnin parantamiselle. Paikallinen sopiminen tulee ymmärtää erityisesti toiminnan kehittämisen välineeksi.

2 Paikallisen sopimuksen osapuolet

Työntekijöitä yleisesti koskevista asioista sovitaan työehtosopimuksen neuvottelujärjestelmän mukaisesti työnantajan ja pääluottamusmiehen kesken.

Pääluottamusmiehen tekemä sopimus sitoo kaikkia niitä työntekijöitä, joita pääluottamusmiehen on katsottava edustavan.

Luottamusmiehen tekemä sopimus sitoo kaikkia niitä työntekijöitä, joita luottamusmiehen on katsottava edustavan.

Yksittäistä työntekijää tai työryhmää koskevista asioista sovitaan työnantajan ja asianomaisen työntekijän tai työryhmän kesken.

Luottamusmiehen, yksittäisen työntekijän tai työryhmän tekemä sopimus ei saa olla ristiriidassa pääluottamusmiehen tekemän, samaa asiaa koskevan sopimuksen kanssa.

3 Sopimuksista tiedottaminen

Muu kuin pääluottamusmiehen kanssa tehty sopimus on työnantajan annettava tiedoksi pääluottamusmiehelle.

4 Paikallisen sopimuksen muoto

Paikallinen sopimus on solmittava kirjallisena ja sen tulee olla kohdassa 2 tarkoitettujen sopijaosapuolten allekirjoittama. Näiden määräysten vastainen sopimus on mitätön.

5 Paikallisen sopimuksen oikeusvaikutukset ja voimassaolo

Paikallinen sopimus on työehtosopimuksen osa ja sitä sovelletaan senkin jälkeen, kun työehtosopimuksen voimassaolo on lakannut siihen saakka, kunnes paikallinen sopimus on määräaikaaisuuden tai irtisanomisen kautta päättynyt.

Jos yrityksessä syntyy erimielisyyttä paikallisen sopimuksen sisällöstä tai sen noudattamisesta, on työnantajan annettava Sähköalojen ammattiliitolle pyydettyä sopimukset käyttöön erimielisyyden selvittämiseksi.

Sopimus voidaan solmia määräajaksi tai olemaan voimassa toistaiseksi.

Toistaiseksi voimassa oleva sopimus voidaan irtisanoa kolmen kuukauden irtisanomisaikaa noudattaen, ellei irtisanomisajasta ole muuta sovittu.

Määräajaksi solmittu sopimus voidaan irtisanoa työehtosopimuksen voimassaolon päättyttyä kuukauden kuluessa uuden työehtosopimuksen voimaantulon jälkeen kolmen kuukauden irtisanomisaikaa noudattaen.

5 § TYÖSOPIMUS

1 Yleistä

Työnantajalla on oikeus ottaa ja erottaa työntekijä sekä oikeus johtaa ja valvoa työtä.

2 Työsopimus

Työhönoton yhteydessä on osapuolten laadittava kahtena kappaleena kirjallinen työsopimus, josta selviävät työsopimuslaissa tarkoitetut työsuhteen ehdot ja muut työsopimuslain selvitettäväksi määräämät tiedot, jollei niitä anneta erikseen kirjallisesti, kuten

- työnantajan nimi, Y-tunnus, kotipaikka ja liikepaikan osoite
- työntekijän nimi, henkilötunnus, osoite
- työntekijän pääasialliset työtehtävät
- työsopimuksen kestoaja:
  - a) toistaiseksi voimassa oleva
  - b) määräaikainen
- määräaikaisen työsopimuksen kesto ja peruste
- koeaika*
- noudatettava työehtosopimus
- työhönottopaikka**
- työntekopaikka tai jos työntekijällä ei ole pääasiallista kiinteää työntekopaikkaa, selvitys niistä periaatteista, joiden mukaan työntekijä työskentelee eri työkohteissa
- työnteon alkamisajankohta
- palkan ja muun vastikkeen määräytymisperusteet; palkka, palkkaryhmä
- palkanmaksukausi
- säännöllinen työaika
- vuosiloman määräytyminen
- irtisanomisaika tai sen määräytymisen peruste.

*Koeajan pituus on toistaiseksi voimassa olevissa tai vähintään 8 kuukautta kestävässä määräaikaisissa työsopimuksissa enintään 4 kuukautta.

Kahdeksan kuukautta lyhyemmissä määräaikaisissa työsopimuksissa koeaika saa olla enintään puolet työsopimuksen kestoajasta.

3 Työhönottopaikka

**Työhönottopaikalla tarkoitetaan sellaista yrityksen toimintaorganisaatioon liittyvää pysyväisluontoista toimipaikkaa (pää- tai haaratoimistoa), jossa työntekijä on työhön otettu.

4 Annettavat tiedot

Työhön otettaessa työnantaja ilmoittaa työntekijälle vakuutuslaitoksen, josta ryhmähenkivakuutus on otettu, sekä luottamusmiehen ja työsuojeluvaltuutetun nimet yhteystietoineen.

Työntekijä on velvollinen ilmoittamaan työnantajalle työsopimukseen merkittyjen osoitetietojensa muuttumisesta.

6 § TYÖSUHDETURVA

Työntekijöiden työsuhdeturva ja siihen liittyvät menettelytavat määräytyvät tämän sopimuksen osana noudatettavan työsopimuslain (55/2001) mukaan jäljempänä olevin poikkeuksin.

Työehtosopimuksen tarkoittamia määräaikoja laskettaessa noudatetaan liitteen 7 määräyksiä.

1 Koeaikapurun menettelytavat

Työsopimuksen purkamiseen koeaikana sovelletaan työsopimuslain 9:1 – 2 §:n ja 9:4 – 5 §:n menettelytapasäännöksiä.

2 Lomauttaminen

Työntekijä voidaan lomauttaa työsopimuslain (55/2001) 5 luvun 2 §:ssä säädetyllä perusteilla. Lomautusilmoitus on annettava lomautettavalle henkilökohtaisesti ja kirjallisena.

3 Vuorolomautus

Työehtosopimuksen osapuolina olevat järjestöt toteavat, että lomautusjärjestelyjä harkittaessa tulee vuorolomautusmahdollisuus käsitellä yhtenä vaihtoehtona lomautuksen toteuttamiseksi.

4 Lomautuksen siirto

Työnantaja voi peruuttaa lomautusilmoituksen tai siirtää kerran lomautuksen toimeenpanoa alkamaan tietynä päivänä tarvitsematta noudattaa uutta lomautusilmoitusaikaa. Ilmoitus peruutuksesta tai siirrosta on tehtävä viimeistään työn päättymispäivää edeltävänä työpäivänä, ensisijaisesti kirjallisesti tai milloin se ei kohtuudella ole mahdollista, muuten todistettavasti.

5 Lomautuksen tilapäinen keskeytys

Työnantaja ja työntekijä voivat sopia tilapäisestä työstä tai ammatillisesta jatko- tai täydennyskoulutuksesta lomautuksen kestäessä, jolloin lomautus jatkuu välittömästi työn tekemisen tai koulutuksen jälkeen ja ilman eri lomautusilmoitusaikaa. Tilapäisestä työstä on kyse, jos työ kestää enintään kaksi viikkoa.

Lomautuksen jatkuessa koulutuksen jälkeen ei lomautuspäiviä lasketa uudelleen vuosilomalain (162/2005) 7 § 2 momentin 7. kohdan mukaisiksi (30 lomautuspäivää) työssäolopäivien veroisiksi päiviksi.

6 Lomautus rangaistuksena

Työnantaja voi lomauttaa työntekijän määräajaksi lomautusilmoitusaikaa noudattamatta samoilla perusteilla, joilla työsopimus voitaisiin irtisanoa tai purkaa työntekijästä johtuvasta syystä.

7 Yhteistoimintamenettelyä koskevia määräyksiä

STTA:n ja PALTA:n jäsenyrityksissä, joissa on säännöllisesti vähintään 20 palkansaajaa, voidaan poiketa yhteistoiminnasta yrityksissä säädetyn lain (334/2007) 8. luvun mukaisesta menettelystä työvoiman käyttöä vähennettäessä silloin, kun kysymyksessä on työhönottopaikkakohtaisesti enintään yhdeksään työntekijään kohdistuvasta lomautuksesta, jatkuvan neuvottelumenettelyn periaatetta noudattaen seuraavasti:

7.1 Työnantaja ja pääluottamusmies neuvottelevat työhönottopaikkakohtaisesti osapuolten sopimin määräajoin vähintään kuusi (6) kertaa vuodessa yhteistoimintalain piiriin kuuluvista asioista.

Kokouksista pidetään pöytäkirjaa, jonka osallistujat allekirjoituksellaan hyväksyvät.

7.2 Jatkuvaa neuvottelumenettelyä toteutettaessa

- työnantajalla on oikeus poiketa edellä mainitun lain 45 §:n kirjallista neuvotteluesitystä koskevista säännöksistä
- työnantajan katsotaan edellä mainitun lain 51 §:n säännöksistä poiketen täyttäneen neuvotteluelvoitteensa, kun jatkuvaa neuvottelumenettelyä toteutettaessa on yhden kerran neuvoteltu pääluottamusmiehen kanssa
- alihankintasopimusten mahdollisia henkilöstövaikutuksia käsitellään yrityksissä säännöllisesti resurssiennusteiden tarkastelun yhteydessä.

7.3 Jatkuvan neuvottelumenettelyn käyttämisestä on sovittava kirjallisesti työnantajan ja pääluottamusmiehen kesken. Jatkuvaa neuvottelumenettelyä varten työehtosopimusosapuolet ovat tehneet esimerkkiluettelon käsiteltävistä asioista (liite 2, sivu 107).

Mikäli jatkuvaa neuvottelumenettelyä ei toteuteta kirjallisen sopimuksen mukaisesti, noudatetaan yhteistoimintalakia sellaisenaan.

8 Irtisanominen

8.1 Työnantajan irtisanoessa noudatetaan seuraavia irtisanomisaikoja:

Työsuhde jatkunut keskeytyksettä	Irtisanomisaika
alle 1 vuoden –	14 vuorokautta
1 vuoden, mutta alle 3 vuotta	1 kk
3 vuotta, mutta alle 5 vuotta	2 kk
5 vuotta, mutta alle 10 vuotta	3 kk
10 vuotta tai enemmän	4 kk

8.2 Työntekijän irtisanoessa

14 vuorokautta

8.3 Työntekijän muutosturva

Jolleivät työnantaja ja työntekijä työnantajan irtisanottua työsopimuksen työsopimuslain (55/2001) 7. luvun 3 §:ssä tai 7 §:ssä tarkoitetuilla perusteilla ole sopineet muuta, työntekijällä on oikeus vapaaseen täydellä palkalla osallistua julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta säädetyn lain (916/2012) tarkoittaman työllistymisohjelman laatimiseen, sen mukaiseen työvoimapolitiittiseen aikuiskoulutukseen, harjoitteluun ja työssä oppimiseen tai oma-aloitteeseen tai viranomaisaloitteeseen työpaikan hakuun ja työhaastatteluun tai uudelleensijoitusvalmennukseen.

Työllistymisvapaan pituus määräytyy työsuhteen pituuden mukaan seuraavasti:

- enintään 5 päivää, jos työntekijän työsuhde on kestänyt enintään 4 vuotta
- enintään 10 päivää, jos työntekijän työsuhde on kestänyt yli 4, mutta enintään 8 vuotta
- enintään 20 päivää, jos työntekijän työsuhde on kestänyt yli 8 vuotta.

Työntekijän on ennen työllistymisvapaan tai sen osan käyttämistä ilmoitettava siitä ja vapaan perusteesta työnantajalle niin hyvissä ajoin kuin mahdollista sekä pyydettyä esitettävä vapaamuotoinen selvitys vapaan pitämisestä.

Työllistymisvapaan käyttämisestä ei saa aiheutua työnantajalle merkittävää haittaa.

Pöytäkirjamerkintä:

Täydellä palkalla tarkoitetaan korvauskeskituntiansiota.

8.4 Irtisanomisajan palkka

Irtisanomisajan palkkaa vahingonkorvausluonteisesti maksettaessa ja maksettaessa korvausta työsopimuksen perusteettomasta päättämisestä vahingonkorvausten määrän laskemisen perusteena käytetään työehto-

sopimuksen korvauskeskituntiansiota. Kuukausipalkkaiselle työntekijälle korvaus määräytyy vuosilomalain (162/2005) 10 §:n mukaisin perustein.

8.5 Työn odottaminen irtisanomisaikana

Jos yrityksen toiminta on lakkautettu, työntekijä on vapautettu työvelvollisuudesta tai muutoin olosuhteista käy ilmi, ettei työnantajan tarkoituksena ole tarjota irtisanotulle työntekijälle uutta työtä, on kyseiseltä osalta irtisanomisaikaa maksettava korvauskeskituntiansion mukaista korvausta.

8.6 Työntekijän takaisin ottaminen

Työsopimuslain (55/2001) 6 luvun 6 §:n mukaisesta takaisinottovelvollisuudesta voidaan poiketa työnantajan ja työntekijän välisellä, työsuhdetta päätettäessä tehtävällä sopimuksella.

Tiedusteltaessa työvoimaviranomaiselta yhdeksän kuukauden aikana työsuhteen päättymisestä, onko sen välityksellä yrityksen entisiä työntekijöitä edelleen työtä vailla, on kiinnitettävä huomiota siihen, että tiedusteluajankohdan ja uuden työntekijän työsuhteen alkamisajankohdan välinen aika ei muodostu sellaiseksi, että irtisanottujen työntekijöiden asema aiheettomasti heikentyy.

8.7 Vähentämisjärjestys

Muusta kuin työntekijästä johtuvasta syystä tapahtuneen irtisanomisen ja lomauttamisen yhteydessä on mahdollisuuksien mukaan noudatettava sääntöä, jonka mukaan viimeksi irtisanotaan tai lomautetaan yrityksen toiminnalle tärkeitä ammattityöntekijöitä ja saman työnantajan työssä osan työkyvystään menettäneitä.

Tämän säännön lisäksi kiinnitetään huomiota myös työsuhteen kesto-aikaan ja työntekijän huoltovelvollisuuden määrään.

8.8 Työntarjoamisvelvoitteen alueellinen rajoittaminen

Tilanteissa, joissa työnantajalla on työsopimuslakiin tai työehtosopimukseen perustuva työntarjoamisvelvollisuus työntekijälle irtisanomiseen, lomauttamiseen, osa-aikaistamiseen tai takaisinottovelvoitteeseen liittyen, rajoittuu tämä velvollisuus alueellisesti työhön, jota on tarjolla työntekijän työsopimuksen mukaisessa työhönottopaikassa tai enintään 80 kilometrin päässä työntekijän vakituisesta työnantajan tiedossa olevasta asuinpaikasta.

Mikäli työntekijä kuitenkin ilmoittaa työnantajalle kirjallisesti olevansa kiinnostunut kaikkialla Suomessa tarjolla olevista työtehtävistä, ei edellisessä kappaleessa tarkoitettua alueellista rajausta työnantajan työntarjoamisvelvollisuuteen sovelleta. Työnantajan tulee kysyä työntekijältä tämän kiinnostuksesta alueellisesti rajoittamattomaan töiden vastaanottamiseen.

7 § TYÖAIKA

Työsuhteissa noudatetaan työaikalain säännösten ohella tässä sovittuja työaikaa koskevia ehtoja.

1 Työviikko ja työvuorokausi

Työviikko alkaa maanantaina työntekijän työvuoron alkaessa ja työvuorokausi alkaa työntekijän työvuoron alkaessa, ellei paikallisesti 4 §:n mukaisesti kirjallisesti toisin sovita.

2 Säännöllinen työaika

Säännöllinen työaika on enintään 8 tuntia vuorokaudessa ja 40 tuntia viikossa. Työntekijän säännöllinen työaika on määritettävä työsopimuksessa.

Alle 4 tunnin vuorokautista työaikaa ei tule käyttää, elleivät työntekijän tarpeet tai muu perusteltu syy tätä edellytä. Työnantajan on etukäteen ilmoitettava työntekijälle tämän työpäivät ja työtunnit palkanmaksukausittain.

2 A Työajan pidentäminen (voimaan 1.1.2017)

Vuosittaista työaikaa pidennetään keskimäärin 24 tunnilla vuosittaista ansiotasoa muuttamatta. Osa-aikaisissa työsuhteissa työajan pidentäminen suhteutetaan työaikaan. Vain osan vuotta työskentelevän työntekijän osalta työaikaa pidennetään suhteessa työsuhteen kestoan.

Osapuolet toteavat, että työajan pidennyksen osalta työaika järjestetään jäljempänä kuvatulla tavalla keskimääräiseksi siten, että työaika tasoittuu 52 viikon aikana enintään 40 viikkotuntiin eikä työehtosopimus muodosta tälle estettä. Työajan pidentämisen toteuttaminen ei edellytä työajan tasoittumisjärjestelmää.

2 A 1 Työajan pidentäminen paikallisesti sopimalla

Työajan pidentämisen toteutuksesta sovitaan paikallisesti. Paikallisella sopimuksella työaikaa pidennetään työpaikan työn ja työaikamuotojen kannalta tarkoituksenmukaisella tavalla. Pääluottamusmies sopii työnantajan kanssa marraskuun loppuun mennessä siitä, millä tavoin työntekijöiden vuosittaista työaikaa pidennetään 24 tunnilla ansiotasoa muuttamatta. Sopimus tehdään kirjallisesti ja se on voimassa kalenterivuoden kerrallaan ja jatkuu toistaiseksi, ellei sopijaosapuoli viimeistään syyskuun loppuun mennessä kirjallisesti irtisano sopimusta päättymään kuluvan vuoden loppuessa. Samalla sovitaan ilmoitusajoista.

Työaikaa voidaan sopimalla pidentää esimerkiksi hyödyntämällä työajan lyhentämistä vapaita, arkipyhiä, arkilauantaipäiviä, vuosiloman ylittäviä lisävapaita ja muita vastaavia. Lisäksi työaikaa voidaan pidentää jatkamalla vuorokautista säännöllistä työaikaa enintään neljällä tunnilla vuorokaudessa tai pidentämällä säännöllistä työaikaa viikottain puolella tunnilla

kerrallaan, muuttamalla aloittamis- ja lopettamistyötä säännölliseksi työajaksi, siirtämällä työaikana tapahtuvaa koulutusta vapaa-ajalle, huomioiden työajan lisääminen liukuvan työajan järjestelmässä tai työaika-pankissa taikka muilla konkreettisilla tavoilla.

2 A 2 Työajan pidentäminen muutoin kuin sopimalla

Ellei edellä 1 kohdassa tarkoitetulla tavalla ole sovittu työajan pidentämisestä, vuosittaista työaikaa pidennetään lisäämällä vuorokautista työaikaa viikottain yhtenä päivänä 30 minuutilla tai perustelluista syistä enintään neljällä tunnilla. Työnantajan on ilmoitettava pidennetyin työajan ajankohdasta ja sijoittamisesta neljatoista päivää aikaisemmin.

Pidennyksen ajalta ei makseta palkkaa. Osapuolet ovat yhtä mieltä siitä, että edellä mainittu työajan pidennys on säännöllistä työaikaa. Osapuolet ovat yhtä mieltä siitä, että työajan pidentäminen toteutuu ansiotason muuttumatta eivätkä työehtosopimuksen määräykset muodosta tälle estettä.

Työaikaa pidennetään työhönottopaikka- tai yksikkökohtaisesti ottaen huomioon liiketoiminnan tarpeet sekä työntekijöiden yhdenvertaisen kohtelun periaate.

Työnantaja selvittää ratkaisua koskevan alustavan suunnitelman ja sen perusteet pääluottamusmiehelle. Erityistä huomiota tulee tällöin kiinnittää siihen, millä tavoin ratkaisu on perusteltavissa liiketoiminnallisten sekä työntekijöiden tarpeiden näkökulmasta.

Pöytäkirjamerkintä:

Edellä mainituilla perustelluilla syillä tarkoitetaan esimerkiksi työpaikan toiminnallisiin erityistarpeisiin perustuvia syitä kuten työajan pidentämisen käyttöä koulutus- tai muihin osaamisen kehittämiseen liittyviin tarkoituksiin.

3 Työajan säännönmukainen sijoitus, vapaapäivät

- 3.1 Työ alkaa päivätyössä yleensä aikaisintaan klo 07.00 ja päättyy viimeistään klo 17.00.
- 3.2 Mikäli työntekijän ei ole ennen työn aloittamista välttämätöntä käydä työhönottopaikassa, alkaa ja loppuu vuorokautinen työaika työn tekemispäivällä.

Tarveaineiden ja työkalujen haku sekä palautus samoin kuin työstä mahdollisesti johtuvat selvittelyt suoritetaan työaikana.
- 3.3 Noudatettaessa tämän kohdan tarkoittamaa viikoittaista työaikaa työntekijällä tulee olla sunnuntain lisäksi toinen vapaapäivä, joka on lauantai, ellei laadittu työvuoroluettelo muuta määrää.
- 3.4 Arkipyhäviikolla lauantapäivät ovat vapaapäiviä sekä joului- ja juhannusaatot ovat vapaapäiviä, ellei työvuoroluettelo toisin määrää.

- 3.5 Vuorotyö on työtä, joka on järjestetty kahteen tai useampaan työvuoroon. Varsinaisesta vuorotyöstä maksetaan ilta- ja yövuoron tunneilta erityistä vuorolisää alla olevan taulukon mukaisesti siinä mainittuna päivänä tai lähinnä sen jälkeen alkavan palkanmaksukauden alusta seuraavasti:

	1.5.2018–31.3.2019 €/h	1.4.2019–31.3.2020 €/h
Iltavuorolisä vuorotyössä klo 14.00–22.00	1,28	1,30
Yövuorolisä vuorotyössä klo 22.00–06.00	2,34	2,38

- 3.6 Iltatyö on työtä, jota tehdään yrityksessä käytössä olevasta työajasta poikkeavana työaikana klo 17.00–22.00. Yötyötä on työ, joka tehdään klo 22.00–06.00.

Iltatyöstä sekä yötyöstä, joka ei ole vuorotyötä eikä ylityötä, maksetaan erityistä ilta- tai yötyölisää alla olevan taulukon mukaisesti siinä mainittuna päivänä tai lähinnä sen jälkeen alkavan palkanmaksukauden alusta seuraavasti:

	1.5.2018–31.3.2019 €/h	1.4.2019–31.3.2020 €/h
Iltatyölisä työssä, joka ei ole vuorotyötä eikä ylityötä klo 17.00–22.00	1,28	1,30
Yötyölisä työssä, joka ei ole vuorotyötä eikä ylityötä klo 22.00–06.00	2,34	2,38

4 Tauot

- 4.1 Elleivät erityiset työn järjestelyyn liittyvät syyt muuta vaadi, työvuoron puoliväliin sijoitetaan tunnin kestävä ruokailutauko, jona aikana työntekijä voi poistua työpaikaltaan. Ruokailutaukoa ei lueta työajaksi.

Työnantaja ja työntekijä voivat sopia puolen tunnin ruokatauosta.

- 4.2 Työntekijällä on oikeus pitää vähintään 6 tunnin työaikana työvuoron ensimmäisellä ja toisella puoliskolla yksi 12 minuutin pituinen kahvitauko. Ne luetaan työajaksi.

Suoritettaessa yli-, ilta- ja yötyötä on työntekijälle annettava joka kahden tunnin kuluttua 12 minuutin pituinen lepotauko. Mikäli yli tunnin kestävä ylityö alkaa välittömästi tavallisen työajan päätyttyä, on työntekijällä oikeus pitää 15 minuutin tauko jo ennen ylityön aloittamista. Edellä mainitut tauot luetaan työajaksi.

5 Ylityöt

Ylityöllä tarkoitetaan säännöllisen työajan ylittävää työtä, jota tehdään työnantajan aloitteesta ja työntekijän suostumuksella.

6 Vuorokautinen ylityö

- 6.1 Vuorokautisella ylityöllä tarkoitetaan tämän työehtosopimuksen 7 § 2. kohdassa mainitun säännöllisen vuorokautisen enimmäistyöajan, työntekijän työ sopimuksen mukaisen säännöllisen työajan tai laaditun työtuntijärjestelmän lisäksi työvuorokauden aikana tehtyä työtä.
- 6.2 Vuorokautisesta ylityöstä maksetaan työpalkan lisäksi ylityölisää, jonka suuruus kahdelta ensimmäiseltä tunnilta on 50 % ja seuraavilta tunneilta 100 % korvauskeskituntiansiosta.

7 Viikoittainen ylityö

- 7.1 Viikoittaisella ylityöllä tarkoitetaan työtä, joka ylittää työehtosopimuksen 7 § 2. kohdassa mainitun säännöllisen viikoittaisen enimmäistyöajan, työntekijän työ sopimuksen mukaisen säännöllisen työajan tai laaditun työtuntijärjestelmän mukaan määräytyvän säännöllisen viikoittaisen työajan.
- 7.2 Viikoittaisesta ylityöstä maksetaan työpalkan lisäksi ylityölisää, jonka suuruus kahdeksalta ensimmäiseltä tunnilta on 50 % ja seuraavilta tunneilta 100 % korvauskeskituntiansiosta.

Pöytäkirjamerkintä:

Viikonloppuina (la–su) tehty viikkoilyö korvataan siten, että 8 ensimmäistä tuntia on 50 % ja seuraavat 100 % korvauskeskituntiansiosta.

8 Ylitöiden enimmäismäärä

Työaikalain (605/1996) mukaisena ylitöiden enimmäismäärän tarkastelujaksona käytetään kalenterivuotta. Tätä määräystä sovelletaan vain STTA:n ja PALTA:n jäsenyrityksissä.

9 Työaikaan rinnastettava aika

Vuorokautista ja viikoittaista ylityötä koskevaa korvausta laskettaessa työaikaan rinnastetaan kaikki sellainen aika,

- jolta työnantaja lain tai tämän työehtosopimuksen mukaan maksaa työntekijälle palkkaa tai ansionmenetyksen korvausta; tai
- jona työntekijä on ollut lomautettuna; tai
- on työvuoroluettelon mukaisena säännöllisenä työaikana osallistunut ammattiliiton tai asianomaisen ammatillisen keskusjärjestön hallintoelinten kokouksiin, tätä työehtosopimusta koskeviin neuvotteluihin tai tämän työehtosopimuksen osapuolina olevien järjestöjen välisellä sopimuksella perustettujen työryhmien neuvotteluihin.

Kunnallisten hallintoelinten kokouksiin (19 §) osallistuminen ei kuitenkaan rinnastu työaikaan.

10 Sunnuntaityö

Sunnuntaina tai kirkollisena juhlapäivänä tehdystä työstä maksetaan työpalkan ja mahdollisten ylityölisien lisäksi lain mukaisena sunnuntaityökorotuksena kultakin työtunnilta lisä, jonka suuruus on 100 % korvauskeskituntiansiosta.

11 Viikkolepo

Mikäli työntekijälle ei työviikon aikana ole ollut mahdollista antaa työaikalain (605/1996) edellyttämää yhtäjaksoista 35 tunnin viikoittaista vapaa-aikaa (viikkolepo), korvataan sen aikana tehty työ maksamalla ko. tunneilta korvauskeskituntiansion mukainen korvaus tai antamalla vastaava määrä palkallista vapaata em. palkalla kuukauden kuluessa työn suorittamisesta.

12 Odottamattomat työt ja hälytysluontoiset työt

12.1 Mikäli työntekijän kanssa hänen työvuoronsa aikana sovitaan, että työntekijän tulisi työpaikalta välillä poistuttuaan saman työvuorokauden aikana palata työhön, maksetaan hänelle **odottamattomasta** työstä valmistautumis- ja peseytymiskorvauksena työntekijän korvauskeskituntiansion mukainen palkka yhdeltä tunnilta. Odottamattoman työn varsinaiselta työajalta maksetaan palkka lain ja tämän työehtosopimuksen mukaan. Lyhyemmältä kuin yhden tunnin työajalta maksetaan tunnin palkka.

12.2 Mikäli työntekijän kanssa sovitaan hänen poistuttuaan jo työstä, että työntekijä tulee uudelleen työhön ennen seuraavan säännöllisen työvuoronsa alkamista, maksetaan hänelle **hälytysluonteisesta** työstä valmistautumis- ja peseytymiskorvauksena kahden tunnin palkka korvauskeskituntiansion mukaan.

Hälytysluontoisen työn varsinaiselta työajalta maksetaan 100 %:n lisä (sisältää ylityölisän) korvauskeskituntiansion mukaan kuitenkin enintään työntekijän seuraavan säännöllisen työvuoron alkuun saakka. Lyhyemmältä kuin yhden tunnin työajalta maksetaan kuitenkin tunnin palkka.

12.3 Em. palkan lisäksi suoritetaan työntekijälle lain ja tämän työehtosopimuksen kulloinkin määrittelemät sunnuntaityölisä, TES 11 §:n mukaiset lisät (ns. erikoislisät) ja mahdollinen viikkolepokorvaus.

12.4 Odottamattomassa ja hälytysluontoisessa työssä matkustusaika luetaan työaikaan. Työmatkasta johtuvat matkakulujen korvaukset ja matkustusaika määräytyvät todellisen kuljetun matkan ja tämän työehtosopimuksen 14 §:n mukaan.

13 Varallaolo ja varallaoloaikana tehtävä työ

- 13.1 Varallaololla tarkoitetaan järjestelyä, jossa työntekijä on kohdissa 13.3 ja 13.4 tarkoitettujen sopimusten nojalla velvollinen olemaan vapaa-aikanaan tavoitettavissa niin, että hänet tarvittaessa voidaan kutsua töihin.
- 13.2 Varallaoloaika ei ole työaikaa. Varallaoloajan pituus ja varallaolon toistuvuus eivät saa haitata kohtuuttomasti työntekijän vapaa-ajan käyttöä.
- 13.3 Varallaolosta, siitä maksettavasta korvauksesta ja/tai mahdollisesta lähtörahasta, joka maksetaan, kun työntekijä varallaoloaikana kutsutaan työhön, on sovittava kirjallisesti pääluottamusmiehen tai pääluottamusmiehen puuttuessa varallaoloon osallistuvan henkilöstön kanssa yhteisesti. Sopimuksesta on käytävä ilmi varallaolon kesto ja sen luonne.
- 13.4 Varallaoloon liittymisestä sovitaan kirjallisesti työnantajan ja työntekijän kesken. Sopimuksesta annetaan kopio pääluottamusmiehelle.
- 13.5 Työnantaja vastaa varallaoloon liittyvistä yhteydenpitovälineistä, ellei varallaolosopimuksessa ole toisin sovittu.
- 13.6 Jos työntekijä on varallaolon aikana velvollinen oleskelemaan asunnosaan, josta hänet voidaan tarvittaessa kutsua työhön, varallaoloon käytetystä ajasta on vähintään puolet korvattava joko rahassa tai vastaavalla säännöllisenä työaikana annettavalla palkallisella vapaa-ajalla. Varallaolokorvaus määräytyy työntekijän henkilökohtaisen kokonaisansion (8 § A 5) mukaan.
- 13.7 Jos työntekijällä ei ole varallaoloaikana velvollisuutta oleskella asunnosaan, sovitaan kohdan 13.3 mukaisessa varallaolosopimuksessa, kuinka suuri prosenttiosuus varallaoloajasta korvataan työntekijälle joko rahassa tai vastaavalla säännöllisenä työaikana annettavalla palkallisella vapaa-ajalla. Sovittavan korvauksen määrässä on otettava huomioon varallaolosta työntekijän vapaa-ajan käytölle aiheutuvat rajoitukset.
- Varallaolokorvaus määräytyy työntekijän henkilökohtaisen kokonaisansion (8 § A 5) mukaan. Varallaolokorvaus voidaan tämän kohdan tarkoitamissa tapauksissa sopia myös kiinteänä euromääräisenä korvauksena.
- 13.8 Jos kohdassa 13.3 tarkoitettussa varallaolosopimuksessa on sovittu lähtörahasta sopimatta kuitenkaan sen määrästä, lähtöraha on tämän sopimuksen 7 §:n kohdan 12.2 hälytysluontoista työtä koskevan valmistautumis- ja peseytymiskorvauksen suuruinen.
- 13.9 Työajalta, joka tehdään, kun varalla ollut työntekijä kutsutaan työhön, maksetaan 100 %:n lisä (sisältää ylityölisän) korvauskeskituntiansion mukaan kuitenkin enintään siihen asti, kunnes yrityksessä käytännössä oleva työntekijän työaika seuraavana aamuna alkaa. Mikäli työ suoritetaan sunnuntaina tai muuna lepopäivänä, jatkuu em. 100 %:n lisä koko työn ajan päättyen kuitenkin kuten edellä on sanottu. Lyhyemmältä kuin

yhden tunnin työajalta maksetaan tunnin palkka. Matkustusaika työntekopaikalle ja takaisin luetaan työaikaan.

- 13.10 Edellä mainitun työajan palkan lisäksi suoritetaan työntekijälle lain ja tämän työehtosopimuksen kulloinkin määrittelemät sunnuntaityö-, viikkolepo- korvaus sekä TES 11 §:n mukaiset lisät.
- 13.11 Kohdan 13.3 tarkoittama varallaolosopimus samoin kuin kohdan 13.4 tarkoittama sopimus liittymisestä varallaoloon voidaan päättää irtisanomalla noudattaen kuuden viikon pituista irtisanomisaikaa.

14 Työvuoroluettelot, työajan siirtäminen

- 14.1 Työnantaja laatii kirjallisesti työvuoroluettelon, josta on käytävä ilmi säännöllisen työajan alkamis- ja lopettamisajat, päivittäisten lepoaikojen ajankohdat, vapaapäivät sekä viikkolepo.
- 14.2 Alle 4 tunnin työvuoroja ei tule käyttää, elleivät työntekijän tarpeet tai muu perusteltu syy tätä edellytä.
- 14.3 Poikkeavan työajan järjestelyä (vuoro-, ilta- tai yötyötä) varten on työvuoroluettelot laadittava ja ilmoitettava kaksi (2) viikkoa ennen työntekijän ensimmäistä työvuoroa, ellei paikallisesti 4 §:n mukaisesti toisin sovita.

Mikäli laaditusta työvuoroluettelosta poiketaan siten, että muutetun työvuoron ja sitä koskevan ilmoituksen väliin jää vähemmän kuin kolme työntekijän työvuoroa, työntekijälle on maksettava hänen viiteen ensimmäiseen työvuoroonsa sijoituvilta, aiemmasta työajasta poikkeavilta tunteilta lisää alla olevan taulukon mukaisesti siinä mainittuna päivänä tai lähinnä sen jälkeen alkavan palkanmaksukauden alusta seuraavasti:

1.5.2018–31.3.2019	2,57 €/h
1.4.2019–31.3.2020	2,61 €/h

- 14.4 Edellä tarkoitettua työvuoroluetteloa muutetaan ensisijaisesti sopimalla. Mikäli asiasta ei voida sopia, työnantajalla on oikeus muuttaa työvuoroluetteloa töiden järjestelyyn liittyvästä painavasta syystä. Tällöin tulevat noudatettaviksi edellä olevat kohdan 14.3 määräykset.
- 14.5 Mikäli työntekijälle maksetaan ansionmenetyksen korvausta yli sen ajanjakson, jonka ajaksi työvuoroluettelo on laadittu, katsotaan yli menevien päivien työvuorojen olevan 8 tunnin mittaisia. Muulloin ansionmenetyksen korvaus maksetaan työvuoroluettelon mukaisesti.
- 14.6 Ellei kirjallista työvuoroluetteloa ole tehty, ovat yli 8 tunnin päivittäiset työajan tunnit ylityötä ja yli 40 tuntia viikossa ylittävät tunnit viikoittaista ylityötä. (Huomioi tulkinta kohdassa "Viikoittainen ylityö".)

Arkipyhät samoin kuin juhannus- ja jouluaatto sekä pääsiäislauantai lyhentävät viikoittaista työaika vastavasti. Jos työntekijällä on työvuoro-

luettelon mukaan työvuoro em. päivinä, on hänelle annettava työaika vastaava palkaton arkipyhävapaa tasoittumisjakson aikana. Työajan tasoittumispäivät eivät voi sijoittua edellä lueteltuihin päiviin, vuosilomapäiviin eikä työajan lyhennyspäiviin.

15 Paikallinen sopiminen keskimääräisestä työajasta

- 15.1 Työaika voidaan 4 §:n mukaisesti paikallisesti sopia keskimääräiseksi siten, että työaika tasoittuu enintään 12 viikon aikana 40 tuntiin viikossa. Vuorokautinen työaika on tällöin enintään 10 tuntia ja viikoittainen enintään 50 tuntia.
- 15.2 Alle 4 tunnin työvuoroja ei tule käyttää, elleivät työntekijän tarpeet tai muu perusteltu syy tätä edellytä.
- 15.3 Sovittaessa säännöllinen työaika keskimääräiseksi, on työtä varten ennakolta määriteltävä aika, jonka kuluessa säännöllinen työaika tasoittuu säädettyyn keskimäärään (= tasoittumisjärjestelmä).
- 15.4 Keskimääräiseksi järjestettyä työaika varten on työvuoroluettelo laadittava siten, että vähintään kolmen viikon työvuorot ovat tiedossa etukäteen.
- 15.5 Työntekijän lomautus ei voi alkaa ennen kuin työaika on tasoitettu samaan työtuntimäärään kuin päivätyössä vastaavana aikana.
- 15.6 Jos työntekijän työsuhde päättyy muusta kuin työntekijästä johtuvasta syystä niin, ettei tasoittumisvapaata anneta ennen työsuhteen päättymistä, maksetaan tehdyiltä työtunneilta, jotka ylittävät työtuntijärjestelmän mukaisen työajan, ylityökorvaus tämän työehtosopimuksen ylityömääräysten mukaisesti.

Arkipyhäviikolla on arkipäiväksi sattuvan juhlapäivän aaton ja lauantain säännöllinen työaika enintään kahdeksan tuntia, ellei laadittu työtuntijärjestelmä toisin määrää. Pääsiäislauantai, juhannusaatto ja jouluaatto ovat vapaapäiviä, elleivät erityiset syyt muuta vaadi.

16 Arkipyhät, arkipyhäkorvaus ja itsenäisyyspäivän palkka

- 16.1 Muulle kuin kuukausipalkkaiselle työntekijälle maksetaan uudenvuodenpäivältä, loppiaispäivältä, pitkäperjantailta, toiselta pääsiäispäivältä, vapunpäivältä, helatorstailta, juhannusaatolta, itsenäisyyspäivältä, jouluaatolta sekä ensimmäiseltä ja toiselta joulupäivältä arkipyhäkorvauksena jäljempänä mainituin edellytyksin korvauskeskituntiansion mukainen palkka työtuntijärjestelmän mukaisilta säännöllisiltä työtunneilta, mikäli mainitut päivät muuten olisivat olleet hänen työpäiviään tai työajan tasoittumispäiviä tai poissaolo on ollut työnantajan lupa.
- 16.2 Tämän sopimuksen 7 §:n kohdan 15.1 mukaisesti sovittua työtuntijärjestelmää tekeville työntekijöille maksetaan arkipyhäkorvaus 8 tunnilta korvauskeskituntiansion mukaan laskettuna.

- 16.3 Arkipyhäkorvaus maksetaan, kun arkipyhä sijoittuu päiväksi, jota edeltävältä tai seuraavalta päivältä maksetaan työntekijälle palkkaa tai korvausta jonkin tämän työehtosopimuksen kohdan mukaan.
- 16.4 Arkipyhän jommallakummalla puolella voi olla myös vapaapäiviä (esim. lauantai tai sunnuntai).
- 16.5 Arkipyhäkorvaus maksetaan myös taloudellisista ja tuotannollisista syistä toimeenpannun lomautuksen alkamista seuranneen kahden ensimmäisen viikon ajalle sisältyvältä arkipyhältä.

Mikäli työntekijä on työssä päivänä, jolta arkipyhäkorvausta tulee kohdan 16.1 mukaan maksaa, maksetaan hänelle arkipyhäkorvauksen lisäksi palkkaa samojen perusteiden mukaan kuin sunnuntaityöltä.

17 Työajan lyhentäminen

17.1 Soveltamisala

Sellaisen kokoaikaisen tai osa-aikaeläkkeellä olevan työntekijän, jonka säännöllinen työaika määräytyy 7 §:n mukaisesti, työajan lyhennyksen kokonaiskertymä kuukautta kohti on 8 tuntia 20 minuuttia, ja työaika lyhennetään kalenterivuositain enintään 100 tunnilla.

Edellytyksenä kuitenkin on, että työntekijällä on työsopimuksen mukaan oikeus enintään 30 päivän vuosilomaan ja että vuosittaista työaika lyhentävät ainoastaan kirkolliset juhlapyhät, juhannusaatto, itsenäisyyspäivä, jouluaatto, uudenvuodenpäivä ja vapunpäivä.

Tulkinta: Kokoaikaisella työntekijällä tarkoitetaan tässä henkilöä, jonka säännöllinen työaika on vähintään 7 tuntia/päivä ja 35 tuntia/viikko.

17.2 Vapaan määrä ja antaminen

Vapaan kertymisen määräytymiskausi on kalenterivuosi. Vapaata kertyy työntekijälle alla olevan taulukon mukaisesti niiltä lomanmääräytymiskuukausilta, joilta hänelle vuosilomalain 6 §:n ensimmäisen momentin mukaan muodostuu oikeus vuosilomaan. Työssäolopäivien veroisina ei kuitenkaan pidetä sanotun lain 7 §:n 2 momentin kohdissa 1, 5 ja 8 mainittuja päiviä.

Työssäolopäivien veroisiksi päiviksi luetaan myös 17 § kohdassa 3 tarkoitettut päivät.

Lomanmääräytymiskuukausia	Työajan lyhennyskertymä
1 kk	8 h 20 min
2 kk	16 h 40 min
3 kk	25 h
4 kk	33 h 20 min

5 kk	41 h 40 min
6 kk	50 h
7 kk	58 h 20 min
8 kk	66 h 40 min
9 kk	75 h
10 kk	83 h 20 min
11 kk	91 h 40 min
12 kk	100 h

Mikäli työajan lyhennyksen maksamis- tai antamistilanteessa kertymä on vajaita tunteja, pyöristetään kertynyt lyhennysvapaa lähimpään täyteen tuntiin. Mikäli säännöllinen työaika on lyhyempi kuin 8 tuntia päivässä ja/ tai 40 tuntia viikossa, lasketaan työajan lyhennys keskimääräisen työajan suhteessa. Esimerkiksi 7 tunnin työpäivää keskimäärin tekevällä henkilöllä työajanlyhennyskertymä on $7/8 \times 8$ tuntia 20 minuuttia = 7 tuntia 18 minuuttia.

Vapaa annetaan työnantajan määräämänä ajankohtana seuraavan kalenterivuoden maaliskuun loppuun mennessä.

Vapaa annetaan työpäivinä (8 h), mikäli työnantajan ja työntekijäin välillä ei muusta sovita.

Vapaapäiviä ei saa määrätä pidettäväksi päivänä, jonka työntekijä on muusta syystä saanut vapaapäiväksi.

17.3 Vapaasta ilmoittaminen – siirto

Vapaapäivästä ilmoitetaan vähintään 14 vuorokautta ennen, jos vapaajakso on yli työpäivän mittainen ja vähintään 7 vuorokautta ennen, jos on kyse yksittäisestä päivästä.

Työnantajalla on oikeus siirtää vapaapäivää ja myös tällöin noudatetaan 7 vuorokauden ilmoitusaikaa.

Jos työntekijä joutuu pakottavasta syystä työhön vapaapäivänään työn olematta työehtosopimuksessa tarkoitettua hälytystyötä,

- hänelle ilmoitetaan joko uusi vapaapäivä; tai
- työajalta maksetaan 100 %:lla korotettua palkkaa.

Mikäli työntekijä vapaapäivän ilmoittamisen jälkeen estyy sen pitämisestä sellaisen syyn perusteella, josta työnantaja on velvollinen korvaamaan ansionmenetyksen muiden sopimusmääräysten perusteella, ei uutta vapaapäivää anneta tilalle.

Jos työnantaja taloudellisista ja tuotannollisista syistä lomauttaa hänet ennen kuin siirretty vapaapäivä on annettu, vapaapäivä on kuitenkin annettava ennen lomautuksen alkamista.

17.4 Menettely työsuhteen päättyessä

Jos työntekijän työsuhde päättyy eikä kertynyttä vapaata ole siihen mennessä annettu, maksetaan työntekijälle kertynyttä vapaata vastaava palkka korvauskeskituntiansion mukaan. Jos työntekijän työsuhde päättyy ja hänelle on annettu ja maksettu vapaata enemmän kuin sitä on kertynyt, työntekijä on velvollinen maksamaan takaisin sen määrän, joka hänelle tästä syystä on liikaa suoritettu. Työnantaja saa pidättää tämän määrän työntekijälle maksettavasta palkasta.

17.5 Ansionmenetyksen korvaus

Vapaapäiviltä suoritetaan korvaus korvauskeskituntiansion mukaan. Kuukausipalkkaiset saavat kuukausipalkkansa vähentymättömänä. Maksamisen edellytyksenä on, että työntekijä on ollut työssä työtuntijärjestelmän mukaisesti viimeisenä vapaapäivää edeltäneenä ja myös sen jälkeen lähinnä seuraavana työpäivänä, tai toisena näistä, jos poissaolo on johtunut työnantajan luvasta tai työntekijän sairaudesta tai reservinharjoituksesta tai muusta niihin verrattavasta syystä.

Työntekijälle on annettava mahdollisuus vapaan pitämiseen.

Maksettaessa edellisen vuoden pitämättömät työajan lyhennyspäivät maaliskuun lopussa todetaan menettelyn olevan työehtosopimuksen mukainen.

17.6 Viikoittainen ylityö

Jos työntekijä tekee työtä vapaapäivänään (esim. lauantai tai sunnuntai) sillä viikolla, jolla hän pitää tämän sopimuksen mukaisen työajanlyhennysvapaan, maksetaan näiltä tunneilta ylityölisä kuten viikoittaisesta ylityöstä.

17.7 Vaikutus vuosilomaan

Vapaapäivät ovat vuosilomalain tarkoittamia työssäolopäivien veroisia päiviä vuosiloman pituutta määrättäessä.

8 § TYÖPALKAT

Palkkaustavat

Tämän työehtosopimuksen soveltamispiirissä olevan työntekijän palkkaa kutsutaan määräytymistavan mukaan aikapalkaksi tai urakkapalkaksi.

Työstä käytetään vastaavasti nimitystä aikatyö tai urakkatyö.

Palkkiopalkkaus sisältyy urakkatyömääräyksiin.

Työnantaja voi täydentää työehtosopimuksen mukaan maksettavia palkkoja tulospalkkioilla, joiden perusteina ovat yleensä toiminnalliset tavoitteet, kuten tuottavuus- ja kehitystavoitteiden saavuttaminen, ja voittopalkkioilla, jotka olennaisilta osiltaan tai kokonaan perustuvat taloudelliseen tulokseen kuten liikevaihtoon, käyttökatteeseen ja liiketulokseen.

Edellä mainitun tulos- ja voittopalkkiojärjestelmän käyttöönotto, muuttaminen ja lopettaminen käsitellään yhteistoimintamenettelyssä. Käteisen voittopalkkion ja voitonjakoerän osalta noudatetaan Eläketurvakeskuksen katsauksesta 2009:14 ilmeneviä ohjeita.

Jos tulospalkkio jaetaan työntekijöiden kesken työntekijöiden tekemien työtuntien suhteessa, otetaan tulospalkkio huomioon laskettaessa työntekijän vuosilomapalkkaa ja -korvausta, ylityötä ja työaikakorvauksia tai työehtosopimuksen mukaan määräytyviä muita palkkoja, lisiä ja korvauksia. Muissa tapauksissa koko tulos- ja voittopalkkio maksetaan työntekijälle kertakorvauksena eikä sitä oteta erikseen huomioon laskettaessa edellisessä kappaleessa mainittuja eriä.

Tulos- ja voittopalkkiolisiin ei sovelleta työehtosopimuksen palkankorotusmääräyksiä.

8 § A AIKATYÖ

A 1 Henkilökohtainen aikapalkka

Jokaiselle työsuhteeseen tulevalle työntekijälle on määriteltävä palkkaryhmä, perustuntipalkka ja henkilökohtainen aikapalkka.

Palkkaryhmä ja perustuntipalkka määritetään työehtosopimuksen talotekniikka-alan aikapalkkausjärjestelmää koskevien määräysten mukaan vertaamalla työntekijän osaamista töiden vaatimusryhmittelyteksteihin.

Henkilökohtainen aikapalkka voi olla kohdan A 2 taulukon B mukainen tai se voidaan muodostaa yrityskohtaisesti työehtosopimuksen talotekniikka-alan aikapalkkausjärjestelmää koskevien määräysten mukaan palkkaryhmän mukaisesta perustuntipalkasta ja henkilökohtaisesta palkanosasta.

Myös yrityskohtaiseen järjestelmään perustuvien henkilökohtaisten aikapalkkojen tulee olla vähintään kohdassa A 2 olevan taulukon B osoittaman suuruisia.

Työntekijälle, jonka palkkauksessa sovelletaan kohdan A 5 mukaista soveltua kuukausipalkkaa, ja nuorelle työntekijälle, jota koskeva vähimmäispalkka määräytyy kohdan A 8 mukaan, ei kuitenkaan määritellä henkilökohtaista aikapalkkaa.

A 2 Perustuntipalkat ja henkilökohtaiset aikapalkat

Perustuntipalkat ja henkilökohtaiset aikapalkat ovat alla olevien taulukoiden mukaiset siinä mainittuna päivänä tai lähinnä sen jälkeen alkavan palkanmaksukauden alusta seuraavasti:

Perustuntipalkka ja henkilökohtainen aikapalkka, TES 8 § A 2

Pr	A. Perustuntipalkka 1.5.2018–31.3.2019 €/h	B. Henkilökohtainen aikapalkka 1.5.2018–31.3.2019 €/h
S	10,40	10,93
1	12,75	13,28
2	14,88	15,52
3	15,81	16,46
4	16,70	17,34
5	17,64	18,29

Perustuntipalkka ja henkilökohtainen aikapalkka, TES 8 § A 2

Pr	A. Perustuntipalkka 1.4.2019–31.3.2020 €/h	B. Henkilökohtainen aikapalkka 1.4.2019–31.3.2020 €/h
S	10,58	11,12
1	12,97	13,51
2	15,13	15,78
3	16,08	16,74
4	16,98	17,63
5	17,94	18,60

Perustuntipalkkaa käytetään vain niissä suorituksissa, joissa työehtosopimus erikseen määrittelee käytettäväksi perustuntipalkkaa, kuten maksettaessa matka-ajan korvausta 18 § kohdan 4.1 mukaan.

Työntekijän aikapalkalla tekemästä työstä kohdan A 1 mukaan maksettavan henkilökohtaisen aikapalkan tulee olla määrältään vähintään yllä olevan henkilökohtaisen aikapalkan taulukon B osoittaman suuruinen.

Henkilökohtaisen aikapalkan taulukkoa B ei sovelleta kohdan A 8 tarkoitettujen alle 18-vuotiaiden työntekijöiden työsuhteissa.

A 3 Erityistyölisä

Edellä mainitun henkilökohtaisen aikapalkan lisäksi voidaan työntekijän kanssa sopia erillistä työkohdetta koskevasta erityistyölisästä. Erityistyölisää koskeva sopimus on voimassa määräajan tai toistaiseksi.

Toistaiseksi voimassa oleva sopimus on irtisanottavissa kolmen kuukauden irtisanomisajalla, mikäli muusta irtisanomisajasta ei ole sovittu.

A 4 Henkilökohtainen kokonaisansio

Henkilökohtainen aikapalkka lisättyinä mahdollisella erityistyölisällä, erikoisllisillä ja ammattitutkintolisällä muodostaa työntekijän henkilökohtaisen kokonaisansion.

A 5 Kuukausipalkka

Jatkuvaa aikatyötä tekevän työntekijän palkka voidaan sopia maksettavaksi sovittuna kuukausipalkkana tai muunnettuna kuukausipalkkana.

Sovitun kuukausipalkan tulee vastata määrältään vähintään talotekniikka-alan aikapalkkausjärjestelmän mukaisen palkkaryhmän, jota työntekijään sovellettaisiin, jos hän tekisi työtä kysymyksessä olevan palkkausjärjestelmän mukaisella palkalla, perustuntipalkan ja luvun 175 tuloa.

Muunnettu kuukausipalkka muodostetaan siten, että työntekijälle kohdan A 1 kohdan A 2 sisältämän taulukon B määräysten mukaan määritelty henkilökohtainen aikapalkka kerrotaan luvulla 173.

Jos työntekijän säännöllinen viikoittainen työaika on lyhyempi kuin 40 tuntia, käytetään kertoimena

- a) sovitussa kuukausipalkassa lukua, joka saadaan, kun luku 175 kerrotaan viikoittaisen säännöllisen työajan mukaisen työtuntimäärän ja luvun 40 osamäärällä
- b) muunnetussa kuukausipalkassa lukua, joka saadaan, kun luku 173 kerrotaan viikoittaisen säännöllisen työajan mukaisen työtuntimäärän ja luvun 40 osamäärällä.

Työajan lyhennysvapaat pidetään kertymän mukaisesti työnantajan määrääminä työpäivinä kuukausipalkkaa vähentämättä.

A 6 Sähköalan erikoisasantajien palkkausjärjestelmän mukainen aikapalkka

Sähköalan erikoisasantajien aikapalkka voi olla kohdan A 2 henkilökohtaisen aikapalkan taulukon B mukainen tai se voidaan muodostaa yrityskohtaisesti työehtosopimuksen talotekniikka-alan aikapalkkausjärjestelmää koskevien määräysten mukaan palkkaryhmän mukaisesta perustuntipalkasta ja henkilökohtaisesta palkanosasta. Yrityskohtaisesti muodostetun henkilökohtaisen aikapalkan tulee olla vähintään kohdan A 2 henkilökohtaisen aikapalkan taulukon B mukainen.

A 7 Erikoislisät

Työehtosopimuksen asianomaisten määräysten mukaisilla edellytyksillä (11 §), maksetaan edellä kohdissa A 1, A 2, A 5, A 6 ja A 8 mainittujen aikapalkkojen lisäksi toimialakohtaiset erikoislisät ja ammattitutkintolisä.

A 8 Nuoret työntekijät

Kohdan A palkkamääräyksiä ei sovelleta alle 18-vuotiaisiin, jotka eivät ole suorittaneet ammatillisessa oppilaitoksessa työsopimuksen mukaista ammattialaansa koskevaa perustutkintoa tai jotka eivät ole oppisopimus-suhteessa.

Pöytäkirjamerkintä:

Ammatillisen oppilaitoksen perustutkinto käsittää 180 osaamispistettä. Suoritettu lukio tai ylioppilastutkinto lyhentää tätä opintoaikaa perustutkintoa koskevien normien mukaisesti.

Työehtosopimuksen mukainen vähimmäispalkka nuorelle työntekijälle, joka ei edellä olevan mukaisesti ole tämän työehtosopimuksen yleisten palkkamääräysten piirissä, on 80 % kohdan A 2 sisältämän taulukon A mukaisesta palkkaryhmän S perustuntipalkasta.

Edellä olevan vähimmäispalkan ohella nuorelle työntekijälle maksetaan tämän työehtosopimuksen määräysten (11 §) mukaisilla edellytyksillä erikoislisät (kohta A 8). Henkilökohtaista palkanosaa ei makseta tässä tarkoitetun vähimmäispalkan yhteydessä.

A 9 Työntekijän työkyvyn vaikutus vähimmäispalkkoihin

Kohdan A palkkamääräykset koskevat täysin työkykyisiä työntekijöitä.

Mikäli työntekijän invalideetti vaikuttaa oleellisesti työkykyyn, voidaan työntekijän palkkauksessa työehtosopimuksen määräyksistä poiketen käyttää sopimuspalkkausta. Palkkauksesta tulee sopia kirjallisesti työsopimusta tehtäessä.

TALOTEKNIikka-ALAN AIKAPALKKAUSJÄRJESTELMÄ

Johdanto

Talotekniikka-alan aikapalkkausjärjestelmän tavoitteena on kannustaa työntekijöitä ammattitaitonsa kasvattamiseen ja luoda mahdollisuuksia yrityskehittämisen palkkapolitiikan kehittämiseen. Tavoitteiden saavuttamiseksi aikapalkkausjärjestelmä tulee ensisijaisesti toteuttaa yrityksessä työnantajan ja työntekijöiden välisessä yhteistoiminnassa sopien ja pyrkiä lopputulokseen, joka kohtelee työntekijöitä tasapuolisesti ja on työnteon kannalta motivoiva.

Työntekijän palkkaryhmän määräytyminen

Työsopimusta solmittaessa suoritetaan alustava palkkaryhmän määrittäminen vertaamalla työntekijän osaamista jäljempänä oleviin sähköasennusalan perusluokitus- sekä toimialakohtaisiin töiden vaativuusryhmittelyteksteihin.

Lähetetyn työntekijän palkkaryhmän määräytymistä koskevat erityismääräykset ovat tämän työehtosopimuksen 21 § kohdassa 1.

Jos työntekijän henkilökohtainen aikapalkka ei määräydy kohdassa A 2 olevan henkilökohtaista aikapalkkaa koskevan taulukon mukaan, vaan perustuu yrityskohtaiseen järjestelmään, määritetään työntekijälle henkilökohtainen palkanosa, jota sovelletaan väliaikaisena siihen saakka, kunnes työntekijän palkkaryhmän tarkemman määrittelyn yhteydessä hänen henkilökohtainen palkanosansa määritetään noudattaen samoja perusteita kuin yrityksen muiden työntekijöiden osalta. Myös yrityskohtaiseen järjestelmään perustuvien henkilökohtaisten aikapalkkojen tulee olla vähintään kohdassa A 2 olevassa henkilökohtaisen aikapalkan taulukossa mainitun suuruisia.

Kolmen kuukauden kuluessa työsuhteen solmimisesta tulee suorittaa tarkempi palkkaryhmän määrittely.

Tässä yhteydessä työntekijän tulee esittää sellainen aikaisempi työhistoriansa, jolla voi olla vaikutusta määrittelyä tehtäessä. Tällöin on mahdollista, että alustavasti määritelty palkkaryhmä voi nousta tai laskea.

Tämän työehtosopimuksen mukaista sähköalan työtä tekevä työntekijä sijoitetaan työehtosopimuksen vaativuusryhmittelyn mukaisesti osaamisen laajuudesta riippuen palkkaryhmiin S–5.

Ellei palkkaryhmämääritystä ole tehty lainkaan, työntekijälle maksetaan palkkaryhmän 2 mukainen palkka hänen tekemästään työstä.

Jos työntekijän henkilökohtainen aikapalkka ei määräydy kohdassa A 2 olevan henkilökohtaisen aikapalkan taulukon mukaan, vaan perustuu yrityskohtaiseen järjestelmään, palkkaryhmän tarkemman määrittelyn yhteydessä määritetään työntekijän henkilökohtainen palkanosa jäljempänä esitettävän kehityskeskustelumenettelyn perusteella. Myös yrityskohtaiseen järjestelmään perustuvien henkilökohtaisten aikapalkkojen tulee olla vähintään kohdassa A 2 olevassa henkilökohtaisen aikapalkan taulukossa mainitun suuruisia.

Tehtävien vaativuusryhmittelyn ja palkkaryhmittelyn käytännön toteutus

Työtehtävien osaamista koskeva vaativuusryhmittely tehdään työnantajan ja työntekijöiden edustajan (edustajien) kanssa yrityksessä sovittavalla kokoupanolla.

Työntekijän palkkaryhmän määrittämisen tekevät työnantajan edustaja, joka on mahdollisimman hyvin perehtynyt yrityksen työntekijöiden palkkauksen ja henkilöstöpolitiikan kokonaishallintaan, ja asianomainen työntekijä. Mikäli ryhmittelystä tällöin syntyy erimielisyyttä, työntekijä voi kutsua mukaan luottamusmiehen.

Jos yrityksessä ei päästä ryhmittelystä yksimielisyyteen, asia siirretään tämän työehtosopimuksen osapuolina olevien järjestöjen välillä ratkaistavaksi.

Tehtävien vaativuusryhmittelyn määritelmät

Sähkö- ja ilmastointialan yleiset ja toimialakohtaiset töiden vaativuusryhmittelytekstit:

Pr	Perusluokitus	Sähkö	Ilmastointi
S	Työssä perehdytään toimialan tavallisimpiin tarvikkeisiin ja asennustapoihin. Perehdyttämisaika enintään 24 kk.	Työ tehdään mallin mukaan toisen asentajan avustuksella. Työssä ei edellytetä itsenäistä työmenetelmien osaamista.	Työ tehdään mallin mukaan toisen asentajan avustuksella. Työssä ei edellytetä itsenäistä työmenetelmien osaamista.
1	Työssä vaaditaan perustietämystä toimialan tavallisimmista tarvikkeista ja asennustavoista.	Tehtävä koostuu toisen ohjauksessa tehtävistä heikkovirta- tai vahvavirta-asennuksista.	Tehtävä koostuu toisen ohjauksessa tehtävistä IV-asennuksista.
2	Työssä vaaditaan toimialan määräysten, työpiirustusten ja asennustapojen hyvää osaamista ja tuntemista.	Tehtävä koostuu työselityksen ja työpiirustusten mukaan tehtävistä heikkovirta- ja vahvavirta-asennuksien kokonaissuorituksista (pois lukien järjestelmien koestamiseen ja käyttöön liittyvät mittaukset) tai tehtävä käsittää em. alueella heikkovirta- tai vahvavirta-alueen kunnossapitotehtävät.	Tehtävä koostuu työselityksen ja piirustusten mukaan tehtävistä IV- ja koneasennuksista tai IV-kunnossapitotehtävistä.

3	Työssä vaaditaan toimialan kahden osaa-alueen hallintaa ja omatoimista toteutusosaamista projekti- ja kunnossapitotoiminnoissa.	Tehtävä koostuu työselityksen ja työpiirustuksen mukaan tehtävistä rakennusten kiinteistösähköverkon heikkovirta- ja vahvavirta-asennuksista (pois lukien järjestelmien koestamiseen ja käyttöön ottoon liittyvät mittaukset) tai tehtävä käsittää em. alueen heikkovirta- ja vahvavirtakunnossapitotehtävät.	Tehtävä koostuu työselityksen ja piirustuksen mukaan tehtävistä IV-asennuksista ja vaativista koneasennuksista tai tehtävä käsittää IV- ja koneasennusten kunnossapitotehtävät.
4	Työssä vaaditaan itsenäistä, kokonaisvaltaista osaamista toimialan rakennus- tai teollisuuden kone- ja laiteasennuksissa.	Tehtävä koostuu erikoisrakennusten (toimenpideoisatoja, esim. kirurgiaosastoja, käsittävien sairaaloiden, voimalaitosten, teollisuuden tms.) vahvavirta- ja heikkovirtakokonaistoimituksista kiinteistö- tai prosessisähköistyksissä ja lisäksi näiden rakennusten erikoisjärjestelmien asennus- ja muutostöistä tai näiden kunnossapitotöiden kokonaistoimintojen itsenäisestä osaamisesta.	Tehtävä koostuu vaihtelevien projektien kuten toimisto-/liikerakennusten, isojen tuotantolaitosten, urheiluhallien ja kalliosuojien asennusten ja muutostöiden tai kunnossapitotöiden kokonaistoimintojen itsenäisestä osaamisesta.

Palkkaryhmä 5

Tehtävät edellyttävät teknisen osaamisen (Pr 4) lisäksi eri osa-alueita suorittavan suurehkon työryhmän itsenäistä johtamista ja vastuuta työryhmän tehtävien mukaisista kokonaissuorituksista tai itsenäistä ja laaja-alaista asiakasvastuuta huolto- ja kunnossapitotehtävissä.

Lisäksi edellytetään osoitettua taloudellista ajattelutapaa sekä tuottavuuden kehittämiskykyä asennustekniikoihin tai laitteiden tekniisiin toimintoihin liittyen.

Työssä tai tehtävässä vaaditaan palkkaryhmää 4 laajempaa ammattitaitoa, joka edellyttää jatkokoulutusta tai pitkäaikaista kokemusta.

Täsmennyksiä sähköasennusta koskeviin työn vaatavuusryhmittelyteksteihin

Työntekijän osaamisen arvioinnissa sovelletaan kaikille toimialoille yhteisten sekä toimialakohtaisten työn vaatavuusryhmittelytekstien ohella tämän työehtosopimuksen osapuolina olevien järjestöjen sopimia seuraavia täsmennyksiä sähköalaa koskeviin työn vaatavuusryhmittelyteksteihin.

Palkkaryhmässä 2 työntekijän osaamisen edellytetään käsittävän seuraavien vahvavirta- tai heikkovirta-alueen töiden suorittamisen itsenäisesti työselityksen ja työpiirustusten mukaan.

Vahvavirta-asennukset	tai	Heikkovirta-asennukset
1. Johtoteiden asennus 2. Johtojen asennus 3. Keskusten asennus 4. Kojeiden asennus 5. Kytkennät 6. Valaistusasennus		Piirustusten mukaiset verkostojen asennukset ja kytkennät. Vaatimuksena kolmen riittävän laaja-alaisen heikkovirtajärjestelmän verkostojen asennukset ja kytkennät piirustusten mukaisesti. Yrityskohtaisessa palkkausjärjestelmätyöryhmässä sovitaan ne heikkovirtajärjestelmät, jotka täyttävät em. laaja-alaisuuden ja joista työntekijän tulee osata kolme. Edellä mainitun laaja-alaisuuden täyttävät esimerkiksi seuraavat järjestelmät: puhelin-, atk-, paloilmoitin- ja kulunvalvontajärjestelmät.

Palkkaryhmässä 3 työntekijän osaamisen edellytetään käsittävän seuraavien vahvavirta- ja heikkovirta-alueen töiden suorittamisen itsenäisesti työselityksen ja työpiirustusten mukaan.

Vahvavirta-asennukset	ja	Heikkovirta-asennukset
1. Johtoteiden asennus 2. Johtojen asennus 3. Keskusten asennus 4. Kojeiden asennus 5. Kytkennät 6. Valaistusasennus		Piirustusten mukaiset verkostojen asennukset ja kytkennät. Vaatimuksena kolmen riittävän laaja-alaisen heikkovirtajärjestelmän verkostojen asennukset ja kytkennät piirustusten mukaisesti. Yrityskohtaisessa palkkausjärjestelmätyöryhmässä sovitaan ne heikkovirtajärjestelmät, jotka täyttävät em. laaja-alaisuuden ja joista työntekijän tulee osata kolme. Edellä mainitun laaja-alaisuuden täyttävät esimerkiksi seuraavat järjestelmät: puhelin-, atk-, paloilmoitin- ja kulunvalvontajärjestelmät.

Palkkaryhmässä 4 työntekijän osaamisen edellytetään käsittävän erikoisrakennusten, erikoiskohteiden ja niiden erikoisjärjestelmien vahvavirta- ja heikkovirta-alueen töiden suorittamisen itsenäisesti ja kokonaisvaltaisesti työselityksen ja työpiirustusten mukaan.

Vahvavirta-asennukset	ja	Heikkovirta-asennukset
1. Johtoteiden asennus 2. Johtojen asennus 3. Keskusten asennus 4. Kojeiden asennus 5. Kytkennät 6. Valaistusasennus Koestus/käyttöönotto - eristysvastusmittaukset - releiden koestus - piirikoestus		Piirustusten mukaisten verkostojen ja laitteiden asennukset ja kytkennät sekä koestus ja käyttöönotto. Vaatimuksena kolmen riittävän laaja-alaisen heikkovirtajärjestelmän verkostojen asennukset ja kytkennät piirustusten mukaisesti sekä järjestelmien koestamiseen ja käyttöönottoon liittyvien mittausten ja ohjelmointitoimenpiteiden suorittaminen järjestelmän omalla ohjelmointimekanismilla. Yrityskohtaisessa palkkausjärjestelmätyöryhmässä sovitaan ne heikkovirtajärjestelmät, jotka täyttävät em. laaja-alaisuuden ja joista työntekijän tulee osata kolme. Edellä mainitun laaja-alaisuuden täyttävät esimerkiksi seuraavat järjestelmät: puhelin-, atk-, paloilmoitin- ja kulunvalvontajärjestelmät.

Työehtosopimuksen osapuolina olevat järjestöt toteavat vielä täsmennyksinä edellisiin, että

- a) käyttöönottomittaukset eivät sisälly työn vaatavuusryhmittelytekstien asetamiin osaamisvaatimuksiin
- b) neljännen palkkaryhmän osaamisvaatimuksiin sisältyvä ohjelmointi tarkoittaa laitteiston yhteydessä olevan ohjelmointilaitteen avulla tehtävää, esimerkiksi paloilmoitusaikajärjestelmän, murtohälytys- tai muun tällaisen laitteiston käyntiin ohjelmointia, ei varsinaista tietokoneohjelmointia
- c) talotekniikka-alan aikapalkkausjärjestelmän työn vaatavuusryhmittelytekstit perustuvat sähkötöitä koskevilta osiltaan vahvavirta- ja heikkovirtatöiden soveltamiseen. Jos yritys suorittaa myös muita tämän työehtosopimuksen piiriin kuuluvia sähköalan töitä, tulee yrityksessä sopia näihin töihin soveltuvista töiden vaatavuusryhmittely teksteistä, joita yrityksessä käytetään talotekniikka-alan aikapalkkausjärjestelmää sovellettaessa.

Henkilökohtaisen palkanosan määrittäminen yrityskohtaisessa järjestelmässä

Henkilökohtaisen palkanosan määrittelyssä tulee huomioida yrityksen kilpailukyvyyn parantaminen ja työntekijöitä motivoivan palkkausjärjestelmän yrityskohtainen luominen. Henkilökohtaisen palkanosan suuruus ratkaistaan yrityksessä oheisen matriisin ja käytyjen kehityskeskustelujen perusteella. Jokaiselle työntekijälle on kuitenkin maksettava henkilökohtaista palkanosaa siten, että työntekijän henkilökohtainen aikapalkka on vähintään kohdassa A 2 olevan henkilökohtaista aikapalkkaa koskevan taulukon suuruinen.

Kehityskeskustelun perusteella työntekijän on voitava kehittää itseänsä asetettujen tavoitteiden mukaan ja näin parantaa henkilökohtaista palkkaustaan.

Työsuhteen kestäessä esimiehen ja työntekijän tulee vuosittain, ellei paikallisesti toisin sovita, käydä kehityskeskustelu, jonka perusteella työntekijän henkilökohtainen palkanosa määritetään. Vuoropuhelun on oltava avointa ja siinä on läpikäytävä työntekijän nykytilanne ammattitaidon, koulutuksen ja työyhteisöön sopeutumisen kannalta.

Kehityskeskustelu voi johtaa vain henkilökohtaisen palkanosan paranemiseen tai pysymiseen ennallaan. Poikkeuksellisissa tilanteissa, joissa työnantajalla olisi oikeus päättää työntekijän työsuhde tämän käyttäytymisen perusteella, voidaan kehityskeskustelun jälkeen matriisin yksittäiseen kohtaan tai yksittäisiin kohtiin perustuvaa arviointia alentaa. Työntekijän henkilökohtainen palkanosa alenee tällöin samassa suhteessa.

Kehityskeskustelussa käydään läpi seuraavat seikat (matriisi):

TEKIJÄ	Tekijöiden kuvaus	1	2	3	4	5
1 Työmäärä	on aikaansaapa työssään					
2 Työn laatu	sitoutuneisuus yrityksen laatu- järjestelmiin ja/tai laatonormeihin joutuu harvoin korjaamaan huoli- mattomuudesta tai ennakoitavista virheistä johtuvia puutteita					
3 Yhteistyökyky	kykenee työskentelemään onnistu- neesti muiden kanssa					
4 Asiakslähtöisyys	ottaa vastuun asiakkaasta edustaa yritystä myönteisellä tavalla					
5 Kehityskyky	halu ja kyky oppia uusia asioita, tehtäviä ja menetelmiä					
6 Taloudellisuus	kustannustietoisuus					
7 Erikoisosaaminen	ammattillisen erikoistehäväalueen osaaminen, joka ei sisälly perus- luokituksessa huomioituun ja joka tuo lisäarvoa yritykselle					
8 Yrityskohtainen	jokin työntekijän ominaisuus, jolla on merkitystä työnteon kannalta					
9 Yrityskohtainen	jokin työntekijän ominaisuus, jolla on merkitystä työnteon kannalta					

Arviointimatriisin soveltaminen

Jollei yrityksessä ole muuta sovittu, arviointimatriisin pystysarakkeet ovat pisteitä ja kultakin vaakariviltä kertyvien pisteiden painoarvo on sama.

Riviltä kertyvä pisteluku kolme osoittaa, että työntekijän asianomainen ominaisuus vastaa keskimääräistä tasoa. Jos pisteluku on alhaisempi, työntekijän asianomainen ominaisuus on alle keskimääräisen tason. Kolme suurempi pisteluku osoittaa vastaavasti työntekijän asianomaisen ominaisuuden olevan yli keskimääräisen tason.

Jos yritys toimii useammalla paikkakunnalla tai useammassa toimipaikassa, tulee kaikkiin työntekijöihin soveltaa samoja henkilökohtaisen palkanosan määräytymisperusteita. Henkilökohtainen palkanosa voi kuitenkin saman yrityksen eri paikkakunnilla olevissa toimipaikoissa olla erisuuruinen kuitenkin siten, että työntekijöiden henkilökohtainen aikapalkka on vähintään kohdassa A 2 olevan henkilökohtaista aikapalkkaa koskevan taulukon suuruinen.

Työntekijän palkkaryhmän muuttuessa säilyy työntekijän henkilökohtainen palkanosa entisen suuruisena kuitenkin siten, että työntekijän henkilökohtainen aikapalkka on vähintään kohdassa A 2 olevan henkilökohtaista aikapalkkaa koskevan taulukon suuruinen.

Erityisiä määräyksiä

1. Varastomiehet ja autonkuljettajat
  - a) Itsenäistä työtä tekevät varastomiehet ja autonkuljettajat sijoitetaan palkkaryhmään 2 ja
  - b) toisen ohjauksessa työskentelevät varastomiehet ja autonkuljettajat sijoitetaan palkkaryhmään 1.
2. Ammatillisesta oppilaitoksesta ilman alan perustutkintoa valmistuneet, oppisopimussuhteeseen alan perustutkinnon suorittamiseksi tulevat sekä 18 vuotta täyttäneet toimialan ammattikoulutusta vailla olevat sijoitetaan työhön tullessaan palkkaryhmään S.

Sähköalan ammattiin perehtymässä olevien, ammattikoulutusta vailla olevien harjaantuminen on järjestettävä siten, että palkkaryhmä 1:n edellyttämät taidot saavutetaan viimeistään 24 kk:n kuluttua.

Alan ammatillisen oppilaitoksen ilman alan ammattiosaamisen näyttöä suorittaneiden työntekijöiden harjaantuminen tulee vastaavasti järjestää siten, että palkkaryhmä 1:n edellyttämät taidot saavutetaan viimeistään 6 kk:n kuluttua ja palkkaryhmän 2 edellyttämä osaaminen, kun työntekijä on ollut palkkaryhmässä 1 yhden vuoden ajan.

Alan ammatillisen oppilaitoksen ammattiosaamisen näytöllä suorittaneet työntekijät sijoitetaan palkkaryhmään 1 ja viimeistään 6 kuukauden kuluttua palkkaryhmään 2.

Pöytäkirjamerkintä:

Ammatillisen oppilaitoksen perustutkinto käsittää 180 osaamispistettä. Suoritettu lukio tai ylioppilastutkinto lyhentää tätä opintoaikaa perustutkintoa koskevien normien mukaisesti.

	Oppisopimus ilman koulutusta	Ammatillisen oppilaitoksen perustutkinto ilman näyttöä	Ammatillisen oppilaitoksen perustutkinto näytöllä
Pr S	24 kk ↓	6 kk ↓	--- ↓
Pr 1	↓	↓ vuosi ↓	↓ 6 kk ↓
Pr 2		↓	↓

3. Sisääntulopalkkaryhmän 24 kuukauden työssäoloa kertyy kesätoissai vain 18 vuotta täyttäneille.

4. Pääluottamusmiehelle annetaan tiedot yritys- tai toimipaikkakohtaisesta työntekijöiden palkkaryhmiin jakautumisesta, henkilökohtaisen palkanosan suuruuden jakautumisesta keskimäärin ja mahdollisen pistepohjaisen järjestelmän muodostumisesta.

Jos syntyy epäselvyyttä lähetetyn työntekijän palkkaryhmittelystä, pääluottamusmiehelle on annettava aineisto, jonka perusteella palkkaryhmittely on tehty.

8 § B URAKKAPALKAT

1 Yleistä

1.1 Työmaan selvitys

Mikäli työ täyttää seuraavien kohtien mukaiset rajausehdot urakkatyön tekemiseksi, työntekijälle on varattava mahdollisuus suorittaa työ urakkatyönä seuraavia määräyksiä noudattaen.

2 Urakan rajaus

2.1 Työn määrän rajaus

Urakkaan sisältyvien töiden rajaus on voitava tehdä ennen työn aloittamista käyttäen apuna työstä laadittua sähkötyöselitystä tai rakennustapaselostusta sähkötöiden osalta ja sähköpiirustuksia. Työ on silloinkin rajattavissa, kun esim. teollisuuslaitoksen saneerauksen yhteydessä työn laajuudesta on käytettävissä laitteiden sijoituspiirustuksia tai piirikaavioita sekä keskuksista syöttöjohtojen paikat.

2.2 Suoritusajan rajaus

Työstä tulee suoritusajan osalta olla riittävän tarkka arvio.

2.3 Muut rajausehdot

Urakkatyönä ei tehdä seuraavia töitä, elleivät urakalla tekemisestä ole osapuolet yhteisesti sopineet:

- a) laskutyönä tilatut työt
- b) työt, jotka tehdään tilaajan työnjohdon alaisuudessa
- c) asuinrakennukset, joissa on 1–2 asuntoa. Mikäli työkohte on tilattu kiinteään hintaan, työ tehdään urakkamääräysten mukaan, elleivät osapuolet muusta sovi.

Tätä sopimuskohtaa ei ole tarkoitettu sovellettavaksi siten, että on aihetta epäillä tarkoituksena olevan urakkatyön kiertäminen. Epäselvissä tilanteissa tämän työehtosopimuksen osapuolina olevat järjestöt selvittävät asian kiireellisesti.

Mikäli työ on tilattu a-kohdassa tarkoitettuna laskutyönä, mutta se täyttää urakan rajausta koskevat kriteerit (2.1 ja 2.2), ja jos urakkatyön kiertämistä on aihetta epäillä ja työnantaja kieltäytyy selvittämästä asiaa tai jos

järjestöt toteavat kyseessä olevan urakatyön kiertäminen, maksetaan työstä urakan takuupalkka kohdan 5.3 mukaisesti. Kyseessä ei ole kuitenkaan urakkatyö, eikä työhön sovelleta urakkatyömääräyksiä.

3 Työmaan tyypit

Ennen urakatyön sopimista on sopijaosapuolten todettava työmaan tyyppi sekä sen soveltuvuus hinnoittelusääntöihin seuraavan jaottelun perusteella:

3.1 Uudisrakennustyöt

Pääsääntöisesti uudisrakennustyön piiriin kuuluvat kiinteistöjen sähköverkon sähköasennustyöt. Uudisrakennuksella tarkoitetaan seuraavanlaista sähköasennuskohdetta (rakennusta tai rakennelmaa):

- a) kohdetta ei ole aikaisemmin sähköistetty
- b) kohde rakennetaan tai on rakennettu käyttöpaikalleen ja se täyttää urakkahinnoittelun kokonaisurakkaperiaatteen
- c) rakennuksen tai sen osan saneeraus sähkötöiden osalta, kun saneerauskohte on purettu sähköasennusten osalta ennen uuden asennuksen aloittamista
- d) rakennelman tai rakennuksen sisältämät varsinaiseen tuotantoon liittyvien laitehankintojen sähköasennustyöt (esim. koneasennukset teollisuuslaitoksissa)

3.2 Muut urakalla tehtävät työt

Tällaisia kohteita ovat esimerkiksi:

- a) rakennuksen tai sen osan saneeraus sähkötöiden osalta, kun saneerauskohteen sähköasennuksiin liitetään uusia sähköasennuksia
- b) laivasähköasennukset
- c) erillisesti asennettavat järjestelmät
- d) osatoimitustyö, jossa kokonaisurakkaperiaate ei toteudu
- e) muut urakalla sovituksi tehtävät työt

4 Työstä sopiminen

Sopimisaikaa lyhytaikaisissa töissä on enintään 10 työpäivää ja muissa enintään 30 työpäivää.

Lyhytaikaiseksi työksi katsotaan työ, jonka kesto on enintään 30 miestyöpäivää (240 h).

Neuvotteluajan alkamishetkestä on osapuolten sovittava.

Neuvottelu aika alkaa kulua, kun työntekijä on merkannut tuntikorttiinsa kohtien 3.1 tai 3.2 mukaiselle työlle tunteja ja työnjohto on sen hyväksynyt.

Työehtosopimuksen osapuolina olevat järjestöt antavat neuvotteluapua, jos edellä mainittujen neuvotteluajkojen kuluessa ei ole mahdollista päästä ratkaisuun.

Urakan keskeytyslisätoista sekä urakasta neuvoteltaessa ja työn aloittamisvaiheen töistä maksetaan työmaalla työskenteleville ja neuvottelijoille seuraavan taulukon mukainen palkka siinä mainittuna päivänä tai lähinnä sen jälkeen alkavan palkanmaksukauden alusta seuraavasti:

Pr	Urakan keskeytys- lisäpalkka 1.5.2018–31.3.2019 €/h	Urakan keskeytys- lisäpalkka 1.4.2019–31.3.2020 €/h
S	11,83	12,03
1	14,53	14,78
2	16,75	17,03
3	17,23	17,52
4	17,64	17,94
5	18,36	18,67

Työntekijän henkilökohtaisen aikapalkan (PTP + HPO) ollessa suurempi kuin em. taulukon mukaan määräytyvä palkka maksetaan työntekijälle henkilökohtainen aikapalkka.

4.1 Työmaasopimuksen solmiminen

Jos kohdan 2 rajausehdot mahdollistavat työn tekemisen urakkatyönä, siitä on sovittava seuraavasti.

Osapuolten kesken tehdään työstä kirjallinen työmaasopimus. Työnantajan velvollisuus on esittää työstä työmaasopimus työryhmälle. Sopimusta tehdään kaksi yhtäpitävää kappaletta, yksi kummallekin sopijapuolelle. Sopimuksen allekirjoittavat työnantajan edustaja ja työryhmän puolesta kärkimies sekä työryhmän valtuuttama työntekijä.

Työnantaja toimittaa työmaasopimuksesta kopion pääluottamusmiehelle hänen sitä pyytäessään.

Urakkatyötä varten ovat tämän työehtosopimuksen osapuolina olevat järjestöt laatineet työmaasopimuslomakkeen.

Työmaasopimuksella on määriteltävä vähintään seuraavat asiat:

- urakkaan sisältyvät työt
- suoritusvaatimukset sekä työn laatutaso
- suoritusajan rajaus
- urakkatyön edellytykset ja millä tavoin ne järjestetään
- palkanmuodostusperusteet
- urakan seurantajärjestelmä sekä työn kestäessä maksettava urakkapalkan osuus
- uudisrakennuksen arvioitu työn hinta / muun urakkatyön arvioitu hinta / köntän hinta

5 Hinnoittelusäännöt

5.1 Urakkahinnoittelu

Työehtosopimuksessa on yksikköhintoihin perustuva urakkahinnoittelu, 8 § C.

5.1.1 Kokonaisurakkaperiaate

Urakkahinnoittelu on laadittu kokonaisurakkaperiaatteella, jolle on ominaista se, että urakkahinnoittelun taulukoiden hintojen epätasaisuudet tasaavat toisensa. Tästä syystä uudisrakennuksen työmäärä sovitaan ja lasketaan yhtenä urakkana. Mikäli työmäärä on niin laaja, että se sisältää erillisiä rakennuksia tai selvästi rajattavissa olevia kokonaisuuksia, joissa kussakin toteutuu kokonaisurakkaperiaate, ne voidaan kukin sopia erilliseksi kokonaisurakaksi.

5.1.2 Uudisrakennustyön hinnoittelu

Uudisrakennustyöt tehdään tämän työehtosopimuksen 8 § C-kohdan urakkahinnoittelun mukaisella palkanmuodostusperiaatteella.

Työehtosopimuksen 8 § C-kohdan mukaisena yksikköhintoihin perustuvana urakkahinnoitteluna käytetään

- tilaajalle 1.6.2015 tai sen jälkeen tarjotuissa töissä Sähköistys- ja sähköasennusalan urakkahinnoittelua (1.6.2015).

Sähköistys- ja sähköasennusalan urakkahinnoittelun (1.6.2015) urakkahinnoittelukerroin on 1.5.2018 tai lähinnä sen jälkeen alkavan palkanmaksukauden alusta 1,023 ja 1.4.2019 tai lähinnä sen jälkeen alkavan palkanmaksukauden alusta 1,040.

Sähköistys- ja sähköasennusalan urakkahinnoittelu (1.6.2015) on tämän työehtosopimuksen liitteenä 3, sivu 109.

- tilaajalle 31.5.2015 tai sitä ennen tarjotuissa töissä Sähköasennusalan urakkahinnoittelua (1.6.2002)

Sähköasennusalan urakkahinnoittelun (1.6.2002) urakkahinnoittelukerroin on 1.5.2018 tai lähinnä sen jälkeen alkavan palkanmaksukauden alusta 1,379 ja 1.4.2019 tai lähinnä sen jälkeen alkavan palkanmaksukauden alusta 1,402.

Pöytäkirjamerkintä:

Sähköasennusalan urakkahinnoittelu (1.6.2002) saattaa olla edelleen käytössä tämän työehtosopimuksen voimassaoloaikana pitkäkestoisissa työkohteissa, jotka on tarjottu tilaajalle 31.5.2015 tai sitä ennen.

5.2 Muiden urakalla tehtävien töiden hinnoittelu

Työstä sovittaessa on todettava seuraavien palkanmuodostusperusteiden soveltuvuus kyseessä olevaan työkokonaisuuteen:

- a) sähköistys- ja sähköasennusalan urakkahinnoittelun kohdan 5.1 mukainen työ
- b) työkohtaisesti sovittu yksikköhinnoittelu
- c) sovittaessa kokonaishintaurakasta (könttä) työryhmän tulee saada tarvittavat tiedot, jotta työryhmä voi muodostaa käsityksen urakkahinnan muodostumisesta sekä urakkaan sisältyvästä työ määrästä. Tarvittavat tiedot voidaan antaa esim. piirustusten, työselitysten tai massalistojen muodossa.

Kokonaishintaurakka (könttä) tulee sopia siten, että normaalilla urakka-työvauhdilla saavutetaan vähintään seuraavan taulukon mukainen tavoiteansio, joka kasvaa työsuorituksen lisääntyessä. Tavoiteansio on taulukossa mainittuna päivänä tai lähinnä sen jälkeen alkavan palkanmaksukauden alusta määrältään seuraavan suuruinen:

1.5.2018–31.3.2019 €/h	1.4.2019–31.3.2020 €/h
18,28	18,59

Takuupalkka em. töissä on mainittu kohdassa 5.3.

Urakkaa sovittaessa on selvitettävä, millä tavoin lisä- ja muutostyöt vaikuttavat kokonaishintaan.

5.2.1 Asuntotuotanto

Asuntotuotannon urakkapalkka koskee asuinkerrostaloja ja samaan työurakkaan sisältyviä rivitaloja pois lukien kohteet, joissa on sähkölämmitys.

Rivitaloja koskevat kohteet tehdään kohtien 3.1 tai 5.5 mukaisella palkanmuodostusperiaatteella.

Asuntokohteen (8 § B 5.2.1) urakkapalkkaus määräytyy rakennuksen asuntojen (huoneistojen) pistemäärän ja perushinnan perusteella taulukossa mainittuna päivänä tai lähinnä sen jälkeen alkavan palkanmaksukauden alusta seuraavasti:

	Perushinta €/huoneisto	Peruspistemäärä kpl	Lisäpisteen hinta €/kpl
1.5.2018–31.3.2019	906	60	11,86
1.4.2019–31.3.2020	921	60	12,06

Perushinta ja pistelukumäärä lasketaan asuntokohtaisesti.

Tämän kohdan mukaisesta urakkapalkkauksesta voidaan sopia 8 § B kohdan 5.5 mukaisesti toisin.

Työn perushintaan sisältyvät seuraavat mahdolliset työt:

- a) rakennuksen huolto- ja yhteisten tilojen sekä ulkoalueiden sähkötyöt, kuten lämmityspistorasiat ja ulko- ja pylväsvalaistus
- b) työryhmän asentamien tarvikkeiden pakkaus- ja johtojätteiden kuljettaminen työskentelypaikasta työmaalla osoitettuihin kerroskohtaisiin koontipaikkoihin.

Mahdolliset rakennuksen yhteydessä olevat liike- tai toimistotilat ja esim. palvelutalojen yhteistilat samoin kuin autohallit sovitaan kohtien 3.1 tai 5.5 mukaan.

Tämän kohdan mukaan tehtyjen töiden takuupalkka on kohdan 5.3 mukainen.

Asuntokohtaiseen hintaan sisältyvällä pisteellä tarkoitetaan:

- a) Osan 23 ryhmäkeskuksen asennus tai muun järjestelmän keskuksen asennus ryhmäjohtojen kytkentöineen / järjestelmä
- b) Osan 24 mukainen koje sisältäen ryhmäjohtojen kytkennän
- c) Potentiaaliskon asennus huoneistoon kytkentöineen (rivitalohuoneisto)
- d) Putkistomaadoitus/asunto (rivitalohuoneisto)
- e) Osan 27 mukainen lämmityskaapelin asennus alkavaa 35 metrin pituutta kohti. (Sisältää ”kylmän” päänsäätimen.) (Taipuisat lämmityselementit sovitaan erikseen.)
- f) Rakennusten väliset kaapelit / 40 metrin ylittävä osuus on 2 pistettä (/ kaapeli)
- g) Osan 28 mukainen rasia kalusteineen
- h) Osan 29 mukainen valaisin sisältäen ryhmäjohtojen kytkennän ja mahdollisen jatkamisen
- i) Pienjännitemuuntaja ja spotit 4 kohti / muuntaja. Lisäspotti = 1 piste
- j) Kuituvalon projektori ja alkavat 8 kuitua
- k) Osan 31 mukaisten tilaelementtien kytkettävä piste
- l) Osan 31 mukaisen tilaelementtikylpyhuoneen/-saunan toiminnan tarkastus on 2 pistettä)
- m) Varauksen ”pää” (putki, kaapeli tms. sisältää mahdollisen kannen)

Tarkastukset, joista muodostuu yksi piste:

- n) silmämääräinen tarkastus, lattialämmitysten eristysvastuksen mittaaminen 2 kertaa, sähköturvallisuuden toteaminen esim. schukotesterillä ja vikavirtasuojien laukaisun testaus kertaalleen, nollajohtojen ja maadoitusjohtojen erillään olo ja toimintojen tarkastus.

Taulukon 3110 ja 3121 työt sisältyvät perushintaan, ellei toisin ole mainittu.

Asuntojen perushintoihin eivät sisälly seuraavat työt:

- a) Räystäs-, syökytorvi- tms. sulanapitolämmitys
- b) Erilliset ilmastointikonehuoneet

Piirrosesimerkit peruspisteiden määritelmistä, jotka täydentävät näitä tekstejä, ovat tämän työehtosopimuksen liitteenä 4, sivu 147.

5.3 Urakkapalkka

Urakkatyötä tehtäessä työntekijän urakkapalkka määräytyy työn tuottavuuden mukaan.

Työnaikainen urakkapalkka muodostuu perustuntipalkasta ja urakkaennakosta. Urakkaennakosta sovitaan työmaasopimuksessa.

Työnaikainen urakkapalkka on vähintään urakan takuupalkan suuruinen.

Urakkatyön tuottoa tulee seurata työn aikana siten, ettei urakalla laske- tusta työn tuottavuudesta jää sisälle urakkavoittona maksettavaksi 15 %:a suurempaa osuutta.

Urakkatyössä on takuupalkka seuraavan taulukon mukainen tehtyä työ- tuntia kohti ilman kohdan 5.6.4 mukaisia palkanosia.

Urakan takuupalkat ovat seuraavan taulukon mukaiset taulukossa mainit- tuna päivänä tai lähinnä sen jälkeen alkavan palkanmaksukauden alusta seuraavasti:

Pr	1.5.2018–31.3.2019 €/h	1.4.2019–31.3.2020 €/h
S	11,83	12,03
1	14,53	14,78
2	16,75	17,03
3	17,23	17,52
4	17,64	17,94
5	18,36	18,67

Työntekijän henkilökohtaisen aikapalkan (PTP + HPO) ollessa suurem- pi kuin em. taulukon mukaan määräytyvä palkka maksetaan työntekijälle henkilökohtainen aikapalkka.

Näitä palkkoja sovelletaan myös asuntotuotantoon.

5.4 Palkkaus ilman sopimista

Uudisrakennuskäsitteen (kohta 3.1) mukaisen urakkatyön kyseessä ollessa työryhmä tai työryhmän jäsen voi kuukauden kuluessa, urakan selvitysajan umpeuduttua esittää jälkilaskennan kohteesta edellyttäen, että

- a) työmaasopimusta ei urakan rajauksineen ja palkanmuodostusperusteineen ole tehty kohdan 4.1 tarkoittamalla tavalla; tai
- b) urakkaa ei ole laskettu eikä kohdan 9.2 mukaista urakanjakoselvitystä ole tehty selvitysaikojen kuluessa.

Mikäli työtä ei ole laskettu eikä urakanjakoselvitystä eikä erimielisyysmuistiota tehty em. määräaikojen kuluessa, maksetaan tällaisesta työstä urakan takuupalkkaa kohdan 5.3 mukaisesti.

Tämän kohdan mukaisesti toimitaan myös, lukuun ottamatta jälkilaskentaa, kun kyseessä on kohdan 3.2 mukainen urakkatyö.

Kuitenkin asuntotuotannon osalta noudatetaan kohtien 5.2.1 ja 5.3 määräyksiä.

5.5 Järjestöjen sopima poikkeus hinnoittelusääntöihin

Ne yritykset, jotka ovat STTA:n tai PALTA:n jäseniä ja joissa on pääluottamusmies, voivat paikallisesti sopien toteuttaa työn tuottavuutta ja työn organisoitajia kehittävää palkkausmuotoa. Sopiminen tapahtuu yrityksissä työnantajan, pääluottamusmiehen ja työryhmien kesken kirjallisesti.

Muuten kuin kirjallisesti tehty ja osapuolten allekirjoittama sopimus on mitätön.

Työmaakohtaisesti kärkimiehellä työryhmän edustajana on oikeus tehdä paikallisia sopimuksia työehtosopimuksen mukaan hänelle kuuluvissa asioissa. Mikäli sopimusoikeutta halutaan em. aluetta laajemmaksi, on asiasta sovittava työnantajan ja pääluottamusmiehen välillä.

Tämän kohdan tarkoittama poikkeus yleissitoviin hinnoittelusääntöihin tehtävä siten, että työnantajan edustajalla on yksilöity kirjallinen esitys palkkaustavasta/palkkaustavaihtoehtoista. Jos tässä neuvottelussa ei synny tulosta eli ko. työmaata koskevaa työmaasopimusta, on neuvottelun lopputulos kuitenkin kirjattava ja se, miksi neuvottelutulosta ei syntynyt.

Työehtosopimuksen osapuolina olevat järjestöt toteavat, että em. tavoitteiden saavuttamiseksi käytävissä neuvotteluissa keskeisesti parannetaan työntekijöiden työn tekemiseen liittyviä edellytyksiä niin, etteivät työntekijät joudu työehtosopimuksen hengen vastaisesti kohtuuttoman rasituksen kohteeksi.

Sovittaessa tämän kohdan perusteella kokonaishintaurakasta noudatetaan kohdan 5.2 c) määräyksiä, jolloin kokonaishintaurakan töiden takuupalkka on vähintään kohdan 5.3 mukainen.

5.6 Työhinnittelun peruste

5.6.1 Tuottavuuspalkkaurakka

Työhinnittelun perustana on sähköistys- ja sähköasennusalan urakkahinnottelu sekä työaikaan perustuva palkka.

Työlle määritellään urakkahinnottelulla kokonaishinta, joka perustuu työhön laskettuun asennustarvikemäärään. Asennustarvikemäärällä määritellään urakkaan sisältyvä työpalkkakokonaisuus. Mikäli näin määritelty kokonaishinta muuttuu, on sovittava, millä tavoin muuttuvat materiaalmäärät vaikuttavat urakan kokonaishintaan. Muissa kuin uudisrakennuksissa määritellään työpalkka asennustarvikemäärän tai tarvikemäärän ja sovitujen kokonaishintojen perusteella.

Sellaisissa töissä, joissa ei hinnoiteltuja asennustarvikkeita käytetä ollenkaan, määritellään työpalkka sovitun kokonaishinnan perusteella.

Näin saadusta kokonaishinnasta lasketaan uudisrakennuksissa sähköistys- ja sähköasennusalan urakkahinnottelulla maksettavaksi A % ja muissa kuin uudisrakennuksissa määritellystä kokonaishinnasta B %. Em. prosentit sovitaan yrityksissä. Työn aikana maksetaan urakatyön ennakkona vähintään urakan takuupalkka.

5.6.2 Aikatyö

Mikäli uudisrakennuksen tai muun urakatyöksi luokiteltavan työn palkanmuodostusperusteeksi sovitaan aikatyö, on tästä aina tehtävä työmaa-kohtainen sopimus, josta käy selville pätevä peruste palkkausmuodon valinnalle.

5.6.3 Jokin muu paikallisesti sovittu palkkaustapa

5.6.4 Palkkiopalkat

Tuottavuuspalkaksi urakka- ja aikatyössä voidaan paikallisesti sopia erinäisiä säästö-, tulos- ja tuotantopalkkioita, jotka pohjautuvat kokonaiskustannus-, asennusmateriaali- tai työn läpimenoajan säästöihin.

5.7 Takuupalkka

Kohdan 5.6 mukaisissa palkkaustavoissa takuupalkka on ilman kohdan 5.6.4 mukaisia palkanosia vähintään kohdan 5.3 mukainen.

5.8 Neuvottelujen päättyminen

Mikäli sopimusta ei paikallisesti synny, on työehtosopimus sellaisenaan voimassa kaikilta osiltaan.

6 Lisä- ja muutostyöt

Yleistä

Muutos- ja lisätyöt ovat työmaasopimuksen perustana olevista piirustuksista, työselityksistä tai ohjeista poikkeavasti suoritettu työ. Sovitun urakka-työkokonaisuuden lisä- ja muutostöiden hinnoittelu suoritetaan seuraavin periaattein:

- 6.1 Muutokset ja lisätyöt, jotka ovat tiedossa ennen työn tai työvaiheen aloitusta, lasketaan urakasta sovitulla hinnoittelulla. Tällaiset työt ja työvaiheet on sovittava ja kirjattava ne työmaasopimukseen liitteellä.
- 6.2 Sellaiset muutos- ja lisätyöt, jotka aiheuttavat jo valmiin asennustyön purkua, on todettava ja sovittava, millä palkkauksella purkutyö suoritetaan. Samassa yhteydessä on sovittava, millä palkkausperusteella varsinainen muutos- tai lisätyö suoritetaan.
- 6.3 Kokonaishintaurakoissa on kohdassa 5.2 määrätty lisä- ja muutostyöt selvitettäväksi samoin kuin se, millä tavoin niiden vaikutus huomioidaan kokonaishinnassa ja työmäärässä. Ko. kokonaishintaurakassa voivat lisä- ja muutostyöt vaikuttaa joko sovittua työmäärää lisäävästi tai vähentävästi, joten tosiasiallisen työmäärän toteamiseksi on työn alussa ja sen kestäessä tehtävä liitesopimus työmaasopimukseen jokaisesta lisä- ja muutos-työstä.
- 6.4 Kohtien 6.2 ja 6.3 työt voidaan sopia tehtäväksi työstä sovitulla urakkahinnoittelulla tai vähintään kohdan 4 mukaisella palkalla.

7 Urakatyön kokonaisuuden sisältämät työt ja osapuolten velvoitteet

7.1 Yleistä

Sopijaosapuolet ovat velvollisia yhteisesti huolehtimaan urakatyön yleisestä edistymisestä siten, ettei urakatyön sopimuksellinen luonne vaarannu.

Urakkatyö on pyrittävä suorittamaan oikea-aikaisesti kunkin työkohteen edistymisen mukaisessa järjestyksessä.

Työsuoritusten ammattitaidollinen vaativuus arvioidaan ennalta.

Työntekijöitä urakkatyöhön sijoitettaessa edellytetään, että heidän ammattitaitonsa vastaa työsuoritusten vaativuutta.

7.2 Työn osapuolilta vaatimat velvoitteet

7.2.1 Urakkaan sisälty

Työryhmän ja kärkimiehen tehtäviin kuuluu

- a) oman työnjohdon ja urakkaryhmän kesken käytävät työtä koskevat neuvottelut
- b) toisten työryhmien edustajien kanssa käytävät työtä koskevat neuvottelut

- c) tilaajan edustajien (esim. työnvalvojan, suunnittelijan) kanssa käytävät neuvottelut
  - neuvotteluilla tarkoitetaan edellä olevista kohdista käytäviä keskusteluja pääsääntöisesti työmaalla ja
  - puhelinkeskusteluja, jotka koskevat lähinnä työn suoritustapoja ja järjestystä
- d) työaika- ja määräselvitysten (tunti- ja työkorttien) täyttäminen, työmaakirjanpito ja työpalkkalaskenta

Työn luonteeseen ja normaaliin suoritukseen sisältyvät

- a) ennalta ja yleisesti tiedossa olevat valmistautumis-, suoritus-, keskeytys- ja lopetusosat ”Odotusaika ja sen korvaus” -kohdassa mainittua odotusaikaa lukuun ottamatta
- b) työsuoritusten edellyttämä liikkuminen työmaa-alueella sekä työntekijän henkilökohtaisiin tarpeisiin käyttämä aika, mikäli ao. työtä koskevassa työmaasopimuksessa ei toisin ole sovittu
- c) työmaasopimuksen, piirustusten, työselityksen ja annettujen työohjeiden vastaisesti asennettujen kohteiden korjaaminen, jotka ao. tarkastuksessa on määrätty korjattavaksi
- d) osallistuminen tarkastukseen, jossa todetaan kertaalleen osatoimituksen tai työkokonaisuuden vastaavuus työmaasopimukseen, piirustuksiin, työselitykseen ja sähköturvallisuusmääräyksiin.

7.2.2 Työnjohto sekä työohjeet ja piirustukset

Työnantajan tehtävät	Työryhmän ja kärke miehen tehtävät
<p>Työnantaja huolehtii tarpeellisesta työnjohdosta ja työohjeiden antamisesta niin hyvissä ajoin, että eri työvaiheet voidaan työpaikalla järjestellä tarkoituksenmukaisesti. Työmaa-, urakointi- tai aikataulukokouksissa tehdyt päätökset, jotka vaikuttavat sähkötöiden suorittamiseen, on välittömästi saatettava tiedoksi kärke miehelle.</p>	<p>Vaativuustasoltaan 1–2 asuinhuoneen sähköistyksen tai vastaavan muun urakatyön suorittamiseksi ei välttämättä tarvita yksityiskohdallisia piirustuksia.</p>
<p>Työstä tai työvaiheesta on hyvissä ajoin ennen sen alkua toimitettava työmaalle tarpeelliset työpiirustukset sekä työstä mahdollisesti laadittu työselitys.</p>	<p>Työsuoritukseen liittyviin piirustuksiin, työselityksiin ja muihin ohjeisiin perehtymiseen käytetty aika.</p>

<p>Piirustukset tehdään suomalaisten piirustusstandardien mukaisesti. Mikäli joudutaan suorittamaan ulkomaisten toimittamien laitteiden asennuksia tai muuten poikkeamaan suomalaisten standardien mukaisista piirustuksista, on työnantaja velvollinen antamaan riittävän opastuksen.</p>	<p>Mikäli työn aikana on työpiirustuksiin tehtävä muutoksia, on muutoksen aiheuttajan merkittävät ne työpiirustuksiin. Työnaikaiset piirustukset ao. merkintöineen on annettava työnantajan käyttöön loppupiirustusten tekemistä varten.</p>
<p>Erialaisten järjestelmien, keskus-ten, kojeiden ja kojeyhdistelmien asennusta varten on annettava riittävät asennus-, kokoonpano- ja kytkentäpiirustukset sekä toimintaselostukset.</p>	<p>Työn teknillinen suunnittelu ja valvonta työselityksen ja työpiirustusten sekä työmaan yleisen työsuoritusjärjestyksen mukaisesti.</p>
<p>Urakkatyömailla tulee asentajilla olla käytettävissä myös mitoitettut rakennus-kalustopiirustukset sekä muiden urakoitsijoiden ja toimittajien laitteiden asennuspiirustukset ja toimintaselosteet siinä laajuudessa kuin se on tarpeellista sähkötöiden suorittamiseksi.</p>	<p>Milloin työntekijä havaitsee työohjeissa puutteellisuuden tai virheen, on hän velvollinen ilmoittamaan tästä työnjohdolle ensitilassa.</p>
	<p>Mikäli rakenteellisista tai muista perusteluista syistä on poikettava piirustuksista tai käytettävä toista asennustapaa, siitä on ilmoitettava työnjohdolle.</p>
	<p>Työssä on työntekijän noudatettava oman työnjohdon antamia ohjeita siten, että työn lopputulos täyttää sähköturvallisuus- ja muut vastaavat määräykset.</p>

7.2.3 Asennustarvikkeet, niiden tilaukset ja varastointi

Työnantajan tehtävät	Työryhmän ja kärkimiehen tehtävät
<p>Urakkatyön suorittaminen edellyttää kunkin työvaiheen kaikkien asennustarvikkeiden toimittamista työmaalle oikea-aikaisesti, että työntekijä voi välttyä aikatappioilta, jotka aiheuttavat työvaiheen jakaantumisen osatyövaiheisiin tarvikkepuutteen takia.</p>	<p>Tarvikkeiden tuhlaminen sekä perusteeton, annetuista ohjeista ja määräyksistä poikkeaminen, josta on aiheutunut vahinkoa työnantajalle, saattaa johtaa korvausvaatimukseen työnantajan taholta.</p>
<p>Työnantaja määrittää työhön tarvittavien tarvikkeiden lajit, laadut ja määrät. Työnantaja huolehtii niiden tilaamisesta urakkaryhmän kanssa sovitun tarvikkeiden toimittamisohjelman ja täydennystilausten mukaisesti. Toimitamisohjelman tulee olla riittävän tarkka ja laadittu ennen kunkin työvaiheen aloittamista. Työnantaja antaa kärkimiehelle ohjeet, mistä ja miten tilaaminen suoritetaan (yleisesti tilaukset tehdään kirjallisesti.)</p>	<p>Sopiminen tarvikkeiden toimitamisohjelmasta ja täydennystilauksista. Huolehtia siitä, että työhön sen eri vaiheissa tarvittavista tarvikkeiden täydennystilauksista ilmoitetaan hyvissä ajoin työnantajalle tai hänen edustajalleen. Tarviketoimitusohjelmien toimituserien täydennystilaukset.</p>
<p>Toimitusohjelma tulee molempien osapuolten yhteisesti sovittaa ja ajoittaa työn edistymisen mukaan.</p>	<p>Toimitusohjelman tulee molempien osapuolten yhteisesti sovittaa ja ajoittaa työn edistymisen mukaan.</p>
<p>Asennustarvikkeiden mukana toimitetaan lähetyserän määrän mukainen lähetysluettelo, johon on merkittävää koodinumeroiden lisäksi myös tarvikkeiden nimitys yleisen käytännön mukaisesti.</p>	<p>Tiedot vastaanotetuista tarvikkeista on ensi tilassa ilmoitettava työnantajalle tämän käyttämän tarvikkehuollon seurantajärjestelmän mukaisesti. Seurantajärjestelmän tietoja saavat työntekijät käyttää työmaakirjanpidossaan. Järjestelmästä johtuvat työntekijöiden toimenpiteet on pyrittävä rajoittamaan mahdollisimman vähäisiksi.</p>

<p>Työmaalle on työnantajan osoitettava riittävät ja tarkoituksenmukaiset sähköasennustarvikkeiden varastotilat. Pinta-alaltaan laajoissa sekä tilavuudeltaan suurissa työkohteissa on päävaraston lisäksi järjestettävä tarpeellinen määrä alavarastoja. Ne on sijoitettava rakennusalueelle siten, etteivät tarvikkeiden ja työvälineiden siirtomatkat asennuskohteisiin muodostu kohtuuttoman pitkiksi.</p>	<p>Työnmaan varastojen ja alavarastojen hoito sekä tarvikkeiden palautus asennuskohteista varastoihin kuuluu urakkaan. Tarvikkeet vastaanotetaan ja siirretään urakkaryhmän toimesta työmaa- ja alavarastoihin tai asennuspaikalle huomioon ottaen kohdan 7.2.4 aputyövelvoite.</p>
<p>Osan varastotiloista tulee olla kylmänä vuodenaikana lämmitettyjä.</p>	
<p>Tarvikkeet toimitetaan työnantajan toimesta urakkaryhmän kanssa sovituille purkauspaikoille.</p>	<p>Purkauspaikoista sopiminen.</p>
<p>Työnantaja palkkaa erikseen ja riittävän ajoissa työmaavarastonhoitajat sellaisen työmaavaraston hoitoa varten, jota pääasiallisesti käyttää pitkäaikaisesti (väh. 2 kk) yli 20 työntekijää.</p>	<p>Pientehtäviä ovat mm. tarvikkeiden pakkauksista purkamisen, kaapeleiden ja ryhmäjohtojen työnaikaiset merkinnät, työn viimeistelyyn liittyvät kojeiden oikaisut ja asennon tarkistukset.</p>
	<p>Työn valmistuttua ja työnantajan määräyksestä jo työn kestäessä tulee työmaalta palauttaa kaikki jäännöstarvikkeet. Urakkahintaan sisältyy palautettujen tarvikkeiden järjestely palautuskuntoon, lajittelu ja pakkaus sekä palauttamisen edellyttämät siirrot työmaalla. Painavien esineiden siirrossa sisältyy urakkaan vain valvonta.</p>

<p>Katso viereinen jäännöstarvikkeiden mittausta</p>	<p>Jäännöstarvikkeiden mittauksen, laskennan ja palautusluettelon laatimisen voivat suorittaa työnantaja ja työntekijä yhdessä tai erikseen. Milloin näitä tehtäviä suoritetaan työnantajan toimeksiannosta, maksetaan niistä korvaus urakan ulkopuolella urakan keskeytyslisän mukaisena palkkana.</p> <p>Mittaus on saatettava päätökseen kahden viikon kuluessa urakan päättymisestä.</p> <p>Mittaustuloksesta vastaavien henkilöiden allekirjoittama palautusluettelo tai sen jäljennös on annettava molemmille osapuolille.</p>
--	--

HUOM!
Mikäli työryhmän työtehtäviä lisätään kohdassa 7.2.3 mainittuja lisätilauksia enemmän, sovitaan siitä työmaasopimuksen liitteellä, josta ilmenee, millä tavoin lisääntynyt työmäärä on hinnoiteltu.

7.2.4 Aputyöt

Työnantajan tehtävät	Työryhmän ja kärkimiehen tehtävät
Työnantaja huolehtii tarvittavista aputyösuorituksista.	
<p>Työnantaja osoittaa työryhmän käyttöön riittävästi aputyövoimaa siten, että vähintään seuraavat toiminnot suoritetaan aputyövoimaa käyttäen:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Kojeet, jotka painavat yli 25 kg, sekä yli 40 kg painavat tarvikkeet siirretään varastoihin ja asennuspaikoille aputyövoimaa käyttäen. – Samaa sovelletaan myös hankalasti käsiteltäviin tarvikkeisiin, joita voivat olla esim. suuret tarvike-, valaisin- ja johtotie-erät, keskuksset sekä kaapelikelat.	
Suuren tarvike-erän siirto on kysymyksessä silloin, kun siirretään esim. VR:n lavallisen tai häkillisen verran tarvikkeita tai valaisimia. Asennuspaikalla tarkoitetaan sitä aluetta, johon edellä mainitun suuruinen tarvike-erä asennetaan.	

HUOM!

Mikäli työnantajan veloitteesta poiketaan, on siitä erikseen sovittava työmaasopimuksen liitteellä. Samassa yhteydessä on sovittava aputöiden palkanmaksuperusteista, kuitenkin vähintään 4 kohdan mukaisesti.

7.2.5 Työtelineet ja työvälineet

Työnantajan tehtävät	Työryhmän ja kärkimiehen tehtävät
Työnantaja järjestää työryhmän käyttöön työsuorituksissa tarvittavat ja työryhmän kanssa sovitut työhön soveltuvat pukit ja telineet.	Työtelineiden tarpeen ilmoittaminen ja yhtä työntekijää varten rakennettujen kevyiden telineiden siirto. Urakkahinnoittelun osassa 22 määriteltujen siirrettävien telineiden siirto. Muista telineiden siirroista sovitaan työkohtaisesti.
Työnantaja antaa työntekijöiden käyttöön riittävästi tarkoituksen- ja ajanmukaisia sekä turvallisia työ- ja apuvälineitä.	Työvälineiden tilaaminen ja vastaanottaminen sekä niiden siirrot tai siirron valvonta sekä työvälineistä huolehtiminen työmaalla.
	Työntekijä huolehtii kuittaamisestaan työvälineistä ja on niistä vastuussa.

7.2.6 Työryhmä

Työryhmän haitalliset vaihtelut ja erityisesti työvoimatarpeen ruuhkautuminen työsuoritusajan lopulle on estettävä yhteisin toimenpitein.

Työvoiman lisäämistä urakkatyömaalle ei tule suorittaa yksinomaan sillä perusteella, että yrityksen työntekijöitä on vapautunut muilta työmailta ja he ovat työtä vailla.

Edellä sanottuun rinnastettavia muita tilanteita, jotka johtavat työmaalla jo olevien asentajien urakka-ansioiden alenemiseen, tulee mahdollisuuksien mukaan välttää.

Urakkaryhmää muodostettaessa on niihin pyrittävä sijoittamaan palkkaryhmiin S–5 kuuluvia työntekijöitä.

Työntekijöitä, jotka kuuluvat muuhun kuin palkkaryhmiin S–5, ei tule sijoittaa urakkaryhmään, ellei työryhmän kanssa toisin sovita, eivätkä he osallistu urakkaan eivätkä urakan jakoon.

Työnantaja määrittelee työryhmän kokoonpanon ja sopii siinä työn kestäessä suoritettavista muutoksista kärkimiehen kanssa. Työnantaja vastaa myös siitä, että työn kestäessä tehtävät muutokset eivät vaaranna urakkatyön sopimuksellista luonnetta eivätkä aiheuta aikataappiota urakkatyösuorituksiin.

7.2.7 Kärkimies

Työnantajan on nimettävä kuhunkin alkavaan rakennuskohteeseen kärkimies, joka edustaa työryhmää työmaalla. Kärkimiehelle eivät kuulu varsinaiseen työnjohtoalueeseen kuuluvat tehtävät.

Kärkimiehen tulee olla yritykseen työsuhteessa oleva henkilö.

Kärkimiehiä nimettäessä yrityksen työntekijöiden näkemykset huomioidaan.

Työntekijä voi toimia vain yhden työryhmän kärkimiehenä kerrallaan. Poikkeuksena on tapaus, jolloin kärkimies uudelle työmaalle siirtyessään hoitaa ylimenovaiheessa kärkimiestehtäviä molemmilla työmailla.

Kärkimiehelle nimetään varamies hänen joutuessaan tilapäisesti jättämään tehtävänsä. Varamiehen nimeämisen yhteydessä työryhmälle ilmoitetaan toimenpiteen syy sekä sovitaan varamiehen kärkimiestehtävän kesto aika.

Varamiehellä on tehtävässäoloaikanaan samat oikeudet ja velvollisuudet kuin vakinaisella kärkimiehelläkin.

Neuvottelut toisesta kärkimiehestä on aloitettava, kun työryhmän jäsenmäärä ylittää kahdeksan asentajaa. Kun työryhmän jäsenmäärä ylittää 11, on nimettävä toinen kärkimies.

Suuriin työkohteisiin voi olla tarpeellista nimetä useampia kärkimiehiä. Tällaisesta menettelystä sovitaan erikseen.

Työryhmään nimetylle ensimmäiselle kärkimiehelle tai hänen varamiehelleen maksetaan kärkimieslisää jäljempänä mainittujen tehtävien hoitamisesta seuraavan taulukon mukaan siinä mainittuna päivänä tai lähinnä sen jälkeen alkavan palkanmaksukauden alusta seuraavasti:

Työryhmän jäsenmäärä	1.5.2018–31.3.2019 €/h	1.4.2019–31.3.2020 €/h
1–2	0,36	0,37
3–6	0,57	0,58
7–10	0,89	0,91
11–12	1,15	1,17
13–20	1,55	1,58
Yli 20	2,45	2,49

Ensimmäisen kärkimiehen lisäksi määrätyle toiselle tai useammalle kärkimiehelle maksettavat lisät urakkatyössä ovat taulukossa mainittuna päivänä tai lähinnä sen jälkeen alkavan palkanmaksukauden alusta seuraavat:

Muun kuin ensimmäisen kärkimiehen kärkimies-tehtävien piirissä olevien työntekijöiden lukumäärä	1.5.2018–31.3.2019 €/h	1.4.2019–31.3.2020 €/h
1–2	0,36	0,37
3–6	0,57	0,58
7–10	0,89	0,91
yli 10	1,15	1,17

Urakkaryhmän jäsenmäärän kohotessa kolmeen korvataan urakkaryhmälle osa ensimmäisen kärkimiehen työajasta urakan keskituntiansion mukaan urakan ulkopuolella seuraavasti:

Työryhmän jäsenmäärä	Työryhmälle korvattava aika kärkimiehen työajasta
3–6	10 %
7–10	20 %
11–15	30 %
16–20	40 %
yli 20	50 %

Mikäli sähkötöiden työnjohdon pääasiallinen sijoituspaikka on työkohteessa, ei urakan ulkopuolisia prosentteja makseta. Kärkimieslisän maksun aloittaminen tai lisän suuruuden muuttuminen työryhmän jäsenmäärän noustessa taulukon seuraavan portaan vähimmäismäärään edellyttää, että työryhmän jäsenmäärä säilyy vähintään viikon ajan taulukon edellyttämänä vähimmäismääränä.

Mikäli työryhmän jäsenmäärä laskee, muuttuu kärkimieslisän suuruus kahden viikon portaissa siten, että seuraavan portaan edellyttämää lisää aletaan maksaa, kun em. aika on kulunut. Kärkimieslisän maksamis-perusteiden kiertämisenä pidetään sellaista menettelyä, jossa kärkimies työn kestäessä vaihdetaan pelkästään kärkimieslisän suuruuden muuttu-misen vuoksi.

Matka- ja odotusajalta tms. ei kärkimieslisää makseta.

7.2.7.1 Kärkimiehen tehtävänä on

- a) töiden jakaminen työntekijöille ja töiden suoritustekninen ohjaus ja valvonta
- b) kirjoittaa työryhmänsä tarviketilaukset tarpeen mukaan
- c) ottaa vastaan ja kuitata työmaalle toimitetut tarvikkeet
- d) valvoa työryhmänsä työtuntien jakautumisen ja oikea määrä eri las-
kutusperusteisiin, ja että työtunnit tulevat oikein merkityiksi työnanta-
jalle jätettävään ns. tunti-ilmoitukseen
- e) huolehtia, että työsuhteessa oleville urakkaryhmän jäsenille toimitetaan kohdan 9.2 tarkoittama urakanjakoselvitys
- f) milloin työkohteeseen ei ole valittu omaa työsuojeluasiamiestä, valvoa työntekijäin edustajana työryhmänsä työterveydellisiä ja työturvallisuusolosuhteita sekä neuvotella niistä tarvittaessa työstä vastaavan henkilön ja työnantajansa työsuojelusta vastaavan henkilön kanssa. Näiden tehtävien hoitamista varten työnantaja antaa kärkimiehelle ja työsuojeluasiamiehelle (joka ei ole koulutusopimuksen piirissä) riittävän kirjallisen materiaalin ja tarvittavan opetuksen
- g) osallistua työryhmänsä työhön siinä määrin kuin se kärkimiestehtävien hoitamisen lisäksi on mahdollista.

HUOM! Kärkimiehen tai työryhmän edustajan ei ilman erikseen sovittavaa korvausta kuulu edustaa työnantajaansa esim. työmaa-, urakointi- tai aika-
taulukokouksissa.

Mikäli työryhmän työtehtäviä lisätään osallistumisella työmaa- tai urakoit-
sijakokouksiin, sovitaan siitä työmaasopimuksen liitteellä, josta ilmenee,
millä tavoin lisääntynyt työmäärä on hinnoiteltu.

Sopimuksesta tulee ilmetä, millaista taloudellista sopimusvaltaa kärki-
mies voi käyttää ko. kokouksien yhteydessä.

Mikäli kärkimiehen muita tehtäviä lisätään, sovitaan siitä työmaasopimuk-
sen liitteellä, josta ilmenee, millä tavoin lisääntynyt työmäärä on hinnoiteltu.

Kärkimiehen lisätehtäviä voivat tämän poikkeussäännön perusteella olla
esimerkiksi

- a) työmaakokouksiin ja urakoitsijakokouksiin osallistuminen
- b) tarvikahuolto ja tarvikemääritys
- c) työvälinehuolto
- d) telineistä ja nostimista sekä niiden turvallisuudesta huolehtiminen
- e) laadusta ja tarkastuksista huolehtiminen oikea-aikaisesti
- f) yms.

8 Urakan selvitys

8.1 Urakkasumman laskeminen yksikköhinnoittelussa työssä

Yksikköhinnoittelulla työllä tarkoitetaan tässä tapauksia, joissa urakka-
summa muodostuu urakkahinnoittelun tai työkohtaisesti sovittujen yksik-
köhintojen perusteella.

8.2 Valmistautuminen

Jo urakkatyön kestäessä tulee osapuolten aloittaa työmäärän tarkistus niin, että urakkasummasta voidaan määräajassa olla yksimielisiä.

8.3 Urakkalaskelma

Osapuolten on sovittava jo työtä aloitettaessa, tehdäänkö urakkalaskelma yhdessä tai erikseen.

Yksikköhinnoitellusta työstä muodostuva lopullinen urakkapalkka laskeaan työn valmistuttua tehdyn työmäärän perusteella laatimalla urakkalaskelma.

Työmäärää todettaessa käytetään mm. seuraavia perusteita:

- a) työmaasopimusta liitteineen
- b) tarvikkeiden lähetyk- ja palautusluetteloita
- c) työstä tehtyjä loppupiirustuksia
- d) työnjohdon ja työntekijän työnaikaisia muistiinpanoja ja työmaakirjanpitoa
- e) muita mahdollisia perusteita, kuten työmaalla suoritettuja mittauksia.

Mikäli muusta ei ole sovittu, tulee urakkahinnoittelun mukaan tehdyn työn loppulaskelma laatia urakkahinnoittelun taulukoiden mukaisessa järjestyksessä osasummia käyttäen kuitenkin siten, että yksityiskohtaiset asennushinnat voidaan tarkistaa (esim. keskus, koje, valaisin jne.).

Edellä mainittu urakkalaskelma laaditaan urakkahinnoittelun yksikköhinnoin (ilman kertoimia).

Osapuolten laatiessa urakkalaskelmat erikseen voivat osapuolet sopia kirjallisesti työtä aloitettaessa tai työn kestäessä ajankohdasta, jona osapuolet sitoutuvat viimeistään esittämään eritellyn urakkamääräysten kohdan 8.3 mukaisen urakkalaskelman toiselle osapuolelle. Ajankohdasta on kuitenkin sovittava viimeistään sen jälkeen, kun urakka on valmistunut. Jos jompikumpi osapuoli laiminlyö esittää urakkalaskelmansa viimeistään sovittuna ajankohtana, on laskelmansa asianmukaisesti esittäneen osapuolen urakkalaskelmaa pidettävä lopullisena urakkahintana, ellei kyseinen laskelma ole ilmeisen virheellinen.

Osapuolet voivat kirjallisella sopimuksella poiketa edellä sovitusta ajankohdasta. Samassa yhteydessä on sovittava uudesta ajankohdasta urakkalaskelmien esittämiselle. Muutosta esittävän osapuolen on esitettävä toiselle osapuolelle perustelut sille, miksi ajankohdasta olisi perusteltua sopia toisin.

Osapuolten laatiessa urakkalaskelmat erikseen voi eritellyn loppulaskelmansa ensiksi valmiiksi saanut esittää sen toiselle osapuolelle, joka on velvollinen antamaan esittäjälle todisteen laskelman esittämispäivästä.

8.4 Urakan selvitys

Mikäli osapuolet tekevät loppulaskelmat erikseen, määritellään lopullinen urakkahinta laskelmia vertaamalla.

Mikäli laskelmien alustavan vertailun yhteydessä osapuolet toteavat eroavuudet pieniksi, voidaan lopullinen urakkasumma sopia ilman tarkempaa vertailua. Yksityiskohtaisempaa vertailua varten on kummallakin osapuolella oikeus käydä läpi toisen osapuolen edellisen kohdan mukaiset laskelmat.

Ellei vertailu johda yksimielisyyteen, on osapuolten yhteisesti yksilöitävä eroavuudet laatimalla eroavaisuusmuistio ja oikaistava laskelmien mahdolliset virheet.

Mikäli lopullisesta urakkasummasta ei voida sopia, laaditaan erimielisyysmuistio, johon kirjataan laskelmien erimielisyydet ja osapuolten mahdolliset kannanotot.

Työryhmä voi valita keskuudestaan urakan selvittäjän, jos työmaan kärkimies siirretään toiselle työmaalle ennen kuin urakka on selvitetty.

8.5 Mittaus

Mikäli yksimielisyyttä urakan loppusummasta ei muuten saavuteta, tulee osapuolten suorittaa eroavuukskohdista mittaus ja laskenta kaikki hinnoittelukohteet käsittävistä piirustuksista sekä kontrollimittaukset työkohteessa todellisilta asennuspaikoilta. Ennen mittaukseen ryhtymistä on kirjallisesti sovittava työvarojen määrä ja huomioimistapa. Mittauksen lopputulos on lopullinen ratkaisu kiistaan.

Mittausta varten työehtosopimuksen osapuolina olevat järjestöt ovat laatineet yhteisen lomakkeen.

8.6 Työehtosopimuskausien huomioiminen

8.6.1 Urakkahinnoittelun mukainen palkka

Selvitetyin urakkalaskelman perusteella saatu urakkahinta korjataan työehtosopimuksien mukaisilla urakkahinnoittelukertoimilla seuraavasti:

Urakkahinta jaetaan hinnoittelukausien mukaisiin kauden urakkahintoihin tehtyjen työtuntien suhteessa.

Näin lasketut hinnoittelukausien urakkahinnat korotetaan ko. hinnoittelukauden urakkahinnoittelukertoimella. Näin saadut hinnoittelukausien urakkahinnat lasketaan yhteen. Aikatyö- ja/tai ukl-palkat otetaan mukaan urakan jakoon, ellei muusta ole sovittu, ja ne lisätään jaettavaan urakan kokonaishintaan urakkavoittokerrointa laskettaessa, joka jaetaan jakoperustepalkkojen ja tehtyjen tuntien suhteessa kullekin asentajalle.

Esimerkki urakkatyönä tehtyjen töiden jakamisesta

1. kausikerroin	=	$\frac{\text{Kauden urakanjakoon osallistuvat tunnit}}{\text{Kaikkien kausien urakanjakoon osallistuvat tunnit}}$
1. kauden urakkahinta	=	$\text{Kausikerroin} \times \text{koko urakkahinta} \times \text{kauden 1 urakkahinnoittelukerroin}$
2. kausikerroin	=	$\frac{\text{Kauden urakanjakoon osallistuvat tunnit}}{\text{Kaikkien kausien urakanjakoon osallistuvat tunnit}}$
2. kauden urakkahinta	=	$\text{Kausikerroin} \times \text{koko urakkahinta} \times \text{kauden 2 urakkahinnoittelukerroin}$
Urakan kokonaishinta	=	$1. \text{ kauden urakkahinta} + 2. \text{ kauden urakkahinta} + \text{kausien (1 ja 2) aikatyö- ja/tai ukl-palkat}$
Urakkavoittokerroin	=	$\frac{\text{Urakan kokonaishinta}}{\text{Asentajien urakanjakoon osallistuvat tunnit} \times \text{jakoperusteet}}$
Asentajan osuus	=	$\text{Urakkavoittokerroin} \times \text{asentajanjakoperuste} \times \text{asentajan urakanjakoon osallistuvat tunnit}$
Asentajan loppupohjat	=	$\text{Asentajan osuus} - (\text{maksetut ennakot} + \text{välipohjat})$

Jos urakka jakautuu useamman kuin kahden eri urakkahinnoittelukertoimen alueelle, niin seuraavat kaudet lasketaan urakan kokonaishintaan kuten esim. kausi 2.

8.6.2 Muut urakalla tehtävät työt

Muun urakalla sovitun urakan määrä tarkistetaan työehtosopimuksen mukaisten palkantarkistusten osalta kuten työehtosopimuksessa on mainittu. Työt selvitetään ja maksetaan kuten kohdassa 8 on mainittu.

9 Urakkasumman maksaminen

9.1 Työn valmistuttua

Mikäli osapuolet urakan kestäessä ovat väärin arvioineet urakan tuottavuuden ja loppuselvityksessä todetaan ennakoita maksetun enemmän kuin urakan loppusumma edellyttää, oikaistaan virhe urakan selvityksen yhteydessä tai myöhemmin maksettavissa palkkaerissä työ sopimuslain (55/2001) 2 luvun 17 §:n määrittelemällä tavalla.

9.2 Urakan selvitys ja jako

Sen jälkeen kun työ on valmistunut ja urakkalaskelmat on esitetty, on se osa urakkasummasta, josta osapuolet ovat yksimielisiä, jaettava ja maksettava työntekijöille normaalin palkanmaksun yhteydessä viivyttelemättä.

Urakkasumman jäljelle jäänyt osa on kokonaan selvittävä 30 työpäivän aikana em. ajankohdasta. Lyhytaikaisissa töissä on loppuselvittelyn tapahduttava 10 työpäivän aikana em. ajankohdasta.

Mikäli työmaasopimuksessa yhteisesti sovittua urakan selvitystä ei ole tehty edellä mainittujen selvitysaikojen kuluessa, tulee asia saattaa selvittäväksi työehtosopimuksen mukaisessa neuvottelujärjestyksessä.

Lopullisen urakkasumman selvitykseen tarvittavasta ajasta kuuluu urakkaan 10 työpäivää luettuna työn valmistumisesta ja urakkalaskelman esittämisestä. Lyhytaikaiseksi työksi katsotaan työ, joka on alle 30 miestyöpäivää (240 h).

Urakkahinta jaetaan työhön osallistuneiden työntekijöiden kesken suhteessa heidän jakoperustetuntipalkkaansa ja siihen työtuntimäärään, jonka kukin on tehnyt ko. urakassa.

Jakoperustepalkkana käytetään työntekijän perustuntipalkkaa, ellei kohdasta 9.2.1 muuta johdu.

Urakan jakamisessa, olipa jakoperusteena perustuntipalkka tai kohdan 9.2.1 mukainen jakoperustetuntipalkka, käytetään työntekijöiden työn alussa voimassa olleita em. palkkoja, ellei kyseessä ole palkkaryhmän noususta johtuva muutos.

Urakkasumma on kokonaisuudessaan selvittelyn jälkeen maksettava seuraavan normaalin palkanmaksun yhteydessä.

Työryhmän jäsenille on annettava lopullisen urakkasumman maksamisen yhteydessä kirjallinen urakanjakoselvitys edellyttäen, että työntekijä on tämän työmaasopimuksessa hyväksynyt. Urakanjakoselvityksestä tulee selvittää kunkin työntekijän urakkaan tehdyt tunnit, PTP, urakkahinnoittelukerroin, urakkavoittokerroin, maksetut urakkaennakot, jakoperuste ja loppupohjina maksetut määrät. Vastaavat tiedot annetaan pääluottamusmiehelle hänen niitä pyytäessään.

9.2.1 Muu urakanjakoperustepalkka

Yrityksen tai sen toimipisteen toistaiseksi voimassa olevassa työsuhteessa olevat työntekijät voivat enemmistöpäätöksellä, siitä työnantajalle kirjallisesti ilmoittamalla, sopia kohdasta 9.2 poiketen muun kuin työntekijän perustuntipalkan käyttämisestä jakoperustepalkkana.

Päätös urakan jakamisesta koskee seuraavan 12 kuukauden aikana aloitettavia urakkatyökohteita.

9.3 Selvittelyn ja maksun viivästyminen

Urakan loppuselvittelyn viivästyessä yli kohdassa 9.2 mainitun aikamäärän (10 työpäivää) maksetaan ylittävältä ajalta em. työhön osallistuvalla työntekijälle niin kuin urakan keskeyttävistä töistä.

Mikäli urakkasumman jäljelle jääneen osan maksaminen viivästyy sovitusta selvittelyajoista (30/10 työpäivää) ja normaalista palkanmaksuajasta, on tähän summaan lisättävä korkoa korkolain mukaisesti, mikäli ei toisin sovita.

10 Katkaistu urakka

10.1 Väliaikaisesti katkaistu urakka

Väliaikaisena pidetään katkaisua silloin, kun urakka keskeytyy tilaajasta johtuvasta syystä ennalta tiedettävästi, enintään kolmen (3) kuukauden ajaksi ja sama urakkaryhmä jatkaa työtä keskeytyksen jälkeen. Tällöin tehty työmäärä lasketaan vertaamalla tehtyä tuntimäärää arvioituun kokonaistuntimäärään. Em. tavalla laskettu osuus maksetaan, kuten urakkasumma, ja otetaan huomioon urakkaa selvitetessä.

10.2 Lopullisesti katkaistu urakka

Urakka on lopullisesti katkaistu, jos keskeytyksen jälkeen sama urakkaryhmä saman työnantajan palveluksessa ei voi jatkaa työtä. Urakka katsotaan lopullisesti katkaistuksi myös silloin, kun keskeytys jatkuu yli kolme (3) kuukautta.

Urakka on lopullisesti katkaistu silloin, kun voidaan todeta, että sitä ei voida enää jatkaa.

Katkaistun urakan urakkasumma määräytyy ja selvitetään kuten normaalisti päättynyt urakka.

11 Urakan ulkopuolella maksettavat korvaukset ja lisät

Urakkahintaan ja -aikaan ei tule sisällyttää erikseen mainittujen toimintojen lisäksi

- a) palkkoja ja/tai korvauksia matka-ajalta eikä matkakustannuksia
- b) päivärahoja ja ateriakorvauksia
- c) yli- ja sunnuntaityölisää
- d) TES:n 8 § B 7.2.7, 11 § ja 12 § lisiä
- e) tarvikkeiden kuljetuskustannuksia
- f) tilaajan tai päätoteuttajan järjestämiä perehdytystilaisuuksia
- g) työnantajan määräämän perehdyttäjän perehdyttämiseen käyttämää aikaa.

12 Urakkatyön keskeytyminen; urakkaan sisältyvät työt

12.1 Urakkatyökohteessa

Työntekijä joutuu tilapäisesti keskeyttämään aloittamansa urakan työnantajan määräyksestä urakkakohteessa suoritettavan, mutta urakkaan kuulumattoman työn tähden.

Tällaisia töitä ovat

1. tarvikkeiden siirrot kohdassa 7.2.3 tarkoitettujen varastojen välillä tai siirtojen valvonta
2. tarvikkeiden siirrot paikasta toiseen tai varastojen siirron valvonta ja näistä aiheutuneet varastojen järjestelyt

3. työmaalta palautettavien jäännöstarvikkeiden mittausta, laskenta ja palautusluettelon laatiminen työnantajan toimeksiannosta
4. tarvikkeiden nouto-, palautus- ja kuljetustehtävät urakkakohteen ulkopuolella
5. piirustuksista ja työselityksistä poikkeavasti suoritettaviksi vaadittavat lisätyöt ja muutokset
6. aikaisempien asennusten purku- ja korjaustyöt
7. osallistuminen muihin kuin työn lopputarkastuksiin
8. väli-, loppu- tai jälkitarkastusten yhteydessä määrätyt lisä- ja korjaustyöt, jotka eivät johdu työntekijän tekemästä virheestä tai virheellisestä asennustavasta
9. tulitöistä johtuvat järjestelyt sekä jälkivalvonta
10. käyttöturvatiedoista aiheutuvat järjestelyt, kuten suojaus- yms. toimenpiteet
11. työturvallisuuslain (738/2002)14 §:n mukainen opastus
12. sähköturvallisuuksien valvonta
13. jännitetyö ja ns. lähityö jännitteisissä laitteissa
14. käyttöönottomittaukset
15. pakkaus- yms. jätteen ”siivoaminen”.

12.2 Urakkatyökohteen ulkopuolella

Työntekijä joutuu väliaikaisesti keskeyttämään aloittamansa urakan jos-
sain toisessa työkohteessa suoritettavan työn tähden palaten takaisin
työn valmistuttua urakkatyökohteeseen.

12.3 Keskeytystyön palkka

Työntekijän suorittaessa edellisissä kohdissa mainittuja töitä, joita ei voi-
da suorittaa urakalla, hänelle maksetaan näistä töistä kohdan 4 mukaan.

12.4 Urakan ulkopuoliset työtunnit urakassa

Urakkatyökohteessa suoritettujen aikatyön suhteen voidaan myös sopia,
että aikatyöpalkoilla korotetaan lopullista urakkasummaa ennen sen osi-
tusta, jolloin aikatyötunnit otetaan huomioon osituksessa urakkatyötun-
tien veroisina.

Sama määräys koskee myös muita kohdan 4 mukaan maksettuja palk-
koja.

8 § CTYÖEHTOSOPIMUKSEN YKSIKKÖHINTOIHIN PERUSTUVA URAKKAHINNOITTELU

Tämän työehtosopimuksen mukaisena yksikköhintoihin perustuvana
urakkahinnoitteluna (TES 8 § B 5.1) käytetään

- tilaajalle 1.6.2015 tai sen jälkeen tarjotuissa töissä Sähköistys- ja
sähköasennusalan urakkahinnoittelua (1.6.2015).

Sähköistys- ja sähköasennusalan urakkahinnoittelun (1.6.2015) urakkahinnoittelukerroin on 1.5.2018 tai lähinnä sen jälkeen alkavan palkanmaksukauden alusta 1,023 ja 1.4.2019 tai lähinnä sen jälkeen alkavan palkanmaksukauden alusta 1,040.

Sähköistys- ja sähköasennusalan urakkahinnoittelu (1.6.2015) on tämän työehtosopimuksen liitteenä 3, sivu 109.

- tilaajalle 31.5.2015 tai sitä ennen tarjotuissa töissä Sähköasennusalan urakkahinnoittelua (1.6.2002)

Sähköasennusalan urakkahinnoittelun (1.6.2002) urakkahinnoittelukerroin on 1.5.2018 tai lähinnä sen jälkeen alkavan palkanmaksukauden alusta 1,379 ja 1.4.2019 tai lähinnä sen jälkeen alkavan palkanmaksukauden alusta 1,402.

Pöytäkirjamerkintä:

Sähköasennusalan urakkahinnoittelu (1.6.2002) saattaa olla edelleen käytössä tämän työehtosopimuksen voimassaoloaikana pitkäkestoisissa työkohteissa, jotka on tarjottu tilaajalle 31.5.2015 tai sitä ennen.

9 § KORVAUSKESKITUNTIANSIO

9.1 Korvauskeskituntiansiona käytetään edellisen lomanmääräytymisvuoden ajalta 17 § 4. kohdan mukaan laskettua vuosilomakeskituntiansiota, jota korotetaan tämän työehtosopimuksen osapuolina olevien järjestöjen sopimalla prosentilla.

9.2 Lomanmääräytymisvuoden viimeinen palkanmaksukausi on se, joka päättyy 31.3. tai lähinnä sitä ennen.

Tätä seuraavan palkanmaksukauden alusta lukien käytetään kohtien 9.1 ja 9.3 mukaan muodostettua uutta korvauskeskituntiansiota ottaen lisäksi huomioon kohtien 9.4 ja 9.5 määräykset.

9.3 Järjestöjen sopima korotusprosentti ajalle 1.5.2018–31.3.2019 on 1,7 %.

9.4 Mikäli työntekijän palkkaryhmä muuttuu sopimuskauden aikana, tarkistetaan hänen korvauskeskituntiansionsa siten, että sitä korotetaan hänen perustuntipalkkojensa suhteessa.

9.5 Korvauskeskituntiansion tulee olla vähintään työntekijän henkilökohtaisen aikapalkan suuruinen.

9.6 Työntekijälle, jolle ei vielä ole laskettu edellä kohdassa 1 mainittua vuosilomakeskituntiansiota, lasketaan vuosilomakeskituntiansio joka toinen palkanmaksukausi työsuhteen alusta lukien kuten 17 §:n kohta 4 edellyttää vuosilomakorvauksen laskettavaksi.

Näin saatua vuosilomakeskituntiansiota käytetään sellaisenaan työntekijän korvauskeskituntiansiona kaksi seuraavaa palkanmaksukautta.

Työsuhteen alussa korvauskeskituntiansiotunnit korvataan takautuvasti ensimmäisellä lasketulla vuosilomakeskituntiansiolla, kun se saadaan lasketuksi.

10 § ODOTUSAIKA JA SEN KORVAUS

- 10.1 Milloin työ on suoritettu loppuun ja työntekijä töiden järjestelyn väliaikana joutuu odottamaan lyhytaikaisesti uutta työtä, maksetaan hänelle odotusajalta perustuntipalkan suuruista odotusajan palkkaa.
- 10.2 Jos työntekijä joutuu odottamaan ilman omaa syytään käynnissä olevalla työmaalla, jolla tehtävästä työstä hänelle maksetaan henkilökohtaista aikapalkkaa, maksetaan hänelle odotusajalta saman suuruista odotusajan palkkaa. Jos työntekijälle on edellä mainitussa työssä sovittu maksettavaksi erityistyölisää, otetaan erityistyölisä huomioon myös odotusajan palkan määrässä.
- 10.3 Jos työntekijä joutuu käynnissä olevalla urakkatyömaalla odottamaan ilman omaa syytään, maksetaan hänelle odotusajalta 9 §:n mukaisesti määritellyn korvauskeskituntiansion mukaista palkkaa, jota ei vähennetä urakan lopullisesta urakkahinnasta.

Tällaisia odotustilanteita ovat mm.

- a) asennustarvikkeiden, työvälineiden, piirustusten, työnjohdon tms. odottaminen
- b) työnteon keskeytyminen koko työmaalla tai sen merkittävällä osalla pakkasen, myrskyn tms. luonnonvoiman aiheuttaman esteen takia
- c) rakennustyön etenemisestä johtuva ennalta arvaamaton viive.

Työntekijä tai työryhmän kärkimies on velvollinen viipymättä ilmoittamaan lähimmälle esimiehelleen odotustilanteen alkamisesta.

Työnantajan tulee osoittaa odotustilanteeseen joutuneelle työntekijälle alan työtä joko ko. työmaalla tai muussa työkohteessa ja työntekijä on velvollinen tätä suorittamaan.

Ellei yrityksellä ole mitään muuta alan työtä tarjota ja odottaminen muodostuu pitempiaikaiseksi, vähintään viikon mittaiseksi, voidaan työntekijä lomauttaa määräaikaisesti edellisenä päivänä työaikana annettavalla kirjallisella ilmoituksella.

Tällöin on kuitenkin otettava huomioon työsopimuslain (155/2001) 2 luvun 12 §:n 2 ja 3 momentin määräykset työnantajan palkanmaksuvelvollisuudesta.

Alan töiden luonteesta johtuvat työnteon keskeytymiset urakkatyömaalla eivät kuulu odotusajakäsitteen piiriin.

Työnteon keskeytyessä yhtä työpäivää pitemmäksi ajaksi on työntekijä joko kutsuttava pois työmaalta tai hänet voidaan lomauttaa edellä mainitulla tavalla.

Mikäli työntekijälle annetaan sen sijaan ohjeet jäädä työmaalle, maksetaan hänelle palkkaa korvauskeskituntiansion mukaan.

11 § LISÄT

Lisien tulee olla erillisinä palkkalaskelmassa.

11.1 Ammattitutkintolisä

Työntekijälle maksetaan hänen oman tehtävään alueensa suoritetusta ammattitutkinnosta tai erikoisammattitutkinnosta seuraavan taulukon mukaan siinä mainittuna päivänä tai lähinnä sen jälkeen alkavan palkanmaksukauden alusta:

	1.5.2018–31.3.2019 €/h	1.4.2019–31.3.2020 €/h
Ammattitutkintolisä	0,53	0,54
Erikoisammattitutkintolisä	0,96	0,98

Ammattitutkinnoilla ja erikoisammattitutkinnoilla tarkoitetaan työntekijän hyväksyttävästi suorittamia opetushallituksen hyväksymiä ammattitutkintolain mukaisia tutkintoja alalta, joka vastaa työntekijän suorittamia työtehtäviä.

Aikaisemmin suoritettut ammattitutkinnot, joista edellä mainittu lisä on maksettu, kuuluvat lisän piiriin.

Lisää maksetaan vain yhden sähköalalle hyväksytyyn ammatti- tai erikoisammattitutkinnon perusteella, eikä erikoisammattitutkinnon perusteella maksettavan lisän ohella työntekijälle enää makseta lisää ammattitutkinnosta.

Edellä mainittua lisää maksetaan työsuhteen alusta alkaen, jos työntekijä on esittänyt todistuksen suoritetusta tutkinnosta työsuhteen alkaessa. Muussa tapauksessa lisää aletaan maksaa tutkintotodistuksen esittämispäivää lähinnä seuraavan palkkakauden alusta lukien.

Lisä maksetaan kaikissa palkkausmuodoissa erillisenä, eikä sitä oteta huomioon jaettaessa yhteisurakkaa urakkaan osallistuneiden työntekijöiden kesken.

Ammattitutkinnon suoritus

Työntekijälle korvataan ammattitutkinnon ja erikoisammattitutkinnon suorittamistilaisuuteen osallistumisesta aiheutunut ansionmenetyksen korvauskeskituntiansion mukaan ja suoranaiset kustannukset edellyttäen, että työntekijä on sopinut tutkinnon suorittamisesta ja osallistumisestaan etukäteen työnantajan kanssa.

Edellä mainitut korvaukset maksetaan tutkinnon suoritukseen tarvittavien vähimmäiskertojen mukaan, ei kuitenkaan hylättyjen näyttöjen uusinta-kerroilta.

Työntekijällä on oikeus saada vapautusta työstä tutkinnon tai sen osan uusimista varten ilmoitettuaan siitä vähintään viikkoa etukäteen työnantajalle.

11.2 Erittäin likaisen ja erittäin raskaan työn lisä

- 1 Milloin työntekijä joutuu työskentelemään olosuhteissa, jotka erikoisolojen perusteella on katsottava erittäin likaisiksi tai erittäin raskaiksi, maksetaan hänelle niiltä työtunneilta, jolloin hän ko. työtä suorittaa, erillistä lisää seuraavan taulukon mukaan siinä mainittuna päivänä tai lähinnä sen jälkeen alkavan palkanmaksukauden alusta:

1.5.2018–31.3.2019	0,43 €/h
1.4.2019–31.3.2020	0,44 €/h

Erittäin likaisista töistä työpäivää kohti maksettavan lisän vähimmäismäärä on em. lisä nelinkertaisena.

Erittäin raskaista töistä ei ole mahdollista laatia esimerkkiluettelo. Luettelon puuttuminen ei kuitenkaan saa olla erittäin raskaan työn lisän maksamisen esteenä, jos suoritettava työ raskaudeltaan oleellisesti poikkeaa alan raskaista töistä.

Jos työ on samanaikaisesti sekä erittäin likaista että erittäin raskasta, ei yllämainittuja lisiä makseta kaksinkertaisena.

- 2 Erittäin likaisista töistä ei suoriteta yllämainittuja lisiä, milloin työntekijän käytettäväksi annetaan tarpeellinen ja riittävä suojavaatetus.
- 3 Erittäin likaisia työkohteita ovat käytössä olevat tai olleet puhdistamattomat eläinsuojat ja jätteenkäsittelytilat, vanhat pajat, takomot, hiili- ja koksivarastot, valimot, likaisten moottoreiden pesu, likaisten pesemättömien moottorien korjaus, maakuopissa suoritettavat kaapelien jatkamiset ja korjaukset, öljykatkaisijoiden ja muuntajien öljyn vaihto, tulipalon jälkeen tulipalopaikalla suoritettut työt, vanhojen talojen erittäin likaiset kellarit, tuoreiden kyllästettyjen pylväiden käsittely, öljyiset suurvalumuotit, vanhojen laivojen kone- ja ruorihuoneet ja pilssit sekä öljytyt holvit, milloin ne voidaan rinnastaa öljytyihin suurvalumuotteihin.
- 4 Erittäin likaisia töitä saattaa myös esiintyä esim. autojen huoltokuopissa, öljypoltinlaitteiden huolto- ja korjaustöissä, öljysatamissa jne. Näistä töistä maksetaan likaisen työn lisää, mikäli niitä likaisuudeltaan voidaan rinnastaa kohdassa 3 esitettyihin töihin.

5 Hissialan töiden osalta tarkoitetaan erittäin likaisella työllä sellaista työtä, joka selvästi erottuu muista hissialan töistä ja joissa vaatteiden kulutus on niin suuri, ettei työntekijän kohdan 2 mukaisen suojavaatetuksen voida katsoa riittävän. Erittäin likaisia töitä ovat mm. konehuoneessa olevien koneiden ja kojeiden korjaus, tarraus- ja vaakalaitteiden sekä veräjien korjaus, murtopyörien käsittely, köysien veto ja lyhentäminen, vanhojen hissien purkaus osittain ja kokonaisuudessaan, hissitarkastukset sekä nk. vuosittainen suursiivous.

Erittäin raskailla töillä tarkoitetaan sellaisia töitä, jotka selvästi erottuvat alan raskaista töistä. Erittäin raskaita töitä ovat isompien moottoreiden ja vetopyörien vaihto.

6 Laiva- ja maakaapelitöiden yhteydessä ahtaissa paikoissa mahdollisesti suoritettavien erittäin likaisten ja erittäin raskaiden töiden suhteen noudatetaan myös kohdassa 4 esitettyä periaatetta.

7 Sellaisissa työpaikoissa, joissa muut työt voidaan katsoa erittäin likaisiksi töiksi, ei sähköistystöitä yksinomaan tällä perusteella katsota näihin kuuluviksi.

8 Työnantajan ja työntekijän tulee ennen töiden aloittamista sopia niistä työkohteista, joista kyseistä lisää maksetaan.

11.3 Vaativan ja hankalan työn lisä

1 Ennen kuin ryhdytään suorittamaan työtä, jossa lisän maksaminen saattaa tulla kysymykseen, on työnantajan ja työntekijän yhteisesti todettava lisän maksuperusteet ja sovittava lisän maksamisesta.

Sellaisissa tapauksissa, joissa edellä mainittua menettelytapaa ei käytännössä voida soveltaa, on työntekijä velvollinen vaadittaessa antamaan yksityiskohtaisen selvityksen syistä, joiden perusteella hän katsoo olevansa oikeutettu lisään. Vaatimus lisästä on merkittävä seuraavaan sisälle jätettävään tunti-ilmoitukseen. Myöhemmin tulleita vaatimuksia työnantaja ei ole velvollinen ottamaan huomioon.

2 Lisä on taulukossa mainittuna päivänä tai lähinnä sen jälkeen alkavan palkanmaksukauden alusta seuraavan suuruinen:

1.5.2018–31.3.2019	1,71 €/h
1.4.2019–31.3.2020	1,74 €/h

Lisä on ylimääräinen korvaus tehtävän vaativuudesta.

Tämän kohdan töiksi katsotaan mm. seuraavat työt:

1. sellaiset asennustyöt, jotka suoritetaan vähintään 2-kerroksisten rakennusten vinokatoilla tai vastaavalla korkeudella ulkoseinällä;
2. suoritettaessa sähköturvallisuusmääräysten edellyttämiä suojoitomenpiteitä suurjännitelaitteissa;
3. työskentely tikkailla tai keinulaudalla (puosmannin tuolilla), milloin työkohteen etäisyys lattiasta tai muusta alustasta on vähintään 4 metriä;
4. korkeisiin työkohteisiin kiipeäminen, mastot, savupiiput, erikoispylväät. Lisä maksetaan ylös ja alas tulemiseen ja työskentelyyn käytetyltä ajalta.

Samanarvoiseksi katsottavissa töistä voidaan laatia yritys- tai toimipaikka-kohtaisia luetteloita.

11.4 Autonkuljettajalisä

Työntekijälle, joka oman työnsä ohella sopimuksen mukaan kuljettaa työnantajan autoa, maksetaan autonkuljettajalisää kutakin ajopäivää kohti seuraavan taulukon mukaan siinä mainittuna päivänä tai lähinnä sen jälkeen alkavan palkanmaksukauden alusta:

1.5.2018–31.3.2019	2,61 €/päivä
1.4.2019–31.3.2020	2,65 €/päivä

Edellä mainittu ei koske työntekijää, joka on palkattu autonkuljettajaksi.

Lisän maksaminen edellyttää, että kuljettaja tarkkailee auton kuntoa ja ilmoittaa havaitsemistaan vioista ja puutteista.

11.5 Kärkimieslisä aikapalkkauksella tehtävissä töissä

Jos työnantaja nimeää kärkimiehen aikapalkkauksella tehtävään työkohteeseen, jossa työskentelee kärkimiehen lisäksi vähintään kaksi työntekijää, maksetaan kärkimiehelle kärkimieslisää jäljempänä olevan taulukon mukaan.

Sama koskee tilannetta, kun olosuhteista käy ilmi, että asentaja hoitaa kärkimiehen tehtäviä työmaalla.

Kärkimiehen tulee olla yritykseen työsuhteessa oleva henkilö.

Kärkimiehen tehtävistä aikapalkkauksella tehtävissä töissä sovitaan kärkimiehen kanssa, tai muutoin hänen tehtävänsä määräytyvät soveltuvin osin työehtosopimuksen 8 § B 7.2.7.1:n mukaisesti.

Kärkimieslisää aikapalkkauksella tehtävissä töissä maksetaan seuraavan taulukon mukaan siinä mainittuna päivänä tai lähinnä sen jälkeen alkavan palkanmaksukauden alusta:

Työryhmän jäsenmäärä	1.5.2018–31.3.2019 €/h	1.4.2019–31.3.2020 €/h
3–6	0,57	0,58
7–10	0,89	0,91
11–12	1,15	1,17
13–20	1,55	1,58
Yli 20	2,45	2,49

Urakkatyönä tehtävissä kohteissa kärkimiestä koskevat määräykset ovat kohdassa 8 § B 7.2.7, Kärkimies.

12 § KOULUTUSSOPIMUS JA TYÖPAIKKAOHJAAJALISÄ

Ammatillisesta koulutuksesta (531/2017) annetun lain mukaan työpaikalla järjestettävä koulutus voidaan järjestää koulutussopimuksen mukaisena opiskeluna tai oppisopimuksella, jolloin työpaikalla tapahtuva koulutus perustuu määräaikaiseen työsopimukseen.

Työssäoppijat ja koulutussopimuksen perusteella yrityksessä työskentelevät opiskelijat eivät kuulu työehtosopimuksen soveltamisalan piiriin.

Ennen kuin yritykseen otetaan opiskelijoita oppisopimussuhteeseen henkilökohtaisen osaamisen kehittämissuunnitelman mukaiseen koulutukseen, tulee selvittää, ettei työsopimuslaki aseta estettä oppisopimukseen liittyvän uuden määräaikaisen työsopimuksen tekemiselle.

Työpaikkaohjaajaksi ryhtyminen on vapaaehtoista. Henkilön tulee olla tehtävään halukas, motivoitunut ja riittävän ammattitaitoinen.

Koulutus työpaikkaohjaajan tehtävään tulee tehdä yhteistoiminnassa oppilaitosten kanssa, ja siinä on syytä korostaa mm. turvallisen työskentelyn merkitystä osana alan ammatillista osaamista ja toimintakulttuuria sekä henkilön ammattitaitoa.

Työntekijälle, jonka työtehtäviin kuuluu oman työnsä ohessa ohjata, neuvoa, opastaa ja valvoa työpaikalla työtä koulutussopimuksen perusteella tekeviä opiskelijoita, maksetaan ohjaustehtävän ajalta työpaikkaohjaajalisää seuraavan taulukon mukaan siinä mainittuna päivänä tai lähinnä sen jälkeen alkavan palkanmaksukauden alusta:

1.5.2018–31.3.2019	1.4.2019–31.3.2020
0,43 €/h	0,44 €/h

13 § AMMATILLINEN KOULUTUS

Työntekijän osallistuessa työnantajan osoituksesta ammattiinsa liittyviin koulutustilaisuuksiin, maksetaan koulutukseen osallistumisen ajalta

- a) aikatyöstä tulevalle henkilökohtaisen aikapalkan mukaan
- b) urakkatyöstä tulevalle urakan keskeytystyölisäpalkan mukaan.

Pöytäkirjamerkintä:

Koskee koulutusaikaa niin työaikana kuin työajan ulkopuolella.

Koulutusajaksi lasketaan koulutukseen tai luennoille osallistumiseen käytetty aika, ei yhteisiä illanviettoja tai muuta vastaavaa.

Koulutusajalta ei makseta ylityökorvauksia.

Koulutustilaisuuden aiheuttamien matkakustannusten korvaamiseen sovelletaan tämän sopimuksen 14 §:n määräyksiä, ellei työntekijän kanssa toisin sovita.

Työntekijän säännöllisenä työaikanaan työnantajan järjestämään ammatilliseen koulutukseen käyttämä aika on työssäoloaikaan rinnastuvaa aikaa vuosiloman kertymisen osalta.

Koulutusta ei saa järjestää yksinomaan työajan ulkopuolella.

14 § MATKAKUSTANNUKSET

A KORVAUKSET TYÖHÖNOTTOPAIKAN ULKOPUOLELLA TEHTÄVISTÄ TÖISTÄ

Työhönottopaikalla tarkoitetaan sellaista yrityksen toimintaorganisaatioon liittyvää pysyväisluontoista toimipaikkaa (pää- tai haaratoimistoa), jossa työntekijä on työhön otettu.

Työntekijä on velvollinen suorittamaan työtehtävän edellyttämät työmatkat. Matkakustannukset korvataan tämän pykälän määräysten mukaisesti.

Matkustamisessa noudatetaan Verohallinnon kulloinkin voimassa olevia veroista vapaaksi katsottavia matkakustannusten korvausten euro- ja tuntimääriä päivärahojen, ulkomaanpäivärahojen, ateriakorvausten, yömatkarahojen sekä kilometrikorvausten osalta.

Matkaan liittyvät yksityiskohdat, kuten matkustustapa (työnantajan järjestämä kuljetus, julkinen liikenne, työntekijän oman / hallinnassa olevan ajoneuvon käyttö) ja matkan alkamis- ja päättymispaikka, selvitetään ennen matkalle lähtöä.

Työntekijän on tehtävä työmatkasta tunti-ilmoitukseen tai erilliseen matkalaskuun selvitys, josta käyvät ilmi matkan lähtöpaikka, matkan kohde, matkakulujen määrä ja matkan kesto.

1 Ateriakorvauksen maksaminen

- 1.1 Ateriakorvaus maksetaan työntekijälle, joka päivässä työskentelee tai osallistuu työnantajan määräämään koulutukseen vähintään 4 tuntia työhönottopaikkansa ulkopuolella. Ko. tuntimäärä voi muodostua myös useammasta lyhyestä työskentelystä työhönottopaikan ulkopuolella.

Tulkinta: Työhönottopaikkaan (kiinteistöön tai sen osaan sekä piha-alueeseen) luetaan kuuluvaksi esim. seuraavat tilat: konttori, myymälä, verstaas, varastotila tai -alue yms.

Ateriakorvauksen maksaminen edellyttää, että työmatkasta ei suoriteta päivärahaa.

Ateriakorvauksen suuruus on $\frac{1}{4}$ Verohallinnon vahvistaman päivärahan määrästä.

Ateriakorvaus on 1.1.2018 alkaen 10,50 €.

- 1.2 Vähintään 10 tuntia kestäneeltä työmatkalta maksetaan ateriakorvaus kaksinkertaisena. Työmatkan keston ollessa vähintään 14 tuntia maksetaan ateriakorvaus kolminkertaisena.
- 1.3 Ateriakorvausta ei makseta autonkuljettajaksi palkatulle työntekijälle.
- 1.4 Ateriakorvausta ei makseta, milloin työntekijälle on työpaikalle järjestetty kunnollinen vapaa ruoka.

2 Päivärahan maksaminen

- 2.1 Päivärahan ja osapäivärahan maksamisedellytyksenä on, että erityinen työntekopaikka on yleisesti käytetyn kulkutien mukaisesti mitaten vähintään 40 km:n etäisyydellä työhönottopaikasta ja vähintään 15 km:n etäisyydellä kotoa.

Kokopäiväraha maksetaan, kun työmatkan kesto on yli 10 tuntia, ja osapäiväraha työmatkan kestäessä yli 6 tuntia.

- 2.2 Kun viimeinen täysi matkavuorokausi ylittyy yli 6 tuntia, maksetaan kokopäiväraha.
- 2.3 Kun viimeinen täysi matkavuorokausi ylittyy yli 2 tuntia, maksetaan osapäiväraha.
- 2.4 Matkavuorokaudella tarkoitetaan enintään 24 tunnin pituista ajanjaksoa, joka alkaa työntekijän lähtiessä työmatkalle siitä kohdan 3.2 lähtöpaikasta, josta matkalle tosiasiallisesti lähdetään.

Viimeinen matkavuorokausi päättyy työntekijän palattua työmatkalta edellä mainittuun lähtöpaikkaan.

- 2.5 Mikäli työpäivä yrityksessä käytännössä olevan työajan mukaan on päätynyt ja työntekijä joutuu tulemaan uudelleen työhön, matkaa käsitellään uutena työmatkana, jos työmatka kestää vähintään 4 tuntia.

Korvaukset maksetaan tuolloin edellä olevan mukaisesti huomioiden, ettei samalle päivälle voida maksaa ateriakorvausta ja/tai osapäivärahaa kokopäivärahan ylittävää määrää.

3 Matkakulujen korvaus

- 3.1 Tämän kohdan matkakorvauksella tarkoitetaan edestakaisesta matkasta erityiselle työntekopaikalle sekä työkomennuksen alkaessa, päättyessä tai keskeytyessä ja komennuskohteessa (huom. 3.7) tehdystä työmatkasta syntyvien kulujen korvausta.

- 3.2 Matkakulukorvauksen lähtöpiste on joko koti tai työhönottopaikka.

Matkakulukorvaus maksetaan todellisen kuljettavan matkan mukaan siitä lähtöpisteestä, kummasta matka työntekopaikkaan on lyhyempi.

- 3.3 Matkakuluksi katsotaan esim. linja-auto- tms. liput, rautatie-, lento- ja laivaliput mahdollisine makuupaikkalippuineen II-luokassa sekä muut kuljetuskustannukset ja matkatavaramaksut.

- 3.4 Muusta työnantajan määräämästä kulkemisesta työajalla tai sen ulkopuolella korvataan todelliset matkakulut.

- 3.5 Yleisiä kulkuneuvoja käytettäessä korvataan matkakulut ns. kertalippumaksun mukaan.

Käytettäessä ns. sarja-, kuukausi- yms. lippuja kuuluu niiden hankinta työnantajalle.

- 3.6 Milloin sopivien yleisten kulkuneuvojen puuttuessa joudutaan käyttämään työntekijän omaa tai hallinnassa olevaa kulkuneuvoa, tai sen käytöstä on sovittu, matkakustannukset korvataan Verohallinnon päätöksen enimmäismäärien mukaisesti.

- 3.7 Komennuspaikkakunnalla maksetaan työntekijälle korvaus syntyneistä matkakustannuksista matka-ajan korvauksineen asunnon ja työpaikan väliseltä matkalta tämän 14 § määräysten mukaisesti.

4 Matka-ajan korvaus

- 4.1 Matka-ajalta suoritetaan perustuntipalkan mukainen korvaus.

- 4.2 Matka-aika korvataan sen kulkuneuvon kulkuajojen mukaisesti, jonka mukaan matkakulukorvaus maksetaan.

- 4.3 Mikäli työntekijä joutuu siirtymään kulkuneuvosta toiseen, niin siirtoaika luetaan matka-ajaksi.
- 4.4 Jos työmatkoihin kulkuneuvojen säännöllisen kulkuajan mukaan aamulla ja illalla yhteensä käytetään aikaa enemmän kuin 1, mutta enintään 2 tuntia, maksetaan matka-aikakorvaus yhdeltä tunnilta.
- Jos työmatkoihin vastaavasti käytetään aikaa enemmän kuin 2 tuntia, mutta enintään 3 tuntia, maksetaan matka-aikakorvaus vastaavasti kahdelta tunnilta jne.
- 4.5 Matkustamiseen käytettyä aikaa ei lueta työaikaan kolmen (3) päivittäisen, yrityksessä käytännössä olevan työajan ulkopuolella suoritetun matkatunnin osalta.
- 4.6 Komennuskohteisiin joissa yövytään, maksetaan matka-ajan korvaus työkomennuksen alkaessa, päättyessä tai keskeytyessä kohdasta 4.4 poiketen todellisen matka-ajan mukaan.
- 4.7 Milloin työntekijälle on järjestetty makuupaikka, ei klo 22.00–07.00 väliseltä ajalta korvausta makseta.
- 4.8 Matka-ajan korvausta määrättäessä on työmatkan lähtökohtana pidettävä kohdan 3.2 mukaan määrättyjä lähtökohtia ja työmatkan päättymiskohtana työkohteessa olevaa työntekijän sosiaalililaa.
- 4.9 Työmaalle mahdollisesti maksettava matka-ajan korvaus on selvitettävä heti työn alkaessa.
- Epäselvissä tapauksissa tapahtuu toteaminen koeajolla, joka on suoritettava samana ajankohtana, jolloin työmaalle tavallisesti mennään ja sieltä palataan. Koeajo tapahtuu sillä kulkuvälineellä, jonka mukaan työnantaja maksaa matkakulut.
- 4.10 Matka-ajalta työaikana maksetaan sama palkka kuin tehdystä työstä.

5 Majoituskorvaukset

Milloin matkan aikana joudutaan majoittumaan, hoidetaan majoittumiskustannukset seuraavien vaihtoehtojen mukaan:

- 5.1 Ensisijaisesti työnantajan kustantama ja järjestämä ilmainen majoitus.

Jos työnantaja tai tilaaja järjestää ilmaisen asunnon, voi kyseeseen tulla majoitus yleiseen majoitusliikkeeseen, asuinhuoneistoon tai asuinhuoneeseen, vierashuoneeseen tms.

Työmaamajoituksen tason tulee olla sellainen, että asumistilaa kutakin majoitettavaa kohti on vähintään 10 m² ja, että samaan huoneeseen sijoitetaan enintään kaksi henkilöä. Tämän lisäksi varataan olosuhteisiin nähden riittävät sosiaali- ja virkistystilat.

Yli viikon kestävässä työkomennuksissa majoitus järjestetään yhden hengen huoneessa, mikäli paikalliset olosuhteet huomioiden se on mahdollista.

Komennusmiesten majoitustasoa koskevat määräykset ovat tämän työehtosopimuksen liitteenä 5, s. 148.

- 5.2 Ellei työnantaja ole hankkinut majoitusta työntekijälle, työntekijä järjestää majoituksen itse ja veloittaa majoituksesta aiheutuvat kustannukset majoitusliikkeen tositetta vastaan työnantajalta.

Niissä tapauksissa, joissa työntekijä on vuokrannut asunnon yksityishenkilöltä, sovitaan osapuolten kesken niistä menettelytavoista, joilla majoituskustannukset korvataan.

- 5.3 Ilman tositetta suoritetaan yömatkarahea Verohallinnon vuotuisen päätöksen enimmäismäärän mukaan. Yömatkarahea suoritetaan sellaiselta päivärahaan oikeuttavalta yöpymiseltä, jona työntekijälle ei ole järjestetty ilmaista majoitusta, tai hän ei ole saanut edellisessä kohdassa mainittua majoittumiskorvausta tai matkan ajaksi makuupaikkaa.

Yömatkarahea ei kuitenkaan suoriteta, milloin työntekijä on perusteettomasti jättänyt käyttämättä hyväkseen työnantajan varaaman ja ilmoittaman majoitusmahdollisuuden.

6 Päivärahajärjestelmän soveltaminen eräissä tapauksissa

6.1 Ilmainen ruoka

Jos työntekijä jonain matkavuorokautena saa ilmaisen tai matkalipun hintaan sisältyneen ruuan, päivärahan enimmäismäärä on puolet täyden päivärahan määrästä. Ilmaisella ruualla tarkoitetaan kokopäivärahan kysymyksessä ollessa kahta ilmaista ateriala ja osapäivärahan osalta vastaavasti yhtä ilmaista ateriala.

6.2 Koulutustilaisuudet ja vastaavat

Työnantajan järjestämän koulutuksen osalta noudatetaan tämän pykälän matkustusmääräyksiä, ellei työntekijän kanssa toisin sovita.

6.3 Eräiden juhlapyhien kotimatkat

Milloin työntekijä ennen pääsiäis-, juhannus- tai joulupäivää on vieraalla paikkakunnalla yhtäjaksoisesti työskennellyt vähintään neljä viikkoa, on hän oikeutettu mainituiksi juhlapyhiksi matkustamaan kotiinsa ja hänelle maksetaan matkakulut, päiväraha ja matka-ajan korvaus tämän 14 §:n määräysten mukaan.

6.4 Luvattomat poissaolot

Tapauksissa, joissa työntekijä komennuspaikkakunnalla on poissa työstä koko päivän tai sen osan ilman, että poissaolo on johtunut työnantajan luvasta tai työntekijän sairaudesta, reserviharjoituksesta tai muista niihin verrattavista syistä, menetellään päivärahan suhteen seuraavasti:

6.4.1 Vapaapäiviltä maksettava päiväraha

Jos poissaolo välittömästi liittyy työpäivää seuraavaan taikka sitä edeltävään vapaapäivään, ei päivärahaa seuraavalta tai edeltävältä vapaapäiviltä suoriteta.

Jos työntekijä sen sijaan on poissa työstä sekä vapaapäivän edellisen että jälkeisen työpäivän tai osan niistä, ei päivärahaa lainkaan makseta.

6.4.2 Päiväraha työpäivältä

Päivärahan määrää poissaolopäivältä vähennetään suhteessa siihen aikaan, jonka työntekijä on ollut työtä tekemättä (pienin vähennys 1/8 päivärahasta).

B Työnantajan järjestämä kuljetus

Työnantaja voi järjestää työntekijöille yhteiskuljetuksen työkohteeseen (työmaalle tai komennuspaikkakunnalle) 14 § kohdan 3.2 mukaisista lähtöpaikoista.

Silloin kun työntekijän matkakorvaukset määräytyvät työhönottopaikasta, maksetaan hänelle yhteiskuljetukseen osallistumisesta aiheutuvat lisämenot matkaaikoihin (piirros 3, s. 92).

Työntekijälle, jonka matkakorvaukset määräytyvät kotoa ja joka liittyy työnantajan järjestämään kuljetukseen työhönottopaikasta tai työhönottopaikan ja työntekopaikan välillä, maksetaan kaikki yhteiskuljetukseen osallistumisesta aiheutuneet kulut.

Mikäli työntekijä kuljettaa tämän kohdan tarkoittamaa kulkuneuvoa oman työnsä ohella, luetaan matka-aika hänen työajakseen.

C Oman auton käyttö

1.1 Käytettäessä työntekijän hallinnassa olevaa kulkuneuvoa työnantajan maksamaa korvausta vastaan on osapuolten siitä sovittava erikseen.

Sopimus suositellaan laadittavaksi kirjallisena.

1.2 Oman auton käyttöä koskeva sovellusohje

Mikäli oman auton käyttösovimuksesta ei muuta johdu, voidaan työmaakohtaisesti sopia ns. kimppekäytön käyttämisestä. Matkakulukorvauksena maksetaan omaa tai hallinnassa olevaa autoa kimppekäyttöön käyttävälle

työntekijälle 14 §:n kohdan 3.2 mukaisen työmatkan lähtöpaikan ja työmaan väliseltä edestakaiselta matkalta Verohallinnon päätöksen enimmäismäärien mukaisesti.

Sopiminen edellyttää, että ko. työmaan kimppekyytiin osallistuvat työntekijät asuvat sellaisella alueella, että työntekijöiden matka-aika ei oleellisesti lisäännny.

Kimppakyydin käyttämisestä sopivat työnantaja ja ne ko. työmaan työntekijät, jotka osallistuvat kimppekyytiin.

Mikäli sopimusta edellä määritellyssä tapauksessa ei synny, ei työnantajalla ole määräysvaltaa kimppekyydin käyttämisestä.

Kimppakyytiin osallistuville maksetaan todelliset edestakaiset matkakulut kokoontumispaikalle.

- 1.3 Mikäli työntekijät asuvat eri suunnilla työntekopaikasta katsoen ja siitä syystä kimppekyyti ei ole mahdollinen, työnantaja maksaa jokaiselle työntekijälle työehtosopimuksen oman auton käyttöä koskevien sopimusmääräysten mukaisesti.

D Työskentely ulkomailla

- 1.1 Työnantaja ja työntekijä solmivat kirjallisen komennussopimuksen työstä, joka suoritetaan ulkomailla. Komennussopimuksessa selvitetään palkkaukseen liittyvät kysymykset samoin kuin muut komennukseen liittyvät seikat, kuten työaika-, majoitus-, vakuutus-, sairaus-, verotus-, kotonaikänti-, vuosiloma-, keskeytys- tms. asiat.
- 1.2 Lyhytaikaisessa komennuksessa, joita ovat huolto- ja korjaustyöt tai muut kestoajaltaan niihin verrattavat lyhytaikaiset asennustyöt, sovelletaan alan työehtosopimusta, mikäli asemamaan olosuhteet eivät poikkea olennaisesti kotimaan vastaavista olosuhteista. Matka-ajan palkkaa ei kuitenkaan makseta työajan ulkopuoliselta matkan osalta. Vapaapäivänä tapahtuvalta matkustamiselta suoritetaan yksinkertainen perustuntipalkka enintään 8 tunnilta, ei kuitenkaan 22–07 väliseltä ajalta.
- 1.3 Milloin työkohteen laajuus, kesto-aika, työntekijämäärä yms. sitä edellyttävät, sovitaan työehtosopimuksen osapuolina olevien järjestöjen kesken työkohteissa työskenteleviin työntekijöihin sovellettavista yleisistä työsuhteen ehdoista, kuten palkkaukseen, työaikaan, vuosilomaan, sairausajan palkkaan, keskeytykseen, kotona käyntiin, ja vakuutukseen liittyvät kysymykset.

Järjestöjen välinen sopimus voi olla myös nk. kolmikantasopimus, jolloin sopimuksen allekirjoittajana on myös työn suorittava työnantaja.

Mikäli järjestöjen välistä sopimusta ei ole solmittu ennen työntekijän matkan alkua, ei se estä työntekijää aloittamasta komennusta ja työn suorittamista kohdassa 1.1 mainitulla sopimuksella.

- 1.4 Ulkomaan komennukselle ei tule määrätä työntekijää ilman hänen suostumustaan, ellei työsuhde perustu nimenomaan tällaiselle työskentelylle.
- Suomessa toimeenpantavat lakot, työsulut ja muut työtaistelutoimenpiteet eivät koske ulkomailla sijaitsevia työkohteita.
- 1.5 Jos työntekijä kuolee työmatkalla ulkomailla, työnantaja huolehtii kustannuksellaan tai vakuutusturvan hankkimalla vainajan Suomeen kuljettamisesta. Myös työntekijän sairastuessa vakavasti työmatkalla ulkomailla työnantaja huolehtii kustannuksellaan tai vakuutusturvan hankkimalla työntekijän Suomeen kuljettamisesta silloin, kun se on hoidon kannalta välttämätöntä tai kun työntekijä ei voi sairaanhoidon jälkeen jatkaa työntekoa ja joutuu palaamaan Suomeen.

2 Ulkomaan päivärahat

Päivärahaa maksetaan seuraavasti:

- 2.1 Päivärahan suuruus kussakin maassa on se, jonka Verohallinto vahvistaa vuosittain verovapaaksi.
- Jos työntekijä jonain matkavuorokautena saa ilmaiseksi tai matkalipun hintaan sisältyvänä kaksi ilmaista ruokaa, päivärahan enimmäismäärä on puolet täyden päivärahan määrästä.
- 2.2 Pitkien ulkomaankomennusten osalta voidaan yrityksessä sopia päivärahoista toisinkin.
- 2.3 Päivärahan määrää määriteltäessä sovitaan myös siitä, mikä osa päivärahasta maksetaan ko. maan valuuttana ja mikä euroina. Samoin sovitaan, mikä osa päivärahasta maksetaan työntekijälle ko. työmaalla ja mikä osa työntekijän pankkiin kotimaassa.

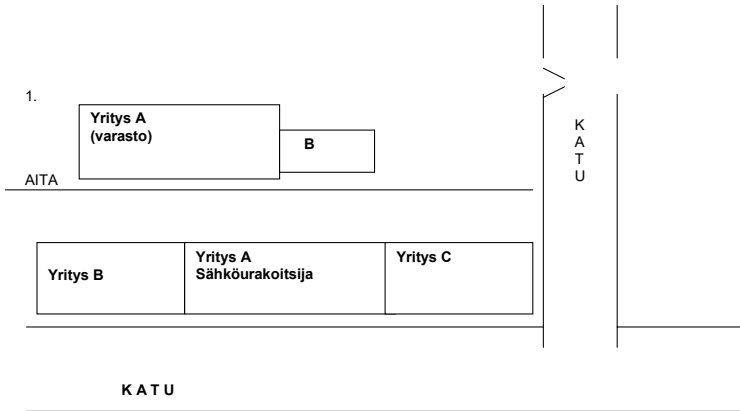
E Ennakonpidätys matkakustannuksista

Milloin tässä pykälässä mainitut korvaukset ylittävät Verohallinnon verovapaaksi määritellyt rahamäärät, suorittaa työnantaja ylittäviltä osin ennakonpidätyksen ja sosiaaliturvamaksut. Nämä ylittävät erät kirjataan työntekijän palkaksi erillisinä erinä, joita ei lueta tehdyn työajan palkaksi.

F Paikallinen sopiminen

Tämän 14 § määräyksistä voidaan STTA:n ja PALTA:n jäsenyrityksissä sopia 4 §:n mukaisesti toisin. Sopimus on tehtävä kirjallisesti ja sen allekirjoittajana on oltava pääluottamusmies.

Piirros 1. Ateriakorvaustulkinta

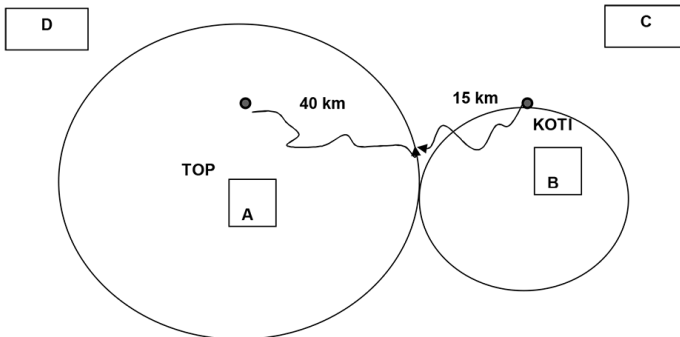

Kun sähköurakoitsija A:n asentaja työskentelee vähintään neljä (4) tuntia asiakasyrityksessä B ja C, maksetaan ateriakorvaus.

Kun asentaja työskentelee omassa aidan takana olevassa tilassa (varasto), johon on kulku kadun kautta, maksetaan ateriakorvaus.

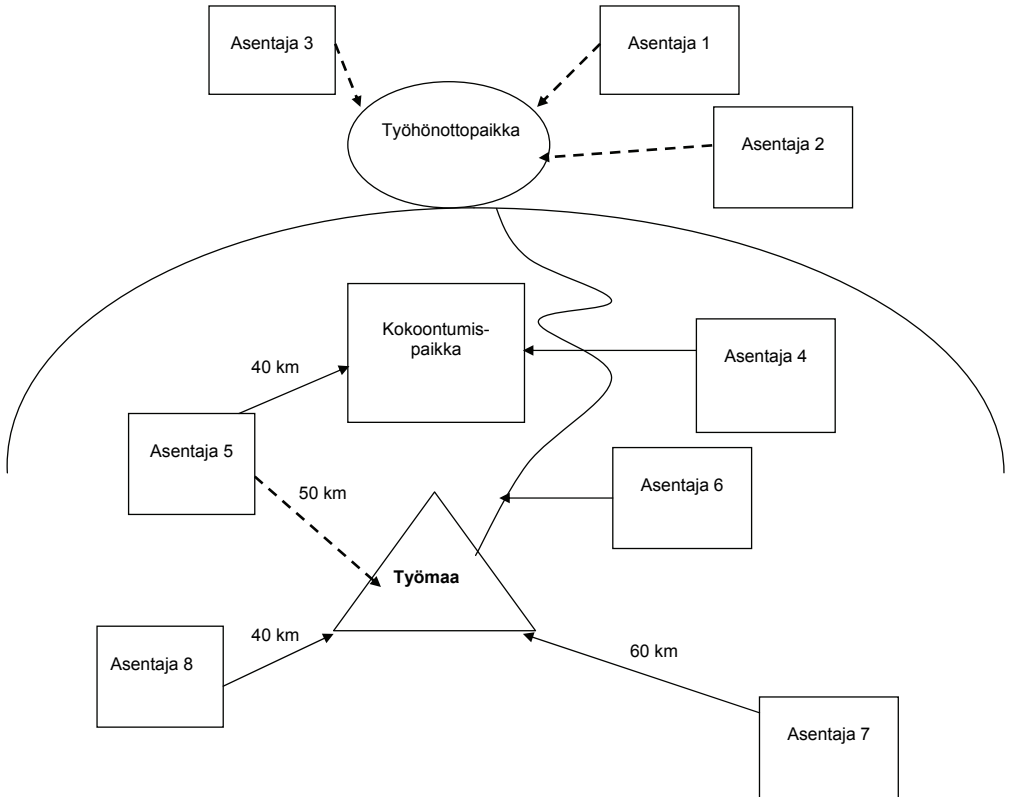
Jos aitaa työhönottopaikan ja varaston välissä ei ole ja kulku voi käydä suoraan varastoon, ei ateriakorvausta makseta.

Piirros 2. Matkakorvaukset

- Työmaa A = Ateriakorvaus, aika ja matkakustannukset työhönottopaikasta
 Työmaa B = Ateriakorvaus, aika ja matkakustannukset kotoa
 Työmaa C = Päiväraha / 10 h, aika ja kustannukset kotoa; osapäiväraha, jos kesto on 6 h
 Työmaa D = Päiväraha / 10 h, aika ja kustannukset työhönottopaikasta; osapäiväraha, jos kesto on 6 h
 Työmaa C ja D = jos ajat eivät täyty, niin maksetaan ateriakorvaus

Piirros 3. Työnantajan järjestämä kuljetus

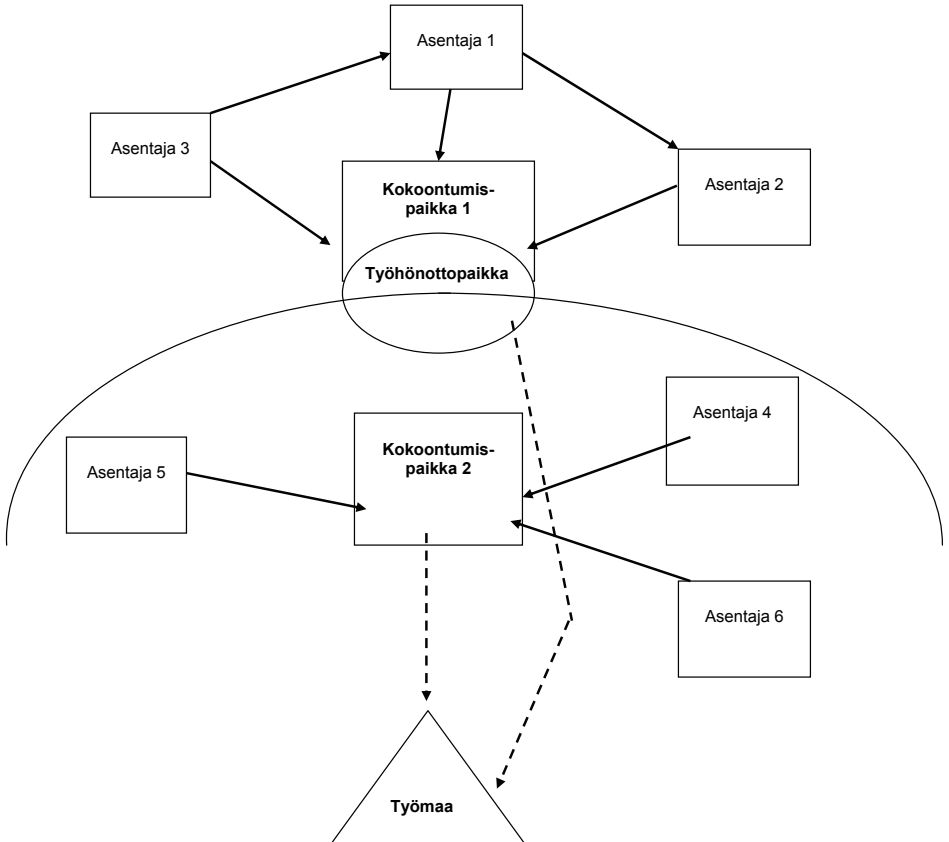

Työhönottopaikan ja työmaan väli 120 km

Työnantaja on järjestänyt kuljetuksen työhönottopaikasta työmaalle.

- Asentajat 1, 2 ja 3 tulevat kuljetuksen lähtöpaikalle (työhönottopaikka) ilmoitettuun lähtöaikaan omalla kustannuksella.
- Mikäli työnantaja velvoittaa työntekijän tulemaan yhteiskuljetukseen siten, että työntekijälle syntyy lisäkustannuksia (kuluja/aikaa) työnantaja korvaa lisääntyneet kustannukset.
- Matkan varrella olevasta kokoontumispaikasta on sovittu.
- Asentajille 4 ja 5 maksetaan matkakustannukset kotoa kokoontumispaikalle ja takaisin.
- Asentaja 6 nousee matkan varrelta pysäkillä kyytiin.
- Työnantaja maksaa asentajien 7 ja 8 matkakustannukset kotoa työmaalle ja takaisin.

Piirros 4. Kimppakyyti

Kimppakyydistä on sovittu siten, että kokoontumispaikka on työhönottopaikassa tai kokoontumispaikaksi on sovittu jokin muu kohde kuin työhönottopaikka (esim. asentajan koti).

Kokoontumispaikalle kulkeville asentajille maksetaan matkakorvaukset kotoa kokoontumispaikalle.

Kokoontumispaikasta työn tekemispäikkään ajavalle asentajalle maksetaan Verohallinnon vuotuisen päätöksen mukaisesti kilometrikorvaus ja lisäkorvaus kydyissä olevien asentajien määrän mukaan (v. 2018: 0,42 €/km + 0,03 €/km).

15 § TUNTIKORTIT

Työntekijän on niin aika- kuin urakkatöissäkkin säännöllisesti merkittävä suorittamansa työn laatu, samoin kuin siihen käytetyt tuntimäärät, ateria- korvaukset, päivärahat, matkakulut, lisät jne. työnantajalle esitettävään tuntikorttiin.

Urakan jako suoritetaan työehtosopimuksen mukaisesti niiden tietojen perusteella, mitä tuntikortteihin on merkitty.

Jos kyseinen työ ei kuulu tilaajan ja työnantajan väliseen urakkaan, on tuntikorttiin tai vastaavaan tositteeseen saatava tilaajan tai hänen edustajansa kirjallinen hyväksyminen. Sama koskee myös sellaisia töitä, jotka kokonaan suoritetaan ns. laskutyönä.

Työntekijälle on ennen työn aloittamista selvitettävä, mitä hyväksymismenettelyä kulloinkin on noudatettava.

Tuntikortteihin tehtyjä merkintöjä ei palkanlaskennan yhteydessä saa korjata siten, että alkuperäistä merkintää ei myöhemmin saada selvitetyksi.

Jos tuntikorttiin tehtyjä merkintöjä joudutaan korjaamaan, on työntekijälle mahdollisimman pian ilmoitettava korjauksesta sekä sen syystä.

Tuntikorttien täyttäminen tapahtuu työaikana.

Työnantajan on annettava työntekijöiden käyttöön tuntikortit tai välineet sähköisen tuntikortin täyttämiseen.

Työntekijän tulee saada jäljennös täyttämästään tuntikortista.

16 § PALKANMAKSUPÄIVÄ

- 1 Palkanmaksupäivä on perjantai, ellei yrityksessä ole muusta maksupäivästä sovittu ja palkanmaksukausi on kaksi (2) viikkoa, ellei kyseessä ole kuukausipalkka.
- 2 Palkanmaksun yhteydessä maksetaan palkkakauden palkat, kulukorvaukset yms.
- 3 Järjestelyt tulee toteuttaa siten, että sisällä olevan palkan ulosmaksu ei kohtuuttomasti viivästy tilikausien alkamis- ja päättymisajankohdista ja palkkalaskentaan ja maksutoimenpiteisiin liittyvistä tekijöistä johtuen.
- 4 Palkanlaskenta-aika on pääsääntöisesti 5 työpäivää mutta enintään 7 työpäivää.
- 5 Jos perjantai on juhlapäivä, maksetaan palkka edellisenä päivänä. Palkan tulee olla nostettavissa palkanmaksupäivänä. Työsuhteen päättyessä on palkan loppuselvitys kuitenkin tehtävä viivytyksettä ja yleisestä palkanmaksupäivästä riippumatta.

- 6 Työntekijälle tulee antaa hänelle maksettavasta palkasta ja kulukorvauksista erittely palkanmaksukausittain, josta palkanmuodostusperusteet käyvät riittävän selvästi ilmi, kuten erikseen perustuntipalkka, henkilökohtainen palkanosa, maksettavat aikatyöpalkat sekä urakkatyöpalkat, vuosilomakeskituntiansio, korvauskeskituntiansio, erilliset lisät, ylityö-, sunnuntaityö- ja viikkolepokorvaukset, matkakorvaukset, ateriakorvaukset ja päivärahat sekä ennakon- ym. pidätykset.
- 7 Palkkaerittelyssä tulee lisäksi mahdollisuuksien mukaan ilmetä työajan lyhennyskertymä sekä eritellä urakka- ja aikatyöpalkat työmaakohtaisesti.

17 § VUOSILOMA

Yleistä

- 1 Tämän sopimuksen lisäksi noudatetaan vuosilomalain säännöksiä.
- 2 Vuosiloma alkaa ja päättyy työntekijän 14 §:n kohdan 3.2 mukaisessa matkakulukorvauksen lähtöpaikassa.
- 3 Käynnissä oleva komennus on keskeytettävä tai päätettävä ja työntekijä määrättävä palaamaan 14 § kohdan 3.2 mukaiseen matkakulujen korvauksen lähtöpaikkaan ennen vuosiloman alkamista, ellei työntekijän kanssa toisin sovita.

Vuosiloman pituutta määrättäessä työssäolon veroisiksi päiviksi luetaan vuosilomalain (162/2005) 2 luvun 7 §:ssä mainittujen päivien lisäksi aika, joksi työntekijälle on annettu vapautusta työstä Sähköalojen ammattiliiton edustajiston kokoukseen, hallituksen ja johtokunnan kokouksiin sekä tämän työehtosopimuksen osapuolina olevien järjestöjen välisiin työehtosopimusneuvotteluihin tai järjestöjen sopimuksiin perustuvien työryhmien neuvotteluihin osallistumista varten. Samoin pidetään työssäolon veroisena myös aikaa, joksi vapautusta on annettu asianomaisen keskusjärjestön, jonka jäsen Sähköalojen ammattiliitto on, edustajakokoukseen tai valtuustoon taikka näitä vastaavien hallintoelinten kokouksiin osallistumista varten. Työntekijän tulee vapautusta pyytäessään esittää asianmukainen selvitys kokoukseen osallistumiseen tarvitsemasta ajasta.

Samoin työssäolon veroisina päivinä pidetään myös niitä päiviä, joina työntekijä on työtuntijärjestelmän mukaan ollut työstä vapaa keskimääräisen viikkotyöajan tasaamisen vuoksi tai hän on ollut estyneenä suorittamasta työtä työnantajan määräyksestä tapahtuneen matkustamisen takia.

Vuosilomapalkka ja -korvaus

- 4 Työntekijän vuosilomapalkan ja lomakorvauksen laskentaperusteena on keskituntiansio, joka saadaan siten, että lomanmääräytymisvuonna työssäolon ajalta työntekijälle maksettu tai maksettavaksi erääntynyt palkka, hätätyöstä ja lain tai sopimuksen mukaisesta ylityöstä peruspalkan

lisäksi maksettavaa korotusta lukuun ottamatta, jaetaan vastaavien työntuntien lukumäärällä.

Tulospalkkio, joka jaetaan työntekijöiden kesken työntekijöiden tekemien työtuntien suhteessa, otetaan huomioon laskettaessa työntekijän vuosilomapalkkaa ja -korvausta. Muissa tapauksissa, kun koko tulos- tai voittopalkkio maksetaan työntekijälle kertakorvauksena, se ei vaikuta työntekijän vuosilomapalkkaan tai -korvaukseen.

- 5 Työntekijän vuosilomapalkka ja lomakorvaus saadaan kertomalla hänen 4. kohdassa tarkoitettu keskituntiansionsa vuosilomalain (162/2005) 5 ja 6.1 §:ssä tarkoitettujen lomapäivien lukumäärän perusteella määräytyvästä seuraavasta taulukosta ilmenevällä kertoimella:

Lomapäivien lukumäärä	Kerroin	Lukumäärä	Kerroin
2	16,0	16	116,0
3	23,5	17	123,6
4	31,0	18	131,2
5	37,8	19	138,8
6	44,5	20	146,4
7	51,1	21	154,4
8	57,6	22	162,4
9	64,8	23	170,0
10	72,0	24	177,6
11	79,2	25	185,2
12	86,4	26	192,8
13	94,0	27	200,0
14	101,6	28	207,2
15	108,8	29	214,8
		30	222,4

Jos lomapäivien lukumäärä on suurempi kuin 30, korotetaan kerrointa luvulla 7,2 lomapäivää kohden.

Mikäli lomanmääräytymisvuoden aikana säännöllinen vuorokautinen työaika on ollut lyhyempi kuin 8 tuntia, lasketaan vuosilomapalkka ja lomakorvaus kuitenkin kertomalla vastaavasti keskituntiansio luvulla, joka saadaan, kun edellä olevat kertoimet kerrotaan viikon säännöllisten työtuntien lukumäärän ja luvun 40 osamäärällä.

Lomarahana

- 6 Työntekijälle suoritetaan lomarahana 50 % hänen vuosilomapalkastaan.
7 Lomarahasta 1/3 maksetaan lomalle lähettäessä.

Lomarahasta 2/3 suoritetaan sen palkanmaksun yhteydessä, jolloin työntekijän palkka lomaltapaluupäivältä maksetaan normaalisti.

- 8 Työntekijän pyytäessä maksetaan tästä lomarahana osasta (2/3) ennakkoa tapauksissa, joissa sen maksaminen normaalina palkanmaksupäivänä siirtyisi pidemmälle kuin 5 työpäivän päähän vuosilomalta paluusta. Ennakon määrä voi olla enintään puolet tämän lomarahana osan (2/3) määrästä.
- 9 Mikäli vuosiloma on jaettu, suoritetaan lomaraaha erikseen kultakin lomajaksolta noudattaen, mitä edellä on määrätty. Paikallisesti voidaan sopia koko lomarahana maksamisesta viimeksi annettavan lomanosan yhteydessä.
- 10 Vanhuus-, työkyvyttömyys-, varhennetulle vanhuus- tai yksilölliselle varhaiseläkkeelle siirtyvälle työntekijälle maksetaan lomaraaha edellä mainittuna prosenttina siitä vuosilomapalkasta ja mahdollisesta vuosilomakorvauksesta, johon työntekijä on oikeutettu.

Lomakorvaus maksetaan edellä mainituin tavoin 50 %:lla korotettuna, kun työkyvyttömyyden jatkumisen vuoksi saamatta jäänyt loma vuosilomalain (162/2005) 26 §:n mukaisesti korvataan työntekijälle maksamalla hänelle lomakorvaus.
- 11 Työntekijälle, joka aloittaa asevelvollisuuslain (1438/2007) tai siviilipalveluslain (1446/ 2007) mukaisen palveluksen, maksetaan lomakorvauksen lisäksi 1/3 lomarahasta. Työntekijällä on oikeus saada lomarahana 2/3, mikäli hän palatessaan palveluksesta työhön menettelee maanpuolustusvelvollisuutta täyttävän työ- ja virkasuhteen jatkumisesta säädetyn lain (305/2009) edellyttämällä tavalla.
- 12 Mikäli työnantaja on muusta kuin työntekijästä johtuvasta syystä irtisanonut hänen työsopimuksensa päättymään vuosiloma-aikana siten, että työntekijä on työsuhteen päättymisen vuoksi estynyt palaamasta vuosilomaltaan työhön, työntekijä ei tästä syystä johtuen menetä oikeuttaan lomarahana. Myöskään työnantajan konkurssin takia työntekijä ei menetä oikeuttaan lomarahana.
- 13 Paikallisesti voidaan sopia lomaraaha tai osa siitä korvattavaksi palkallisena, työssäolon veroisena vastaavana vapaana.
- 14 Korotettu lomakorvaus työsuhteen päättyessä

Työsuhteen päättyessä suoritetaan työntekijälle 50 %:lla korotettu lomakorvaus. Edellä sanottu ei kuitenkaan koske tapauksia, joissa työnantaja päättää työsuhteen työntekijästä itsestään johtuvasta syystä tai työntekijä päättää työsuhteensa lain tai sopimuksen vastaisesti itse.
- 15 Työntekijän, johon sovelletaan lähetetyistä työntekijöistä säädettyä lakia (1146/1999), vuosilomapalkkaan ja lomarahana sovelletaan edellä olevasta poiketen tämän työehtosopimuksen 21 §:n määräyksiä.

18 § SAIRAUSAIKA, ÄITIYS-, ISYYS- JA TILAPÄINEN HOITOVAPAA

- 1 Työntekijälle maksetaan sairauden tai tapaturman aiheuttaman työkyvyttömyyden ajalta ansionmenetyksen korvausta alla olevan taulukon osoittamaan ajanjaksoon sisältyviltä työpäiviltä.

Työsuhde on jatkunut yhtäjaksoisesti	Ajanjakso
– alle 3 vuotta	28 kalenteripäivää
– 3 vuotta mutta alle 5 vuotta	35 kalenteripäivää
– 5 vuotta mutta alle 10 vuotta	42 kalenteripäivää
– 10 vuotta tai kauemmin	56 kalenteripäivää

- 2 Työntekijän sairastuessa kesken työpäivän maksetaan sairausajan palkka myös työpäivän jäljellä olevilta tunneilta. Tämä päivä ei sisälly edellä oleviin korvattavuusjaksoihin.
- 3 Ansionmenetyksen korvaus maksetaan korvauskeskituntiansion mukaan.
- 4 Alle vuoden kestäneissä työsuhteissa työkyvyttömyyden alkamispäivä tai mikäli työkyvyttömyys on alkanut kesken työpäivän, sitä seuraava työpäivä on palkaton, mikäli kyseessä ei ole työtapaturma. Jos sairauden aiheuttama työkyvyttömyys jatkuu sairastumispäivän jälkeen vähintään 6 arkipäivää, maksaa työnantaja palkan työkyvyttömyyden alusta alkaen.
- 5 Sairausajan palkanmaksun edellytyksenä on, ettei työkyvyttömyyttä ole aiheutettu omalla törkeällä tuottamuksella, kevytmielisellä elämällä, tai työkyvyttömyys ei ole aiheutunut muualla tehdystä ansiotyöstä, eikä sairautta ole tietten salattu työsopimusta solmittaessa.
- 6 Työkyvyttömäksi tultuaan työntekijä on velvollinen viipymättä ilmoittamaan työnantajalleen siitä sekä sen arvioidun keston.
- 7 Työnantajan vaatiessa on työntekijän esitettävä työterveyslääkärin tai työnantajan hyväksymän muun lääkärin antama todistus tai muu työnantajan hyväksymä selvitys sairaudesta.
- 8 Jos työntekijän työkyvyttömyys saman sairauden johdosta alkaa uudelleen 30 päivän kuluessa siitä päivästä, jolta hänelle viimeksi suoritettiin sairausajan palkkaa, ei työntekijä ole oikeutettu uuteen edellä sanottuun sairausajan palkan ajanjaksoon.
- 9 Työnantaja on oikeutettu nostamaan työntekijälle tulevan sairausvakuutuslain (1224/2004) mukaisen päivärahan vastaavalta ajanjaksolta. Jos päivärahaa tai siihen verrattavaa korvausta ei työntekijästä itsestään johtuvista syistä makseta, tai jos se maksetaan vähäisempänä kuin mihin hänellä lain mukaan olisi ollut oikeus, on työnantajalla oikeus vähentää sairaus- tai synnytysloman palkasta se päiväraha tai sen osa, mikä työntekijän laiminlyönnin johdosta on jäänyt suorittamatta.

Lakisääteinen lääkärintarkastus

Työntekijä voi palkallisena työaikana käydä työhönsä liittyvässä työnantajan, lain tai viranomaispäätöksen edellyttämässä terveystarkastuksessa. Tällaiseen tarkastukseen, siitä seuraavaan tutkimukseen ja jälkitarkastukseen matkustaminen korvataan kuten työmatkat.

Muut lääkärintarkastukset

- 1 Työntekijän palkkaa ei vähennetä sairauden toteamiseksi välttämättömän lääkärintarkastuksen ajalta, mikäli lääkärin hoidon tarve on akuutti, eikä vastaanottoaikaa ole kohtuullisen ajan kuluessa saatavissa työajan ulkopuolella.
- 2 Terveyden ja hyvinvoinnin kartoittamiseen ja terveystietojen ennaltaehkäisemiseen liittyvät seurantatutkimukset ja muut vastaavat seuranta- ja tutkimukset voidaan suorittaa palkallisella työajalla, mikäli käynnit eivät ole mahdollisia työajan ulkopuolella.
- 3 Työntekijällä on oikeus osallistua kutsuntaan liittyvään erilliseen lääkärintarkastukseen palkallisena työaikana.
- 4 Palkkaa ei vähennetä myöskään, jos kysymys on
  - a) erikoislääkärin suorittamasta tarkastuksesta apuvälineen hankkimiseksi
  - b) työterveyslääkärin, erikoislääkärin tai erikoisalalan poliklinikan suorittamasta tarkastuksesta kroonisen sairauden hoidon määrittämiseksi
  - c) korvattavaan lääkärintarkastukseen liittyvästä laboratorio- tai röntgentutkimuksesta
  - d) sairausvakuutuslain mukaisesta äitiysrahan saamisen edellytyksenä olevasta terveyskeskuksen todistuksen hankkimiseksi välttämättömästä tarkastuksesta tai muista synnytystä edeltävistä lääketieteellisistä tutkimuksista
  - e) hammaslääkärissä käynnistä, jos äkillinen hammassairaus aiheuttaa työkyvyttömyyden, joka vaatii saman työvuoron aikana annettavaa hoitoa. Kiireellisyyden osoitetaan hammaslääkärin todistuksella.
  - f) syöpäsairauden edellyttämän hoitotoimenpiteen aiheuttamasta työkyvyttömyydestä.
- 5 Lääkärintarkastuksiin liittyvät menettelytavat voidaan sopia tämän työehtosopimuksen 4 §:n mukaisesti pääluottamusmiehen kanssa yrityskohtaisten tarpeiden mukaisesti.

Äitiys-, isyys- ja vanhempainvapaa sekä hoitovapaa

- 1 Jos työsuhte on yhtäjaksoisesti jatkunut vähintään kuusi kuukautta ennen synnytystä, maksetaan äitiysloman ajalta palkka 56 päivän ajanjaksolta. Työnantaja on oikeutettu nostamaan vastaavalla ajanjaksolta työntekijälle sairausvakuutuslain mukaan tulevan päivärahan.

Työntekijän adoptoidessa alle kouluikäisen lapsen annetaan adoptio-äidille edellisessä kappaleessa olevin edellytyksin adoptioon välittömästi liittyvänä kolmen kuukauden pituinen äitiysvapaaseen rinnastettava palkallinen vapaa.

Viikon isyysvapaajaksolta (5 työpäivää) työntekijälle maksetaan säännöllisen työajan palkka korvauskeskituntiansion mukaan. Isyysajan palkan maksussa noudatetaan samoja säännöksiä kuin äitiysvapaan palkan maksamisessa.

Lyhyt tilapäinen palkallinen vapaa

- 1 Työntekijän taloudessa vakituisesti asuvan lapsen, joka ei ole täyttänyt 10 vuotta, sairastuessa äkillisesti maksetaan työntekijälle tämän työehtosopimuksen sairausajan palkkaa koskevien määräysten mukaisesti korvaus lapsen hoidon järjestämiseksi tai hoitamiseksi välttämättömästä, lyhyestä tilapäisestä poissaolosta, kuitenkin enintään neljältä työpäivältä.
- 2 Korvauksen maksamisen edellytyksenä on, että lapsen sairaudesta on lääkärintodistus ja että molemmat huoltajat ovat ansiotyössä ja että poissaolosta annetaan työehtosopimuksen sairausajan palkan maksamisesta koskevien määräysten mukainen selvitys.

Samoin perustein maksetaan vastaava korvaus lapsen huoltajalle, mikäli toisella huoltajalla ei sairauden, matkan, työskentelystä, opiskelusta tai koulutukseen osallistumisesta johtuvan, toisella paikkakunnalla asumisen tms. tilapäisen esteen vuoksi ole mahdollisuutta osallistua sairaan lapsen hoitoon eikä muuta hoitoa saada järjestetyksi tämän momentin mukaisesti. Tätä momenttia sovellettaessa opiskelu rinnastetaan ansiotyöhön.

Sopimuksen tarkoittamassa mielessä katsotaan yksinhuoltajaksi myös henkilö, joka ilman erillistä asumusero- tai avioeropäätöstä pysyvästi on muuttanut asumaan erilleen aviopuolisostaan sekä henkilö, jonka puoliso on estynyt osallistumasta lapsen hoitoon asevelvollisuuden suorittamisen tai reservin harjoituksen vuoksi.

Vaikeasti sairaan lapsen hoito

Työntekijällä, jonka lapsi sairastaa sairausvakuutuslain (1224/2004) 10 luvun tarkoittamaa vaikeaa sairautta, on oikeus olla poissa työstä osallistukseen sanotussa laissa tarkoitettuun lapsen hoitoon, kuntoutukseen tai hoidon opastukseen sovittuaan poissaolosta etukäteen työnantajan kanssa.

Poissaolo ja vuosiloma

Palkalliset poissaolopäivät lapsen sairastumisen johdosta rinnastetaan vuosilomalain (162/2005) tarkoittamiin työssäolopäivien verosiin päiviin.

19 § ERINÄISIÄ KORVAUKSIA

- 1 Kunnallisista tehtävistä aiheutuneen ansionmenetyksen korvaaminen

Työnantaja maksaa kunnanvaltuuston tai -hallituksen jäsenenä toimivalle työntekijälle valtuuston tai hallituksen kokouksesta aiheutuvasta säännöllisen työajan ansionmenetyksestä korvausta siten, että työntekijä yhdessä kunnan maksaman ansionmenetyksen korvauksen kanssa saa täydet palkkaedut.

Korvaus maksetaan sen jälkeen, kun työntekijä on toimittanut työnantajalle selvityksen kunnan maksamasta korvauksesta ja palkkiosta.

- 2 Henkilökohtaisten merkkipäivien viettäminen palkallisina vapaapäivinä

Työntekijälle, joka on yrityksen palveluksessa, on oikeus 50- ja 60-vuotispäivänään saada säännöllistä työaikaa vastaava palkallinen vapaa työstä silloin, kun merkkipäivä sattuu hänen työpäiväkseen.

- 3 Kutsunnasta aiheutuneen ansionmenetyksen korvaaminen

Työnantaja maksaa työsuhteessa olevalle työntekijälle varusmiespalveluksen edellyttämän kutsunnan johdosta aiheutuneen ansionmenetyksen.

- 4 Reserviharjoitusajan palkka

Työnantaja maksaa työsuhteessa olevalle työntekijälle reserviharjoitusajalta palkkaa siten, että naimisissa oleva tai muuten huoltovelvollinen saa valtion maksaman reserviläispalkan kanssa täydet palkkaedut ja ei-huoltovelvollinen 2/3 niistä. Määräystä sovelletaan myös niihin, jotka reserviläisinä on kutsuttu väestönsuojelukoulutukseen. Työnantajalla ei ole oikeutta vähentää reserviharjoitusajalta maksettavaa palkkaa lauantaina ja sunnuntaina maksettavan valtion reserviläispalkan osalta.

- 5 Omaisten kuolemantapaukset

Työnantaja antaa työsuhteessa olevalle työntekijälle oikeuden palkalliseen vapaapäivään sellaisissa tapauksissa, joissa on kysymys työntekijän vanhempien, puolison tai lasten kuolemantapauksesta.

Vastaava oikeus palkalliseen vapaapäivään annetaan hänelle myös niissä tapauksissa, joissa työntekijä joutuu henkilökohtaisesti suorittamaan veljensä, sisarensa tai aviopuolisonsa vanhempien kuolemantapauksesta johtuvat toimenpiteet.

- 6 Korvausten määrä ja korvausten saajat

Kohdissa 1–5 mainitut korvaukset suoritetaan korvauskeskituntiansion mukaan.

7 Harjannostajaistilaisuudet

Työntekijällä on oikeus osallistua työmaallaan järjestettävään harjannostajaistilaisuuteen säännöllisenä työaikana. Harjannostajaistilaisuuden palkka on asianomaisen työntekijän perustuntipalkka.

20 § TYÖTURVALLISUUS

Työnantajan tulee järjestää työt siten, että työssä noudatetaan kulloinkin voimassa olevaa työturvallisuuslakia (738/2002), lakia työsuojelun valvonnasta ja työpaikan työsuojeluyhteistoiminnasta (44/2006) ja näiden nojalla annettuja asetuksia ja määräyksiä, kuten valtioneuvoston asetusta rakennustyön turvallisuudesta (205/2009) sekä SFS 6002 -sähkötyöturvallisuusstandardia.

Tapaturmien ja ammattitautien välttämiseksi ja työntekijöiden terveyden suojaamiseksi on ryhdyttävä kaikkiin tarpeellisiin toimenpiteisiin.

Sähkölaitteiston ja sen osan jännitteettömäksi tekemisestä sekä sähköalan töistä ovat tarkemmat määräykset sähköturvallisuuslaissa (410/1996) ja sen nojalla annetuissa määräyksissä ja päätöksissä.

Työryhmän edustajan osallistuessa työnantajan kanssa sovitulla tavalla työkohteessa järjestettävään työsuojelukierrokseen hänelle maksetaan tähän käytetyltä ajalta korvauskeskituntiansion mukainen palkka.

Tapaturmien välttämiseksi ei työntekijä ainoastaan ole oikeutettu, vaan hän on myös velvollinen vaatimaan, että ryhdytään kaikkiin tarpeellisiin toimenpiteisiin turvallisuuden aikaansaamiseksi.

Kieltäytymistä suorittamasta työtä, jossa tarpeellisiin turvallisuustoimenpiteisiin ei ole ryhdytty, ei ole pidettävä työstä kieltäytymisenä.

Liikenneväylillä tms. paikoissa työskenneltäessä, missä liikenne aiheuttaa tapaturman vaaraa, on ryhdyttävä tarvittaviin toimenpiteisiin vaaran välttämiseksi. Työntekijän pyynnöstä työnantajan on huolehdittava vartiointista. Vartija ei saa poistua vartiointipaikalta ennen työn päättymistä.

Kemikaaleja tai liuottimia käytettäessä noudatetaan valmistajan ilmoittamia suojeluohjeita.

21 § LÄHETETYT TYÖNTEKIJÄT

Jos työsuhteeseen sovelletaan lakia lähetetyistä työntekijöistä (1146/1999), sovelletaan työntekijän Suomessa tekemään työhön tämän työehtosopimuksen määräyksiä seuraavin poikkeuksin.

- 1 Lähetetyn työntekijän palkkaryhmä määritellään ensimmäisen kuuden kuukauden ajaksi vähintään palkkaryhmään kaksi. Tämän ajan kuluessa

lähetetyn työntekijän palkkaryhmä tulee määrittää tämän työehtosopimuksen 8 § A -kohdan perusteiden mukaisesti.

- 2 Lähetetyn työntekijän työajan lyhennysvapaa, vuosilomapalkka ja lomараaha tulee maksaa jokaisen säännöllisen työajan palkanmaksun yhteydessä eritellyn laskelman mukaan. Säännölliseksi työajaksi katsotaan myös ne tunnit, joilta työnantaja lain tai tämän työehtosopimuksen mukaan maksaa palkkaa tai ansionmenetyksen korvausta.
- 3 Työajan lyhennysvapaan korvaus on 6,3 % sekä vuosilomapalkka ja lomараaha yhteensä 18,5 % maksettavaksi erääntyneen työssäoloajan palkan ja ansionmenetyksen korvausten määrästä. Mainittujen erien (6,3 % ja 18,5 %) tulee näkyä erillisinä lähetetylle työntekijälle annettavassa palkkaerittelyssä. Tämän lisäksi lähetetyn työntekijän vuosiloman, vuosilomapalkan ja lomakorvauksen määräytymisen osalta on sovellettava vähintään vuosilomalain (162/2005) 5–19 § säännöksiä.
- 4 Tämän työehtosopimuksen tarkoittaman työnantajan ja lähetetyn työntekijän työnantajan väliseen alihankintaa tai työvoiman vuokrausta koskevaan sopimukseen tulee sisällyttää seuraavat, kohdissa 4.1–4.3 mainitut sopimusehdot:
  - 4.1 Alihankkija tai vuokratyövoimaa luovuttava yritys sitoutuu soveltamaan tämän työehtosopimuksen 1 § tarkoittamissa töissä tämän työehtosopimuksen määräyksiä, ellei kyseisen yrityksen järjestäytymisestä tai lainsäädännöstä muuta johdu;
  - 4.2 Aliurakoitsija tai vuokratyövoimaa luovuttava yritys sekä heidän työntekijänsä ovat Sähköalojen ammattiliiton esittämästä vaatimuksesta velvollisia luovuttamaan Sähköalojen ammattiliiton edustajalle seuraavat työntekijän tekemää työtä koskevat asiakirjat;
    - a) kopio kunkin työntekijän yksilöivästä henkilökortista
    - b) työntekijän vahvistamat työtuntitiedot
    - c) työntekijälle maksettua palkkaa ja muita työehtosopimuksen mukaan maksettavia eriä koskevat tiedot
    - d) palkan ja edellä mainittujen muiden suoritteiden maksua koskevat maksutositteet.
  - 4.3 Aliurakoitsija tai vuokratyövoimaa luovuttava yritys käyttää vain sellaisia työntekijöitä, jotka ovat antaneet ennen Suomessa tapahtuneen työskentelynsä alkamista kirjallisesti suostumuksensa kohdassa 4.2 mainittujen tietojen luovuttamiseen.

22 § TYÖVÄLINEET JA SUOJAVAATETUS

- 1 Työnantaja on velvollinen pitämään korvauksetta käytettävissä kunkin työn edellyttämät kunnolliset, ajanmukaiset ja turvalliset työvälineet.

2 Suojavarusteet

Työsuhteessa olevalle työntekijälle annetaan omaksi tai käyttöön suojapuku, turvajalkineet, suojakypärä, kuulosuojaimet ja suojalasit, jotka ovat tarvittaessa näkökyvyn mukaan hiotut.

Suojapukuja annetaan keskimäärin kaksi ja turvajalkineita yhdet vuodessa, elleivät olosuhteet tai käyttötarve muuta edellytä. Yrityksessä voidaan sopia muusta vastaavasta menettelystä sekä työvaatehuollosta.

Työntekijälle tulee lisäksi antaa omaksi tai käyttöön työskentelyolosuhteista riippuen asianmukainen suojavaatetus, kuten:

- a) kylmien sääolosuhteiden vaatima lämpöhaalari tai vastaava sekä muut työvaatetukselle asetettavat erityisvaatimukset täyttävät jalkineet, kuten lämpöturvajalkineet
- b) kosteiden olosuhteiden vaatima sadevaatetus ja vettä pitävät jalkineet.

Suojavaatetuksessa tulee ottaa huomioon työskentelyolosuhteiden edellyttämä paloturvallisuus.

Työntekijä on velvollinen käyttämään hänelle luovutettuja varusteita työturvallisuusmääräysten ja työkohteen vaatimusten mukaisesti.

23 § SOSIAALITILAT

- 1 Milloin työmaan suuruus ja sen jatkuvuus edellyttävät, tulee työnantajan huolehtia siitä, että työntekijöillä on mahdollisuus työturvallisuuslain (738/2002) 48 §:ssä mainittujen sosiaalilojen käyttöön.

24 § ERIMIELISYYDET JA NIIDEN RATKAISEMINEN

- 1 Jos syntyy epäselvyyttä tai erimielisyyttä työntekijän palkasta tai työsuhteeseen liittyvien lakien tai sopimusten soveltamisesta, on pääluottamusmiehelle annettava kaikki tapauksen selvittämiseen vaikuttavat tiedot.
- 2 Työnantajan tai hänen edustajansa ja yhden tai useamman työntekijän välinen erimielisyys on ensi sijassa pyrittävä ratkaisemaan paikallisissa neuvotteluissa mainittujen osapuolten kesken.
- 3 Ellei sovintoon päästä, neuvottelevat työnantaja tai hänen edustajansa sekä pääluottamusmies. Työkohteen töiden tultua tehdyksi loppuun pääluottamusmies ei ole oikeutettu sopimaan työtä koskevaa erimielisyyttä taannehtivasti tavalla, joka merkitsisi työtä koskevan sisällöltään uuden paikallisen sopimuksen tekemistä. Paikallisella sopimuksella tarkoitetaan lain tai työehtosopimuksen valtuuttaviin normeihin perustuvaa sopimusta, jolla poiketaan kyseisessä työssä lain tai työehtosopimuksen mukaan muutoin pakottavana sovellettavista ehdoista.

- 4 Paikallisten osapuolten yhdessä pyytäessä on työehtosopimukseen sidotuilla järjestöillä oikeus lähettää edustajansa paikalliseen erimielisyysneuvotteluun.
- 5 Jos yksimielisyyteen ei paikallisissa neuvotteluissa päästä, voidaan asialistaa jommankumman osapuolen toimesta tämän työehtosopimuksen osapuolina olevien järjestöjen ratkaistavaksi.
- 6 Erimielisyyden aiheuttaneesta asiasta on kummankin osapuolen laadittava muistio, jossa osapuolien tulee esittää kantansa asiasta ja käsityksensä erimielisyyden syistä. Muistiot on viivytyksettä lähetettävä tämän työehtosopimuksen osapuolina oleville järjestöille ja paikallisille osapuolille on annettava muistiosta omat kappaleensa.
- 7 Jos työehtosopimuksen osapuolina olevat järjestöt eivät pääse sovintoon neuvotteluissaan, asia voidaan jommankumman järjestön toimesta siirtää tuomioistuimessa ratkaistavaksi.

25 § AMMATTIYHDISTYSJÄSENMAKSUJEN PERIMINEN

- 1 Työnantaja pidättää, mikäli työntekijä on antanut siihen valtuutuksen, ammattiliittoille tulevat ammattiyhdistysjäsenmaksut ja tilittää ne palkanmaksukausittain liittojen määräämille tileille.
- 2 Pidättäminen suoritetaan siten kuin Suomen Työnantajain Keskusliiton ja Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestön välillä 13.1.1969 allekirjoitetussa pöytäkirjassa on erikseen sovittu.
- 3 Työntekijälle annetaan kalenterivuoden tai työsuhteen päätyttyä verotusta varten todistus pidätetystä summasta. Mikäli työntekijä ei työsuhteen päättyessä tee jäsenmaksun perintäsopimuksen peruutusilmoitusta, on työnantajan huomautettava hänelle tästä.

26 § RYHMÄHENKIVAKUUTUS

Työnantaja toteuttaa kustannuksellaan työntekijöitä koskevan ryhmähenkivakuutuksen siten kuin siitä on keskusjärjestöjen välillä sovittu. Vakuutus ehdot ovat saatavissa vakuutusyhtiöstä ja työnantajalta.

27 § SOPIMUKSEN VOIMASSAOLOAIKA

Tämä työehtosopimus on voimassa ajalla 1.2.2018–31.3.2020.

Työehtosopimus on voimassa 31.3.2020 jälkeenkin vuoden kerrallaan, ellei sitä ole kummaltakaan puolelta kirjallisesti irtisanottu viimeistään kahta kuukautta ennen työehtosopimuksen päättymistä.

Uudesta työehtosopimuksesta neuvoteltaessa ovat tämän työehtosopimuksen määräykset voimassa niin kauan, kunnes uusi työehtosopimus on tehty tai sopimusneuvottelut muuten ovat päättyneet.

Helsingissä 20.6.2018

Palvelualojen työnantajat PALTA ry

Tuomas Aarto   Anu Sajavaara

Sähkötekniset työnantajat STTA ry

Pekka Karppinen   Esa Larsén

Sähköalojen ammattiliitto ry

Sauli Väntti   Hannu Luukkonen   Jari Ollila

TES § 5

**ESIMERKKILUETTELO JATKUVAA
YHTEISTOIMINTAMENETTELYÄ SOVELLETTAESSA
KÄSITELTÄVISTÄ ASIOISTA**

Sähköistys- ja sähköasennusalan työehtosopimuksen 6 § 6. kohdan tarkoittamaa jatkuvaa neuvottelumenettelyä toteutettaessa käsitellään ainakin tässä esimerkkiluettelossa ilmeneviä teemoja.

Talous:

- raportit
- suunnitelmat

Projektien/työkohteiden tilanne:

- tarjotut kohteet, ellei tilaaja edellytä salassapitoa
- saadut kohteet
- laskennassa olevat kohteet, ellei tilaaja edellytä salassapitoa
- menetetyt kohteet, kuka on saanut
- asiakaspalautteiden käsittely ja niiden osalta sovitut toimenpiteet

Henkilöstöresurssit:

- henkilöstötarve (resurssiennusteet työkohdekohtaisesti)
- lomautustarve ja jo olevat lomautukset
- lomat, työajanlyhennysvapaat
- alihankinta ja vuokratyövoima

Henkilöstön kehittäminen:

- koulutussuunnitelmat ja niiden toteutus
- kehityskeskustelutilanne

**8 § C SÄHKÖISTYS- JA SÄHKÖASENNUSALAN
URAKKAHINNOITTELU 1.6.2015**

Osa		Sivu
21	Johdanto	111
22	Määritelmiä	114
23	Keskusten asennus	118
24	Kojeiden asennus	120
25	Keskusten ja kojeiden kytkentä	123
26	Putkitus ja siihen liittyviä töitä	127
27	Johtojen ja johtimien asennus	130
28	Upotettavien pinnallisten koje- tai jakorasioiden, pistoliittimien ja haaroitusrasioden tai vastaavien asennus ja/tai kytkentä sekä yleiskaapelointi	132
29	Valaisimien asennus	137
30	Johtoteiden asennukset	140
31	Hinnoittelun täydennysosa	141
	Johtojen vertailutaulukko	144

Sähkötekniset työnantajat STTA ry

Palvelualojen työnantajat PALTA ry

Sähköalojen ammattiliitto ry

SÄHKÖISTYS- JA SÄHKÖASENNUSALAN URAKKAHINNOITTELU 1.6.2015

Sähköistys- ja sähköasennusalan urakkahinnoittelu 1.6.2015 on muodostettu Sähköasennusalan urakkahinnoittelun 1.6.2002 pohjalta. Urakkahinnoitteluun on tehty STTA:n ja PALTA:n ja Sähköalojen ammattiliiton yhteisesti sopimat tekstimuutokset ja taulukoiden yhdistämiset. Näistä useissa on ollut kyse työsuoritteeseen tyypillisesti sisältyvien työvaiheiden sisällyttämisestä samaan yksikköhintaan. Tavoitteena on ollut myös yksinkertaistaa hinnoittelun rakennetta ja soveltamista.

Muutoksia on tehty seuraaviin taulukoihin:

- 2401.07	- 2710.11.4 ja 2710.11.5
- 2410.11, 2410.12 ja 2410.13	- 2810.02
- 2501.11	- 2811.11 ja 2811.12
- 2510.11 ja 2510.12	- 2820.03
- 2521.11	- 2821.11 ja 2821.12
- 2601.06	- 2901.07 ja numerointi muutettu
- 2610 sarakkeet 1 ja 2	- 2910.11, 2911.12, 2910.13 ja 2910.14
- 2701.01 ja 2701.13	- 2911.14 ja 1911.15

Urakkahinnoittelukerroin on päivitetty yksikköhintoihin niin, että kerroin on hinnoittelun käyttöönottoajankohtana 1,000.

Sähköistysalan urakkahinnoittelu otetaan käyttöön tilaajalle 1.6.2015 tai sen jälkeen tarjottavissa töissä.

Sähkötekniset työnantajat STTA ry
Sähköalojen ammattiliitto ry

Palvelualojen työnantajat PALTA ry

OSA 21 JOHDANTO

2101 HINNOITTELUN VOIMASSAOLO JA HINTATASO

- 10** Tämä urakkahinnoittelu liittyy Sähkötekniset työnantajat STTA ry:n, Palvelualojen työnantajat PALTA ry:n ja Sähköalojen ammattiliitto ry:n väliseen Sähköistys- ja sähköasennusalan työehtosopimukseen. Urakkahinnoittelun osalta ovat voimassa samat aika- ym. määräykset kuin työehtosopimuksessakin.
- 20** Sopimuskauden aikana tapahtuvat urakkahinnoittelun lisäykset tai muutokset on sovittava työehtosopimuksen osapuolina olevien järjestöjen kesken.
- 30** Tätä urakkahinnoittelua käytetään tilaajalle 1.6.2015 tai sen jälkeen tarjottavissa töissä.
- Tätä urakkahinnoittelua koskevat urakkahinnoittelukertoimet ovat
- 1.6.2015 lukien lähinnä 1.2.2016 alkavan palkanmaksukauden alkuun saakka 1,000
  - lähinnä 1.2.2016 alkavan palkanmaksukauden alusta lukien 1,004
  - lähinnä 1.8.2016 alkavan palkanmaksukauden alusta lukien 1,006
  - lähinnä 1.2.2017 alkavan palkanmaksukauden alusta lukien 1,006
  - lähinnä 1.5.2018 alkavan palkanmaksukauden alusta lukien 1,023
  - lähinnä 1.4.2019 alkavan palkanmaksukauden alusta lukien 1,040

2102 URAKKAHINNOITTELUN RAKENNE

- 10** Jokainen urakkahinnoittelun hinta voidaan ilmaista numerokoodilla, jonka muodostaa kolme numeroryhmää (esim. 2710.11.4)
- 20** Hinnoittelu on jaettu 11 osaan. Kussakin osassa on taulukoita, joiden mukaan ko. työ hinnoitellaan.
- 30** Hinnoittelun numerointi:
- Taulukon numero
  - Taulukon rivi
  - Taulukon sarake
- 2710.11.4 Sarake: Työnimike
- Rivi: Alusta, poikkipinta tai vastaava
- Taulukko: Työn laatu
- Osa: Taulukoiden yleisnimitys
- Esim: Taulukko Johtojen ja johtimien asennus
2710
- Rivi 11: Johdinpoikkipinta 2,5 mm² tai pienempi
- Sarake 4: Oikaistuna johtotielle

2103 LISÄSELVITYKSIÄ

- 10** Urakkahinnoittelu on laadittu käytettäväksi rakennustyömaaolosuhteissa vahva- ja heikkovirta-asennustöihin. Yli 1 kV:n suurjännite-asennuksissa urakkahinnoittelua voidaan käyttää tapauskohtaisesti sopien.
- 20** Urakkahinnat edellyttävät, että työntekijällä on käytettävissä eri työtapoihin soveltuva ajanmukainen ja riittävä työkaluvarustus.
- 21** Työryhmän työkaluvarustuksen pitää olla siten mitoitettu, ettei työkalujen puuttuminen saa aiheuttaa luonnollisen työsuoritusjärjestyksen muuttumista, hankaloitumista tai odottamista.
- 22** Urakkahinnat edellyttävät aputyövoiman käyttöä raskaiden esineiden ja telineiden siirrossa.
- 23** Mikäli työ suoritetaan sellaisilla asennustavoilla, tarvikkeilla tai työvälineillä, joita ei ole hinnoittelussa mainittu, verrataan työtä lähinnä vastaavaan työmäärään.
Mikäli käytettävät asennustavat, tarvikkeet tai työvälineet nopeuttavat tai hidastavat työsuoritusta, voidaan taulukkokohtaisia hintoja sopien muuttaa ylös- tai alaspäin urakkamääräysten 8 § B 5.5 -kohdan sopimismenettelyä hyväksi käyttäen.
- 30** Taulukoiden käyttö edellyttää, että niiden mukaan hinnoiteltava työ suoritetaan valmiilla asennustarvikkeilla ja osilla.
- 31** Keskuksien, kojeiden, valaisimien yms. asennushintaan sisältyy aihoiden aukaisu, mikäli se voidaan suorittaa ilman porausta. Tämä ei koske laippa-aihioita.
- 32** Tämän urakkahinnoittelun asennushintoihin sisältyy sähköturvallisuu den osalta kosketeltavien osien jännitteettömyyden koestus kertaalleen. Tämä toimenpide voidaan tehdä ns. schukotesteri-/duspoltestauksena tai käyttöönottotarkastusohjeiden määrittämällä jatkuvuudenmittauksella.
Hinnoitteluun ei sisälly dokumentointia kokeilusta.

OSA 22 MÄÄRITELMIÄ

2201 ASENNUSTAVAT JA -ALUSTAT

---

10 Uppoasennukset

Uppoasennuksella tarkoitetaan sellaista asennustapaa, jossa putket ja rasiat ovat rakennusaineessa tai sillä peitetyt. Jos peitetty asennus on tehty pinta-asennustavoilla, käytetään vastaavaa hinnoittelua.

11 Rakenteilla peitetyt ja kiinnitetyt uppoasennukset

Putki tai putkinippu kiinnitetään rakenteeseen proppaamalla tai pultti-pistoolilla ampumalla eikä työssä käytetä samaa täsmällisyyttä kuin pinta-asennustyössä (kuorilaatat, alakattojen yläpuoliset asennukset tms.).

20 Pinta-asennukset

Määritelmien 21, 22 ja 23 mukaiset asennustavat ovat tämän hinnoittelun mukaiset varsinaiset pinta-asennustavat, jolloin esim. johtojen kiinnitys alustaan tapahtuu säännöllisin n. 20–100 cm välein (20–25 kertaa johdon halkaisija) ja putkien kiinnitys vastaavasti.

Asennettaessa johtoja, putkia ja kojeita eri alustoille kuuluu urakka-hintoihin myös mahdollinen kiinnityspisteiden merkkkaus. Kiviaineeseen ja metalliin kiinnityksiä varten tarvittava rei'itys tehdään sopivalla koneella.

21 Asennuksella **puuhun** tarkoitetaan sellaista johtojen, putkien, rasioiden ja kojeiden kiinnitystapaa, jossa kiinnitys suoritetaan ilman erillistä reiän porausta. Tämän määritelmän mukaisia alustoja ovat lisäksi mm.

- kaikki sellaiset alustat, joissa kiinnitysrei'itys tai kierteistys on valmiina
- liukuruuvi-, haka- tai muu vastaava kiinnitys suoritettaessa kiinnityksiä metalliin porakärkiruuvilla ja kiinnitys suoritetaan työkoneella, jossa on portaaton nopeuden säädin sekä säädettävä vääntötiukkuuden laukaisin.

Kun ainevahvuus on yli 3 mm, kiinnitys porakärkiruuvilla hinnoitellaan kohdan 23 mukaisesti

- 22** Asennuksella **kiviaineeseen** tarkoitetaan sellaista johtojen, putkien, rasioiden ja kojeiden kiinnitystapaa, jossa suoritetaan rakenteeseen kiinnityksen vaatima rei'itys alustaan. Tämän määritelmän mukaisia alustoja ovat mm.
- elementti- ja tavallinen betoni
  - erilaiset kevytbetonit, kuten leca ja mineriitti
  - erilaiset tiilet, kuten reikä- ja hiekkakivitiili sekä siporex
  - kipsilevyt levyankkurilla
  - lujalevyt
  - pulttipistoolilla ampumalla suoritettu kiinnitys liimaamalla
- 23** Asennuksella **metalliin** tarkoitetaan sellaista johtojen, putkien ja kojeiden kiinnitystapaa, jossa suoritetaan reiän poraus metalliin tai vastaaviin alustoihin ja kiinnitys tapahtuu popniitillä, peltiruuvilla, ankkurilla, läpipultilla tai vastaavalla.
- Tämän määritelmän mukaisia vastaavia alustoja ovat mm.
- kaakeli- ja keramiikkalaatat
  - ns. klinkkeritiilet
  - luonnonkivi
  - hitsaamalla suoritettu kiinnitys
  - porakärkiruuvilla yli 3 mm ainevahvuuteen kiinnitys
- 30** **Johtoteille asennukset**
- 31** **Oikaistuna johtoteille, johtokouruun tai valaisinripustuskiskoon** on asennustapa, jossa johdot oiotaan yhdensuuntaisiksi ja vain välttämättömät risteilyt sallitaan. Niitä sidoksia, joita asentajat omaa työtään helpottaakseen käyttävät esim. hyllyjen kulmapaikoissa, ei katsota kiinnikkeiksi.
- 32** **Kiinnitettynä johtoteille** on asennustapa, jossa johdot oiotaan yhdensuuntaisiksi vierekkäin ja tarvittaessa päällekkäin. Johtojen kiinnittäminen suoritetaan 20–100 cm välein joko yksittäin tai nippuun.
- 33** **Kiinnitettynä johtoteille** määrätäisyydelle tarkoittaa asennustapaa, jossa johdot asennetaan siten, että niiden etäisyys toisinsa mitataan ja kiinnittäminen suoritetaan kuten edellisessä määritelmässä.
- 40** **Muut asennustavat ja määritelmät**
- 41** **Asennuksella maahan** tarkoitetaan työtapaa, jossa johto asennetaan maahan.

- 42** **Asennuksella putkeen**, onteloon tai kanaaliin tarkoitetaan työtappaa, jossa johto asennetaan tilaan, joka on poikkileikkaukseltaan suljettu ja työ suoritetaan johtotien päistä joko työntäen tai vetovälinettä apuna käyttäen taikka kanaaliin, joka on pääsääntöisesti yhdeltä sivulta avoin, mutta jossa voi olla rakenteeseen kuuluva kannakkeen tms. aiheuttama, pujottamalla ohitettava este.
- 43** **Putkettomat oppoasennukset**
Putkettomalla asennustavalla tarkoitetaan asennustappaa, jossa johto on rakenteessa tai sillä peitetty eikä kiinnitystä suoriteta muista kuin johtojen päistä vedonpoistolaittein.
- 50** Asennettaessa johtoja tai putkia eri asennustavoin tai eri alustoille hinnoitellaan se valmiin asennuksen perusteella.
- 60** Keskuksia, kojeita, valaisimia ja rasioita kytkettäessä tarvittavat johdinvarat hinnoitellaan lähinnä kytkentäpaikkaa edeltävän asennustavan mukaan.
- 70** Eri taulukoihin kuuluvat kytkentätyöt edellyttävät johdon saattamista kytkentäkuntoon ja/tai kytkentätyön suorittamista.

2202 SIIRRETTÄVÄT TELINEET

- 11** Ei konevoimalla toimivalla siirrettävällä telineellä tarkoitetaan vakio-osista koottua, kevytrakenteista, vapaasti seisovaa telinettä. Telineessä on oltava siirtoalustaan nähden sopivat, kääntyvät ja lukittavat pyörät sekä työsuoritus huomioon ottaen riittävä työskentelytaso.
- 12** Konevoimalla toimivalla telineellä tarkoitetaan telinettä, jonka työtason nosto, lasku ja siirto tapahtuu työtasolta ajaen ja varsinainen telineen siirto telineellä työskentelevän työryhmän toimesta.
- 13** Taulukon 2210 kertoimella korotettuun asennushintaan sisältyvät seuraavat työt:
- telinetarpeen ilmoittaminen
  - telineelle nouseminen ja laskeutuminen
  - kohtien 11–12 mukaisten telineiden siirto vaakatasossa esteistä vapaalla betoni- tai vastaavalla alustalla telineellä työskentelevän työryhmän toimesta
  - telineen siirron yhteydessä kaiteiden ja tukijalkojen asettelu.

2210 SIIRRETTÄVILTÄ TELINEILTÄ SUORITETTAVAT TYÖT

	Valmiin asennuksen yksikköhintoja (metri, kappale tms.)
11	Asennus korkeudelle alle 4 m 1,00
12	Asennus korkeudelle 4–7 m 1,15
13	Asennus korkeudelle 7–9 m 1,25
14	Asennus korkeudelle 9–11 m 1,40
	Asennus korkeudelle yli 11 m sovitaan erikseen
20	Korkeuden mittaus suoritetaan siltä tasolta, jolla teline asennusaikana on.
21	Em. korotukset ovat korvausta telineiden siirron ja niille nousun tms. aiheuttamasta ajanhukasta.
22	Taulukon 2210 kertoimista voidaan paikallisesti sopia toisin käytetäessä henkilönostimia, joita voidaan siirtää työskentelytaso työkorkeudella säilyttäen. Sopimuksen mukainen kerroin ei voi kuitenkaan olla taulukon 2210 rivin 11 kerrointa pienempi.
	Mikäli asennus suoritetaan muulla kuin konevoimalla toimivalla työtelineellä yli 4 metrin korkeudelle, korotetaan hintoja 5 %

OSA 23 KESKUSTEN ASENNUS

2301 Yleistä

- 1** Tämän osan mukaan hinnoitellaan kaikki keskuksset ja vastaavat kytkentä- ja laitekotelot. Keskuksiksi luetaan myös ne heikkovirtakeskustyyppiset laitteet, joiden etulevyn pinta-ala on vähintään 0,03 m². Asennuksessa esiintyvät kytkentähinnat hinnoitellaan osasta 25.
- 2** Urakkaryhmän toimesta kiinnitettävän keskuksen asennushinta määräytyy sen etulevyn pinta-alan mukaan. Pinta-ala lasketaan leveys x korkeus. Keskuksen pienin asennushinta on kuitenkin 0,2 m². Pulpettimallisen keskuksen pinta-ala lasketaan sen tasopintana siten, että etulevyn äärimitat katsotaan kohtisuoraan (= projektiio pystytasossa). Kaksipuolinen keskus hinnoitellaan molempien etulevyjen yhteenlaskettujen pinta-alojen mukaan.
- 3** Kiinnitettävän keskuksen asennushintaan sisältyvät seuraavat mahdolliset työvaiheet:
- valmiiksi kootun keskuksen paikalleen asennus ja kiinnitys
  - saattaminen kytkentäkuntoon
  - sulakkeiden asentaminen varusteineen
  - valmiiden nimilappujen asennus kertatyösuoritusperiaatteella
  - upotuskehys nysineen
  - aihoiden aukaisu
  - suojavaippa/ovilaite
- 4** Kondensaattorikeskuksen asennus hinnoitellaan tästä osasta. Irralliset kondensaattoriparistot hinnoitellaan osasta 24.
- 5** Osiin jaetun keskuksen yhteen liittäminen työkohteessa hinnoitellaan tapauskohtaisesti (työnantaja/kärkimies).
- 6** Keskuksen varustelu-, lisä- ja muutostyöt enintään 0,5 kg painavalla komponentilla hinnoitellaan osasta 31 ja yli 0,5 kg painavan komponentin asennus hinnoitellaan osasta 24 ja kytkennät osasta 25.
- 7** Kiinnitetyn keskuksen asennushinta määräytyy taulukon 2320 mukaisesti. Asennushintaan sisältyvät ne työvaiheet, jotka tarvitaan työryhmän kytkemien ryhmien osalta.
- 8** Tästä osasta hinnoitellaan taajuusmuuttajat ja siihen kuuluvat laitteet kuten esim. suotimet.
- 9** Tästä osasta hinnoitellaan ristikytkentä- ja vastaavat kaapit.

2310 KIINNITETTÄVIEN KESKUSTEN ASENNUS

	Hinta €/m ² kohti	1 Puu	2 Kivi, metalli
11	Keskus	47,67	51,64
	Lisähinta euroa/keskus	1	
21	Upotuskehyyksen tai keskuksen sijasta tehtävä varaus tai varauksen teon valvonta Rakenteeseen kiinnitettävän keskuksen kiinnitysalan mitoitus ja teon valvonta (esim. puut)	2,64	
22	Keskuksen kiinnitys irrallisilla korvakkeilla tai erillisillä kiskoilla tai telineellä tai palosuojalevyn asennus.	4,77	

2320 KIINNITETTYJEN KESKUSTEN ASENNUS

	Keskukseen liitettävät johdot €/kpl	1
11	Ensimmäinen johto	5,82
12	Seuraavat johdot	2,91
	Tällä taulukolla muodostuva keskuksen asennushinta voi olla korkeintaan 100 % taulukon 2310 hinnasta.	

OSA 24 KOJEIDEN ASENNUS

2401 Yleistä

- 1** Tämän osan mukaan hinnoitellaan kojeet, joita ei hinnoitella tämän hinnoittelun muista osista. Asennuksessa esiintyvät kytkentätyöt hinnoitellaan osasta 25.
- 2** Kojeen varustelu-, lisä- ja muutostyöt enintään 0,5 kg painavalla komponentilla hinnoitellaan osasta 31 ja yli 0,5 kg painavan komponentin asennus hinnoitellaan osasta 24 ja kytkennät osasta 25.
- 3** Yli 63 A:n turva- tai vastaavan kytkimen asennus hinnoitellaan osasta 23 ja kytkentä osasta 25.
- 4** Kiinnitettävällä tai kiinnittämättä asennettavalla kojeella tarkoitetaan kojetta, jonka urakkaryhmä asentaa käyttöpaikalleen ja liittää sähköverkkoon.
Jos laitteen liittäminen suoritetaan pistotulpalla tai vastaavalla, maksetaan tästä työstä taulukon 2420 rivin 13 sarakkeen 1 mukainen hinta.
Alle 0,5 kg painavan pistotulppaliitäntäisen pöytäkojeen asennus, jolta ei vaadita sähköturvallisuskokeilua, hinnoitellaan 2420.13.1:n mukaisesti.
- 5** Kiinnitetyllä tai vapaasti seisovalla kojeella tarkoitetaan kojetta, joka on asennettu käyttöpaikalleen jonkun muun kuin urakkaryhmän toimesta ja jonka liittäminen sähköverkkoon on määrätty urakkaryhmän tehtäväksi.
- 6** Kiinnitetyn tai vapaasti seisovan kojeen asennushinta määräytyy siihen liitettävien johtojen lukumäärän mukaan.
- 7** Taulukon 2410 hintoihin on sisällytetty seuraavat mahdolliset työvaiheet:
- sulakkeet varusteineen
  - kytkentätilojen kansien avaaminen ja/tai sulkeminen enintään 4 kiinnityskohdan osalta kytkentäosan liuskojen irrotus ja/tai siirto
  - painamalla paikoilleen asennettava kalvo- tai kumitiiviste
  - vedonpoistot nippusiteillä
  - kojeen merkinnät
  - kierteisen tai vastamutterilla asennettavan tiivisteiden asennus.
- Lisäkiinnityskohdat hinnoitellaan taulukosta 2410 riviltä 22 sarake 1
- 8** Ex-kojeiden hinnoittelu sovitaan paikallisesti (työnantaja/kärkimies).
- 9** Mikäli koje kiinnitetään erilliseen ripustus- tai seinätelineeseen, muodostavat koje ja teline laitekokonaisuuden, jonka kiinnityksestä maksetaan näiden yhteisten kiinnityskohtien lukumäärän ja painon mukaan.
- 10** Tapettityyppisten lämmityselementtien asennus hinnoitellaan taulukosta 2430.

- 11 Antenni, masto- ja jalkaputken hinnoittelu sovitaan tapauskohtaisesti (työnantaja/kärkimies).
- 12 Maadoituksiin liittyvät työt hinnoitellaan taulukosta 2441.
- 13 Kosketinkiskon asennus ja siihen liittyvät työt hinnoitellaan taulukosta 2451.

2410 KIINNITETTÄVÄT TAI KIINNITTÄMÄTTÄ ASENNETTAVAT KOJEET

	Kojeen kiinnityskohtien lukumäärä 1–4 €/kpl	1 Puu	2 Kivi, metalli	3 Kiin- nittä- mättä
11	Paino enintään 3 kg	5,43	6,75	4,64
12	Paino enintään 6 kg	6,93	8,78	5,34
13	Paino enintään 12 kg	8,25	11,69	6,93
	€/kpl tai kg	1		
21	Ylittävän painon lisähinta alkavaa 5 kg kohti	2,12		
22	Ylimenevät kiinnityskohdat	1,59		

2420 KIINNITETTYJEN TAI VAPAASTI SEISOVIEN KOJEIDEN ASENNUS

	€/kpl	1
11	Ensimmäinen johto	3,98
12	Seuraavat johdot	2,25
13	Pistotulppaliitännäinen koje	1,32
14	Koje suljetussa konetilassa, lisähinta	2,64

2430 TAPETTITYYPPISTEN LÄMMITYSELEMENTTIEN ASENNUS

	€/m²	1
11	Elementin asennus alkavaa m ² kohti Asennushintaan sisältyy kattoelementin liitosjohdon asennus. Lämmityselementin erityisvastusmittaus ja merkinnät pöytäkirjaan hinnoitellaan taulukosta 3110 riviltä 28.	4,77

2440	MAADOITUKSET JA POTENTIAALIN TASAUKSET
1	Maadoituksiin liittyvät työt hinnoitellaan tästä taulukosta ja kytkennät osasta 25.
2	Maadoituskiskon asennus hinnoitellaan taulukosta 2410 ja kytkentä osasta 25.
3	Rivin 13 hintaan sisältyy seuraavat mahdolliset työvaiheet: – hitsaamalla – porakärkiruuvilla – poraamalla – tarvittava mekaaninen puhdistus – kierteistämällä
4	Maadoitusjohdon liittämistä laitteeseen, kojeeseen tai rakenteeseen kutsutaan maadoituspisteeksi. Muotoiltavan, tehdasvalmisteisen liittimen tai maadoituspisteen ollessa kytkentäkelpoinen ei rivin 13 hintaa makseta.
5	Maadoituselektrodien ja -tankojen hinnoittelu työkohteessa hinnoitellaan tapauskohtaisesti (työnantaja/kärkimies).

2441	MAADOITUKSET
-------------	---------------------

	€/kpl	1
11	Tehdasvalmisteisen maadoitusliittimen asennus	1,59
12	Maadoitusliittimen muotoilu ja asennus	4,77
13	Maadoituspiste	3,98

2450	KOSKETINKISKO JA SIIHEN LIITTYVÄT ASENNUKSET
-------------	---

1	Kosketinkiskon metrimäärä lasketaan syöttöراسiakohtaisesti alkavaa kahta metriä kohti.
2	Kosketinkiskoasennusten yhteydessä suoritettavat kytkennät hinnoitellaan osasta 25.
3	COMBI-tyyppiset yhdistelmäiskot hinnoitellaan tästä osasta.

2451 KOSKETINKISKO JA SIIHEN LIITTYVÄT ASENNUKSET

	€/kpl	1	2
		Puu	Kivi, metalli
11	Kiskon asennus alkavaa 2 m kohti	10,60	11,92
12	Yhdistelmäkiskon asennus alkavaa 2 m kohti	11,92	13,24
13	Ripustus alkavaa 1,5 m kohti	2,64	3,18
14	Kiskon katkaisu	3,18	

OSA 25 KESKUSTEN JA KOJEIDEN KYTKENTÄ**2501 Yleistä**

- 1 Tämän osan hintoja käytetään kytkettäessä osan 23 ja 24 mukaisia keskuksia, kojeita ja laitteita, joista ei ole mainintaa tämän hinnoittelun muissa osissa.
- 2 Kytkentähinta sisältää seuraavat mahdolliset työvaiheet:
– johdon pujotus yhden tiivisteeseen läpi
– johdonpään avaus
– kytkentäkuuntoon saattaminen ja/tai kytkennän suorittaminen
– kytkentähinta maksetaan myös kytkemättömiltä johdinpäiltä
- Tapauksissa, joissa johto pujotetaan kahden erillisen tiivisteeseen kautta, sovitaan lisääntyneen työsuorituksen hinnoittelu tapauskohtaisesti (työnantaja/kärkimies).
- 3 Taulukoiden hinnat edellyttävät johdinkohtaisia kytkentäpiirustuksia. Ns. vakiokytkennät, kuten esimerkiksi kontaktorin ohjaus yhdestä kauko-ohjauspisteestä, valaistuksen ohjauskojeet ja suunnanvaihto- ja tähtikolmiokytkennät, kuuluvat taulukon hintoihin.
- 4 Lisähinta erillisestä liittimestä maksetaan seuraavissa tapauksissa:
– alle 1,5 mm² johdinpäälle, jolle suoritetaan kuorinta ja/tai liittimen puristaminen työkalua käyttäen
– vähintään 1,5 mm² johdinpäälle, jolle suoritetaan johdinpään liittimen puristaminen työkalua käyttäen
- 5 MCMK- ja armeerattujen tai vastaavien johtojen N- ja/tai PE- tai vastaavien johtimien valmistus kytkentäkuuntoon on sisällytetty taulukon 2510 sarakkeen 3 hintoihin.

- 6 Pari- tai johdinkohtaisesti suojattujen- tai vahajohtojen kytkennät hinnoitellaan taulukon 2510 sarakkeesta 3.
- 7 Juottamalla suoritettavat kytkennät hinnoitellaan tapauskohtaisesti (työnantaja/kärkimies).
- 8 Taulukolla 2512 hinnoitellaan alle 1 mm² johdinpoikkipintaisten johtimien ja johtojen verkostokytkennät jako- ja kojerasiassa, tuppijatkoksissa tai kytkentätelineissä. Tuppijatkoksen sulkeminen ja kiinnittäminen alustaan kuuluu asennushintaan. Erilaisten kytkentätelineiden kokoaminen ja kiinnittäminen alustaan hinnoitellaan osasta 24.
- 9 Taulukoiden 2310 ja 2320 tarkoittamissa keskuksissa kytkennän osatyösuoritus sisältää seuraavat mahdolliset työvaiheet:
- keskuksen kannen/oven aukaisu johdon sisään pujottamisen mahdollistamiseksi
  - kaapeleiden pujottaminen keskuksen sisään tiivisteiden läpi johdon ulkovaippa kuorien tai kuorimatta
- Työ hinnoitellaan seuraavasti:
1. Muun kuin urakkaryhmän kiinnittäjä keskus
    - ensimmäinen johto 2320.11.1
    - seuraavat johdot taulukosta 2510 ko. johtotyyppin mukaiselta riviltä kerrointa 0,5 käyttäen
  2. Urakkaryhmän kiinnittäjä keskus
    - keskuksen asennushinta taulukko 2310 mukaan
    - johdon kytkentä taulukosta 2510 ko. johtotyyppin mukaiselta riviltä kerrointa 0,5 käyttäen
- 10 Avattavan johdon pään pituus määräytyy pisimmän johtimen mukaan.
- 11 Kytkentätyöt hinnoitellaan taulukosta 2510 todellisten poikkipintojen mukaan sillä poikkeuksella, että yli 1,0 mm², mutta enintään 2,5 mm² kytkennät hinnoitellaan riviltä 13.
- 12 ***MLJM-, MLJRM-, MJAM- ja FRHF-tyyppisten johtojen kytkentä hinnoitellaan sarakkeesta 3.***
- 13 C-liittimen asennus
- 2 x kytkentähinta kytkettävän johdinkoon mukaan
  - erillinen liitin suuremman liitettävän johtimen mukaan (jos liitettävät eri kokoa)

2510 JOHTOJEN JA JOHTIMIEN KYTKENTÄ

Johdinpoikkipinta mm ²		1	2	3	4
		Johti- met	Johdot	MCMK, armee- ratut tai vast.	Erillinen liitin
	€/johdin				€/liitin
11	enintään 1,0	0,32	0,39	0,44	0,20
12	Rivi poistettu				
13	enintään 2,5	0,73	1,15	2,00	0,40
14	enintään 6	1,01	1,37	2,52	0,55
15	enintään 16	1,37	2,01	3,18	0,75
16	enintään 35	2,28	3,05	4,23	1,02
17	enintään 70	3,07	3,98	5,43	1,75
18	enintään 120	3,98	4,89	6,89	2,48
19	enintään 185	4,92	5,85	8,07	3,49
20	enintään 300	7,25	8,18	10,85	4,37
21	enintään 500	10,85	11,20	12,19	5,54
22	enintään 800	17,38	17,77	18,01	8,45

2511 OSAKYTKENNÄT k = 0,5

Taulukko 2510, rivit 11–22 ja sarakkeet 1–3

2512 VERKOSTOKYTKENTÄ

Johdinpäiden summa		1	2
		Johdot	Pari- tai joh- dinkohtaisesti suojatut
11	enintään 25	6,62	10,06
12	enintään 50	12,71	18,80
13	enintään 100	22,51	33,36
14	enintään 150	32,31	47,93
15	enintään 200	39,73	59,06
16	Alkavalta 10 päältä	2,12	3,18
21	Erillinen liitin	1	
	€/kpl	0,19	

2513 KYTKENTÖIHIN LIITTYVIÄ LISÄTÖITÄ

	€/kpl	1
11	Teräsnauhasuojattujen maa- ja vesistöjohtojen pään käsittelylisä alle 1,5 mm ² johdoille	3,60
12	Palmikkosukan käsittelylisä alle 1,5 mm ² johdoille	2,39
13	Antennihaaran kytkentä liittimellä tai ilman	1,86
14	Johtimien tai johdinryhmien sukitus tai teippaus alkavaa 50 cm kohti	1,19
15	Avattavan johdonpään pituuden ollessa yli 100 cm maksetaan lisähintaa kutakin alkavaa 50 cm kohti	1,32

2520 ALLE 1 KV:N PÄÄTTEET JA JATKOT

1	Taulukon töiden yhteydessä esiintyvät kytkentätöet hinnoitellaan osasta 25.
2	Tapauksissa, joissa jatkos tai haaroitus suoritetaan rasiassa, tapahuu hinnoittelu seuraavasti; Rasian asennus ja kytkentä osasta 28 huomautuksineen sekä valumuovin kaato tästä taulukosta.
3	Lämmitysjohtojen jatkot ja päätteet hinnoitellaan taulukon 2521 riviltä 11 ja kytkentä taulukon 2510 riviltä 13.

2521 KUTISTE- JA VALUMUOVIPÄÄTTEET SEKÄ JATKOT

	Johdoille €/kpl	1	2	3
		Monijohtimiset Pääte	1-johtimiset Jatko	1-johtimiset
11	Enintään 6 mm ²	5,85	7,80	0,78
12	Enintään 16 mm ²	11,69	15,60	1,16
13	Enintään 35 mm ²	19,49	25,34	1,56
14	Enintään 95 mm ²	27,28	35,09	1,94
15	Enintään 185 mm ²	38,98	50,67	2,35
16	Enintään 300 mm ²	46,78	58,46	2,72
17	Enintään 800 mm ²	82,09	87,39	3,98
	Valumuovin kaataminen päätteeeseen tai jatkoon €/kpl	1		
21	enintään 35 mm ²	5,85		
22	enintään 95 mm ²	11,69		
23	enintään 300 mm ²	23,39		
24	Valmistautumislisä: Ensimmäiselle päätteelle tai jatkolle työn suorituspaikkaa tai työkertaa kohti	9,75		

OSA 26 PUTKITUS JA SIIHEN LIITTYVIÄ TÖITÄ

2601 Yleistä

- 1** Putken asennushintaan sisältyvät seuraavat mahdolliset työvaiheet:
- elementtiliitos
  - putkitussuunnan merkkkaus
  - putken katkaisu, jatkaminen ja taivutus
  - asennustavan mukainen kiinnitys alustaan
  - tehdasvalmisteisten kaarien asennus (kaaret työryhmän käytettävissä)
  - taulukon 2610 sarakkeen 1 riveillä 11 ja 12 halkaisijaltaan enintään 30 mm reikien tekeminen kevyisiin väliseiniin, joiden ainevahvuus on enintään 26 mm
- 2** Jos elementtien putkityö suoritetaan työmaalla, käytetään taulukon 2610 hintoja.
- 3** Suoritettaessa putkitusta metallimuottiin reiät poraten hinnoitellaan työ taulukon 2610 sarakkeesta 3.
- 4** Suojaputkella tarkoitetaan putkea, jonka tehtävänä on johdon suojaus mekaanista kolhiutumista vastaan. Putkenpäätteet sisältyvät asennushintaan. Mikäli putki asennetaan siten, että se osittain alittaa 1,5 m korkeuden lattia- tai kulkutasosta lukien, se lasketaan suoja-putkeksi.
- 5** Läpivientiputkella tarkoitetaan erillistä putkea, jonka tehtävänä on toimia johtotienä tai suojaputkena asennuksen lävistäessä seinän, palkin tms. rakenteen. Putkitus hyllyltä kojeelle tai laitteelle lasketaan suojaputkeksi.
- 6** Putkien asentaminen muurattaviin seiniin (tiilen sisään), hirsiseiniin, paikalla tehtyihin roiloihin, onteloihin, onteloiden väliin, kuorilaattoihin sekä ”proppaamalla” tai ampumalla ja pinta-asennukset puuhun tai hyllylle hinnoitellaan taulukosta 2610, sarakkeesta 2. Roilojen piirtäminen kuuluu em. taulukon hintoihin. Uppoon ja alakattojen yläpuolelle asennettavat putket hinnoitellaan sarakkeesta 1. Kevyisiin väliseiniin (Gyproc) tehtävät ainevahvuudeltaan enintään 26 mm ja halkaisijaltaan enintään 30 mm reikien poraukset kuuluvat sarakkeessa 1 rivien 11 ja 12 hintoihin.

- 7 Johtotiet, jotka ovat lista-asennustyyppisiä, hinnoitellaan taulukon 2620 mukaisesti. Johtotiet, joiden suurin leveys on yli 70 mm tai suurin korkeus yli 25 mm tai jotka ovat metallirakenteisia, hinnoitellaan osasta 30.
- 8 Tämän osan hintoihin ei kuulu mm. liikuntasauvojen poikkeavat asennustavat, erilaisten kosteussulkujen asentaminen, erilaisten varauksien teko rakenteisiin putkitusta varten yms.
- 9 Putkitettaessa käyttäen metalliputkea, joka vaatii taivutuksen erityisellä putkentaivuttajalla (ei koske jousta eikä kouraa) ja kierteelliset metalliputket hinnoitellaan ne kokoonsa nähden seuraavalta riviltä.
- 10 Holvien tai tms. lävitse asennettavat tehdasvalmisteiset kaaret, joita ei jatketa normaaliin putkitukseen, hinnoitellaan 2610.21.1:n mukaan.
- 11 Asennettaessa putkea Ako-elementtiin se hinnoitellaan taulukosta 2610, sarakkeesta 2 ao. riviltä.
- 12 Putkijohdon asennus hinnoitellaan taulukosta 2630.

2610

	Putken ulkohalkaisija €/m	1	2	3
		Pinta-asennukset		
		Uppo, alas- lasketut katot	Muuratut, roilotut, hirren sisään, ontelot, kuorilaatat, puu tai hylly	Kivi tai metalli
11	Enintään 21 mm	0,96*	0,98	1,73
12	Enintään 28 mm	1,19*	1,27	1,93
13	Enintään 45 mm	1,48	2,25	2,64
14	Enintään 70 mm	1,83	2,75	3,18
15	Enintään 150 mm	2,17	3,26	4,50
	€/kpl	1		
21	Suoja- tai läpivientiputkilisä, siirtymäkappale	1,59		
22	Uralista tai vastaava	0,53		

*Katso 2601.6

2620 LISTA-ASENNUKSET

- 1** Lista-asennus hinnoitellaan taulukosta 2610. Rivi valintaan listan poikkileikkauksen suurimman sivun mukaisesti ja asennusalusta sarakkeesta 2 tai 3.

2630 PUTKIJOHDOT

	Putkijohdon ulkohalkaisija	1	2	3
		Pinta-asennukset		
	€/m	Uppo	Muuratut, roilotut, hirren sisään, ontelot, kuorilaatat, alaslask. katot, puu tai hylly	Kivi tai metalli
11	Enintään 21 mm	0,88	1,27	1,93
12	Enintään 28 mm	1,48	2,25	2,64
13	Enintään 45 mm	1,83	2,75	3,18
14	Yli 45 mm	2,17	3,26	4,50

OSA 27 JOHTOJEN JA JOHTIMIEN ASENNUS

2701 Yleistä

- 1 Monijohtimisille (yli 5 johdinta) ja alle 1,5 mm² johdoille on laadittu vertailutaulukko tämän hinnoittelun loppuun. Laattajohto alle 1,5 mm², hinnoitellaan 0,8 x suurin ulkohalkaisija. Valokuitu- ja hybridikaapelit hinnoitellaan vertailutaulukosta kaapeli-tyypeittäin suurimman halkaisijan mukaan.
- 2 Käytettäessä koneellista vetovälinettä on siitä sovittava paikallisesti (työnantaja/kärkimies).
- 3 Ennen johdon vetoa on työnantajan toimitettava johdonvetoluettelo tai ryhmänumeroidut tasokuvat tai annettava muu määräys johdon tai johtimien koosta ja määrästä.
- 4 Sarakkeesta 1 hinnoitellaan kahden tai useamman johtimen asennus putkeen yhtenä työsuorituksena.
- 5 Seuraavat asennustavat hinnoitellaan taulukosta 2710, sarakkeesta 5 ja ao. riviltä:
  - sitomalla betonirautoihin
  - vajjerille kiinnitetyt
  - vajjerikiinnitteiset
- 6 Seuraava asennustapa hinnoitellaan taulukosta 2710, sarakkeesta 8 ja ao. riviltä:
  - liimaamalla alustaan.
- 7 Asennettaessa vetovälineeksi muita kuin johtimia ne hinnoitellaan taulukon 2710 riviltä 11 sarakkeesta 3.
- 8 Liitosjohdon asennus hinnoitellaan taulukon 2710 sarakkeesta 2.
- 9 Asennettaessa johtoja, joissa on äärijohtimien lisäksi ohjausjohtimia, hinnoitellaan ne äärijohtimien poikkipinnan mukaisesti.
- 10 Lämmityskaapelin asennus asennuslistaan hinnoitellaan taulukosta 2710, sarakkeen 6 ao. riviltä. Hinta sisältää asennuslistan asennuksen.
- 11 Lämmityskaapelin eristysmittaukset ja merkinnät pöytäkirjaan hinnoitellaan taulukosta 3110 riviltä 28.
- 12 Taulukon 2710 rivit 16–19 eivät koske Cu-kaapeleita, jotka hinnoitellaan taulukosta 2711
- 13 Taulukon 2710 rivin 11 sarakkeen 4 (oikaistuna) asennushinta pitää sisällään myös asennuksen johtoteille kiinnitetynä.

2710 JOHTOJEN JA JOHTIMIEN ASENNUS

Johdinpoikkipinta/ mm ² enintään €/m	1		2		3		4		5		6		7		8	
	Upposennukset		Maahan		Putkeen, putketon, onteloon ja kanaaliin		Olkais- tuna		Kiinnitet- tynä		Kiinnitettynä määrätäisyydelle		Pinta-asennukset		Pinta-asennukset	
	Johtimien asennus putkeen ja onteloon	Maahan	Putkeen, putketon, onteloon ja kanaaliin	Olkais- tuna	Kiinnitet- tynä	Kiinnitettynä määrätäisyydelle	Olkais- tuna	Kiinnitet- tynä	Kiinnitettynä määrätäisyydelle	Pinta-asennukset	Pinta-asennukset	Puu	Kivi, metalli	Puu	Kivi, metalli	
11	2,5 mm ²	0,11	0,28	0,63	0,51*	1,12	0,61	0,51	1,12	1,12	1,12	1,12	1,73	1,12	1,12	1,73
12	6 mm ²	0,16	0,39	0,80	0,61	1,32	0,61	1,09	1,32	1,32	1,32	1,37	1,90	1,37	1,37	1,90
13	16 mm ²	0,24	0,39	0,39	0,93	1,24	0,67	1,24	1,59	1,59	1,59	1,67	2,25	1,67	1,67	2,25
14	35 mm ²	0,35	0,73	1,16	0,97	1,78	0,97	1,78	2,04	2,04	2,04	2,13	2,91	2,13	2,13	2,91
15	70 mm ²	0,43	0,88	1,31	1,21	2,04	1,21	2,04	2,39	2,39	2,39	2,71	3,91	2,71	2,71	3,91
16	120 mm ²	0,61	1,21	1,67	1,67	2,59	1,67	2,59	3,10	3,10	3,10	3,75	5,45	3,75	3,75	5,45
17	185 mm ²	1,52	1,52	1,83	2,10	3,36	2,10	3,36	4,02	4,02	4,02	4,66	6,46	4,66	4,66	6,46
18	300 mm ²	1,83	1,83	2,13	2,84	4,26	2,84	4,26	5,24	5,24	5,24	5,57	7,67	5,57	5,57	7,67
19	800 mm ²	2,13	2,13	2,74	3,86	5,63	3,86	5,63	7,37	7,37	7,37	7,71	9,75	7,71	7,71	9,75

*Kaitso 2701.13

2711 CU-JOHTOJEN JA JOHTIMIEN ASENNUS, poikkipinnat 120 mm² – 800 mm²

Johdinpoikkipinta/ mm ² enintään €/m	1		2		3		4		5		6		7		8	
	Upposennukset		Maahan		Putkeen, putketon, onteloon ja kanaaliin		Olkais- tuna		Kiinnitet- tynä		Kiinnitettynä määrätäisyydelle		Pinta-asennukset		Pinta-asennukset	
	Johtimien asennus putkeen ja onteloon	Maahan	Putkeen, putketon, onteloon ja kanaaliin	Olkais- tuna	Kiinnitet- tynä	Kiinnitettynä määrätäisyydelle	Olkais- tuna	Kiinnitet- tynä	Kiinnitettynä määrätäisyydelle	Pinta-asennukset	Pinta-asennukset	Puu	Kivi, metalli	Puu	Kivi, metalli	
16	120 mm ² Cu	0,61	1,21	1,67	1,83	2,84	1,83	2,84	3,10	3,10	3,10	3,75	5,45	3,75	3,75	5,45
17	185 mm ² Cu	1,52	1,52	1,83	2,32	3,69	2,32	3,69	4,02	4,02	4,02	4,66	6,46	4,66	4,66	6,46
18	300 mm ² Cu	1,83	1,83	2,13	2,74	4,26	2,74	4,26	5,24	5,24	5,24	5,57	7,67	5,57	5,57	7,67
19	800 mm ² Cu	2,13	2,13	2,74	3,86	5,63	3,86	5,63	7,37	7,37	7,37	7,71	9,75	7,71	7,71	9,75

2715 JOHTOJEN TAI JOHTIMIEN VETO TOISTEN ASENTAMIIN PUTKIIN

Johdinpoikkipinta/mm ² enintään €/m	1		2	
	Johtimien asennus putkeen/onteloon		Johdon tai johtimien asennus putkeen	
11	2,5 mm ²	0,13	0,82	0,82
12	6 mm ²	0,20	1,04	1,04
13	16 mm ²	0,31	1,20	1,20
14	35 mm ²	0,42	1,37	1,37
15	70 mm ²	0,51	1,55	1,55
16	120 mm ²	0,69	1,89	1,89
17	185 mm ²	2,06	2,06	2,06
18	300 mm ²	2,41	2,41	2,41
19	800 mm ²	3,10	3,10	3,10

**OSA 28 UPOTETTAVIEN TAI PINNALLISTEN KOJE- TAI JAKO-
RASIOIDEN, PISTOLIITTIMIEN JA HAAROITUSRASIOIDEN
TAI VASTAAVIEN ASENNUS JA/TAI KYTKENTÄ**

2801 Yleistä

- 1 Suoritettaessa ainoastaan kojerasian asennus hinnoitellaan se taulukosta 2811 ja jakorasian vastaavasti taulukosta 2821.
- 2 Suoritettaessa ainoastaan rasiakojeen kiinnitys ja/tai kytkentä se hinnoitellaan taulukosta 2811 ja vastaavasti jakorasiat taulukosta 2821.
- 3 Järjestelmien säätö ja kokeilu hinnoitellaan paikallisesti (työntantaja/kärkimies)
- 4 Lisähinta rasian asennuksesta maksetaan taulukosta 2830, riviltä 13 seuraavissa tapauksissa:
  - rasian asennus lattiakoteloon
  - hirren tai muurauksen sisään
  - sovitus laatoitukseen
  - roilotukseen
- 5 Asennushintoihin sisältyvät kytkennät taulukoissa määritellyillä tavoilla.
- 6 Mikäli taulukoihin 2811 tai 2821 kohteeseen joudutaan suorittamaan hintoihin sisällyttämättömiä töitä, työ hinnoitellaan muista taulukoista. Esim. sukitus ja liittimet (työkalulla puristettava).
- 7 Tämän osan mukaan hinnoiteltavan kojeen tai laitteen varustaminen muilla kuin kojeen tai laitteen mukana tulleilla osilla (esim. tiivistenipat), hinnoitellaan kyseiset osat osasta 31.
- 8 Suoritettaessa rasian asennus metallimuottiin reiät poraten hinnoitellaan työ taulukon 2811 tai 2821 sarakkeesta 2 ao. riviltä.
- 9 Taulukon 2811.3.4.5 samoin kuin taulukon 2821.3 sarakkeilta hinnoitellaan valmiit rasiakokonaisuudet.

**2810 UPOTETTAVIEN RASIOIDEN, RASIAKOJEIDEN,
PISTOLIITTIMIEN TAI VASTAAVIEN PINNALLISTEN ASENNUS
JA/TAI KYTKENTÄ**

Yleistä

- 1** Tästä taulukosta hinnoitellaan uppo- sekä pinta-asennuksien rasiat ja kalusteet, jotka painavat enintään 0,5 kg ja joiden nimellisjännite on enintään 250 V. Poikkeustapauksena ovat voima- ja ripapisto-rasiat sekä pistoliittimet (16 A / 400 V), jotka hinnoitellaan tämän taulukon mukaan.
- 2** Taulukon hintoihin sisältyvät seuraavat mahdolliset työvaiheet:
– rasian asennus nysineen
– rasiakojeen kiinnitys ja/tai kytkentä
– korotusrenkas/-renkaat ruuvein
– korotusruuvit
– rasiatuki/-tuet
– peitelevy
– enintään neljän kojeen mukana tulevan osan irrotus ja/tai kiinnitys
– rasian tunnuksen valmistaminen ja kiinnittäminen
– kaapeleiden vedonpoisto nippusiteillä
- 3** Suuremmat johdinpoikkipinnat hinnoitellaan seuraavasti:
KytKentä osasta 25 ja rasian asennus taulukosta 2811, riviltä 12 ao. sarakkeesta.
- 4** Asennushintaan sisältyy enintään kuuden johtimen kytkentä.
Ylimenevät johdinpäät hinnoitellaan riviltä 21.
- 5** Mikäli ilmaisimen panostamista ei voida suorittaa yhtäjaksoisena työsuorituksena kojeen asennuksen yhteydessä, sovitaan siitä paikallisesti (työnantaja/kärkimies).
- 6** Pisto- tai jatkopistotulpan asennus johtoon hinnoitellaan taulukon 2811 rivin 23 tai rivin 24 mukaisesti.

2811 UPOTETTAVIEN RASIOIDEN, RASIAKOJEIDEN TAI VASTAAVIEN PINNALLISTEN ASENNUS JA/TAI KYTKENTÄ

	€/kpl	1	2	3	4	5
		Uppo/ puu	Kivi, metalli	Rasia- kojeen asennus paina- malla ja johtimien kytkentä	Rasia- kojeen asennus painamalla ja kytkentä pisto- liittimellä	Rasia- kojeen asennus painamalla tai pisto- liittimien yhdistä- minen
11	Rivi poistettu					
12	2,5 mm ² asti	5,58	6,56	3,65	2,45	1,16
	€/kpl	1				
21	Ylimenevät johdinpäät	0,71				
22	Ylimenevät osat	0,58				
23	Yksivaiheinen pistoliitin	4,66				
24	Kolmivaiheinen pistoliitin	7,24				

2815 ATK-JÄRJESTELMÄN ASENNUS JA/TAI KYTKENTÄ**Yleistä**

- 1 Tästä taulukosta hinnoitellaan atk-järjestelmän asennus ristikytkenästä rasialle (RJ 45).
- 2 Taulukon hintoihin sisältyvät seuraavat mahdolliset työvaiheet:
- rasian asennus nysineen
  - rasiakojeen kiinnitys ja/tai kytkentä
  - korotusruuvit
  - korotusrenkas/-renkaat ruuvein
  - rasiatuki/-tuet
  - enintään neljän kojeen mukana tulevan osan irrotus ja/tai kiinnitys
  - paneelin ja rasian välisen kaapelin asennus
  - paneelipään kytkentä (rasialle lähtevä kaapeli)
  - valmiiden nimiketarrojen asennus
  - peitelevy
- 3 Taulukon tarkoittama piste on yksi- tai kaksiosainen rasia.
- 4 Hinnat on laskettu cat 5 – cat 7 kaapeli- ja liitintyyppien mukaan.
- 5 Mikäli uudempien kategorioiden työmäärä lisääntyy, lisähinnasta sovitaan paikallisesti (työnantaja/kärkimies).
- 6 Mittaus ei kuulu hintoihin.
- 7 Mikäli yrityksen (yksikön) ammattitaito tai työvoiman kapasiteettitilanne edellyttää, työ voidaan teettää ulkopuolisena hankintana.

2816 ATK-PISTEEN ASENNUS

	€/kpl	1	2	3	4
		Ensimmäiset 100 rasiaa	101–300	301–500	yli 500
11	Suojaamaton	35,05	32,35	29,66	26,96
12	Suojattu	39,09	36,40	33,70	31,00

2820 UPOTETTAVIEN TAI PINNALLISTEN JAKORASIOIDEN, HAAROITUSRASIOIDEN TAI VASTAAVIEN ASENNUS JA/TAI KYTKENTÄ

Yleistä

- 1** Tästä osasta hinnoitellaan uppo- ja pintajakorasioiden kiinnitys ja kytkentä. Alle 1mm² johdinpoikkipintaisten johtimien verkostokytkentä hinnoitellaan taulukosta 2512 ja rasian asennus taulukosta 2821, riviltä 12 ja ao. sarakkeesta.
- 2** Suuremmat johdinpoikkipinnat hinnoitellaan seuraavasti: KytKentä osasta 25 ja rasian asennus taulukosta 2821, riviltä 12 ja ao. sarakkeesta.
- 3** Taulukon hintoihin sisältyvät seuraavat mahdolliset työvaiheet:
- rasian asennus nysineen
  - haarojen liittäminen rasiaan
  - rasi ankansi
  - korotusrenkas/-renkaat ruuvein
  - rasiatuki/-tuet
  - rasian tunnuksen valmistaminen ja kiinnittäminen
  - kaapeleiden vedonpoisto nippusiteillä
  - enintään 25:n johdinpään kytkentä
  - ylimenevät johdinpää
- hinnoitellaan riviltä 21
- 4** Kattopistorasiat tai vastaavat kojeet, jotka asennetaan kytketyn jakotai kojerasian päälle, hinnoitellaan taulukosta 2811 kytketyn rasian lisäksi.

2821 UPOTETTAVIEN TAI PINNALLISTEN JAKORASIOIDEN TAI VASTAAVIEN ASENNUS JA/TAI KYTKENTÄ

		1	2	3
	€/kpl	Uppo/ puu	Kivi, metalli	Haaroitusrasia (kiinnitettynä) kytkentä- pistoliittimillä
11	Rivi poistettu			
12	1,0–2,5 mm ²	10,66	12,11	6,90
13	6,0 mm ²	11,55	12,99	
	€/kpl	1		
21	Ylimenevät johtimet	0,71		

2830 TAULUKOIHIN 2811 JA 2821 LIITTYVIÄ LISÄÖITÄ

	€/kpl	1
11	MCMK:n MLJM-, MLJRM-, MJAM- ja FRHF- tai vastaavien johtojen ja johdinpäiden valmistaminen kytkentäkuntoon.	3,92
12	Palmikkosukan käsittelylisä.	2,60
13	Rasiaa varten asennettava varaus tai rasian asennuksen lisähinta taulukon 2801 rivin 04 mukaan.	2,16
14	Liitäntäkannen asennus, maksetaan vain asennustavan muuttuessa. Hinta sisältää mahdollisen vedonpoiston.	1,89
15	Paloilmaisimen koodaus.	1,74

OSA 29 VALAISIMIEN ASENNUS**2901 Yleistä**

- 1 Valaisimen asennushintaan kuuluvat seuraavat mahdolliset työvaiheet:
  - valaisimen paikalleen asennus
  - ryhmäjohtoon kytkentä
  - lamppujen tai loisteputkien asennus
  - enintään neljän valaisimen mukana tulevan osan irrotus ja/tai kiinnitys
  - osien kiinnitystarvikkeet
  - kokoamisessa tarvittavat ruuvit
  - mutterit ja aluslevyt
  - suulikkeet
- 2 Valaisimen asennushinnan perusteena on valaisimen paino ja suurimman sivun pituus. Suurimmalla sivun pituudella tarkoitetaan valaisimen heijastinkotelon tai itse valaisinkokonaisuuden suurinta sivupituutta tai pyöreän valaisimen halkaisijaa. Valaisimen ripustimia ei huomioida pituutta määriteltäessä. Valaisimen painona käytetään valmistajan ilmoittamaa painoa.
- 3 Valaisin toimitetaan koottuna, kiinnitys- ja kytkentäkelpoisena kokonaisuutena. Tämä edellyttää, ettei työmaalla tarvitse suorittaa valaisimen sisäisiä johdotuksia, porauksia tai vastaavia toimenpiteitä valaisimen saattamiseksi asennuskuntoon. Mikäli tällaisia töitä joudutaan suorittamaan, on niistä tapauskohtaisesti sovittava (työnantaja/kärkimies).

- 4 Valaisimeen liittyvät muut kuin ryhmäjohtajan kytkennot osasta 25.
- 5 Erikoisritilä, joka ylittää valaisimen ulkomitat, hinnoitellaan tapauskohtaisesti (työnantaja/kärkimies).
- 6 Kiinnitettäessä valaisin valaisinripustuskiskoon tai vastaavaan ilman porauksia hinnoitellaan työ sarakkeen ”Puu” mukaisesti.
- 7 Sarakkeesta 3 hinnoitellaan valaisimen asennus, joka tapahtuu paikalleen nostamalla.
Valaisimen kytkentä verkkoon voidaan suorittaa joko puolikiinteästi tai pistotulpalla.
Tämän sarakkeen mukaan hinnoitellaan myös kosketinkiskoon virranottolaitteen välityksellä kytkettävä valaisin.
- 8 Mikäli valaisinjono (ramppi) toimitetaan työmaalle valmiina elementtinä, määräytyy asennushinta elementin pituuden ja painon mukaan.
- 9 Jos valaisinjono (ramppi) kootaan työmaalla erillisistä valaisimista ennen sen paikoilleen asennusta, muodostetaan asennushinta kuten erillisten valaisinten asennuksesta.
- 10 Mikäli valaisimessa oleva johdinaiho joudutaan avaamaan poraten, hinnoitellaan työ osasta 31.
- 11 Erillisurakkana suoritettava aluevalaistusasennus hinnoitellaan paikallisesti (työnantaja/kärkimies).
- 12 Pylvään asennushintaan sisältyy siirron valvonta asennuspaikalle, betonijalustaan tehtävien johtoaukkojen teon valvonta sekä johdon paikalleen sovitus pylvään noston aikana.
- 13 Pylvään pituudella tarkoitetaan valmistajan ilmoittamaa pylvään kokonaispituutta.
- 14 Pylväessä suoritettavasta johdonvedosta maksetaan osan 27 mukaisesti. Kytkentätilan kalusteiden kiinnitys hinnoitellaan osasta 24 ja kytkentä osasta 25.

2910 VALAISIMEN ASENNUS

Suurin sivupituus 175 cm Valaisimen kiinnityskohtien lukumäärä 1–4		1 Uppo, puu, kivi metalli	3 Kiin- nittä- mättä
€/kpl			
11	Paino enintään 3 kg	7,00	2,62
12	Paino enintään 6 kg	9,44	3,79
13	Paino enintään 12 kg	10,78	4,66
14	Erillinen seinävarsi/levy	3,91	
		1	
21	Ylittävän painon lisähinta aina alkavaa 5 kg kohti	1,75	
22	Ylittävän pituuden lisähinta aina alkavaa 50 cm kohti	1,86	
23	Ylimenevät kiinnityskohdat	1,59	

2911 VALAISIMEN ASENNUKSEEN LIITTYVIÄ LISÄTÖITÄ

€/kpl		1
11	Ryhmäjohdon jatkaminen enintään 2,5 mm ² johdolla	2,39
12	Ryhmäjohdon jatkaminen enintään 4–6 mm ² johdolla	3,44
13	MCMK-, FRHF- ja vastaavien johtojen pään kytkentäkuntoon valmistaminen	3,60
14	Rivi poistettu	
15	Rivi poistettu	
16	Lisähinta valaisimesta, jossa on myös pistorasia/kytkin	1,56
17	Lumi- tai tippuvesisuojan asennus	1,46
18	Ylimenevät osat	0,53
19	Valaisimen alle asennettavan kiskon asennus ja katkaisu/m	3,98
20	Lisähinta loistelampun asennuksesta vesitiiviisiin pitimiin	0,90
21	Valaisinkohtainen johtimien sukitus	1,19
22	Ripustustangon, ketjun tai vaijerin katkaisu ja valmistaminen	0,80
23	Heijastimen suojamuovin poistaminen / valaisin	0,80

2920 VALAISINPYLVÄIDEN ASENNUS

	€/kpl	1 Puu	2 Kivi, metalli
11	Varren kiinnitys pylvääseen Varren pituus alkavaa 1,5 m kohden Pylvään asennus	4,69	6,25
21	Pylvään pituus alkavaa 1,5 m kohden	2,94	
22	Valaisimen asennus	9,80	
23	Erillinen holkki valaisimen ja sen varren kiinnittä- miseksi	1,56	
24	Lämmityspistorasiakotelon asennus osasta 24 ja kytkentä osasta 25		

OSA 30 JOHTOTEIDEN ASENNUKSET**3001 Yleistä**

1	Tämän osan mukaan hinnoitellaan johtohyllyjen, valaisinripustuski- kojen sekä johto- ja pistorasiakanavien asennus.
2	Työnantajalla ja työryhmällä on neuvotteluelveloite sen selvittämisek- si, onko työryhmällä työn laajuuden sekä aikataulun vuoksi mahdolli- suus suorittaa johtoteiden asennustyöt.
3	Elleivät erityiset syyt muuta vaadi (ks. sopimus ulkopuolisen työvoi- man käytöstä), sisältyvät johtoteiden asennukset urakkaan työkoh- teissa, joissa johtoteiden yhteismäärä on enintään 1500 metriä.
4	Metrihinnat lasketaan johtoteiden keskilinjaa pitkin.
5	Asennushintoihin sisältyvät valmisosien kokoamiset sekä tarpeelliset kiinnitykset ja katkaisut valmiiseen käyttökuntoon saatettuina.

3010 JOHTOTEIDEN ASENNUS

	€/m	1 1–200 m	2 201–800 m	3 801–1500 m
11	Johtohyllyn asennus	6,09	4,77	4,23
12	Valaisinripustuskiskon asennus	4,23	3,71	2,91
13	Johtokanavan asennus	5,82	5,30	4,50
14	Raskaan johtohyllyn asennus, paino yli 4 kg/m	7,62	5,97	5,30
	€/kpl tai m			1
19	Johtokanavan kannen asennus (m)			0,53
20	Rakennettava haaroitus- tai suunnanmuutos tai valmiin johtokanavakulman asennus tai sen sijaan rakennettava suunnan muutos (kpl)			4,23
21	Kojeasennuslevyn asennus (kpl)			1,73
22	Suojalevyn asennus hyllyihin (kpl)			9,27
23	Pohjalevyn asennus hyllyihin alkavaa 2 m kohden			1,32
24	Peitesäle, väliseinä, suojalevy johtokanaviin (m)			0,93
25	Johtoaukon teko kanavaan (kpl)			2,64
26	Johtokanavan kaulus tai äänieristyspalan asennus			0,53
27	Erillinen rasian pohjalista (kpl)			0,98
28	Lattiakotelo (kpl)			7,94

OSA 31 HINNOITTELUN TÄYDENNYSOSA**3101 Yleistä**

- 1 Tämän hinnoittelun osien 23–30 taulukoissa esiintyvien asennuksien lisä-, korjaus-, muutos- ja täydennystyöt hinnoitellaan tästä taulukosta, ellei niitä ole jo sisällytetty ko. taulukoiden hintoihin.
- 2 Porauksien ainevahvuus on enintään 3 mm. Rivin 11 poraushinta sisältää mahdollisen kierteistykseen.

3110	TÄYDENNYSHINNAT	1
	€/kpl	
11	Reiän halkaisija enintään 10 mm	0,93
12	Reiän halkaisija enintään 30 mm	1,59
13	Reiän halkaisija enintään 40 mm	1,86
21	Mittaamalla suoritettu porattavan reiän paikan mittaus (ontelot ja palkit)	0,53
22	Laippa-aihion aukaisu III-aukkoon asti	1,32
23	Laipan tai päätelaipan irrotus ja/tai kiinnitys	3,98
24	Kierteisen tai vastamutterilla asennettavan tiivisteen, laajennus-/supistumuhvin, letkuliittimen yms. kiinnitys tai irrotus	1,06
25	Painamalla paikoilleen asennettava kalvo- tai kumitiiviste	0,66
26	Lämpöreleen vaihto kytkentöineen	10,60
27	Lämpöreleen perussäätö	3,98
28	Ilmoitus moottoreiden ylivirtasuojauksesta – taulukon edellyttämien mittausten suoritus – taulukkorivin täyttö	4,77
29	Aika-,vika- tai valvontaelimen perussäätö. Hinta sisältää kaksi säätöä / koje tai laite (esim. kahden piirin ohjelmointi)	3,98
30	Elementtiin valmiiksi asennetun pisteen toiminnan tarkistaminen ja mahdollisen vian ilmoittaminen	3,18
31	Kiuaskivien ladonta alkavaa 9 kW kohden	3,98
32	Kiukaan termostaatin siirto tai kätisyyden vaihto	6,62
33	Termostaatin kapillaariputken ja tuntoelimen asennus	4,77
34	Erillinen koukku rakenteeseen	1,06
35	Kalusteliitin, kytkentärima tai riviliitin	0,53
36	Sulakekaapin, -hyllyn tai piirustuskotelon asennus varusteineen	6,62
37	Keskuksen, laitteen tai kojeen täydentäminen alle 0,5 kg painavalla irrallisella komponentilla. Painamalla paikalleen tai kahta kiinnityskohtaa kohden valmiisiin kiinnityskohtiin kiinnittäminen työkalua käyttäen tai ilman työkalua	0,53
38	Vedonpoisto nippusiteellä	0,35
39	Vedonpoisto kiinnikkeellä	0,71
40	Vedonpoistajan kiristys (esim. liesijohdon vedonpoisto)	0,71
41	Rasian reikä levyseinään	1,86

3120 JOHTOJEN JA JOHTIMIEN SEKÄ KESKUSTEN JA KOJEIDEN MERKITSEMINEN JA VARUSTAMINEN TUNNUKSILLA

1	Valmiilla tunnuksella tarkoitetaan tunnusta, joka voidaan asentaa kertatyösuorituksena. Erilliselle merkkirungolle koottavan tunnuksen valmistaminen kokonaisuudeksi hinnoitellaan rivin 11 mukaan.
2	Mikäli tunnusta asennettaessa joudutaan kytkentä avaamaan ja uudelleen kytkemään, maksetaan toinen kytkentähinta.

3121 JOHTOJEN TAI JOHTIMIEN SEKÄ KESKUSTEN TAI KOJEIDEN MERKITSEMINEN TAI VARUSTAMINEN TUNNUKSILLA

	€/kpl tai m	1
11	Koottavan tunnuksen kokoaminen alkavaa neljää merkkiä kohden.	0,66
12	Valmiin johtimen tai johdon tunnuksen asentaminen (€/kpl).	0,66
13	Tunnuksen valmistaminen (€/kpl).	0,66
14	Maakaapelin tunnusnauhan asentaminen (€/m).	0,16
15	Muovisen suojakourun asentaminen (€/m).	0,35
Koje- ja laitekilvet		
16	Valmiin tunnuksen asentaminen ruuveilla tai niiteillä (€/kpl).	1,59
17	Valmiin tunnuksen asentaminen liimattuna tai tarralla (€/kpl).	0,80
Kaapelin pituuden merkitseminen vetoluetteloon		
18	Johto/johdin, jossa valmis metrimäärä (€/kpl).	0,53
19	Johto/johdin, joka vedetään mitan läpi (€/kpl).	0,80

Halkaisija enintään 16 mm hinnoitellaan riviltä 11

KLM	2 x 0,8 – 4 x 0,8	MMO	7 x 1,5
KLMA	2 x 0,8 + 0,8 –		12 x 1,5
	4 x 0,8 + 0,8		7 x 2,5
NOMAK, REDAK	1 x 2 x 0,5 + 0,5 –		
	12 x 2 x 0,5 + 0,5		
JAMAK, KJAAM	1 x (2+1) x 0,5 –	MSMO	7 x 1,5
	12 x (2+1) x 0,5		12 x 1,5
MHS	1 x 4 x 0,5 –	MCMO	7 x 1,5
	50 x 2 x 0,5		7 x 2,5
VMOHBU	1 x 4 x 0,5 –	MKMO	7 x 1,5
	20 x 2 x 0,5		12 x 1,5
		MSMSO	7 x 1,5
TELLU	7		
	12	MJAM	7 x 1,5
	13		12 x 1,5
	17		7 x 2,5
MMSA	4 x 0,8 + 0,8 –	MJAM-ARM	7 x 1,5
	40 x 0,8 + 0,8	MLOM	7 x 2,5
MMPMA	4 x 0,8 + 0,8 –		
	12 x 0,8 + 0,8		
MCUM	1,1/7,3		
MHDS	4 x 2 x 0,5		
	2 x (4 x 2 x 0,5)		
	25 x 2 x 0,5		
MDS	4 x 2 x 0,5		
MKMO	3 x 0,75 –		
	12 x 0,75		
MSMO	3 x 0,75 –		
	19 x 0,75		
MSMSO	3 x 0,75 – 7 x 0,75		
KLAM	2 x 2 x 0,6		
	4 x 2 x 0,6		
AJS	75 – 5		
RG	58 C/U		
	59 B/U		
	62 A/U		

KJMS	Kaikki		
JAMAK-ARM	4 x (2+1) x 0,5		
KJAAM-ARM	4 x (2+1) x 0,5		
	8 x (2+1) x 0,5		

Halkaisija 16–20 mm hinnoitellaan riviltä 12

NOMAK, REDAK	24 x 2 x 0,5 + 0,5	MMO	19 x 1,5
			12 x 2,5
JAMAK-ARM	8 x (2 + 1) x 0,5	MCMO	12 x 1,5
			19 x 1,5
			12 x 2,5
KJAAM-ARM	12 x (2 + 1) x 0,5		
MHS	100 x 2 x 0,5	MSMO	19 x 1,5
VMOHBU	30 x 2 x 0,5	MSMSO	12 x 1,5
TELLU	5	MJAM	19 x 1,5
MMPMA	20 x 0,8 + 0,8	MJAM-ARM	12 x 1,5
MHDS	50 x 2 x 0,5		7 x 2,5
MSMO	27 x 0,75		
MSMSO	12 x 0,75	MLORM	7 x 1,5
	19 x 0,75		7 x 2,5

Halkaisija 20–24 mm hinnoitellaan riviltä 13

JAMAK, KJAAM	24 x (2 + 1) x 0,5	MMO	27 x 15
JAMAK-ARM	12 x (2 + 1) x 0,5		37 x 1,5
KJAAM-ARM	24 x (2 + 1) 0,5		19 x 2,5
MHS	200 x 2 x 0,5		27 x 2,5
VMOHBU	50 x 2 x 0,5	MCMO	27 x 1,5
TELLU	3		19 x 2,5
MMPMA	40 x 0,8 + 0,8	MSMO	27 x 1,5
MHDS	100 x 2 x 0,5	MSMSO	19 x 1,5
MLVMU	5 x 4 x 0,8	MJAM-ARM	19 x 1,5
MSMO	37 x 0,75	MLOM	12 x 2,5
MSMSO	27 x 0,75	MLORM	12 x 1,5
			19 x 1,5
			12 x 2,5

Halkaisija 24–28 mm hinnoitellaan riviltä 14

NOMAK, REDAK	48 x 2 x 0,5 + 0,5	MMO	37 x 2,5
KJAAM	48 x (2 + 1) x 0,5	MCMO	37 x 1,5
			27 x 2,5
JAMAK-ARM	24 x (2 + 1) x 0,5	MSMSO	27 x 1,5
VMOHBU			37 x 1,5
	100 x 2 x 0,5	MLOM	19 x 2,5
MLVMU	10 x 4 x 0,8	MLORM	27 x 1,5
MSMSO	37 x 0,75		19 x 2,5
			12 x 4

Halkaisija 28–32 mm hinnoitellaan riviltä 15

JAMAK	48 x (2 + 1) x 0,5	MCMO	37 x 2,5
MLVMU	15 x 4 x 0,8	MLOM	27 x 2,5
		MLORM	27 x 2,5

Halkaisija 32–36 mm hinnoitellaan riviltä 16

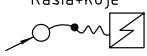

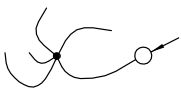
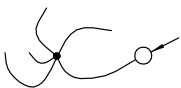
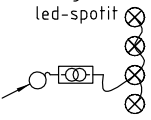
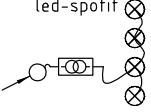
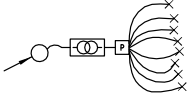
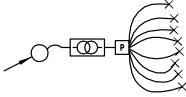
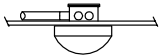
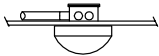

JAMAK-ARM	48 x (2 + 1) x 0,5
KJAAM-ARM	48 x (2 + 1) x 0,5
MHS	400 x 2 x 0,5
MLVMU	25 x 4 x 0,8

Halkaisija yli 36 mm hinnoitellaan riviltä 17

VMOHBU	200 x 2 x 0,5
	300 x 2 x 0,6
	400 x 2 x 0,7
	600 x 2 x 0,8
MHS	800 x 2 x 0,5
MLVMU	50 x 4 x 0,8

TES 8 § B 5.2.1

PIIRROSESIMERKIT ASUNTOTUOTANTOHINNOITTELUN PERUSPISTEIDEN MÄÄRITELMISTÄ

<p>Pistorasiat/Kytkimet</p> = 5 pistettä = 1 piste = 3 pistettä = 1 piste	<p>Kiuas / Liesi Rasia+koje = 2 pistettä</p> <p>-kivien pesu ja ladonta sovitaan erikseen - sis. peruskiukaan asennuksen seinään</p>
<p>Työpistevalaisin</p> = 1 piste	<p>IV-kone+kupu</p> = 2 pistettä kupu/ohj
<p>Jakorasias+kansi</p> = 1 piste	<p>Lattialämmitys Rasia+Lattialämmityskaapeli+termostaatti</p> = 3 pistettä <p>- kaapeli alkavaa 35m kohti = 1 piste - elementit sovitaan erikseen</p>
<p>Halogenvalaisin tai vastaavat led-spotit</p> = 1 piste <p>-ylimääräinen lisä spot= 1 piste</p>	<p>Keskus</p> = 1 piste
<p>Kuituvalot, alkavat 8 kuitua</p> = 1 piste	<p>Keskus jossa ATK ja ANT tai jokin muu järjestelmä</p> = 3 pistettä
<p>Rasia+valaisin</p> = 2 pistettä	<p>Porttipuhelin</p> = 1 piste
<p>Rasia+kattokansi tai peitelevy</p> = 1 piste	<p>Peilikaappi</p> <p>Valmiin peilikaapin asennus ja / tai kytkentä = 1 piste</p>
<p>Varaputki /kaapeli /myös mahdollinen peitelevy</p> = 1 piste	

KOMENNUSMIESTEN MAJOITUSTASO

Komennuspaikkakunnalla olevan majoituksen tulee vastata yleistä, kohdulliseksi katsottavaa majoitusliikkeiden tasoa tai työmaalla yleisesti käytettävää tasoa.

Asumistilaa kutakin majoitettavaa kohti on 10 m² ja samaan huoneeseen sijoitetaan enintään kaksi henkilöä.

Yli viikon kestävässä työkomennuksissa majoitus järjestetään yhden hengen huoneessa, mikäli paikalliset olosuhteet huomioiden se on mahdollista. Vaatimus yhden hengen huoneesta koskee yksinomaan makuutilaa.

Majoitushuoneiston tulee olla lukittava. Sen tulee olla kalustettu työpöydällä ja tarpeellisilla istuimilla ja siinä tulee olla riittävä valaistus lukemiseen ja oleskeluun. Majoitustilassa tai sen läheisyydessä tulee olla riittävät peseytymistilat, siinä tulee olla pesumahdollisuus lämpimällä vedellä, tarvittavat pyyhkeet sekä WC.

Useamman kuin kahden henkilön majoitustilassa tai sen läheisyydessä tulee olla yhteinen oleskelutila, jota ei saa pysyvästi käyttää yöpymiseen. Sen tulee olla varustettu tavanomaisella oleskelua varten tarkoitettulla kalustolla. Työnantaja huolehtii majoitustilan siivouksesta vähintään kerran viikossa. Liinavaatteet, lakanat ja pyyhkeet vaihdetaan kerran viikossa.

Edellä mainituista määräyksistä voidaan perustelluista syistä poiketa lyhytaikaisen komennuksen yhteydessä.

YLEISSOPIMUS

YLEISIÄ MÄÄRÄYKSIÄ

Lähtökohtia

Sopijapuolet pyrkivät edistämään neuvottelusuhteita ja sopimustoimintaa työpaikoilla. Sopijapuolet pyrkivät näihin tavoitteisiin yhteistoiminnan eri muotoja hyväksikäyttäen sekä valvomaan osaltaan tehtyjä sopimuksia.

Työehtosopimusosapuolten edustajilla on oikeus käydä tutustumassa olosuhteisiin edustamiensa jäsenten työpaikoilla.

Perusoikeudet

Kansalaisten perusoikeuksiin kuuluva yhdistymisvapaus on loukkaamaton. Tämä koskee niin työnantaja kuin työntekijöitä. Työntekijöillä on oikeus perustaa ja toimia ammattiyhdistysorganisaatioissa, eikä heitä saa tämän johdosta irtisanoa tai syrjiä työssään. Yritysten henkilöstöllä on oikeus valita edustajia edustamaan heitä yritysten sisällä käsiteltävissä asioissa. Edustajien valintaoikeus sekä heidän oikeutensa ja velvollisuutensa on määriteltävä laeissa ja tässä sekä muissa sopimuksissa. Yksittäisen työntekijän turvallisuus ja terveys, syrjimättömyys ja tasa-arvoinen kohtelu ovat lähtökohtana sopimusmääräyksille.

Organisaatio- yms. muutokset

Työpaikan toiminnan olennaisesti supistuessa, laajentuessa taikka liikkeen luovutuksen, sulautumisen, yhtiöittämisen tai niihin verrattavan olennaisen organisaatiomuutoksen johdosta saatetaan yhteistoimintaorganisaatio tämän sopimuksen periaatteiden mukaisesti vastaamaan työpaikan muuttunutta kokoa ja rakennetta.

1. LUKU: LUOTTAMUSMIES- JA TYÖSUOJELUORGANISAATIOT

1 Luottamusmiesorganisaatio

1.1 Käsitteistö

1.1.1 Pääluottamusmies

Tämän työehtosopimuksen allekirjoittaneen työntekijäjärjestön jäsenjärjestön (ammattiosaston) jäsenillä on oikeus valita työhönottopaikkaan pääluottamusmies sekä varapääluottamusmies, ellei paikallisesti toisin sovita pääluottamusmiehen laajemmasta toimialueesta.

Paikallisesti voidaan myös sopia pääluottamusmiehen toimimisesta työsuojeluvaltuutettuna.

Päälouottamusmiehen tulee olla työsopimussuhteessa oleva asianomaisen työhönottopaikan työntekijä ja perehtynyt työhönottopaikan olosuhteisiin sen työntekijänä.

1.1.2 Luottamusmies

Päälouottamusmiehen valitsemisen lisäksi työnantajan kanssa voidaan sopia luottamusmiehen valitsemisesta työosastoa tai työmaata varten.

Työosaston luottamusmiestä valittaessa tulee kiinnittää huomiota siihen, että sovitut toimialueet ovat tarkoituksenmukaisia ja kattavuudeltaan sellaisia, että ne edistävät neuvottelujärjestelmän mukaista asioiden käsittelyä. Arvioinnissa on otettava huomioon myös mm. kyseessä olevan työosaston työntekijöiden lukumäärä ja luottamusmiehen mahdollisuudet, myös vuorotyö huomioon ottaen, tavata työosaston työntekijät.

Työmaakohtainen luottamusmies voidaan valita, jos työmaa sijaitsee toisella paikkakunnalla ja työmaalla on työssä vähintään 20 yrityksen työntekijää.

Paikallisesti voidaan sopia työsuojeluasiamiehen toimimisesta luottamusmiehenä.

Luottamusmiehen tulee olla työsopimussuhteessa oleva asianomaisen työosaston tai työmaan työntekijä ja perehtynyt työpaikan olosuhteisiin sen työntekijänä.

1.1.3 Päälouottamusmiesten yhteismies

Usealla paikkakunnalla pysyvästi toimivassa ja kooltaan merkittävässä sähköalan yrityksessä tai useamman sähköalan yrityksen muodostamassa konsernissa voidaan sopia järjestelystä, jolla yritykseen tai konserniin valitaan päälouottamusmiesten yhteismies.

Sopimuksen yritys- tai konsernikohtaisen päälouottamusmiesten yhteismiehen valinnasta tekevät kirjallisesti työnantaja ja konsernissa työnantajat sekä toimipaikkojen päälouottamusmiehet. Sopimuksessa on määriteltävä ainakin seuraavat asiat:

- 1 Valitaanko yhteismieheksi joku toimipaikkojen päälouottamusmiehistä vai joku muu yrityksen tai konsernin työntekijä. Mikäli yhteismieheksi valitaan päälouottamusmies, on samalla sovittava, toimiiko hän edelleen yhteismiehen tehtävän ohella päälouottamusmiehenä.
- 2 Suorittavatko yhteismiehen valinnan toimipaikkojen päälouottamusmiehet vai osallistuvatko valintaan kaikki yrityksen tai konsernin Sähköistys- ja sähköasennusalan työehtosopimuksen piiriin kuuluvat työntekijät.
- 3 Päälouottamusmiesten yhteismiehen
  - toimikauden kesto
  - tehtävät ja työnjako päälouottamusmiesten kanssa
  - tietojen saanti
  - työstä vapautuksen määrä
  - palkka tai korvausperusteet

- 4 Mikäli pääluottamusmiesten yhteismieheksi valitaan joku muu kuin jonkin toimipaikan pääluottamusmies, yhteismiehen muut oikeudet, velvollisuudet ja työsuhdeturva määräytyvät toimipaikan pääluottamusmiestä koskevien määräysten mukaan.

Pöytäkirjamerkintä:

Työehtosopimuksen osapuolina olevat järjestöt pitävät tärkeänä ja seuraavat sopimuskauden aikana pääluottamusmiesten yhteismiesjärjestelmän ja yleensäkin pääluottamusmiesten aseman kehittymistä erityisesti sellaisissa yrityksissä, joissa työehtosopimuksen piirissä on vähintään 500 työntekijää. Asioiden seuranta tapahtuu ohjaavilla ja informatiivisilla keskusteluilla ao. yritysten johdon, pääluottamusmiesten ja järjestöjen edustajien välillä.

1.2 Pääluottamusmiehen ja luottamusmiehen valinta

Tämän työehtosopimuksen allekirjoittaneen työntekijäjärjestön jäsenjärjestön (ammattiosaston) jäsenillä on oikeus suorittaa pääluottamusmiehen ja kohdassa 1.1.2 mainituin edellytyksin luottamusmiehen vaali työpaikalla.

Pääluottamusmiestä valittaessa työhönottopaikan kaikille ammattiosaston jäsenille ja vastaavasti työosaston luottamusmiestä valittaessa työpaikan kaikille ammattiosaston jäsenille on varattava tilaisuus osallistua vaaliin.

Valittaessa työmaakohtaista luottamusmiestä kaikille työpaikan työntekijöille, jotka kuuluvat johonkin tämän työehtosopimuksen allekirjoittaneen työntekijäjärjestön ammattiosastoon, on varattava tilaisuus osallistua vaaliin.

Työntekijöillä on oikeus järjestää edellä mainitut vaalit työpaikalla. Vaalijaoista ja vaalipaikoista on sovittava työnantajan kanssa viimeistään 14 vuorokautta ennen vaalin toimittamista. Vaalin järjestäminen ja toimittaminen ei saa häiritä työntekoa.

1.3 Yleisperiaatteet pääluottamusmiehen ja luottamusmiehen tehtävistä

Pääluottamusmiehen ja luottamusmiehen tehtävänä on toimia työntekijöiden ja tämän työehtosopimuksen allekirjoittaneen työntekijäjärjestön edustajana tämän työehtosopimuksen ja työlaainsäädännön soveltamista koskevissa asioissa sekä yleensäkin työnantajan ja työntekijän välisiin suhteisiin liittyvissä kysymyksissä. Lisäksi hänen tehtävänä on osallistua toimia yrityksen ja henkilöstön välisen neuvottelu- ja yhteistoiminnan ylläpitämiseksi ja kehittämiseksi.

Pääluottamusmies ja/tai luottamusmies voi edustaa vuokratyöntekijää vuokratyöntekijän kirjallisen tai suullisen valtuutuksen perusteella tilaajan ja vuokratyöntekijöiden välisissä suhteissa, ellei vuokratyöntekijöillä ole omaa heitä edustavaa luottamusmiestä.

2 Työsuojeluorganisaatiot

2.1 Käsitteistö

2.1.1 Työsuojelupäällikkö

Työnantaja nimeää työsuojeluyhteistoimintaa varten työsuojelupäällikön.

2.1.2 Työsuojeluvaltuutettu

Työntekijöiden oikeus valita työsuojeluvaltuutettu ja varavaltuutetut määräytyy työsuojelun valvonnasta ja työpaikan työsuojeluyhteistoiminnasta säädetyn lain mukaisesti.

Paikallisesti voidaan sopia

- a) työsuojeluvaltuutetun toimimisesta pääluottamusmiehenä; tai
- b) useamman eri toimialan ja/tai useamman samaan konserniin kuuluvan yrityksen työntekijöitä yhteisesti edustavan työsuojeluvaltuutetun valitsemisesta.

Työntekijöillä on oikeus valita työsuojeluvaltuutettu. Työsuojeluvaltuutettu on valittava, kun työntekijöiden lukumäärä on vähintään 10.

2.1.3 Työsuojeluasiamies

Työntekijöiden aloitteesta työnantajan kanssa voidaan sopia työsuojeluasiamiehen valitsemisesta, heidän lukumäärästään, tehtävistä ja toimialueesta noudattaen soveltuvin osin luottamusmiehen valinnassa kohdassa 1.1.2 mainittuja periaatteita. Tässä yhteydessä on otettava huomioon työsuojeluriskit ja muut työoloihin vaikuttavat tekijät.

Työsuojeluasiamiehen valitsevat työpaikan työsopimussuhteessa olevat työntekijät keskuudestaan.

2.1.4 Työsuojelutoimikunta

Työpaikalla, jossa säännöllisesti työskentelee vähintään 20 työntekijää, on perustettava kahdeksi kalenterivuodeksi kerrallaan työsuojelutoimikunta, ellei muun työsuojelua edistävän yhteistoimintaelimen perustamisesta työsuojelutoimikunnan sijasta ole paikallisesti sovittu.

2.2 Yleisperiaatteet työsuojelupäällikön, työsuojeluvaltuutetun ja työsuojeluasiamiehen tehtävistä

2.2.1 Työsuojelupäällikön tehtävät

Työsuojelupäällikön tehtävänä on muiden työsuojeluyhteistoiminnan piiriin kuuluvien tehtävien ohella järjestää, ylläpitää ja kehittää työsuojeluyhteistoimintaa.

2.2.2 Työsuojeluvaltuutetun tehtävät

Työsuojeluvaltuutetun tehtävät määräytyvät työsuojelun valvonnasta ja työpaikan työsuojeluyhteistoiminnasta säädetyn lain (44/2006) mukaan.

Lisäksi työsuojeluvaltuutettu suorittaa muut tehtävät, jotka hänelle muun lainsäädännön ja sopimusten perusteella kuuluvat.

2.2.3 Työsuojeluasiamiehen tehtävät

Jollei muista tehtävistä ole paikallisesti sovittu, työsuojeluasiamiehen tehtävänä on osallistua toimialuettaan koskevien työsuojelun yhteistoimintasioiden käsittelyyn ja toteutukseen. Varavaltuutettu hoitaa työsuojeluvaltuutetun ollessa estynyt tälle kuuluvat sellaiset tehtävät, joita ei voida siirtää työsuojeluvaltuutetun esteen päättymisen jälkeen hoidettavaksi.

3 Ilmoitukset

Valituista pääluottamusmiehestä ja varapääluottamusmiehestä ammattiosaston on ilmoitettava kirjallisesti työnantajalle.

Vaalin toimittajien tulee viipymättä kirjallisesti ilmoittaa työsuojeluvaltuutetun ja varavaltuutettujen valinnasta työnantajalle.

Luottamusmiehen valinnasta samoin kuin pääluottamusmiehen toimimisesta työsuojeluvaltuutettuna taikka työsuojeluvaltuutetun toimimisesta pääluottamusmiehenä ilmoitetaan työnantajalle siten kuin kyseisen henkilöstön edustajan valintaa koskevassa työnantajan kanssa tehdyssä sopimuksessa on asiasta sovittu.

Varamiehen toimimisesta pääluottamusmiehen tai työsuojeluvaltuutetun sijaisena, on pääluottamusmiehen tai työsuojeluvaltuutetun ilmoitettava kirjallisesti työnantajalle.

Työnantajan tulee kuittauksellaan tunnustaa vastaanottaneensa hänelle tehdyt edellä mainitut ilmoitukset.

Työnantaja ilmoittaa luottamushenkilöille kirjallisesti, ketkä käyvät yrityksen puolesta neuvotteluja heidän kanssaan.

2. LUKU: LUOTTAMUSMIESTEN, TYÖSUOJELUVALTUUTETUN, TYÖSUOJELUASIAMIEHEN SEKÄ HENKILÖSTÖN EDUSTAJIEN ASEMAA KOSKEVAT MÄÄRÄYKSET

2.1 Vapautus työstä, yleisperiaatteet

Tehtäviensä hoitamista varten pääluottamusmiehelle ja työsuojeluvaltuutetulle järjestetään tarvittaessa tilapäisesti, säännöllisesti toistuen tai kokonaan vapautus työstään.

Luottamusmiehelle, työsuojeluasiamiehelle ja työsuojelutoimikunnan tai sitä korvaavan yhteistoimintaelimen jäsenille järjestetään tarvittaessa tilapäisesti vapautus työstä.

Arvioitaessa vapautuksen tarvetta on huomiota kiinnitettävä muun muassa ao. henkilöstöryhmään kuuluvien työntekijöiden lukumäärään, tuotannon ja toiminnan luonteeseen sekä tehtävien määrään.

Mikäli pääluottamusmies tai työsuojeluvaltuutettu on vapautettu säännöllisesti toistuviksi määräajoiksi työstään, tulee hänen hoitaa tehtävänsä pääsääntöisesti sinä aikana. Pääluottamusmiehellä ja työsuojeluvaltuutetulla on oikeus saada tilapäistä vapautusta työstä säännöllisen vapautuksen lisäksi, mikäli tehtävä ei sen kiireellisyys ja luonne huomioon ottaen ole mahdollista suorittaa säännöllisen vapautuksen aikana. Tilapäisestä vapautuksesta on sovittava ennakolta työnantajan kanssa kohdassa 2.3 mainittuja kiireellisiä tapauksia lukuun ottamatta.

Kun työehtosopimuksen 4 §:n tarkoittamia paikallisia sopimusneuvotteluja käydään sellaisissa yrityksissä, joissa pääluottamusmiehelle ei ole määritelty säännöllistä luottamusmiesvapaata tässä luvussa olevan taulukon mukaisesti, annetaan pääluottamusmiehelle pyynnöstä mahdollisuus yrityksessä työaikana valmistautua ja perehtyä paikallisen neuvottelun kohteena olevaan asiaan.

2.2 Pääluottamusmiehen ja työsuojeluvaltuutetun säännöllinen vapautus työstä

Pääluottamusmiehen ja työsuojeluvaltuutetun säännöllisen vapautuksen määrä määräytyy alla olevan taulukon mukaan.

Työntekijöitä	Säännöllisen vapautuksen tuntimäärä vuodessa	
	Pääluottamusmies	Työsuojeluvaltuutettu
1–4		48
5–9	52	48
10–14	80	48
15–19	110	60
20–29	150	87
30–39	200	122
40–79	260	210
80–139	340	349
140–199	430	594
200–279	520	860
280–339	630	1100
340–	sovitaan erikseen	hlö.lkm × 0,291 × 12

Työntekijöiden keskimääräinen lukumäärä tarkistetaan kalenterivuoden alussa. Mikäli työntekijöiden lukumäärä muuttuu merkittävästi vuoden aikana, voidaan tarkistus tehdä esimerkiksi neljännesvuosittain.

Jos pääluottamusmies edustaa myös vuokratyöntekijöitä, heidät otetaan huomioon keskilukumäärää laskettaessa.

Mikäli pääluottamusmies- ja työsuojelutehtävät on yhdistetty samalle henkilölle, tämä otetaan huomioon sovittavalla tavalla työstä vapautuksen määrää lisäävänä tekijänä.

Luottamusmiehet ja työsuojeluvaltuutetut voivat osallistua säännöllisen vapautuksen aikana Sähköalojen ammattiliiton järjestämiin sopimusalaa koskeviin tilaisuuksiin ja seminaareihin. Työnantajalla ei ole tilaisuuksiin liittyen velvollisuutta kulukorvausten tai muiden kustannusten korvaamiseen.

Matkustusaikaa työnantajan kanssa sovittuihin kohteisiin ei lueta säännölliseen työstä vapautukseen sisältyväksi.

Pääluottamusmiehen ja työsuojeluvaltuutetun ajankäyttö tulee järjestää siten, että se jakaantuu riittävän tasaisesti eri viikoille vuoden aikana. Pääluottamusmiehen ja työsuojeluvaltuutetun tulee esittää ajankäyttösuunnitelmansa työnantajan hyväksyttäväksi.

2.3 Pääluottamusmiehen ja työsuojeluvaltuutetun tehtävän hoitoa koskevia määräyksiä

Omalta työmaalta poistumiseen on saatava työnantajan lupa. Edellä mainittu lupa on kiireellisissä tapauksissa aina annettava, kun asia koskee esiintynyttä erimielisyyttä, työselkkausta tai työsuojeluasioissa ilmennyttä seikkaa, joka aiheuttaa välitöntä ja vakavaa vaaraa työntekijän hengelle tai terveydelle. Mikäli pääluottamusmies tai työsuojeluvaltuutettu ei edellä mainituissa tilanteissa yrityksistään huolimatta tavoita työnantajaa tai hänen edustajaansa, on hänellä oikeus poistua työmaaltaan. Muissa tapauksissa on sovittava paikallisesti ajasta, jolloin pääluottamusmies tai työsuojeluvaltuutettu voi irrottautua työstään.

2.4 Ansionmenetyksen korvaaminen

Työnantaja korvaa kohdassa 2.2 tarkoitetusta säännöllisestä työstä vapautuksesta sekä kohdan 2.1 tarkoittamasta tilapäisestä työstä vapautuksesta aiheutuneen ansion menetyksen sekä sen ansionmenetyksen, joka aiheutuu tässä sopimuksessa tarkoitetulle henkilöstön edustajalle hänen toimiessaan työnantajan kanssa sovituissa tehtävissä. Ansionmenetyksen korvaus määräytyy korvauskeskituntiansion mukaan.

Jos edellisessä kappaleessa mainittu henkilöstön edustaja suorittaa työnantajan kanssa sovittuja tehtäviä säännöllisen työaikansa ulkopuolella, maksetaan näin menetetyistä ajasta ylityökorvaus tai sovitaan hänen

kanssaan muunlaisesta lisäkorvauksesta. Työnantaja korvaa sovittujen tehtävien hoitamisesta aiheutuvien matkojen osalta työehtosopimuksen 14 §:n mukaisesti matkakustannusten korvaukset.

2.5 Pääluottamusmiehelle ja työsuojeluvaltuutetulle maksettava erilliskorvaus

Erilliskorvausta maksetaan yrityksen pääluottamusmiehelle ja työsuojeluvaltuutetulle heidän edustamiensa työntekijöiden määrän perusteella (työsuhteessa olevat) seuraavan taulukon mukaan siinä mainittua päivää lähinnä alkavan palkanmaksukauden alusta:

Edustettavien työntekijöiden määrä	Pääluottamusmiehen erilliskorvaus	Työsuojeluvaltuutetun erilliskorvaus
	1.5.2018–31.3.2020 €/ 2 viikon tilijakso	1.5.2018–31.3.2020 €/ 2 viikon tilijakso
5–9	55,91	21,71
10–50	67,09	32,57
51–100	89,45	43,43
101–150	111,81	59,70
151–200	134,18	75,99
201–250	156,54	92,26
251–400	178,91	108,57
401–450	201,27	130,26
yli 450	sovitaan erikseen	sovitaan erikseen

Pääluottamusmiehellä tarkoitetaan yrityksen tai toimipaikan luottamusmiestä, mutta ei toimipaikan jollekin osastolle valittua osastoluottamusmiestä.

Mahdollinen korvauserusteen tarkistus suoritetaan kohdan 2.2 mukaan.

Erilliskorvausta maksetaan työviikotarkastelun perusteella.

Korvaus maksetaan työviikolta, jonka aikana erilliskorvaukseen oikeutettu pääluottamusmies / työsuojeluvaltuutettu on ollut työssä.

Erilliskorvausta ei makseta, jos pääluottamusmies / työsuojeluvaltuutettu on ollut poissa työstä koko työviikon. Poissaolon syillä ei ole tarkastelussa merkitystä.

Erilliskorvaus maksetaan kuitenkin tarkastelujaksolta, jonka aikana pääluottamusmiehen / työsuojeluvaltuutetun työstä poissaolo johtuu osallistumisesta koulutussopimuksen mukaiseen tai työnantajan järjestämään koulutukseen.

Maksettaessa erilliskorvausta yhdeltä viikolta esim. työstä poissaolon vuoksi puolitetään kahden viikon tilijaksolta määräytyvä korvaus.

Erilliskorvausta ei makseta pääluottamusmiehelle ja tämän varamiehelle eikä työsuojeluvaltuutetulle ja varavaltuutetulle samalta ajanjaksolta. Jos pääluottamusmiehen / työsuojeluvaltuutetun työstä poissaolo päättyy kesken tarkastelujakson, maksetaan erilliskorvausta tältä työviikolta pääluottamusmiehelle / työsuojeluvaltuutetulle.

Varapääluottamusmiehelle / työsuojeluvaltuutetun varamiehelle maksetaan korvaus, kun varamies on ryhtynyt hoitamaan kyseistä tehtävää edellä 1. luvun 3 kohdan mukaisesti.

Mikäli pääluottamusmiehen ja työsuojeluvaltuutetun tehtävät on yhdistetty samalle henkilölle, tämä otetaan huomioon sovittavalla tavalla pääluottamusmiehen ja työsuojeluvaltuutetun erilliskorvausten määrän osalta.

Edellä mainitut korvaukset ovat työssäolon ajalta maksettua palkkaa, mutta sitä ei oteta huomioon vuosilomakeskituntiansiota laskettaessa.

2.6 Luottamusmiehen, työsuojeluvaltuutetun, työsuojeluasiamiehen sekä henkilöstön edustajan työsuhde ja toimitilat

2.6.1 Pääluottamusmiehen ja työsuojeluvaltuutetun toimitilat

Työnantaja järjestää pääluottamusmiehelle ja työsuojeluvaltuutetulle tarkoituksenmukaisen paikan tehtävien edellyttämien tarvikkeiden säilyttämiseen. Työpaikan koon edellyttäessä erityistä toimitilaa työnantaja järjestää tarkoituksenmukaisen tilan, jossa voidaan käydä tehtävien hoitamista varten välttämättömät ja luottamukselliset keskustelut.

Tehtävien hoitamista varten pääluottamusmiehellä ja työsuojeluvaltuutetulla on oikeus käyttää yrityksen tavanomaisia toimisto- yms. välineitä, kuten yrityksessä yleisesti käytössä olevia atk-laitteita ja niihin liittyviä ohjelmia sekä internetyhteyksiä (sähköposti). Tällöin voidaan ottaa huomioon pääluottamusmiehen / työsuojeluvaltuutetun edustamana olevien työntekijöiden lukumäärä. Käytännön järjestelyistä sovitaan paikallisesti.

Työnantaja hankkii pääluottamusmiehen, työsuojeluvaltuutetun, työsuojeluasiamiehen ja muiden työsuojelutoimintaelinten käyttöön näille kuuluvien tehtävien hoitamista varten tarpeelliset lait, asetukset ja muut työsuojelumääräykset.

2.6.2 Työsuhde

Luottamusmies, työsuojeluvaltuutettu, työsuojeluasiamies ja muut henkilöstön edustajat ovat työsuhteessaan työnantajaan samassa asemassa riippumatta siitä, hoitaako hän luottamustehtäviään oman työnsä ohella vai onko hän kokonaan vapautettu työnteosta. Hän on velvollinen noudattamaan yleisiä työehtoja, työaikoja ja työnjohdon määräyksiä sekä muita järjestysmääräyksiä.

2.6.3 Pääluottamusmiehen ja työsuojeluvaltuutetun siirtosuoja

- A Pääluottamusmiehen tai työsuojeluvaltuutetun mahdollisuuksia kehittyä ja edetä ammatissaan ei saa heikentää ko. tehtävän takia. Häntä ei tätä tehtävää hoitaessaan tai sen tähden saa siirtää alemmpipalkkaiseen työhön kuin missä hän oli ao. tehtävään valituksi tullessaan. Häntä ei saa myöskään siirtää vähempiarvoiseen työhön, jos työnantaja voi tarjota hänelle muuta hänen ammattitaitoaan vastaavaa työtä.
- B Mikäli pääluottamusmiehen tai työsuojeluvaltuutetun työsuhde on edellyttänyt työskentelyä sekä aika- että urakkatyössä, jatkuu hänen työsuhteensa tässä suhteessa ennallaan.
- C Jos pääluottamusmieheksi tai työsuojeluvaltuutetuksi valitun henkilön varsinainen työ vaikeuttaa luottamustehtävien hoitamista, on hänelle, ottaen huomioon työpaikan olosuhteet ja hänen ammattitaitonsa, järjestettävä muuta työtä. Tällainen järjestely ei saa aiheuttaa hänen ansionsa alentumista.

2.6.4 Pääluottamusmiehen ja työsuojeluvaltuutetun ansiokehitys

- A Pääluottamusmiehen ja työsuojeluvaltuutetun ansiokehityksen tulee vastata työhönottopaikkakohtaista ansiokehitystä. Hänen ansiokehitystään verrataan työhönottopaikan palkkatilaston saman palkkaryhmän muiden työntekijöiden säännöllisen työajan keskituntiansion kehitykseen kalenterivuosittain ja mikäli jälkeenjääneisyyttä havaitaan, on ryhdyttävä paikallisesti palkantarkistus- ja oikaisutoimenpiteisiin. Vertailun tekeminen edellyttää, että työhönottopaikan muiden samaan palkkaryhmään kuuluvien työntekijöiden kalenterivuoden aikana tekemien työtuntien lukumäärä on vähintään 6.000 tuntia. Edellä mainitun työtuntimäärän alittuessa vertailu tehdään koko yrityksen saman palkkaryhmän muiden työntekijöiden työajan keskituntiansion ansiokehitykseen. Ellei edellä mainittu työtuntimäärä täyty viimeksi mainittuakaan vertailua tehtäessä, verrataan hänen ansiokehitystään saman palkkaryhmän työntekijöiden edellisen valtakunnallisen palkkatilaston mukaiseen työajan keskituntiansion ansiokehitykseen (EK:n palkkatilaston sarake I).

Ansiokehityksellä tarkoitetaan työajan keskituntiansion prosentuaalista muutosta edellisen kalenterivuoden lopusta seuraavan kalenterivuoden loppuun sekä vastaavasti aiemman kalenterivuoden valtakunnallisen palkkatilaston mukaisen työajan keskituntiansion prosentuaalista muutosta verrattuna seuraavan vuoden tilaston vastaavaan arvoon.

- B Edellä kohdassa A mainittua ansiokehitysvertailua ei tehdä, jos pääluottamusmiehen tai työsuojeluvaltuutetun keskituntiansio on yli 30 % vertailun kohteena olevaa keskituntiansiota suurempi.

2.6.5 Työsuojeluasiamiehen siirtosuoja

Mikäli työsuojeluasiamies joudutaan tilapäisesti siirtämään työhön varsinaisen toimialueensa ulkopuolelle, on pyrittävä siihen, ettei siirtäminen kohtuuttomasti haittaa työsuojeluasiamiehen tehtävien hoitamista.

2.6.6 Ammattitaidon ylläpitäminen

Pääluottamusmiehen tai työsuojeluvaltuutetun luottamustehtävän päätymisen jälkeen tulee hänen ja työnantajan yhteisesti selvittää, edellyttääkö työntekijän ammattitaidon ylläpitäminen entiseen tai sitä vastaavaan työhön ammatillista koulutusta. Työnantajan tulee järjestää selvityksen edellyttämää koulutusta. Koulutuksen sisältöä ratkaistaessa kiinnitetään huomiota työstä vapautukseen, toimikauden keston ja sinä aikana tapahtuneisiin työmenetelmien muutoksiin.

2.6.7 Liikkeen luovutus

Pääluottamusmiehen ja työsuojeluvaltuutetun asema jatkuu liikkeen luovutuksesta huolimatta sellaisenaan toimikauden loppuun saakka, jos luovutettu liike tai sen osa säilyttää itsenäisyytensä. Jos luovutettava liike tai sen osa menettää itsenäisyytensä, pääluottamusmiehellä ja työsuojeluvaltuutetulla on oikeus tämän sopimuksen kohdassa 2.7.5. sovittuun jälkisuojaan liikkeen luovutuksesta johtuneesta toimikauden päättymisestä lukien.

2.7 Työsuhdeturva

2.7.1 Lomauttaminen tai irtisanominen taloudellisesta ja tuotannollisesta syystä

Jos yrityksen työvoimaa irtisanoaan tai lomautetaan taloudellisista tai tuotannollisista syistä, ei pääluottamusmiestä tai työsuojeluvaltuutettua saa irtisanoa tai lomauttaa ellei työhönottopaikan toimintaa keskeytetä kokonaan. Tällä määräyksellä ei muuteta työnantajan työsopimuslain (55/2001) 7 luvun 4 §:n mukaista työntarjoamisvelvollisuutta. Mikäli pääluottamusmiehen tai työsuojeluvaltuutetun kanssa yhteisesti todetaan, ettei hänelle voida tarjota hänen ammattiaan vastaavaa tai hänelle muutoin sopivaa työtä, voidaan lomauttaminen tai irtisanominen toimeenpanna.

Muu luottamusmies kuin pääluottamusmies tai työsuojeluasiamies voidaan irtisanoa tai lomauttaa työsopimuslain (55/2001) 7 luvun 10 §:n 2 momentin mukaisesti vain, kun työ päättyy kokonaan, eikä työnantaja voi järjestää hänelle hänen ammattitaitoaan vastaavaa tai hänelle muutoin sopivaa työtä tai kouluttaa häntä muuhun työhön työsopimuslain (55/2001) 7 luvun 4 §:ssä tarkoitettulla tavalla.

2.7.2 Irtisanominen henkilöön liittyvästä syystä

Pääluottamusmiehestä, luottamusmiehestä tai työsuojeluvaltuutetusta johtuvasta syystä ei häntä saa irtisanoa ilman työsopimuslain (55/2001)

7 luvun 10 §:n 1 momentin edellyttämää niiden työntekijöiden enemmistön suostumusta, joita hän edustaa.

Pääluottamusmiehen, luottamusmiehen tai työsuojeluvaltuutetun työsopimusta ei saa purkaa vastoin työsopimuslain (55/2001) 8 luvun 1 ja 3 §:n säännöksiä. Työsopimuksen purkaminen sillä perusteella, että hän on rikkonut järjestysmääräyksiä, ei ole mahdollista, ellei hän ole samalla toistuvasti ja olennaisesti jättänyt työvelvoitettaan täyttämättä ja on varoituksista huolimatta jatkanut laiminlyöntiä.

Pääluottamusmiehen, luottamusmiehen tai työsuojeluvaltuutetun työsopimuksen purkuperusteita arvioitaessa häntä ei saa asettaa huonompaan asemaan muihin työntekijöihin nähden.

2.7.3 Neuvotteluvelvoite

Jos työnantajan ja pääluottamusmiehen, luottamusmiehen tai vastavasti työsuojeluvaltuutetun kesken ei ole yhteisesti todettu työsuhteen päättämis- tai lomautusperusteen olemassaoloa, pääluottamusmiehen, luottamusmiehen tai työsuojeluvaltuutetun työsuhde voidaan STTA:n tai PALTA:n jäsenyrityksissä päättää tai hänet voidaan lomauttaa vasta sen jälkeen, kun allekirjoittaneet järjestöt ovat ensin neuvotelleet asiasta.

2.7.4 Ehdokassuoja

Edellä kohdissa 2.7.1 ja 2.7.2 olevia työsuhdeturvaa koskevia määräyksiä on sovellettava myös pääluottamusmiehesdokkaaseen, jonka ehdokkuudesta ammattiosasto on kirjallisesti työnantajalle ilmoittanut, sekä työsuojeluvaltuutettuehdokkaaseen, jonka asettamisesta on kirjallisesti ilmoitettu työsuojelutoimikunnalle tai muulle sitä vastaavalle yhteistoimintaelimelle.

Ehdokassuoja alkaa kuitenkin aikaisintaan kolme kuukautta ennen valittavana olevan pääluottamusmiehen tai työsuojeluvaltuutetun toimikauden alkua ja päättyy muun kuin vaalissa valituksi tulleen osalta vaalituloksen tultua todetuksi.

2.7.5 Jälkisuoja

Työsuhdeturvaa koskevia määräyksiä on sovellettava pääluottamusmiehenä tai työsuojeluvaltuutettuna toimineeseen työntekijään kuusi kuukautta hänen tehtävänsä päättymisen jälkeen.

2.7.6 Korvaukset pääluottamusmiehen tai työsuojeluvaltuutetun työsopimuksen päättämisestä sopimuksen vastaisesti

Jos pääluottamusmiehen tai työsuojeluvaltuutetun työsopimus on lakkautettu tämän sopimuksen vastaisesti, työnantajan on suoritettava korvausena hänelle vähintään 10 ja enintään 30 kuukauden palkka. Korvaus on määrättävä työsopimuslain (55/2001) 12 luvun 2 §:n perusteiden mukaan. Korvausta lisäävänä tekijänä on otettava huomioon se, että tämän sopimuksen oikeuksia on loukattu.

Milloin työhönottopaikassa säännöllisesti työskentelevien työntekijöiden ja toimihenkilöiden määrä on 20 tai vähemmän, on edellä mainittu korvaus työsuojeluvaltuutetun osalta vähintään neljän (4) ja enintään kahdenkymmenenneljän (24) kuukauden palkka.

2.7.7 Varamiehet

Tämän luvun määräyksiä sovelletaan myös varapäälouottamusmieheen ja työsuojeluvaltuutetun varahenkilöön sinä aikana, kun he tämän sopimuksen edellyttämän ilmoituksen mukaisesti toimivat sijaisina.

Jos työnantaja irtisanoo päälouottamusmiehen varamiehen tai työsuojeluvaltuutetun 1. varavaltuutetun työsopimuksen tai lomauttaa hänet silloin, kun hän ei toimi päälouottamusmiehen tai työsuojeluvaltuutetun sijaisena taikka hänellä ei muutoinkaan ole päälouottamusmiehen tai työsuojeluvaltuutetun asemaa, katsotaan irtisanomisen tai lomauttamisen johtuneen työntekijän luottamustehtävästä, ellei työnantaja voi osoittaa toimenpiteen johtuneen muusta seikasta.

3. LUKU: TYÖNANTAJAN TIEDOTTAMISVELVOITTEET

3.1 Yritystä koskevat tiedot

Työnantajan tulee esittää henkilöstölle tai päälouottamusmiehelle taikka yhteistoiminnasta yrityksissä säädetyn lain (334/2007) mukaisille henkilöstön edustajille

- a) yrityksen tilinpäätöksen vahvistamisen jälkeen siihen perustuva selvitys yrityksen taloudellisesta tilasta
- b) vähintään kaksi kertaa tilivuoden aikana sellainen yhtenäinen selvitys yrityksen taloudellisesta tilasta, josta käyvät ilmi yrityksen tuotannon, työllisyyden, kannattavuuden ja kustannusrakenteen kehitysnäkymät
- c) vuosittain henkilöstösuunnitelma, joka sisältää arviot henkilöstön määrässä, laadussa ja asemassa odotettavissa olevista muutoksista
- d) viipymättä olennaiset muutokset edellä mainituissa tiedoissa.

Niissä yrityksissä, joissa henkilöstömäärä on säännöllisesti vähintään 20, tulee työnantajan pyydettyä antaa kirjallisina yhteistoimintalain (334/2007) 10 § 1 momentin 1-kohdan tarkoittamat yrityksen tilinpäätöstiedot henkilöstön edustajille.

Tilinpäätöstietojen, yrityksen taloudellista tilaa koskevien selvitysten ja henkilöstösuunnitelmien esittämisen yhteydessä on tarkoituksenmukaista tiedottaa myös eri toimintayksikköjen toiminnallisesta tuloksesta, tuotannosta ja kehitysnäkymistä henkilöstölle tai sen edustajalle käyttäen apuna sitä selvittäviä tunnuslukuja.

Yrityksessä henkilöstöasioiden hoidossa noudatettavat yleiset periaatteet tai ohjeet sekä yrityksen toiminta- ja henkilöstöorganisaatio on saatettava työpaikalla henkilöstön tietoon.

Osapuolet suosittelevat, että edellä tarkoitettujen yrityksen taloutta koskevien tietojen yhteydessä selostetaan mahdollisuuksien mukaan myös toimialan yleisiä suhdanne- ja taloudellisia näkymiä.

3.2 Palkkatilasto- ja henkilöstötiedot

Ellei paikallisesti toisin sovita, on pääluottamusmiehellä oikeus tehtäviensä hoitoa varten saada EK:n neljännesvuosittilastoa vastaavat tiedot toimialueensa työntekijöiden ansiotasosta ja rakenteesta välittömästi EK:n palkkatilaston valmistuttua edellyttäen, että yrityksestä kerättävistä palkkatiedoista on alan tilaston ryhmittelyt tehtävissä. Ansiotietoja, jotka koskevat kuutta henkilöä pienempiä työntekijäryhmiä, ei anneta.

Jos alalla tai työpaikalla ei ole edellä edellytetyn sisältöistä palkkatilastoa, on pääluottamusmiehelle annettavista palkkatiedoista sovittava erikseen.

Pääluottamusmiehellä ja työsuojeluvaltuutetulla on oikeus kirjallisesti saada tieto toimialueensa työntekijöiden nimistä, palkkaryhmistä tai vastavista sekä työsuhteen alkamisajankohdista, ellei paikallisesti toisin sovita. Tiedot annetaan heille aina pyydettyäessä. Uusista työntekijöistä edellä mainitut tiedot ja työmaaosoite annetaan viikon kuluessa työsuhteen alkamisesta.

Pääluottamusmiehelle annetaan palkkausjärjestelmästä tiedot yritys- tai työhönottopaikkakohtaisesti työntekijöiden palkkaryhmiin jakautumisesta sekä perustuntipalkan ja henkilökohtaisen palkanosan (PTP + HPO) suuruuden palkkaryhmäkohtaisesta jakautumisesta keskimäärin. Urakatyökohteesta luottamusmiehellä on oikeus saada urakanjakoselvitys pyydettyäessä.

Pääluottamusmiehellä on oikeus perehtyä toimialueellaan yrityksessä kulloinkin voimassa oleviin työnhinnoittelujärjestelmiin ja eri palkkausmuodoissa käytettävien olosuhdelisien määräytymis- ja laskentasääntöihin.

3.3 Tiedot työkannasta ja ulkopuolisesta työvoimasta

Pääluottamusmiehelle on pyydettyäessä annettava tieto yrityksen työkannasta tilausta koskevan sopimuksen allekirjoittamisen jälkeen.

Pääluottamusmiehellä ja työsuojeluvaltuutetulla on oikeus saada tiedot toimialueellaan toimivista aliurakoitsijoista ja niiden palveluksessa työpaikalla olevasta työvoimasta, vuokratyövoimasta sekä aliurakoitsijan suoritettavana olevista töistä ja niiden kestosta.

Tämän kohdan määräykset korvaavat yhteistoiminnasta yrityksissä säädetyn lain (334/2007) 13 §:n 1 momentin säännöksen työnantajan tiedonantovelvollisuudesta.

Ulkopuolista työvoimaa käytettäessä tulee lisäksi huomioida luvun 6 määräykset.

3.4 Työaikakirjanpito

Pääluottamusmiehellä on oikeus perehtyä hätä- ja ylityöstä työaikalain (605/1996) mukaisesti laadittuun luetteloon siten kuin työsuojeluvaltuutetulla on siihen lain mukaan oikeus.

3.5 Tietojen luottamuksellisuus ja salassapitovelvollisuus

Pääluottamus mies saa edellä tässä 3. luvussa mainitut tiedot luottamuksellisina tehtäviensä hoitamista varten.

Milloin yrityksen työntekijät tai henkilöstön edustajat ovat tämän sopimuksen mukaisesti saaneet työnantajan liike- tai ammattisalaisuuksia koskevia tietoja, saadaan näitä tietoja käsitellä vain niiden työntekijöiden ja henkilöstön edustajien kesken, joita asia koskee, ellei työnantajan ja tiedonsaantiin oikeutettujen kesken muuta sovita.

Ilmoittaessaan salassapitovelvollisuudesta työnantajan tulee yksilöidä, mitkä tiedot salassapitovelvollisuus käsittää ja mikä on tietojen salassapitoaika. Ennen kuin työnantaja ilmoittaa kysymyksessä olevan liike- tai ammattisalaisuuden, salassapidon perusteet selvitetään asianomaiselle työntekijälle tai henkilöstön edustajalle.

4. LUKU: HENKILÖSTÖN KESKINÄINEN TIEDOTUSTOIMINTA JA KOKOUSTEN JÄRJESTÄMINEN

Tämän työehtosopimuksen osapuolena olevan työntekijäjärjestön rekisteröidyllä alayhdistyksellä ja sen työpaikalla olevalla osastolla tai työhuonekunnalla on oikeus järjestää työpaikalla tai muussa sovitussa tilassa kokouksia työmarkkina-asioissa tai työpaikan työsuhteita koskevista kysymyksistä. Tilojen käytöstä on sovittava etukäteen työnantajan kanssa.

Edellisessä kappaleessa mainituilla henkilöstön yhteenliittymillä on oikeus työajan ulkopuolella, joko ennen työajan alkamista, ruokatauolla tai työajan päättymisen jälkeen, jakaa jäsenilleen kokousilmoituksiaan, työpaikan työsuhteisiin tai yleensä työmarkkinakysymyksiin liittyviä kirjallisia tiedonantoja, ruokalassa, pukusuojassa tai muussa työnantajan kanssa sovittavassa vastaavanlaisessa tilassa varsinaisen työntekopaikan ulkopuolella. Tiedonannossa tulee olla merkittynä sen liikkeellepanija.

Mikäli työpaikalla ilmestyy henkilöstölle tarkoitettu tiedotuslehti, on edellä mainituilla henkilöstön yhteenliittymillä oikeus käyttää sitä edellä mainittujen kokousilmoitusten tai tiedonantojen julkaisemiseen tai julkaista ne työnantajan työntekijöiden käyttöön osoittamalla ilmoitustaululla. Ilmoitustaulun sisällöstä ja hoidosta vastaa ilmoittaja.

5. LUKU: KOULUTUS

5.1 Yhteinen koulutus

Työpaikan yhteistoimintaa edistävän koulutuksen järjestävät keskusjärjestöt tai niiden jäsenliitot yhteisesti, keskusjärjestöjen tai niiden jäsenliittojen yhteistoimintaelimet tai työnantaja- ja työntekijäpuoli yhteisesti työpaikalla tai muussa paikassa.

Yhteistä koulutusta koskevia määräyksiä sovelletaan seuraaviin koulutuksiin:

- a) Työsuojelun yhteistoiminnan peruskurssit ja työsuojeluyhteistyön kannalta tarpeelliset erikoiskurssit
- b) Osallistumisjärjestelmiä ja paikallista sopimista koskeva koulutus

Edellisen kappaleen alakohdassa a) tarkoitetulle peruskurssille voivat tämän sopimuksen edellytyksin osallistua työsuojelutoimikunnan jäsen, työsuojeluvaltuutettu, varavaltuutettu ja työsuojeluasiamies sekä erikoiskurssille työsuojeluvaltuutettu.

Edellä mainitun kappaleen alakohdassa b) tarkoitettuun koulutukseen osallistumisesta sovitaan paikallisesti koulutuksen luonteesta riippuen kysymykseen tulevassa yhteistyöelimessä tai työnantajan ja luottamusmiehen kesken taikka työnantajan ja asianomaisen henkilön kesken.

Koulutukseen osallistuvalla suoritetaan korvaus, kuten työehtosopimuksen 13 §:ssä on määrätty, mutta ansionmenetyks korvataan korvauskeskitiansion mukaan.

5.2 Ay-koulutus, työsuhteen säilyminen ja ilmoitusajat

SAK:n ja sen jäsenliittojen järjestämille kuukauden tai sitä lyhyemmän ajan kestäville kursseille annetaan työntekijöille tilaisuus osallistua työsuhteen katkeamatta, milloin se aiheuttamatta tuntuvaa haittaa tuotannolle tai yrityksen toiminnalle käy päinsä. Edellä mainittua haittaa arvioitaessa kiinnitetään huomiota työpaikan kokoon. Kielteisessä tapauksessa ilmoitetaan pääluottamusmiehelle viimeistään 10 päivää ennen kurssin alkua syy, jonka takia vapaan myöntäminen tuottaisi tuntuvaa haittaa. Tällöin olisi suotavaa yhteisesti pyrkiä selvittämään muu mahdollinen ajankohta, jolloin kurssille osallistumiselle ei olisi estettä.

Ilmoitus aikomuksesta lähteä kurssille on tehtävä mahdollisimman varhain. Milloin kurssi kestää enintään yhden viikon, on ilmoitus annettava vähintään kolme viikkoa ennen kurssin alkua, sekä milloin on kysymys pitemmästä kurssista, vähintään kuusi viikkoa ennen.

Ennen kuin henkilö osallistuu edellä tarkoitettuun koulutustilaisuuteen, on osallistumisen aiheuttamista toimenpiteistä sovittava työnantajan kanssa sekä nimenomaisesti etukäteen todettava, onko kyseessä sellainen koulutustilaisuus, josta työnantaja suorittaa työntekijälle korvauksia tämän sopimuksen kohdan 5.2.1 mukaisesti. Samalla on todettava, mikä on näiden korvausten laajuus.

5.2.1 Korvaukset

Kohdassa 5.2 tarkoitettulta kurssilta, joka järjestetään SAK:n tai sen jäsenliiton koulutuslaitoksissa tai erityisestä syystä muualla ja joka sisältyy työehtosopimuksen osapuolten vuosittain yhteisesti hyväksymien kurssien luetteloon koulutustyöryhmä on hyväksynyt, työnantaja on velvollinen maksamaan pääluottamusmiehelle, varapääluottamusmiehelle, luottamusmiehelle, työsuojeluvaltuutetulle, -varavaltuutetulle, työsuojelutoimikunnan jäsenelle ja työsuojeluasiamiehelle heidän tehtäviensä edellyttämän koulutuksen osalta korvauskeskituntiansion mukaisen korvauksen ansionmenetyksestä, edellä mainituille pääluottamusmiehelle, varapääluottamusmiehelle ja luottamusmiehelle enintään kuukauden ajalta ja työsuojelutehtävissä oleville enintään kahden viikon ajalta. Samoin maksetaan korvaus edellä mainituissa koulutuslaitoksissa järjestettyjen luottamusmiestoimintaan liittyvien koulutustilaisuuksien osalta ammattiosaston puheenjohtajalle enintään kuukauden ajalta, mikäli hän työskentelee yrityksessä, jossa on vähintään 100 asianomaisen alan työntekijää ja hänen johtamassaan ammattiosastossa on vähintään 50 jäsentä.

Lisäksi maksetaan edellisessä kappaleessa tarkoitetuista työntekijöistä kultakin sellaiselta kurssipäivältä, jolta ansionmenetyksen korvausta suoritetaan, kurssista sen järjestäjälle aiheutuvien ruokailukustannusten korvaukseksi työehtosopimuksen osapuolten välillä sovittu ateriakorvaus.

Edellä tässä kohdassa tarkoitettuja korvauksia työnantaja on velvollinen maksamaan samalle henkilölle vain kerran samasta tai sisällöltään vastaavasta koulutustilaisuudesta.

5.3 Sosiaaliset edut

Osallistuminen sopimuksessa tarkoitettuun ay-koulutustilaisuuteen ei yhden kuukauden rajaan asti aiheuta vuosiloma-, eläke- tai muiden niihin verrattavien etuuksien vähenemistä.

6. LUKU: ULKOPUOLISEN TYÖVOIMAN KÄYTTÖ

6.1 Ulkopuolinen työvoima

Ulkopuolisella työvoimalla tarkoitetaan tämän työehtosopimuksen soveltamisalaan kuuluvan sähköalan työn toteuttamiseen liittyvää alihankintaa ja työvoiman vuokrausta.

Työnantajan ja työntekijän väliselle sopimukselle ei saa antaa sellaista muotoa, jonka mukaan kysymyksessä olisi itsenäisten yritysten välinen urakkasopimus silloin, kun kyseessä on itse asiassa työsopimus.

6.1.1 Alihankinta

Alihankinnasta on kyse, kun työn tilaaja ei vähäisessäkään määrin osallistu alihankkijan työntekijöiden tekemän työn johtamiseen eikä työn tekemiseen, vaan ainoastaan ottaa vastaan työn tuloksen.

6.1.2 Työvoiman vuokraus

Työvoiman vuokrauksesta on kyse, kun toiseen yritykseen työsuhteessa olevat työntekijät tekevät työtä tämän työehtosopimuksen tarkoittaman työnantajan johdon ja valvonnan alaisina.

6.2 Ulkopuolisen työvoiman käyttöä koskeviin sopimuksiin sisällytettävät sopimusmääräykset

Tämän kohdan määräyksiä ei sovelleta, jos aliurakoitsija tai työvoimaa vuokralle antava (työvoimaa luovuttava) yritys on STTA:n tai PALTA:n jäsen ja kyseiseen yritykseen on valittu pääluottamusmies, jolla on oikeus saada luvun 6 kohdan 6.2 b mukaiset tiedot.

Tämän työehtosopimuksen soveltamisalaan kuuluviin muihin kuin edellä tässä kohdassa todettuihin alihankintaa tai työvoiman vuokrausta koskeviin sopimuksiin tulee sisällyttää seuraavat sopimusehdot:

- a) alihankkija tai työvoimaa vuokralle antava (työvoimaa luovuttava) yritys sitoutuu soveltamaan tämän työehtosopimuksen 1 § tarkoittamissa töissä tämän työehtosopimuksen määräyksiä, ellei kyseisen yrityksen järjestäytymisestä tai lainsäädännöstä muuta johdu
- b) aliurakoitsija tai työvoimaa vuokralle antava (työvoimaa luovuttava) yritys sekä heidän työntekijänsä ovat Sähköalojen ammattiliiton esittämästä vaatimuksesta velvollisia luovuttamaan Sähköalojen ammattiliiton edustajalle seuraavat työntekijän tekemää työtä koskevat asiakirjat:
  - jäljennös työntekijän yksilöivästä henkilökortista
  - työntekijän vahvistamat työtuntitiedot
  - työntekijälle maksettua palkkaa ja muita työehtosopimuksen mukaan maksettavia eriä koskevat tiedot
  - palkan ja edellä mainittujen muiden suoritteiden maksua koskevat maksutositteet
  - aliurakoitsija tai työvoimaa vuokralle antava (työvoimaa luovuttava) yritys käyttää vain sellaisia työntekijöitä, jotka ovat antaneet suostumuksensa kohdassa b mainittujen tietojen luovuttamiseen.

6.3 Vuokratyövoiman käytön edellytykset

Yritysten on rajoitettava vuokratyövoiman käyttö vain työhuippujen tasaukseen tai muutoin sellaisiin ajallisesti taikka laadullisesti rajoitettuihin tehtäviin, joita työn kiireellisyyden, rajoitetun kestoajan, ammattitaitovaatimusten, erikoisvälineiden tai muiden vastaavien syiden vuoksi ei voida teettää omilla työntekijöillä.

Vuokratyövoiman käytön ehtona on, ettei yrityksessä ole tämän työehtosopimuksen soveltamisalan piiriin kuuluvia työntekijöitä lomautettuina tai takaisinottovelvollisuuden piirissä samalla työssäkäyntialueella (80 km asuinpaikasta työhönnötpaikkaan).

Vuokratyövoiman käyttöä koskevia periaatteita on käsiteltävä ja niistä on tarvittaessa neuvoteltava yhteistoiminnasta yrityksissä säädetyin lain (334/2007) 17 §:n mukaan.

Työvoiman vuokraus on epätervettä, jos eri työvoimaa hankkivien yritysten toimittamat vuokratyöntekijät työskentelevät yritysten normaalissa työssä sen vakinaisten työntekijöiden rinnalla ja saman työnjohdon alaisena pidemmän ajan.

6.4 Vuokratyöntekijän käyttämisestä koskevat erityismääräykset vuokratyöntekijän tehdessä urakkaan sisältyvää työtä

6.4.1 Vuokratyövoimaa käyttävä yritys on velvollinen selvittämään vuokratyöntekijän työnantajalta vuokratyöntekijän tämän työehtosopimuksen mukaisen palkkaryhmän. Mikäli vuokratyöntekijän työnantaja ei ole palkkaryhmää määrittänyt, on vuokratyövoimaa käyttävä yritys velvollinen määrittämään vuokratyöntekijän palkkaryhmän.

6.4.2 Vuokratyövoimaa käyttävä yritys on velvollinen ilmoittamaan vuokratyöntekijän työnantajalle vuokratyöntekijän tämän työehtosopimuksen mukaisen palkkaryhmän ja vuokratyöntekijälle hänen vuokrasopimuksen perusteella tekemästään työstä tämän työehtosopimuksen ja työmaasopimuksen mukaan maksettavan palkan suuruuden.

6.4.3 Vuokratyövoimaa käyttävä yritys on velvollinen toimittamaan urakanjakoselvityksen vuokratyöntekijälle ja vuokratyöntekijän työnantajalle jakolaskelman vuokratyöntekijää koskevat tiedot loppupohjien ja niiden perusteella oikaistavien vuosilomaetuuksien maksamista varten. Näiden maksamisesta vastaa vuokratyöntekijän työnantaja. Vuokratyövoimaa käyttävä yritys on velvollinen toimimaan samalla tavalla urakan välilaskelman osalta, mikäli sellainen laaditaan.

6.5 Ulkopuolisen työvoiman käyttörajoitukset

Ulkopuolisen työvoiman käyttö tulee ensisijaisesti järjestää siten, ettei yrityksen vakinaista työvoimaa jouduta vähentämään.

Ulkopuolista työvoiman käyttöä ei ole syytä estää silloin, kun se yrityksen toiminnan tai hoitamisen kannalta on perusteltua. Tällaisia perusteltuja syitä ovat

- a) työn kiireellisyys (oma työvoima ei yksin riitä); tai
- b) pätevyyden puute; tai
- c) työn ammattitaitovaatimukset; tai
- d) työssä käytettävien erikoisvälineiden puute; tai
- e) TES 8 § C -määräys (johtoteiden asennus yli 1500 metriä).

Jos ulkopuolisen työvoiman käytöllä on henkilöstövaikutuksia, tulee yrityksissä, joissa henkilöstömäärä on säännöllisesti vähintään 20, neuvotella yhteistoiminnasta yrityksissä säädetyin lain (334/2007) 6. ja 8. luvun säännösten mukaan.

6.6 Luottamusmiehelle ja työsuojeluvaltuutetulle annettavat tiedot
Annettavat tiedot ilmenevät tämän yleissopimuksen kohdassa 3.3. ”Tiedot työkannasta ja ulkopuolisesta työvoimasta”.

6.7 Tilaajan selvitysvelvollisuus ja vastuu
Pääluottamusmiehellä tai muulla tilaajavastuulain tarkoittamalla henkilöstön edustajalla on oikeus saada myös tilaajavastuulain (1233/2006) 5 §:n kohdissa 1–5 ja 6 §:ssä mainitut tiedot.

Mikäli tilaaja on laiminlyönyt tilaajavastuulain (1233/2006) mukaisen selvitysvelvollisuutensa, vastaa tilaaja siitä, että sähkötyön toteuttamiseen liittyvän aliurakoitsijan tai kyseiseen työhön työvoimaa vuokralle antaneen (työvoimaa luovuttavan) yrityksen työntekijän palkka, lomakorvaus ja mahdolliset urakan pohjarahat sekä muut työehtosopimuksen mukaiset saatavat, joiden maksamisesta ulkopuolista työvoimaa luovuttanut yritys voimassa olevan oikeuden mukaan on vastuussa ja jotka työntekijä on ansainnut tilaajan työmaalla, tulevat maksetuiksi.

Tilaaja vastaa vain sellaisista saatavista, joista

- a) Sähköalojen ammattiliitto on pyytänyt kohdan 6.2 alakohdan b mukaisia selvityksiä ja ilmoittanut tästä tilaajalle tai tämän toimivaltaiselle edustajalle; tai
- b) työntekijä tai luottamusmies ilmoittaa tilaajalle tai tämän toimivaltaiselle edustajalle viimeistään kolmantenakymmenentenä kalenteripäivänä siitä, kun saatava olisi työehtosopimuksen mukaan pitänyt maksaa työntekijälle. Tilaajan maksuvelvollisuus koskee vain työsopimuslain (55/2001) 2 luvun 14 §:n 2 momentissa säädettyä vastaavalla tavalla selviä ja riidattomia saatavia.

7. LUKU: VOIMASSAOLO

Tämä sopimus on voimassa saman ajan kuin työehtosopimus, jonka osana tätä sopimusta sovelletaan.

Helsingissä 20. kesäkuuta 2018

Palvelualojen työnantajat PALTA ry

Tuomas Aarto   Anu Sajavaara

Sähkötekniset työnantajat STTA ry

Pekka Karppinen   Esa Larsén

Sähköalojen ammattiliitto ry

Sauli Väntti   Hannu Luukkonen

VEROHALLINNON PÄÄTÖS VEROVAPAI DEN MATKAKUSTANNUSTEN KORVAUSTEN MÄÄRISTÄ VUONNA 2018

Kulkuneuvo, korvauksen enimmäismäärä:

Auto:

- Kilometrikorvaus/auto 42 senttiä kilometriltä, jota korotetaan
  - 7 senttiä kilometriltä perävaunun kuljettamisesta autoon kiinnitettyinä
  - 11 senttiä kilometriltä silloin, kun työn suorittaminen edellyttää asuntovaunun kuljettamista autoon kiinnitettyinä
  - 21 senttiä kilometriltä silloin, kun työn suorittaminen edellyttää taukotuvan tai vastaavan raskaan kuorman kuljettamista autoon kiinnitettyinä
  - 3 senttiä kilometriltä sellaisista autossa kuljetettavista koneista tai muista esineistä, joiden paino ylittää 80 kiloa tai joiden koko on suuri
  - 3 senttiä kilometriltä, jos palkansaaja työhönsä kuuluvien tehtävien vuoksi kuljettaa autossa koiraa
  - 9 senttiä kilometriltä silloin, kun työn suorittaminen edellyttää liikumista autolla metsäautotiellä tai muulta liikenteeltä suljetulla tienrakennustyömaalla, kyseisten kilometrien osalta.
- Moottorivene, enint. 50 hv 74 snt/km
- Moottorivene, yli 50 hv 107 snt/km
- Moottorikelkka 102 snt/km
- Mönkijä 96 snt/km
- Moottoripyörä 32 snt/km
- Mopo 17 snt/km
- Muu kulkuneuvo 10 snt/km

Jos palkansaajan omistamassa tai hallitsemassa kulkuneuvossa matkustaa muita henkilöitä, joiden kuljetus on työnantajan asiana, korotetaan korvausten enimmäismääriä 3 snt/km kutakin mukana seuraavaa henkilöä kohden.

Päivä- ja koulutuspäivärahat, ateria- ja majoituskorvaukset 1.1.2018 alkaen:

- Kokopäiväraha 42,00 €
- Osapäiväraha 19,00 €
- Ateriakorvaus 10,50 €

Verohallinnon päätös tarkistetaan vuosittain.

MÄÄRÄAJAN LASKEMINEN

Määräajan laskeminen

Määräaikojen laskemisesta ei ole erityissäännöksiä työoikeudellisessa lainsäädännössä eikä määräyksiä työehtosopimuksissa. Säädettyjen määräaikain laskemisesta annetussa laissa (150/30) olevia määräaikojen laskemissäntöjä noudatetaan vakiintuneesti työsuhteeseen liittyviä määräaikoja, kuten irtisanomisaikaa ym., laskettaessa. Ellei työehtosopimuksessa toisin ole sovittu, noudatetaan seuraavia sääntöjä.

1. Jos ajanmääräyksenä on jokin määrä päiviä nimetyn päivän jälkeen, ei määräaikaan lueta sitä päivää, jona toimenpide on suoritettu.

Esimerkki 1

Jos työnantaja lomauttaa työntekijän 14 päivän lomautusilmoitus-aikaa noudattaen 1.3., on ensimmäinen lomautuspäivä 16.3.

2. Aika, joka on määrätty viikkoina, kuukausina tai vuosina nimetyn päivän jälkeen, päättyy sinä määräviikon tai -kuukauden päivänä, joka nimeltään tai järjestysnumeroltaan vastaa sanottua päivää. Jos vastaavaa päivää ei ole siinä kuussa, jona määräaika päättyisi, pidetään sen kuukauden viimeistä päivää määräajan loppupäivänä.

Esimerkki 2

Mikäli työnantaja irtisanoo työntekijän, jonka työsuhte on jatkunut keskeytyksettä yli 4 mutta enintään 8 vuotta ja jonka irtisanomisaika on siis 2 kuukautta 30.7., on työsuhteen viimeinen päivä 30.9. Mikäli mainitun työntekijän irtisanominen tapahtuu 31.7., on työsuhteen viimeinen päivä 30.9., koska syyskuussa ei ole järjestysnumeroltaan vastaavaa päivää, jona määräaika päättyisi.

Vaikka määräpäivä tai määräajan viimeinen päivä sattuu irtisanomisessa pyhäpäiväksi, itsenäisyyspäiväksi, vapunpäiväksi, joului- tai juhannusaatoksi tai arkilauantaiksi, on mainittu päivä tästä huolimatta työsuhteen päättymispäivä.

HUOMAUTUS:

Liite 7 esimerkkeineen perustuu työmarkkinoiden keskusjärjestöjen vuonna 2001 tekemään irtisanomissuojasopimukseen. Esimerkki 2:ssa mainittu irtisanomisaika on työsopimuslain (55/2001) mukainen. Sähköistys- ja sähköasennusalalla sovellettavat irtisanomisajat ilmenevät työehtosopimuksen 6 §:n kohdasta 7.1.

AAKKOSELLINEN ASIAHAKEMISTO

A

Aikatyö.....	38
Allekirjoituspöytäkirja.....	9–18
Ammatillinen koulutus.....	83
Ammattitutkintolisä.....	78
Ammattiyhdistysjäsenmaksujen periminen.....	105
Aputyöt.....	65
Arkipyhäkorvaus.....	34–35
Asuntotuotanto.....	54–55
Asuntotuotantohinnoittelun peruspisteiden määritelmästä, piirros.....	147
Ateriakorvauksen maksaminen.....	84
Autonkuljettajalisä.....	81

E

Ehdokassuoja.....	160
Erikoisasantajan palkka.....	40
Erikoislisät.....	41
Erimielisyydet.....	104–105
Erinäisiä korvauksia.....	101–102
Erittäin likaisen ja erittäin raskaan työn lisä.....	79–80
Erytistyölisä.....	40
Eräiden juhlapyhien kotimatkat.....	87

H

Harjannostajaistilaisuudet.....	102
Henkilökohtainen aikapalkka.....	38
Henkilökohtaisen palkanosan määrittäminen.....	47–48
Henkilökohtaisten merkkipäivien viettäminen palkallisina vapaapäivinä.....	101
Henkilöstön edustajat, työsuhde.....	157
Hinnoittelusäännöt.....	53–54
Hälytysluontoinen työ.....	31

I

Irtisanominen.....	25–26
Isyysvapaa.....	99–100
Itsenäisyyspäivän palkka.....	34

J

Jälkisuoja.....	160
-----------------	-----

K

Katkaistu urakka.....	74
Kehityskeskustelut.....	42, 47–49

Korvauskeskituntiansio.....	76
Koulutustilaisuudet ja vastaavat, matkustusmääräykset	83
Kunnallisista tehtävistä aiheutuneen ansion menetyksen korvaaminen	101
Kutsunnasta aiheutuneen ansion menetyksen korvaaminen	101
Kuukausipalkka	40
Kärkimies, aikapalkkauksella tehtävissä töissä	81–82
Kärkimies, urakkatyöt	67–68
Kärkimiestehtävät, aikapalkkauksella tehtävät työt	81
Kärkimiestehtävät, urakkapalkkauksella tehtävät työt	69

L

Lisä- ja muutostyöt	59–60
Lomarahaa	96–97
Luottamusmiehet	149–151
Luottamusmiehen valinta.....	151
Lähetetyt työntekijät.....	102–103

M

Majoituskorvaukset.....	86–87
Matkakulujen korvaus.....	85
Matkakustannusten korvaukset.....	83–93, 169
Matkakustannusten korvaukset, henkilöstön edustajat	155–156

N

Neuvottelujärjestys	71, 74, 104–105
Nuoret työntekijät.....	41

O

Odotamattomat työt.....	31
Odotusaika ja sen korvaus	77–78
Omaisten kuolemantapaukset.....	101
Oman auton käyttö	88–89

P

Paikallinen sopiminen.....	20–21, 34, 54–55, 57, 90
Palkanmaksupäivä	94–95
Palkkaustavat	37–38
Perustuntipalkat.....	39
Poikkeava työaika.....	33
Päivärahajärjestelmän soveltaminen eräissä tapauksissa	87–88
Pääluottamusmiehelle maksettava erilliskorvaus	156–157
Pääluottamusmiehen ja työsuojeluvaltuutetun vapautus työstä.....	154–155
Pääluottamusmies, valinta.....	151
Pääluottamusmies ja työsuojeluvaltuutettu, ansiokehitys	158
Pääluottamusmies ja työsuojeluvaltuutettu, ansion menetyksen korvaus..	155–156
Pääluottamusmies ja työsuojeluvaltuutettu, tehtävän hoito.....	155
Pääluottamusmiesten yhteismies, valinta.....	150–151

R

Reserviharjoitusajan palkka.....	101
Ryhmähenkivakuutus	23, 105

S

Sairausajan palkka	98–100
Sopimuksen soveltamisala	19
Sopimuksen voimassaoloaika	105–106
Sosiaalililat	104
Sunnuntaityö.....	30, 31, 74, 95
Suojavaatetus.....	104
Säännöllinen työaika	22, 27

T

Talotekniikka-alan aikapalkkausjärjestelmä	41–50
Tauot	29
Tuntikortit.....	94
Työajan lyhentäminen	35–37
Työajan siirtäminen	33–34
Työhönottopaikka	22
Työkyvyn vaikutus vähimmäispalkkoihin	41
Työmaan tyypit.....	51
Työnantajan järjestämä kuljetus.....	88
Työntarjoamisveloitteen alueellinen rajoittaminen.....	26
Työntekijän takaisin ottaminen	26
Työpaikkaohjaajalisä	82
Työrauhavelvoite	19–20
Työskentely ulkomailla	89–90
Työsopimus	22
Työstä sopiminen	51–52
Työsuhde, henkilöstön edustajat.....	157
Työsuhdeturva, pääluottamusmies ja työsuojeluvaltuutettu	159–161
Työsuhdeturva, työntekijät.....	23–26
Työsuojelua koskevat määräykset	152–153
Työsuojeluvaltuutetun erilliskorvaus.....	156–157
Työsuojeluvaltuutetun ja pääluottamusmiehen vapautus työstä	154–156
Työturvallisuusmääräykset.....	102
Työviikko.....	27
Työvuorokausi	27
Työvuoroluettelo	33–34
Työvälineet	103–104

U

Ulkomaan päivärahat.....	90
Ulkopuolisen työvoiman käyttö.....	165–168
Urakan keskituntiansio	68
Urakan rajaus	50–51
Urakan selvitys	71
Urakan ulkopuolella maksettavat korvaukset ja lisät.....	74
Urakkahinnoittelu.....	109–146
Urakkamääräykset.....	50–75
Urakkapalkat.....	50–51
Urakkasumman maksaminen	72–73
Urakkatyön keskeytyminen.....	52, 74
Urakkatyön kokonaisuuden sisältämät työt ja osapuolten velvoitteet	59–66

V

Vaativan ja hankalan työn lisä.....	80–81
Vapaapäiviltä maksettava päiväraha.....	88
Varallaolo.....	32–33
Verohallinnon päätös verovapaista matkakustannusten korvauksista.....	83–84, 169
Viikkolepo	31
Vuosiloma.....	95–97
Vuosittaisen työajan pidentäminen.....	27–28
Vähentämisjärjestys	26

Y

Yleissopimus	149–168
Ylityö.....	30